308

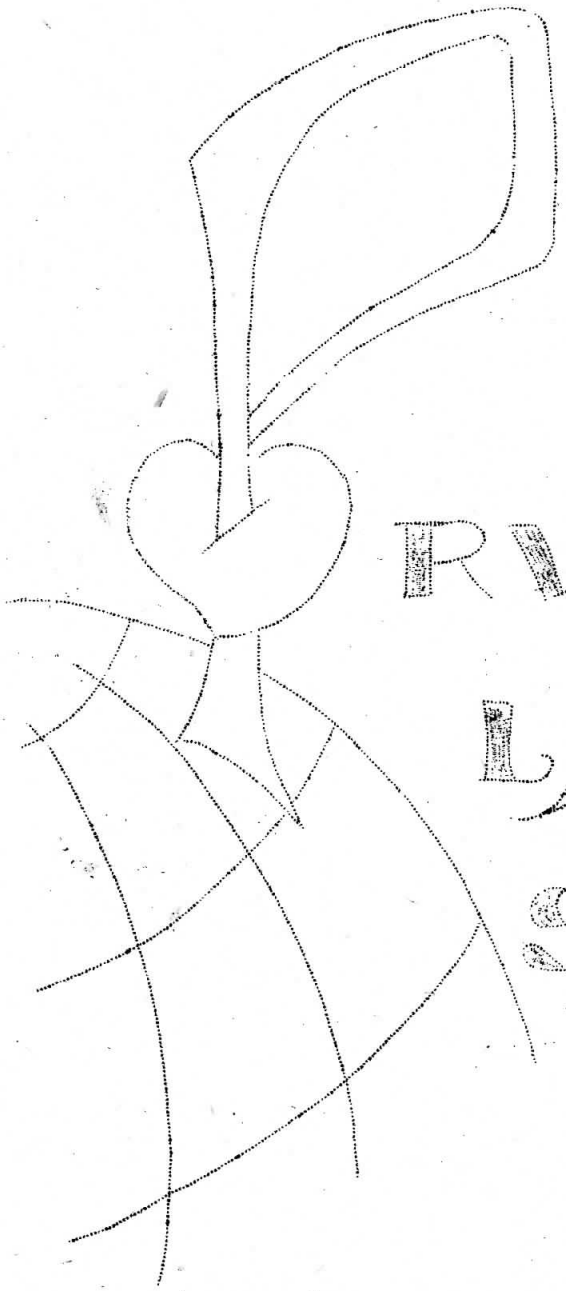

PRVA LJUBAV SVIJETA

FULTON J. SHEEN

Zagreb 1959

Naslov originala: THE WORLD'S FIRST LOVE

NIHIL OBSTAT:
Iosephus A. Carrol,
Censor Theol. Deputatus

IMPRIMI POTEST:
+Ioannes Carolus,
Archiep. Dublinensis,
Hiberniae Primas

DUBLINI, DIE 2a MAII 1953.

S američkog izvornika preveo: Dr Đuro Paša

DOZVOLOM NADBISKUPSKOG DUHOVNOG STOLA U ZAGREBU
Br. 6347 - 1958.

IZDALA Družba siromašnih sestara Naše Gospe, Zagreb Primorska 20, godine 1959.

UMNOŽILE Sestre Naše Gospe, Zagreb Primorska 20, god. 1959. za isključivu upotrebu svećenstva i redovništva

ODGOVORNI UREDNIK Stanislava Šokčević, Zagreb Primorska 20

P O S V E Ć E N O

ŽENI KOJU JA LJUBIM

Ženo, o kojoj je i sam Bog sanjao
Prije nego li je svijet stvorio!

Ženo, od koje sam ja rođen
Uz cijenu boli i muka pod Križem!

Ženo, koja makar i nisi bila svećenik
Ipak si na Kalvarijskom Brežuljku mogla šaptati:
"Ovo je Tijelo moje", "Ovo je Krv moja",
Jer Onome, koji te je spasio, dala si ti ljudski život!

Ženo, koja vodiš moje pero,
Što tako tetura nad riječima,
Kad govori o Riječi!

Ženo, koja u ovoj dolini suza
Naviještaš nebesko plavetnilo nade!

Daj, primi suhe grozdove mojih razmišljanja,
Primi ih od siromašna pisca, koji nema vina
I moću tvojega Sina poput čuda u Kani
Novo načini čudo i spasi jednu dušu -
Ne zaboravivši ni vlastitu moju!

S a d r ž a j

PRVI DIO

Ž E N A K O J U S V I J E T L J U B I

Poglavlje		Strana
1.	Ljubav počinje kao san	7
2.	Kad su sloboda i ljubav bile jedno: Blagovijest	14
3.	Ženina pjesma: Pohod Marijin	23
4.	Kad je počela vjera u rođenje od djevice	33
5.	Sve su majke jednake - osim jedne	41
6.	Djevica Majka	52
7.	Najsretniji brak na svijetu	59
8.	Poslušnost i ljubav	65
9.	Svadba u Kani	75
10.	Ljubav i bol	81
11.	Uznesenje na nebo i moderni svijet	89

DRUGI DIO

S V I J E T K O J I Ž E N A L J U B I

12.	Muškarac i žena	99
13.	Sedam zakona ljubavi	108
14.	Djevičanstvo i ljubav	113
15.	Pravednost i jednakost	119
16.	Gospa svega svijeta	127
17.	Ruže i molitve	139
18.	Petnaest otajstava krunice	146
19.	Bijeda duše i kraljica milosrđa	151
20.	Marija i mač	161
21.	Žena i atom	182

P R V I D I O

Ž E N A K O J U S V I J E T L J U B I

PRVO POGLAVLJE

L j u b a v p o č i n j e k a o s a n

Svaki čovjek nosi u svojoj duši skicu onoga, što on ljubi. Ono što se čini, da je "ljubav na prvi pogled", uistinu je samo ispunjenje želje, ostvarenje sna. Svijestan toga Platon je kazao, da sve znanje nije ništa drugo nego sjećanje i uspomena iz prijašnjega života. To nije istina u smislu, u kojem on to tumači, ali j e istina, ako pod tim razumijemo, da to znači, da mi već u sebi nosimo jedan ideal, koji su stvorili naše mišljenje, naše navike, naša iskustva i naše želje. Jer kako bismo mi inače odmah na prvi pogled mogli znati, da ljubimo neke osobe ili neke stvari, čim ih spazimo? Ta još prije nego li sretnemo stanovite osobe, mi već u svojoj duši nosimo obrazac ili kalup onoga, što ljubimo kao i obrazac i kalup onoga, što ne ljubimo. Jedne osobe pristaju u taj kalup, a druge ne pristaju.

Kad po prvi puta čujemo glazbu, ona nam se odmah ili sviđa ili ne sviđa. Mi je prosuđujemo prema onoj glazbi, koju smo već prije toga čuli u svojem srcu. Nervozne duše, koje ne mogu dugo biti mirne na jednom predmetu ili na jednoj misli, koje ne mogu dugo ustrajati na jednom idealu, ljube glazbu, koja rastresa, uzbuđuje, pravi nervoznim. Smirene duše naprotiv vole smirenu glazbu. Srce imade svoju tajnu melodiju i kad ono jednoga dana začuje, da se ta melodija negdje svira, ono će uskliknuti: "Pa to je ono!" Jednako je i s ljubavlju. Neki jedva čujni graditelj zaposlen je u ljudskom srcu. Tu on po ljudima, koje srce gleda, po knjigama, koje srce čita, po nadama i snima, kojima je ono danju i noću ispunjeno, izvlači skice idealne ljubavi, ludo zaljubljen u nadi, da će valjda jednoga dana oko gledati taj ideal, a ruka da će ga dirati. Život postaje ugodan onoga časa, kad ugledamo, kako san hoda i kako se pojavljuje osoba, koja je utjelovljenje svega onoga, što smo do toga časa ljubili. Ljubav je iznenadna zato, jer je uistinu već tako dugo vremena čekala u duši. Mnogi ljudi prođu kroz život, a da nikad ne susretnu ono, š t o o n i n a z i v a j u svojim idealom. Bilo bi vrlo tragično, kad uistinu ideal ne bi postojao. Ali postoji apsolutni ideal svakoga srca, a to je Bog. Sva ljudska narav samo je počimanje vječne ljubavi i uvođenje u nju. Mnogi ljudi dolaze do pravoga i istinskoga Ideala, a da onaj patvoreni nisu ni dodirnuli.

Isto tako Bog sam u sebi nosi skice svega onoga, što je u svemiru. Kao što graditelj ima u svojoj glavi plan kuće prije nego je ona sagrađena, tako i Bog u svojoj glavi imade prauzorsku zamisao svakoga cvijeta, svakoga stabla, svake ptice, proljeća, melodije. Nikad još nijedan kist nije taknuo platno, niti je ijedno dlijeto zasjeklo u mramor, a da prije toga nije postojala neka velika ideja, koja ih je pokrenula na djelo. Tako su isto i svaki atom i svaka ruža ostvarenje i konkretizacija zamisli, koja je od vječnosti postojala u Božjem Umu. Sva stvorenja niža od čovjeka odgovaraju obrascu, koji Bog ima u svom Umu. Stablo je uistinu stablo zato, jer odgovara Božjoj zamisli stabla. Ruža je uistinu ruža zato, jer je Bog zamislio ružu, da bude takva kakva jest, sastavljena od kemijskih elemenata, boja i snabdjevena životom. A l i n i j e t a k o s l j u d i m a . Za svakoga od nas Bog mora imati po dvije slike: jedna je ono, što m i j e s m o , a druga je ono, što b i s m o m i t r e b a l i b i t i . On ima obrazac, ali On ima i pravu sliku. On ima skicu i samu zgradu, On ima glazbenu dionicu i naš način, na koji je mi sviramo. Te dvije slike Bog mora imati zato, jer u svima nama do jednoga leži neki nerazmjer i nesklad u podudaranju između originalnoga plana i načina, na koji smo ga mi izveli. Slika je zamrljana, tisak je izblijedio. Jer, u prvom redu, naša osobnost u vremenu nije potpuna. Nama je potrebno obnovljeno tijelo. A zatim i naši grijesi jednako umanjuju i slabe našu osobnost. Naša zla djela prljaju platno, što ga je naslikala Majstorova ruka. Slično kao neizležena jaja mnogi od nas bore se protiv toga, da ih ogrije božanska ljubav , koja je tako potrebna, da bismo se izlegli za život na višem stupnju. Bez prestanka mi moramo nešto popravljati. Naši se slobodni čini ne poklapaju sa zakonima našega bića. Mi zaostajemo za svim onim, što Bog od nas želi, da bismo postigli. Sveti Pavao nam kaže, da smo mi prije nego su bili postavljeni temelji svijeta, bili preodređeni da postanemo Sinovi Božji. Ali mnogi od nas ne će da ispune tu nadu.

U cijelom čovječanstvu postoji uistinu jedna jedina osoba, za koju Bog ima samo jednu sliku i u kojoj vlada savršeno podudaranje između onoga, što Bog želi, da ona bude i onoga, što ona jest. Ta osoba je njegova vlastita Majka. Većina od nas je znak minus u tome smislu, što mi ne ispunjujemo one visoke nade, koje nebeski Otac goji za nas. A Marija je znak jednakosti. Jer ona j e s t onaj isti ideal, koji Bog ima o njoj i taj ideal ona je i u tijelu. Original i kopija su savršeni. Ona je sve ono, što je za nju bilo predviđeno, planirano i zamišljeno. Melodija njezina života odsvirana je upravo onako, kako je bila napisana. Providnost je zamislila, začela i vodila u svom planu Mariju kao znak jednakosti između ideala i povijesti, ideje i stvarnosti, nade i ostvarenja.

To je razlog, zašto je kršćanska liturgija stoljećima na nju primjenjivala riječi Knjige Poslovica. Zato, jer ona jest ono, što Bog želi da bismo svi mi bili, ona govo-

ri o sebi kao o vječnoj slici u Božjem Umu, kao o onoj, koju je Bog ljubio još prije, nego je bila stvorena. Štoviše, ona je prikazana kao da je bila s Njim nesamo, kad je On stvarao, nego još i prije nego je počeo stvarati. U Božjem Umu ona je postojala kao Vječna Misao još prije nego je postojala ijedna druga majka. Ona je Majka svih majki - ONA JE PRVA LJUBAV SVIJETA.

"Gospodin me je imao u početku svojih putova, prije nego je išta učinio na početku. Bila sam određena od vijeka prije nego je postala zemlja. Još nije bilo bezdana, a ja sam već bila začeta, izvori voda još nijesu provalili, niti su postojali golemi skupovi gora: rodila sam se prije bregova. Još nije bio učinio ni zemlje i rijeka ni zemaljski stožera. Bila sam tu, kad je pripravljao nebo, kad je stalnim zakonom i međom ograđivao bezdane, kad je gore učvršćivao uzduh i premjerao vodene izvore, kad je okolo udario granice moru, postavljao zakone vodama, da ne bi prelazile svojih međa, kad je postavljao temelje zemlje. Bila sam s Njim i upravljala svim stvarima i veselila sam se sve dane i sve vrijeme igrala sam se pred Njim, igrala sam se na zemaljskoj kugli, jer je moj užitak boraviti sa sinovima ljudskim. Zato me, djeco, poslušajte: Blago onima, koji idu mojim putovima! Slušajte moju nauku i budite mudri i nemojte je odbaciti. Blago čovjeku, koji me sluša i koji uvijek bdije uz moja vrata i čuva ulaze u moju kuću. Tko mene nađe, naći će život i primit će spas od Gospodina" (Posl. 8. 22-35).

Ali Bog nije razmišljao o njoj samo u vječnosti. On ju je imao na pameti također u početku vremena. Na početku povijesti, kad je tvrdoglavošću žene ljudski rod pao, Bog je progovorio đavlu i rekao mu: "Neprijateljstvo ću postaviti između tebe i žene, između potomstva tvojega i potomstva njezina. Ona će satrti tvoju glavu, a ti ćeš vrebati na pete njezine" (Post. 3. 15). Tim je riječima Bog htio reći, da kao što je po jednoj ženi pao čovjek, tako će druga žena osvetiti Boga. Nema sumnje, da će blagoslovljena biti među ženama svaka ona žena, koja će postati Njegovom Majkom i da će On zato, jer ju je On sam izabrao, i pobrinuti se, da je svi naraštaji zovu blaženom.

Kad je Bog odlučio postati čovjekom, On je morao izabrati vrijeme svoga dolaska na svijet, zemlju, u kojoj će se roditi, grad, u kojemu će odrasti, narod i rasu, iz kojih će poteći, političke i ekonomske sisteme, koji će ga okruživati, jezik, kojim će govoriti i psihološke poglede, s kojima će kao Gospodar povijesti i Spasitelj svijeta doći u dodir.

Sve će te pojedinosti u cijelosti ovisiti o jednom jedinom uzroku: o ženi, koja će biti Njegova Majka. Jer izabrati majku znači izabrati socijalni položaj, jezik, grad, okolinu, prekretnicu života i sudbinu.

Njegova Majka nije bila takva kakve su naše majke, koje mi primamo kao činjenicu, koju je već povijest odredila i koju mi više ne možemo izmijeniti. On se rodio od Majke, koju je On sam izabrao prije, nego je bio rođen. To je jedini primjer u povijesti, gdje je Sin htio Majku i

gdje je Majka htjela Sina. I to se razumije pod onim, što nam Vjerovanje kaže: "Rođen od Djevice Marije". Nju je Bog pozvao onako kako je pozvao Arona i naš Gospodin nije bio rođen samo od njezina tijela, nego i od njezina pristanka.

Prije nego će sebi uzeti ljudsku narav, On se posavjetovao sa Ž e n o m pitajući je, hoće li mu dati Č o v j e k a. Svoju ljudsku narav Isus nije ukrao ljudskom rodu, kao što je Prometej ukrao vatru nebesnicima. Ona mu je bila dana kao poklon.

Prvi čovjek Adam bio je načinjen od gliba zemaljskoga, a prva žena Eva bila je načinjena od čovjeka, dok nije bio pri svijesti. Novi Adam Krist rađa se od nove Eve Marije, dok je ona bila izvan svijesti u ekstazi molitve, ljubavi Božje i neokrnjene slobode.

Ne moramo se ništa čuditi, ako se o njoj govori kao o Božjoj misli još prije nego je svijet bio stvoren. Kad je Whistler izrađivao sliku svoje majke, nije li on već njezinu sliku imao u svojoj glavi još prije nego je uopće poredao svoje boje na paleti? Da ste mogli živjeti prije svoje majke (ne u m j e t n o , nego z b i l j s k i) ne biste li je bili načinili najsavršenijom ženom, koja je ikada živjela, tako lijepom, da bi joj blagonaklono zavidjele sve žene, tako plemenitom i tako milostivom, da bi sve majke željele nasljedovati njezine kreposti? Čemu bismo dakle mislili, da će Bog postupati drukčije? Kad su Whistleru čestitali na portretu njegove majke, on je uzvratio: "Znate, kako je to. Čovjek se trudi, da svoju majku učini toliko ljupkom, koliko samo može!" Kad je Bog postao čovjekom, ja sam siguran da je i On također želio svoju majku učiniti toliko ljupkom, koliko je mogao, da je želio načiniti od nje savršenu Majku.

Ništa i nikada Bog ne radi bez izvanredne priprave. Dva velika Božanska remek-djela jesu stvaranje čovjeka pa zatim ponovno stvaranje ili otkupljenje čovjeka. Stvaranje je bilo izvedeno za ljude, koji još nijesu bili pali, a Njegovo Mističko Tijelo za ljude, koji su pali. Prije nego je Bog načinio čovjeka, stvorio je vrt naslada, kakav jedino On znade da treba urediti. U tom Raju stvaranja bilo je proslavljeno prvo vjenčanje muškarca i žene. Međutim, čovjek nije htio uživati drugog blaženstva, osim onoga, koje odgovara njegovoj nižoj naravi. Nesamo, što je izgubio svoju sreću, nego je isto tako ranio svoj razum i svoju volju. Nato je Bog stvorio plan, da ponovno stvori čovjeka ili da ga otkupi. Ali prije nego će to učiniti, on je htio sagraditi novi vrt. Taj drugi, novi vrt ne će biti od zemlje, nego od tijela. To će biti vrt nad čijim vratima nikada ne će biti napisano ime grijeha, vrt, u kojem ne će rasti nikakav korov pobune, koji bi ugušio rast cvijeća milosti, vrt, iz kojega će teći četiri rijeke otkupljenja na sve četiri strane svijeta, vrt, koji će biti tako čist, da se nebeski Otac ne će stidjeti šaljući u nj svoga vlastitog Sina. I taj novi "tijelom ograđeni raj, u kojemu će živjeti novi Adam" bijaše naša nebeska Majka. Kao što je Eden bio Raj stvaranja, tako je Marija bila Raj otkupljenja i u njoj kao u Vrtu slavljeno je prvo vjenčanje

Boga i čovjeka. Što je netko bliže vatri, to se više grije. Što je netko bliže Bogu, to je veća njegova čistoća. A jer nikad nitko nije bio bliži Bogu, nego žena, na kojoj je On širom otvorio dveri, da bi mogao stupiti na ovu zemlju, onda nitko nije mogao biti čistiji od Nje.

Vrtna sjenica u cvatu
Rasla je čekajući na Božju ruku.
Gdje nikad nijedan čovjek stupio nije,
To su bile dveri Božje.
Prva je sjenica bila crvena -
I njezine usnice "Dobro došao"nazvaše.
Druga je sjenica bila plava-
I njezine oči Boga primiše.
Treća je sjenica bila bijela -
Duša njezina u Božjim očima.
Tri sjenice ljubavi
Krist odozgo s neba.

Laurence Housman

Tu posebnu njezinu čistoću nazivamo Bezgrešno Začeće. Pod tim ne mislimo djevičansko rađanje, rađanje djevice. U latinskom se jeziku Bezgrešno Začeće zove Immaculata Conceptio. Riječ Immaculata složena je od dviju latinskih riječi, koje zajedno znače "neokaljana". Dakle - neokaljano začeće. Ono znači, da je nebeska Majka od prvoga trena kad je bila začeta u krilu svoje majke sv. Ane bila sačuvana od svake mrlje ili ljage istočnoga grijeha. A tu naročitu povlasticu stekla je ona zato, jer su joj unaprijed plaćene zasluge otkupljenja njezina božanskog Sina.

Nikada nisam mogao razumjeti, zašto bi netko danas u ovom našem vijeku trebao prigovarati Bezgrešnom Začeću. Ta svi moderni pogani misle, da su bezgrešno začeti. Ako nema istočnoga grijeha, onda je s v a t k o bezgrešno začet. Šta se onda dakle ti ljudi ustručavaju priznati Mariji ono, što pripisuju samima sebi? Nauka o istočnom grijehu i o Bezgrešnom Začeću međusobno se isključuju. Ako je Marija jedino Bezgrešno Začeće, onda svi mi ostali moramo imati istočni grijeh.

Bezgrešno Začeće ne znači, da Mariji nije bilo potrebno otkupljenje. Ona ga je trebala isto toliko, koliko ga trebate i vi i ja. Ali, ona je bila unaprijed otkupljena tako, da je već od prvoga trenutka začeća bila izuzeta od grijeha kako na duši tako i na tijelu. M i u svoju dušu primamo plodove otkupljenja na krštenju. Sav ljudski rod treba otkupljenje. No Marija se izdvojila i odijelila od grijehom opterećenoga čovječanstva, a to je ona mogla učiniti zato, jer su joj u samom času, kad je ona bila začeta, bile predane zasluge, što ih je naš Gospodin stekao na križu. Ako bismo je izuzeli od potrebe otkupljenja, onda bismo je također morali izuzeti od toga da kao ravnopravni član sudjeluje u životu ljudskoga roda. Bezgrešno Začeće dakle nipošto ne znači, da njoj nije bilo potrebno otkupljenje. Bilo joj je potrebno! Ona je samo prvi plod otkupljenja u tome smislu, što je otkupljenje bilo primjenjeno

na nju u onom istom trenutku, kad je bila začeta, a na nas se primjenjuje tek nakon našega rođenja, i to na jedan drugi, znatno slabiji način.

Tu povlasticu nije Marija imala zbog sebe, nego zbog Njega. U tome leži razlog, zašto oni, koji ne vjeruju u božanstvo Kristovo, ne mogu razumjeti, zbog čega bi bila opravdana ta povlastica, koja je na poseban način dana Mariji. Kad ja ne bih vjerovao u božanstvo našega Gospodina - od čega me Bog sačuvao - ni ja ne bih u kojoj mu drago vrsti posebnoga štovanja Marije više od drugih žena na zemlji vidio ništa drugo osim besmislice. Ali ako je ona Majka Boga, koji je postao čovjekom, onda je ona jedna jedina na svijetu i kao nova Eva ljudskoga roda uzdiže se iznad svega što je stvoreno, kao što se uzdiže i On novi Adam.

M o r a o je postojati jedan takav stvor, kao što je Marija, jer inače Bog ne bi mogao naći nikoga, od koga bi na dostojan način mogao preuzeti svoje ljudsko podrijetlo. Kad je Sin Božji započinjao novo stvaranje, on je tražio nekoga, koji bi imao takvu dobrotu, kakva je postojala prije, nego je zavladao grijeh. Mogla bi u ovoj ili onoj duši uskrsnuti sumnja, da li je Bog svemoguć, kad On ne bi bio pod posebno svoje okrilje stavio Ženu, koja je imala postati Njegovom Majkom. Jasno je, da Bog ne će uskratiti svojoj vlastitoj Majci ono, što je bio poklonio Evi.

Uzmimo, da je Bog samo čovjeka pretvorio u novoga čovjeka, novoga Adama, a danije pretvorio i ženu u novu ženu, novu Evu! Kakva bi se vika prosvjeda bila digla protiv toga! Kršćanstvo bi tada bilo optuženo kao i sve druge religije, štovateljice samo muškoga počela. S pravom bi tada žene tražile svoju religiju, u kojoj bi se štovalo i žensko počelo! Dokazivalo bi se, da je oduvjek žena bila ropkinja muža pa da ju je i Bog želio odrediti za to, kad nije htio stvoriti novu Evu, kao što je stvorio novoga Adama.

Da nije bilo Bezgrešnoga Začeća, onda bi govorili za Krista, da nije krasan, kako bi trebao biti, jer je pristao na to, da uzme svoje tijelo od nekoga, koji u ljudskom pogledu nije bio savršen! Nepristupačno daleko od grijeha mora stajati Bog, a te nepristupačnosti ne bi bilo, kad ne bi postojala jedna Žena, koja je kadra satrti zmijinu glavu.

Kad biste vi bili slikar, da li biste dozvolili , da vam netko priprema platna tako da ih maže nekom žbukom od blata? A zašto bi onda od Boga trebalo očekivati, da će On uraditi drukčije, kad se priprema na to, da se sjedini s ljudskom naravi, koja je u svemu slična našoj, osim u grijehu? No time, što je uzdigao jednu ženu sačuvavši je od grijeha i time, što joj je nakon toga kod Navještenja dragovoljno i velikodušno potvrdio taj dar, Bog je i nama nesigurnim, nemirnim, zbunjenim, nervoznim, nepristojnim ljudima dao nadu. Oh da! On je naš Uzor, ali On je isto tako i Božanska Osoba! Na istoj razini s nama ljudima mora biti netko, tko će nas voditi Kristu, n e t k o t k o ć e

htjeti posredovati između nas i Krista kao što On posreduje između nas i Oca. Samo jedan pogled na nju i mi smo sigurni, da svako ljudsko biće, koje nije dobro, može postati bolje. Jedna jedina molitva Njoj i nama postaje jasno, da zato, jer je Ona bez grijeha, i mi možemo postati manje grešni.

Time smo se eto opet vratili na početak. Tamo smo rekli, da svaki čovjek u svom srcu nosi klicu idealne ljubavi. I najveće među ljudskim ljubavima, pa bile one ne znam kako iskrene i srdačne, moraju jedanput svršiti. A ništa nije savršeno, štogod mora svršiti. Postoji li naime ljubav u kojoj se mora reći: "To je moj posljednji zagrljaj", onda to nije nikakva savršena ljubav. Zato mnogi, koji ne poznaju Boga, mogu pokušavati, da s mnoštvom različitih ljubavi zamijene ili nadoknade onu idealnu ljubav. Ali to je isto, kao kad bismo rekli, da će neki glazbeni komad istom onda postati remek-djelo, ako ga bude sviralo tucet različitih gusala.

Svaki muškarac, koji ide za nekom djevojkom, svaka djevojka, koja čezne za tim, da joj se udvara, svaka veza prijateljstva u svijetu traži ljubav, koja nije samo njezina ili njegova ljubav, nego nešto što nadmašuje i nju i njega, nešto što se može nazvati "naša ljubav". Svaki je čovjek zaljubljen u jednu idealnu ljubav, u ljubav, koja je tako daleko od granica seksusa, da se seksus jednostavno gubi. Svi mi ljubimo nešto, što je više od onoga, što mi ljubimo. I kad prestane to obilje, taj višak, ta preplavljenost, prestaje i ljubav. Kako je to pjesnik kazao: "Ne bih te mogao ljubiti, draga, tako jako, kad ne bih ljubio da te još više častim i slavim." Ta idealna ljubav, koju mi tražimo iznad svih stvorenih ljubavi, prema kojoj se mi instinktivno okrećemo, kad nas tjelesna ljubav iznevjeri, jest onaj isti ideal, koji je od vijeka Bog imao u svom srcu, Gospođa, koju On zove "Majka". Ona je ta, koju svaki čovjek ljubi, kad ljubi ženu, znao on to ili ne znao. Ona je ono, što svaka žena želi da bude, kad promatra samu sebe. Ona je žena, koju svaki muškarac kao ideal uzima za ženu, kad uzima bračnu družicu. Kao ideal ona se krije u nezadovoljstvu svake žene, koja se u samoj sebi buni protiv karnalne agresivnosti muškarca. Ona je tajna želja, koju ima svaka žena, kad hoće, da joj se iskazuje čast i pažnja. Ona je onaj način, na koji svaka žena želi tražiti poštovanje i ljubav zbog ljepote i dobrote kako svoga tijela tako i duše. I ta ljubav - skica, ljubav, koju je Bog ljubio prije nego je svijet bio stvoren, ta Žena San prije nego je postojala ijedna žena jest ona, za koju svako srce u dubinama svojih dubina može reći: "Ona je Žena, koju ja ljubim!"

DRUGO POGLAVLJE

K a d s u s l o b o d a i l j u b a v b i l e j e d n o :

B l a g o v i j e s t

Današnje stoljeće, koje daje prvenstvo spolu, opravdava promiskuitet i rastavu brakova obrazlažući to time, da je ljubav po svojoj naravi slobodna, kao što ona uistinu i jest. U određenom smislu svaka je ljubav slobodna. Biti lišen ljubavi jedna je od osebina, koje se odnose na bit pakla. Sv. Pismo nam kaže: "Gospodin je Duh, a gdje je Duh Gospodnji, ondje je sloboda" (2.Kor. 3, 17). Nije idealan život ispunjen pokoravanjem apsolutnom zakonu, nego samostalnim slobodnim izborom i pristankom odgojene sklonosti i ljubavi.

Formula, da je ljubav slobodna, ispravna je. Jedino njezino objašnjenje često puta može biti krivo. Muževi, koji ostavljaju jednu ženu, da bi prigrlili drugu, žele svoju nevjeru opravdati time, da "čovjek mora biti slobodan da živi svojim vlastitim životom". Nema nigdje n i j e d n o g a čovjeka, koji bi bio toliko sebičan i toliko pohotan, a da ne bi svoje požude prikrivao sličnom paradom ideala. Iza tolikih suvremenih izjava o slobodi ljubavi krije se krivo umovanje, jer, iako ljubav uključuje slobodu, svaka sloboda ne uključuje ljubav. Ja ne mogu ljubiti, ako nisam slobodan; ali zato, jer sam slobodan, ja ne mogu ljubiti sve štogod mi se prohtije. Netko može imati slobodu, a da nema ljubavi. Tako na pr. onaj, koji drugoga siluje, koji nad drugim vrši nasilje, slobodan je u svom činu, ako u njegovoj blizini nema nikoga, koji bi ga u tome spriječio. Ali on sigurno nema nikakve ljubavi. Lopov je slobodan da opljačka kuću u vrijeme, dok njezinih stanovnika nema u njoj. Ali bi bio besmisao reći, da on ljubi stanovnike zato, jer je slobodan, da ih okrade. Najčistija je ona sloboda, koja je dana, a ne ona, koja je oteta.

Ono, što mnogi današnji ljudi razumiju pod slobodom u ljubavi, jest sloboda o d nečega, a bez slobode z a nešto. Prava ljubav mora biti slobodna o d nečega z a nešto. Mladić mora biti slobodan od roditeljskoga jarma, da bi mogao ljubiti nekoga drugog osim svojih roditelja i da bi na taj način mogao produžiti svoj život. Sloboda ljubavi je dakle nerazdruživa od služenja, od altruizma i od dobrote. Štampa mora biti slobodna od ograničenja zato, da bi

mogla pisati istinu.. Čovjek mora biti slobodan od političke tiranije zato, da bi mogao ostvariti svoje vlastito blagostanje, za sebe ovdje na ovom svijetu, i za svoju sudbinu u životu iza groba. Ljubav traži da bude slobodna od jedne stvari zato, da se može slobodno staviti u službu druge. Kad se čovjek zaljubi, on teži za tim, da postane rob slatke ljubavi i predanosti prema drugomu. A kad se čovjek zaljubi u Boga, on odmah odlazi u potragu za svojim bližnjim. A da bi čovjek bio slobodan od svakoga vanjskog utjecaja ili ograničenja slobode, morao bi biti sam. Ali tadaoon ne bi više imao nikoga, koga bi mogao ljubiti. Pa to i jest upravo ideal za Sartrea, koji kaže: "Drugi su ljudi pakao". Temelj je njegove filozofije učenje, da sve ono, što postavlja neke granice vlastitom ja, nije ništa. A svaki drugi čovjek i svaka druga stvar postavljaju granice vlastitom ja. Prema tomu, dakle, oni su ništa. Svakako je istina, da će se čovjek naći u nihilizmu pakla, čim postavi zahtjev, da bude slobodan u tome smislu, da živi jedino po zakonima svoga vlastitoga ja, po zakonima svoje samovolje. Sartre zaboravlja, da zaljubiti se znači zaljubiti se u nešto, i to nešto, da je odgovornost. I zato ona ista ljubav, koja traži slobodu, da bi se mogla pretvoriti u život, postavlja granice, da omeđi tu slobodu. Sloboda dakle ljubavi prema tome nije raspuštenost. Sloboda obuhvaća nesamo puko pravo izabirati, nego isto tako i snositi odgovornost za taj izbor.

Postoje tri definicije slobode: dvije su od njih krive, a jedna je prava. Prva kriva definicija slobode glasi: "Sloboda je pravo da radim sve ono, što mi se s v i đ a ". To je liberalna nauka o slobodi, koja slobodu svodi više na fizičku, nego li na moralnu moć. Naravno, da smo mi slobodni raditi sve ono, što nam se sviđa ili što nas je volja, kao na pr. okrenuti strojnicu na kokoši našega susjeda ili pojuriti automobilom po pločniku ili susjedove madrace napuniti upotrebljenim britvicama za brijanje. No samo od sebe nameće se pitanje: t r e b a li da takve stvari radimo? Takva vrsta slobode, u kojoj bi bilo dopušteno svakome da traži samo svoju vlastitu korist, rađa neredom. Ne može biti liberalizma nikakva toga čudnoga roda, a da on ne bi stvorio svijet egoističkih i svojevoljnih interesa, koji se nalaze u neprekidnom sukobu među sobom i kraj kojih nikad nitko ne bi bio spreman zasukati rukave i oznojiti se za opće dobro. U nastojanju, da nadvlada taj nered, kad svaki radi ono, što je njega volja, nastala je druga kriva definicija slobode. Ona glasi: "Sloboda je pravo da radiš sve ono, što m o r a š ". To je t. zv. totalitaristička sloboda, koja je pronađena upravo zato, da bi pobijedila individualističku slobodu liberalizma pojedinaca u korist zajednice, društva i države.

Prava definicija slobode glasi: "Sloboda je pravo činiti sve ono, što t r e b a činiti, a to t r e b a uključuje u sebi cilj, svrhu, smisao, moralnost i Božji zakon. Prava se sloboda nalazi unutar zakona, a ne izvan nje-

ga. Ja sam slobodan nacrtati trokut, dadem li mu tri stranice, a ne, da me spopadne neka širokogrudnost i da mu nacrtam pedeset i sedam stranica. Ja sam slobodan da letim, pod uvjetom da se pokoravam zakonima aeronautike. U duhovnom carstvu ja sam najslobodniji, pokoravam li se Božjem zakonu.

Da bi izbjegli različitim komplikacijama slobode, imade ih, koji bi je najradije, a osobito individualnu slobodu u cijelosti zanijekali. Ali svaka civilizacija, koja niječe slobodnu volju, redovito je civilizacija, kojoj su se već preko glave popele različite mogućnosti njezine slobode, jer su je one uvalile u mnoštvo nesreća. Oni, koji teoretski niječu slobodnu volju, uistinu su, isti oni, koji brkaju slobodu stavljajući je u istu vreću s raspuštenošću. Nikad se ne će naći nijedan profesor, koji bi nijekao slobodnu volju, ako on nema u svom životu nešto, zbog čega bi želio, da je se otrese, t. j. da sa svojih leđa skine odgovornost za nju. On se odriče zla odričući se onoga, što je zlo učinilo mogućim, a to je slobodna volja. Na igralištima golfa takvi nijekaoci slobode uvijek grde palice, a nikada sami sebe. Opravdanje je slično onoj vječno istoj isprici dječaka, koji je razbio vazu: "Netko me je gurnuo", drugim riječima bio je silom natjeran, da je razbije. Kad dječak odraste, postane profesor i mjesto da govori: "Bio sam gurnut", on kaže: "Povezanost socijalnih, ekonomskih i okolinskih činilaca sa svojim kolektivnim psihičkim naslijeđem našega životinjskoga i evolutivnoga podrijetla toliko me je pritiskivala k zemlji, da je u meni urodila onim, što psiholozi nazivaju kompulzivnim I d ".

Ljepota je našega svijeta u tome, da su gotovo svi darovi uvjetovani slobodom. Ne postoji nikakav zakon, da mladić kao dar mora predati prsten djevojci s kojom se zaručio. Ima jedna riječ, koja dokazuje, kako tijesna veza postoji između darova i slobode, a ta riječ glasi: "Hvala!" Kako je Chesterton rekao: "Kad čovjek ne bi bio slobodan, on ne bi nikada mogao reći: "Hvala vam za senf".

Mi smo zaista slobodni poklanjati zbog onoga, što ljubimo. Svi ljudi na svijetu, koji su slobodni, traže slobodu prije svega zato, da je imadu kao sredstvo: oni traže slobodu zato, da je mogu pokloniti. Dandanas gotovo svaki čovjek poklanja svoju slobodu. Jedni poklanjaju slobodu svoga mišljenja javnom mnijenju, običajima, modi i anonimnosti."svi tako govore" i na taj način postaju dragovoljni robovi današnjice. Drugi poklanjaju svoju slobodu alkoholu i spolu i na taj način stiču iskustvo riječi sv. Pisma: "Onaj, koji čini grijeh, rob je grijeha". Treći poklanjaju svoju slobodu ljubavi prema drugoj osobi. To je viši oblik predaje i to je slatko ropstvo ljubavi, o kojemu je govorio naš Gospodin: "Jaram je moj sladak i breme je moje lako". Mladić, koji udvara djevojci, zapravo joj govori: "Ja želim biti tvoj rob cijeloga svoga života i to će biti moja najviša i najveća sloboda". Djevojka, kojoj mladić udvara, mogla bi mu odgovoriti: "Ti kažeš da me ljubiš, ali po čemu ja to mogu znati? Nisi li ti udvarao i drugim djevojkama, koje su za udaju u ovom gradu, a kojih imade 458.628 na bro-

ju?" Poznaje li mladić dobro psihologiju i filozofiju toga pitanja, on će odgovoriti: "U nekom smislu jesam, ali iz same činjenice, da ljubim tebe, sve sam njih ostavio. Prava ljubav, koja mi nalaže da izaberem tebe, ujedno me tjera, da odbacim sve njih i ta moja odluka vrijedit će za cijeli život."

Ljubav dakle nije samo pristanak. Ona je isto tako i otklanjanje. Sama činjenica, da Ivan svim svojim srcem ljubi Mariju znači, da on ni jednim jedinim komadićkom srca ne ljubi Ružu. Svaka svečana izjava ljubavi isključuje, da bi mogla postojati koja mu drago lažna vrsta slobodne ljubavi. Ljubav je prema tome obuzdavanje slobode, shvaćene kao raspuštenost, a ipak ona znači uživanje savršene slobode, jer sve što čovjek želi u životu jest to da ljubi tu osobu. Uvijek prava ljubav nameće samoj sebi ograničenja, koja idu u prilog drugih osoba. Svejedno je, da li je ta osoba svetac, koji se otkida od svijeta u svrhu, da bi se žarče priljubio uz Krista ili je to suprug, koji se otkida od prijašnjih svojih poznanstava u svrhu, da bi potpunije pripadao supruzi, koju je odabrao. Sama po sebi prava je ljubav beskompromisna. Ona je oslobađanje samoga sebe od sebičnosti i samoljublja. Prava se ljubav služi svojom slobodom zato, da se neopozivo i nepromjenljivo priveže uz drugoga. Sv. Augustin kaže: "Ljubi Boga i čini štogod te volja!" Time je on mislio reći: ako vi ljubite Boga, onda ne ćete nikad učiniti nešto, što bi Njega povrijedilo. U bračnoj ljubavi na isti način postoji savršena sloboda, ali unatoč tome ostaje na snazi j e d n o ograničenje, koje čuva tu ljubav, ograničenje, koje je isto, što i ne pristajanje na bilo što, čime bi se povrijedila ljubljena osoba. Nema svetijega časa u slobodi od onoga, kad ljubav prema onom, koga čovjek nosi u srcu ukine i obustavi sposobnost ljubiti druge. Tada nastaje čas, kad čovjek napušta volju za osvajanjem i zarobljivanjem i mjesto toga uživa u samom gledanju, kada se instinkt za posjedovanjem i proždiranjem izgubi u radosti, koja nastaje iz toga, što čovjek gleda, kako drugi živi.

Možemo spomenuti još jedan zanimljiv uvid u život ljubavi. Činjenica je, da u istoj mjeri, u kojoj odbacujemo ljubav gubimo svoje darove. Bjegunac, koji je pobjegao ispod zamke svojih krvnika, ne će tim krvnicima poslati nikakvih darova. I Božji darovi isto tako ovise o našoj ljubavi. Adam i Eva mogli su namrijeti potomstvu izvanredne darove i duše i tijela, samo da su ljubili. Oni nisu nipošto bili s i l j e n i da ljube. Nitko nije od njih tražio da kažu: "Ja ljubim", jer riječi mogu biti prazne. Jedino se od njih tražilo, da izvrše izbor ili da izaberu između onoga što je Božje, i onoga što nije Božje, da izaberu između onoga, što je simbolizirano u alternativi između vrta i drveta. Da oni nisu bili slobodni, oni bi se jednostavno bili okretali prema Bogu, kao što se suncokret okreće prema suncu. Ali budući da su bili slobodni oni su mogli odbaciti cjelinu za volju česti, vrt za volju stabla, buduću radost za volju neposrednoga užitka. Posljedica je bila, da je ljudski rod izgubio one darove, koje bi mu Bog

dao, da je samo ostao vjeran u ljubavi.

Ono, što je za nas danas važno, jest to, da nam se putem jednoga drugog čina slobodne volje vrate ti darovi. Bog je mogao vratiti čovjeka u njegovo prijašnje stanje jednostavno tako, da je zaboravio njegov grijeh. No u tom slučaju bilo bi se pokazalo samo Božje milosrđe, a bez Božje pravednosti. Problem, s kojim se suočio čovjek, bio je u neku ruku nalik na problem, s kojim se suočuje dirigent orkestra. Partitura je napisana i predana u ruke izvanredno sposobnoga dirigenta. Glazbenici, pravi majstori svoje umjetnosti, mogu slobodno slijediti svoga dirigenta ili se pobuniti protiv njega. Pretpostavimo, da je jedan od glazbenika odlučio udarati krivu notu. Dirigent će na to moći učiniti jedno od ovo dvoje: ili će se praviti kao da je prečuo pogrešku ili će udarati svojim štapićem i narediti, da se cijelo mjesto još jedanput odsvira. Na samoj stvari malo će se promijeniti, jer je nota već odletjela u svemirski prostor i budući da se vrijeme ne može vratiti natrag, disakord nastavlja svoj put dalje svemirom sve do svršetka svijeta. Postoji li ikakav način, na koji bi se ta hotimična disharmonija mogla zaustaviti? Nije moguć nikakav način, barem ne na ovoj zemlji. Ta bi se disharmonija mogla ispraviti jedino pod uvjetom, da nam netko stigne ovamo iz vječnosti, da pristane na to i zgrabi tu notu u vremenu i zaustavi je u njezinom ludom lijetu. No ne bi li još i tada ostao disakord? Ne, iz njega bi se mogla načiniti prva nota u jednoj novoj sinfoniji i tada bi se od njega mogla stvoriti harmonija!

Kad su naši praroditelji bili stvoreni, Bog im je dao savjest, moralni zakon i izvornu pravednost. Nije im bila nametnuta sila da Ga slijede kao dirigenta sinfonije stvaranja. Pa ipak oni su odlučili pobuniti se i ta gorka nota istočnoga grijeha ili istočne revolucije putem čovječjega rađanja prešla je na cijeli ljudski rod. Kako je mogao biti zaustavljen taj izvorni nered, taj izvorni disakord? On je mogao biti zaustavljen na isti način kao i ona disharmonična nota: tako da je vječnost sišla u vrijeme, silom pograbila čovjeka i natjerala ga da uđe u novi red, u kojemu će izvorni darovi biti povraćeni i u kojemu će nova harmonija postati zakonom. Ali takav postupak ne bi bio Božji, jer bi značio uništenje čovječje slobode. Bog je mogao silom pograbiti jednu notu, ali nije mogao silom pograbiti čovjeka, a da ne oskvrne najveći dar, koji je On dao čovjeku, t. j. slobodu, koja jedina čini ljubav mogućom.

Tako dolazimo do najvećega čina slobode, za koje je svijet ikada čuo, dolazimo do poništenja onoga slobodnoga čina, koji je Glava ljudskoga roda učinila u raju, kad je izabrala ne-Boga protiv Boga. Kada je Bog u svom milosrđu pristao na to, da ponovno načini čovjeka i da mu stvori novu polaznu točku i n o v o rođenje slobode pod Bogom, to je onda bio čas, u koji je onaj nesretni izbor bio poništen. Bog je m o g a o stvoriti zrelog čovjeka, da povede čovječanstvo iz blata, kao što je On to već bio načinio na početku. On je iz ništa mogao stvoriti novoga čovjeka, da povede novo čovječanstvo, kao što je On to već bio učinio

kad je stvarao svijet. I On je mogao učiniti to ni ne pitajući ljudski rod, ali to bi bila provala u carstvo isključivo ljudskog prava. Bog nije htio izdvojiti čovjeka iz svijeta slobode bez slobodnoga čina slobodnoga bića. Način, na koji Bog postupa s čovjekom nije diktatura, nego kooperacija. Kad je On htio otkupiti ljudski rod, onda je to moralo biti s ljudskim pristankom, a ne protiv njega. Bog bi mogao uništiti zlo, ali jedino pod cijenu ljudske slobode, a to bi značilo platiti previše visoku cijenu; za uništenje diktature na zemlji - dobiti diktatora na nebu. Prije nego će obnoviti ljudski rod, Bog je htio pitati za savjet tako da se u protivnom slučaju ne bi narušilo i uništilo ljudsko dostojanstvo. Izabrana osoba, koju će On pitati bijaše žena. U početku je bio muškarac onaj, od kojega je Bog tražio, da potvrdi primitak darova. Ovoga puta je to žena. Misterij Utjelovljenja je potpuno jednostavno u tome, da na Božje traženje jedna žena sasvim slobodnom voljom dade Bogu ljudsku narav. S tako mnogo riječi, što ih je izgovorio anđeo, Bog je jednostavno rekao samo to: "Hoćeš li mi načiniti čovjeka?" Kao što je nekad od prvoga Adama izašla prva Eva, tako će sada, kad se bude ponovno rađalo dostojanstvo čovjeka, novi Adam izaći iz nove Eve. I u Marijinu slobodnom pristanku imademo jednu ljudsku narav, koja je ikada bila rođena u potpunoj slobodi.

Povijest toga ponovnoga rođenja slobode pripovijeda nam Evanđelje sv. Luke (1. 26-35):

"U šesti mjesec posla Bog anđela Gabrijela u grad Galilejski po imenu Nazaret, k djevici zaručenoj za muža po imenu Josipa iz kuće Davidove. I djevici je bilo ime Marija. I ušavši k njoj reče: Zdravo, milosti puna, Gospodin s tobom, blagoslovljena ti među ženama! A ona uplaši se od ove riječi i razmišljaše, kakav bi to bio pozdrav. I reče joj anđeo: Ne boj se, Marijo! jer si našla milost u Boga. Evo, začet ćeš i rodit ćeš sina, i nadjeni mu ime Isus. On će biti velik i zvat će se Sin Svevišnjega. I dat će mu Gospodin Bog prijestolje Davida, oca njegova, i kraljevat će u domu Jakobovu uvijeke, i kraljevstvu njegovu ne će biti kraja. Reče Marija anđelu, kako će to biti, kad ja ne znam muža? I odgovori joj anđeo: Duh će Sveti doći na tebe, i sila će te Svevišnjega osjeniti; zato će se i sveto, što će se roditi (od tebe), zvati Sin Božji."

Anđeo Gabrijel, koji govori kao Božji predstavnik, pita ovdje Mariju, hoće li ona dragovoljno Božjem Sinu dati čovječju narav tako, da bi se On mogao zvati i Čovječji Sin. Stvoritelj dakle pita stvora, da li on hoće dragovoljno surađivati s Božjim planom, po kojemu se ljudski rod treba izvući iz blata i nakon toga se sav predati Bogu. U prvi mah se Marija prestrašila i zbunila, jer kako ona može dati Bogu ljudsku narav, kad je još djevica. Anđeo rješava pitanje kazujući joj, da će Bog sam svojim Duhom izvesti to čudo u njoj.

No s našega gledišta čini nam se, kao da se ovdje krije jedna druga poteškoća. Bog je izabrao Mariju, da bude Njegova Majka i čak ju je za tu čast pripravio tako, da ju je sačuvao čistu od istočnoga grijeha, koji je inače zarazio

cjelokupno čovječanstvo. Ako je ona dakle bila tako pripravljena, hoće li ona moći biti slobodna prihvatiti ili odbaciti predloženu ponudu i hoće li njezin odgovor biti zreo plod njezine slobodne volje? Odgovor glasi, da je njezino otkupljenje već bilo gotovo, ali da ga ona sama još nije ni prihvatila ni potvrdila. Taj je Marijin slučaj u neku ruku sličan s ovom našom dilemom. Mi se krstimo kao djeca i naša tjelesa postaju hramom Božjim, dok se u naše duše izlijevaju ulivene kreposti. Mi postajemo nesamo stvorovi, koje je Bog stvorio, nego ujedno i dionici Njegove božanske naravi. Sve nam je to dano na krstu prije nego je procvala naša sloboda, jer je Crkva preuzela odgovornost za naše duhovno rođenje, kao što su to naši roditelji učinili za naše tjelesno rođenje. Kasnije, međutim, mi taj prvobitni izraz odobravamo slobodnim činima našega moralnog života, primanjem sakramenata, molitvama i žrtvama. Kao što je naše krštenje bio gotov čin, tako je i Marijino otkupljenje bio gotov čin, samo što ga ona još nije bila prihvatila, odobrila i potvrdila prije nego je dala svoj pristanak anđelu. Nju je Bog preodredio za ulogu u drami otkupljenja, kao što tjelesni roditelji preodređuju svoje dijete za glazbenu karijeru, samo to preodređenje do ovoga časa nije bilo provedeno. Presveto Trojstvo nikad i nigdje ne zapovijeda ni jednom stvoru bez pristanka njegove slobodne volje. Kad je dakle Marija čula, kako će se to dogoditi, ona je izrekla riječi, koje su najveći dokaz slobode, za koju je svijet ikada čuo: "Neka mi bude po riječi tvojoj." Kao što se u raju izvršilo prvo vjenčanje muškarca i žene, tako se sada ovdje u njoj izvršilo prvo vjenčanje Boga i čovjeka, vječnosti i vremena, svemogućnosti i ograničenosti. U odgovoru na pitanje: "Hoćeš li mi dati čovjeka?" vjenčani obred ljubavi uranja u nove dubine slobode: "Hoću". I Riječ se začela u njoj.

Osim toga ovdje se očituje još i s l o b o d a v j e r e . Bog poštuje čovjekovu slobodu protiveći se tomu, da silom zauzme čovječju narav i da bez slobodnoga pristanka jednoga od svojih stvorova u vremenu uspostavi mostobran. Uključena je tu također i s l o b o d a s a v j e s t i : prije nego Marija bude mogla tražiti za sebe pravo na najveće Božje darove, kod Navještenja ona mora najprije činom svoje slobodne volje potvrditi, da želi primiti te darove. Na kraju tu nalazimo i s l o b o d u p o t p u n o g a p r e d a n j a B o g u : naša slobodna volja je jedina stvar, koja je uistinu naša. Naše zdravlje, naš imetak, našu vlast - sve nam te stvari može Bog uzeti. Jedino slobodu nam ostavlja, pa makar i za pakao. Budući da je sloboda potpuno naše vlasništvo, ona je jedini savršeni dar, koji možemo pokloniti Bogu. I zato eto ovdje jedan stvor predaje svoju volju iako cijelu cjelcatu, a ono ipak slobodno, tako da bi se moglo reći, da se ovdje uopće nije radilo o tome, da Marija vrši volju svojega Sina, nego da se je Marijina volja izgubila u volji njezina Sina. Kasnije će On jednom u svom životu kazati: "Ako vas Sin čovječji učini slobodnima, vi ćete uistinu biti slobodni." Ako je tako, onda nikad nitko nije bio slobodniji od te Gospođe

Slobode, Gospođe, koja je ispjevala M a g n i f i k a t .

Nego, Marija nam je otkrila još jednu drugu slobodu. U vjenčanju ljudi imade nešto osobno, a isto tako i nešto neosobno ili rasno. Ono, što je osobno i slobodno, to je ljubav, jer ljubav se uvijek odnosi samo na jednu jedinu osobu. Zato je ljubomor čuvar i branitelj monogamije. Ono, što je neosobno i mehaničko, to je spol, jer je njegovo djelovanje u stanovitoj mjeri izvan ljudske vlasti. Ljubav pripada čovjeku, spol pripada Bogu, jer se njegovi učinci nalaze izvan onoga, što bismo mi htjeli. Kadgod majka daje život djetetu, ona slobodno hoće čin ljubavi, koji od nje i od njezina supruga čini dvoje u jednom tijelu. No u tom činu imade također i jedna nepoznanica, slobodan elemenat u njihovoj ljubavi, t. j. da li će se iz toga sjedinjenja roditi dijete, da li će ono biti dječak ili djevojčica i u koje će se vrijeme točno roditi. Štoviše, i sam čas njegova začeća izgubio se u nepoznatoj noći ljubavi. Nas su dakle naši roditelji više primili, nego li htjeli, osim indirektno.

Ali kod Marije je postojala savršena sloboda. Ona nije prihvatila svoga božanskog Sina ni na jedan način, koji nije bio predviđen ili koji se ne bi mogao unaprijed proreći. Ona ga je u cijelosti h t j e l a . Tu nije bilo ni najmanjega dijela slučaja. Ništa nije bilo neosobno, jer ga je ona cijelim svojim bićem htjela, i dušom i tijelom. Kako nam to valja razumjeti? Ona ga je htjela u svojoj d u š i zato, jer kad joj je anđeo protumačio čudo, Marija je rekla: "Neka mi bude po riječi tvojoj!" Ona ga je zatim htjela i svojim tijelom zato, jer se začeće dogodilo upravo t u č a s , kad je Božji Duh Ljubavi u punom sjaju svjetlosti zore počeo tkati odjeću tijela Vječnoj Riječi. Vrijeme je bilo izabrano promišljeno, pristanak je bio dan dragovoljno, tjelesna je suradnja bila slobodna. To je bilo jedno jedino rođenje na cijelom svijetu, koje se uistinu u cijelosti poklapalo s voljom njegovih "roditelja", koje je dakle bilo uistinu slobodno.

Svako rođenje pokazuje ona svojstva naravi, koja imade biljno carstvo, u kojemu cvijet imade svoje korijenje u zemlji, iako svoje latice otvara prema nebu. Kod rođenja tijelo dolazi od roditelja, koji su od zemlje, a duša dolazi od Boga, koji je na nebu. Kod Marije jedva da je uopće išta bilo od zemlje, osim nje same. Sve je bilo s neba. Ljubav, po kojoj je ona začela, bijaše Duh Sveti. Osoba, koja se od nje rodila bijaše Vječna Riječ. Sjedinjenje između Boga Oca i ljudske naravi izvršila je otajstvena alkemija Presvetoga Trojstva. Ona je jedina bila od zemlje, ali čak i za nju samu činilo se, da je više od neba.

Druge majke znadu, da u njima bije novi život, kad u svom tijelu osjete kucaje srca. Marija je znala, da božanski život bije u njoj, kad je vodila razgovor s anđelom. Druge majke postanu svijesne svoga majčinstva, kad osjete promjene na tijelu. Marija je postala svijesna, kad je čula poruku anđela i kad ju je Duh Sveti osjenio. Nijedna stvar, koja dolazi od tijela nije tako slobodna, kao što je slobodno ono, što dolazi od duha. Majke, koje čeznu za

djecom, moraju čekati, dok se svrši proces, koji je podložan prirodi. Jedino u Mariji Dijete n i j e čekalo na prirodu, nego na to, da Marija prihvati Božju volju. Sve što je ona imala reći, bijaše F i a t i ona je začela. Rođenje Djevice sinonim je za rođenje u slobodi.

Marijo! Mi siromašni zemaljski stvorovi spotičemo se nad svojom slobodom, teturamo nad onim, što bismo njemo izabrali. Milijuni od nas žele, da se odreknu svoje slobode. Jedni žele, da je odbace zato, jer je ona teret njihova grijeha, drugi je se žele riješiti predajući se mušicama i modi svojega vremena. Treći ni sami ne znaju zašto, ne žele imati svoju volju, jer "bolje je da netko drugi za njih misli."

Marijo! Vrlo mnogo mi danas govorimo o slobodi zato, jer nam je pomalo nestaje, upravo kao što i previše govorimo o zdravlju, kada smo bolesni. Ti si Gospođa Slobode, jer ti si raskrinkala lažnu slobodu, koja čini ljude robovima njihovih strasti. Ti si nam otkrila pravu slobodu, kad si izgovorila onu istu riječ, koju je sam Bog izgovorio, kad je stvorio svijetlo i opet kad je tvoj Sin otkupio svijet: F i a t ! Ili: Neka mi bude po tvojoj riječi, neka bude po Božjoj volji. Kao što Evino "ne" dokazuje, da je čovjek stvoren iz ljubavi i prema tome, da je slobodan, tako tvoj F i a t dokazuje, da je čovjek isto tako stvoren za ljubav. Uči nas dakle, da nema slobode, osim da iz ljubavi činimo ono, što si ti učinila kod Navještenja, t. j. da kažemo: "D a" na sve ono, što traži Isus.

TREĆE POGLAVLJE

Ženina pjesma: Pohod Marijin

Jedan od najljepših časova u povijesti bio je onaj, kad su majke, koje su još nosile djecu u svojoj utrobi, postale prvi vijesnici Kralja nad Kraljevima. Sve poganske religije počinju s naučavanjem zrelih ljudi, jedino kršćanstvo počinje s rođenjem Djeteta. I od onoga dana pa sve do danas kršćani su uvijek bili branitelji obitelji i ljubavi prema rađanju novih generacija. Kad bismo mi ikada sjeli u namjeri, da napišemo ono, što bismo mogli očekivati, da će učiniti Beskonačni Bog, onda bi sigurno posljednja stvar, koju bismo mi mogli očekivati bila to, da ćemo ga promatrati, kako se za vrijeme od devet mjeseci utamničio u ciborij tijela. A slijedeća stvar do te posljednje, koju bismo mogli očekivati, jest to, da će "najveći čovjek, koji je ikada rođen od žene", dok je još bio u utrobi svoje majke, pozdraviti još utamničena Boga-Čovjeka. A baš to je ono, što se dogodilo kod Pohoda Marijina.

Kod Navještenja arhanđeo Gabrijel rekao je Mariji, da će njezina rođakinja Elizabeta uskoro postati majkom Ivana Krstitelja. Marija je u to doba bila još mlada djevojka, dok je njezina rođakinja bila "poodmakla u godinama", t. j. daleko prešla dob normalnog začeća. "I, evo, Elizabeta, tvoja rođakinja, i ona zatrudnje sina u svojoj starosti, i evo je šesti mjesec njoj, koju zovu nerotkinjom; jer u Boga nije nemoguća ni jedna stvar. A Marija reče: Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po riječi tvojoj. I anđeo otide od nje." (Lk. 1. 36-38.)

Rođenje Kristovo ne vodi nikakva računa o muškarcu, a rođenje Ivana Krstitelja ne vodi nikakva računa o starosti! "Kod Boga nije ništa nemoguće!" Sv. Pismo nastavlja svoj izvještaj: "Marija ustavši onih dana, otide žurno u planine u grad Judin. I uđe u kuću Zaharijinu i pozdravi Elizabetu. I kad Elizabeta ču pozdrav Marijin, zaigra dijete u njezinoj utrobi. I Elizabeta se napuni Duha Svetoga, i povika iza glasa: Blagoslovljena ti među ženama, i blagoslovljen plod utrobe tvoje! I otkuda meni ovo, da dođe k meni mati Gospodina moga? Jer gle, kad dođe glas pozdrava tvoga u moje uši, zaigra dijete od radosti u mojoj utrobi. I blago tebi, što si vjerovala, da će se izvršiti, što ti je kazao Gospodin" (Lk. 1. 39-45).

Marija je "žurno otišla". Marija se uvijek žuri, da čini ono, što je dobro. Svijesno se žureći Marija je postala

prva sestra njegovateljica kršćanske ere. Žena se žuri, da izađe ususret drugoj ženi. Najbolje služe svome bližnjemu oni, koji nose Krista u svojim srcima i u svojim dušama. Noseći u sebi tajnu spasenja Marija pet dana putuje od Nazareta do grada Hebrona, gdje je, po predaji, počivao pepeo osnivača naroda Božjega, Abrahama, Izaka i Jakova.

Stepenasta polja Judeje,
Sjemenom plodna,
Radosno su je pozdravljala -
Dok je prolazila,
Slaveći Dijete,
Što ga je nosila
- Zazivajući njezin blagoslov
Na svoje plodove.
(Calvin Le Compte, I Sing of a Maiden. - Macmillan, 1949.)

"Marija je pozdravila Elizabetu." Proljeće služi jeseni. Ona, koja nosi Onoga, koji će jednoga dana kazati: "Ja nisam došao, da budem služem, nego da služim", poslužuje sada svoju rođakinju, koja nosi tek Njegovu trubu i Njegov glas u pustinji. Ništa ne tjera čovjeka na službu siromasima toliko, koliko svijest njegove vlastite nevrijednosti, kad je pohodila milost Božja. Službenica Gospodnja postaje odmah službenica Elizabetina.

Kad je dijete, što ga je Elizabeta nosila, čulo Marijin pozdrav, "poskoči od radosti u njezinoj utrobi". Na tom se mjestu Stari Zavjet sastaje s Novim Zavjetom. Ono što je bilo samo sjena radosno se raspada pred samom zbiljom. Sve čežnje i sva očekivanja budućega Spasitelja svijeta, ispunjena su u taj čas u ekstazi, kada Ivan Krstitelj pozdravlja Krista, Sina Boga Živoga.

Marija je prisutna kod tri rođenja: rođenju Ivana Krstitelja, rođenju svoga vlastitog božanskog Sina i "rođenju" Ivana Evanđeliste podno križa, kad ga je Učitelj pozdravio: "Evo ti majke!" Marija, koja je Žena, predsjeda trima velikim časovima života: rođenju prilikom Pohoda, svadbi u Kani Galilejskoj i smrti ili predaji života kod Raspinjanja njezina božanskog Sina na križ.

"Dijete je od radosti zaigralo u njezinoj utrobi, a Elizabeta se sama napunila Duha Svetoga." Duhovi su došli prije Duhova. Fizičko tijelo Kristovo u Mariji, napunja taj čas Ivana Krstitelja Duhom Svetim. Trideset i tri godine kasnije napunit će se Duhom Svetim Mistično Tijelo Kristovo, Njegova Crkva. I tada će se isto tako u sredini, među apostolima, u molitvi nalaziti Marija. Ivan prima posvećenje od Isusa. Isus dakle nije kao Ivan, nije samo čovjek, nego je također i Bog.

Drugi dio, druge najljepše molitve na svijetu: Zdravo Marije, napisan je upravo taj čas. Prvi dio izrekao je anđeo: "Zdravo Marijo, milosti puna, Gospodin s tobom. Blagoslovljena ti među ženama" (Lk. 1. 28).

Sada "povikavši iza glasa" Elizabeta dodaje drugi dio: "Blagoslovljena ti među ženama i blagoslovljen plod utrobe tvoje (Isus)." Ovdje nije starost nimalo ljubomorna na mladost niti na prednost, jer ovdje po prvi puta svečano i jav-

no Elizabeta proglašuje, da je Marija Majka Božja. "I otkuda sam ja to zaslužila, da me pohađa Majka Gospodina mojega?" Tu istinu nije Elizabeta naučila s Marijinih usta, nego od Duha Svetoga, koji je savio gnijezdo nad njezinom utrobom. Marija je primila Duha Svetoga od anđela, a Elizabeta je bila prva, koja ga je primila od Marije.

Rođakinja, sestra njegovateljica kod poroda, a Majka, sestra njegovateljica kod smrti. Nema ničega, što bi Marija imala isključivo za sebe samu. Nije to čak ni njezin vlastiti Sin. Još prije nego se rodio, On pripada drugima. Istom što je primila u sebe svoga božanskog Gosta, već se diže od nazaretske pričesne ograde, da bi pošla u pohode rođakinji, koja je starija, da bi je svojim pohodom učinila mlađom. Elizabeta ne će doživjeti, da vidi, kako njezin sin gubi glavu na tanjuru plesačice Herodove pastorke. Ali Marija će doživjeti i odmah umrijeti gledajući, kako njezin Sin kuša smrt zato, da smrti više ne bi bilo.

Thomas Merton usporedio je Ivana Krstitelja u utrobi njegove majke s takvim kontemplativcem, kakav je trapist, jer je Ivan Krstitelj kao prvi "anahoret" u samoći živio za Boga.

Zašto bježiš od poplavljenih obala Galileje,
Od prudova i mirisnih voda?
Zašto ostavljaš svagdašnji život, Nazaretska Djevice,
Žute ribarske čamce, ratarske kućice,
Vinom mirisna dvorišta i niske podrume,
Tijeskove za masline i žene na zdencima?
Zašto bježiš od tržišta,
Od vrtova u predgrađu,
Od čaški ljubomornih ljiljana
Ostavljajući ih čarobne među stablima limuna?

Nijednom nisi povjerila gradu
Tajnu, koja se iza tvojih očiju krije;
Gabrijelove si riječi utopila u mislima kao more
i krenula put kamena brda,
Na kojemu nema stabala.
Djevice Božja, zašto je tvoja haljina slična jedrima?

Onoga dana, kada je Naša Gospa, puna Krista,
Stupila u dvorište svoje rođakinje,
Nisu li tada njezini koraci, laki koraci, po podu od lišća, padali kao zlato?
Nisu li njezine oči postale sive kao golubice,
Svijetle kao mir novoga svijeta nad tom kućicom,
Nad čudesnom Elizabetom?

U kamenoj dolini pozdrav Njezin
kao zvono Kartuzije zvoni.
I još nerođeni sveti Ivan
Budi se u majčinu tijelu,
Skače, čuvši taj glas.

Pjevaj samo u svojoj ćelijici, mali anahoreto!
Kako si je samo vidio u slijepoj tami?

Koji je tajni slog
Probudio tvoju mladu vjeru u veselu istinu,
Da Duh Sveti može oprati nerođeno još dijete?
O, neopisiva radosti!
Kakva su se mora života razlila na taj glas!
S kakvim je novim osjećajem
Tvoje mudro srce primilo njezinu Tajnu
I saznalo, da je ona samostan Kristov?

Nikakve rječitosti ne treba tebi, divlje dijete,
Što kličeš u svojoj kućici,
Tvoj zanos je tvoj apostolat,
Zaigrati, tebi znači: contemplata tradere.
Tvoja je radost zvanje
Skrivene djece Majke Crkve,
Onih, koji po svome zavjetu leže sahranjeni u svom samostanu ili u pustinjakovoj kućici,
Bilo da su nijemi trapisti ili kao granit sivi kartuzijanci,
Blagi karmelićani ili bosonoge Klare
Uronjeni u noć kontemplacije,
Zapečaćeni u tami, čekajući da budu rođeni.

Noć je naša biskupija, a šutnja nam je služba,
Siromaštvo naša ljubav, a bespomoćnost naš govor zavezana jezika.
Iznad zraka stanujemo, kamo ne dopire ni oko ni uho,
Dobit svijeta tražimo u nepojmljivu iskustvu.
Čekamo na prve daleke bubnjeve Krista Osvajača,
Kao straže rasijani na granici svijeta.

(Thomas Merton, "The Quickening of St. John Baptist" iz The tears of the Blind Lions.)

Opisujući, kako je Bog-Čovjek, skriven u Mariji djelovao na njezinu dušu i na novi život, koji se nalazio u njezinu staru tijelu, Elizabeta je uskliknula: "Jer gle, kad dođe glas pozdrava tvoga u moje uši, zaigra dijete od radosti u mojoj utrobi. I blago tebi, što si vjerovala, da će se izvršiti, što ti je kazao Gospodin" (Lk. 1, 44-45). Eva je vjerovala zmiji, a Elizabeta sada slavi Mariju, zato što je vjerovala Boga i time popravila ono, što je Eva upropastila.

Ali tek što je nerođeno dijete od radosti poskočilo u zatvoru tijela, kad od ushita zatitra pjesma na Marijinim ustima. Pjevati pjesmu znači imati vlast nad svojom dušom. Sestra Mojsijeva Marija, pjevala je nakon čudesnoga prijelaza preko Crvenoga mora. Debora je pjevala nakon pobjede nad Kananejcima. Gdjegod vlada sloboda, tamo je pjesma slobodna. Elizabetin je suprug pjevao B e n e d i c t u s , da bi objavio Novi red, jer je naš Gospodin došao " ne da ukine zakon, nego da ga ispuni". Zasad još samo kao Zrcalo, u kojemu Elizabeta gleda odraz nerođena Emanuela, Marija sva gori u pjesmi o onim budućim danima, kad će On sam biti Svijetlo Svijeta. Marija se smije kroz suze od radosti i stvara dugu od pjesme. Barem do poroda žena mora uživati svoje

veselje. Nakon tih devet mjeseci Onaj, kojega sada čuvaju korice njezina tijela, kazat će: "Ne mislite, da sam došao da donesem mir na zemlju. Nisam došao da donesem mir nego mač" (Mt. 10. 34).

M a g n i f i k a t je himna majke, koja nosi u svojoj utrobi Dijete, za koje sigurno zna, da je Bog. Slično kao veliki umjetnik, koji je u nekoliko mjeseci svršio svoju sliku, Marija je mogla reći: "U kako kratko vrijeme, a ipak to je moj život." Zato se kao mlaz u nekoliko sekundi s Marijinih usana vinula pjesma, a ipak, ona ju je slagala cijeli svoj život.

U njoj je ona sažela dušu melodija svoga naroda: Davidovu pjesmu, a još više pjesmu, koju je prije toliko vjekova pjevala Ana na vratima svetoga šatora u Silu, kad je tamo donijela svojega malog sina Samuela zato, "da ga preda Gospodinu sve dane njegova života, dokle god bude živio" (1 Sam. 1, 28). No riječi svojih praotaca kao i svoje vlastite, Marija ne proteže samo na prošlost, nego isto tako upravlja budućnosti, kad će zakon straha ustupiti mjesto zakonu ljubavi, kad će niknuti novi život i uskrsnuti novo kraljevstvo, u kojemu će zavladati silan uzlet svetosti i slavljenja Boga.

"V e l i č a d u š a m o j a G o s p o đ i n a i o b r a d o v a s e d u h m o j u B o g u s p a s u m o j e m u". Stoljećima su lica žena bila zastrta velom, a isto su tako bila pokrivena i lica muškaraca, u tome smislu, da su se ljudi skrivali pred Bogom. Ali sada, kad je podignut veo grijeha, žena se uspravlja i stojeći ravno u lice gleda Boga, da Ga slavi. Kad Bog uđe u čovjeka, onda duša ne misli na ono, što će tražiti od Boga, nego na to, kako će Ga ljubiti. Onaj, koji ljubi, ne traži nikakve koristi od onoga, koga ljubi. Marija ništa ne traži. Ona samo slavi i hvali. Kad se duša otkine od stvari i postane svijesna same sebe i svoje sudbine, ona vidi samu sebe jedino u Bogu. Sebičnjak veliča samoga sebe, a Marija veliča Gospodina. Puten čovjek misli samo na svoje tijelo, mediokrikret misli na Boga s morem svojih primisli. A u Marijinoj duši nitko i ništa nema prednosti pred Njim, koji je Bog Stvoritelj, Gospodar povijesti i Spasitelj svijeta.

Kad nas naši prijatelji hvale zbog naših djela, mi im zahvaljujemo na njihovoj ljubaznosti. Kad Elizabeta uznosi Mariju, Marija slavi Boga. Marija prima pohvalu, kao što zrcalo prima svijetlo: ona je ne zadržava kod sebe, pa čak ni ne potvrđuje njezin primitak, nego je odmah šalje od sebe k Bogu, komu pripada sva slava, sva čast i sva hvala. Skraćeni oblik te pjesme glasi: "Hvala Bogu!" Cijelo njezino biće predaje se u službu njezinu Bogu. Dok mi previše često jezicima svojim doduše slavimo Boga, ali srca su nam daleko od Njega. "Riječi lete u zrak, a misli se povijaju po zemlji". A kod Marije se upravo duša i duh izlile u riječi, a ne njezine usnice, jer je tajna Ljubavi, koja se nalazila u njoj, probila već svoje granice.

Čemu veličati Boga, kad On ne može postati manji, makar Ga mi umanjivali svojim ateizmom, niti veći, makar Ga

mi uzdizali svojim hvalama? Istina je, da Bog ne mijenja svoju veličinu prema tome, da li Ga mi priznajemo ili ne priznajemo, jednako, kao što ni Rafaelova slika ne gubi svoju ljepotu prema tomu, da li joj se neki idiot ruga ili je cijeni. Nego u nama samima Bog može porasti ili opasti prema tome, da li smo mi sveci ili grešnici. Što se više naš "ja" napuhava, to nam se manja čini potreba za Bogom, a što se više naš "ja" splašnjuje, to više osjećamo potrebu za Bogom kao pravu glad.

Ljubav prema Bogu odrazuje se u duši pravednika na jednak način, kao što se svijetlo sunca odražava u zrcalu, koje ga još više pojačava. Marijin je Sin sunce, jer ona je mjesec. Ona je gnijezdo, a On je mali ptić, koji hoće da poleti na više Stablo pa da onda nju pozove kući. Ona Ga zove svojim Gospodinom i svojim Spasiteljem. Jer kakogod je ona inače sačuvana neokaljana od mrlja istočnoga grijeha, to su ipak njoj u cijelosti potrebne zasluge muke i smrti njezina božanskog Sina. Sama po sebi ona nije ništa i ona nema ništa. On je sve! Jer On je milostivo pogledao na poniznost svoje službenice, jer On, koji je Svemogući i čije je ime sveto, On je meni učinio te divne stvari.

Oholica svršava u očaju i posljednji čin očaja je samoubojstvo ili oduzimanje svoga vlastitog života, koji postaje dalje nepodnošljiv. Oni, koji su ponizni, sami su po sebi veseli, jer tamo, gdje nema oholosti, tamo ne može biti ni samousredotočenosti, poradi koje radost postaje nemoguća.

Marijina pjesma imade ova dva obilježja. Njezin se duh raduje, jer je Bog pogledao na njezinu poniznost. Kutija, koja je puna pijeska, ne može se napuniti zlatom. Duša, koja puca od vlastitog "ja", ne može se nikada ispuniti Bogom. Na Božjoj strani ne postoji nikakva granica, da bi On posjedovao dušu. Jedina je duša ta, koja može ometati Božji dolazak, kao što zastor na prozoru ometa dolazak svijetla. Što se više duša ispraznila od same sebe, to više imade mjesta za Boga. Što je širi prazan prostor u gnijezdu, to se veća ptica može ugnijezditi u njemu. Postoji unutrašnji odnos između Marijine poniznosti i Utjelovljenja Sina Božjega, koje se začelo u njoj. Ona sad daje šator Kralju Neba, koga ne može obuhvatiti cijeli nebeski svod. Svevišnji je pogledao na poniznost svoje službenice.

Marijina poniznost sama po sebi ne bi još ipak bila dosta, da nije "ponizio sama Sebe" i Onaj, koji je Njezin Bog, Njezin Gospodin i Njezin Spasitelj. Neka čaša bude slobodno prazna, ona ipak ne može ponijeti ocean. Ljudi su slični spužvama. Kao što svaka spužva može upiti određenu količinu vode i kako nakon toga dosegne vrhunac, kad postaje zasićena, tako isto i svaki čovjek može ponijeti samo određeni stupanj časti. Kad je dosegao vrhunac zasićenosti, mjesto da čovjek nosi grimiz, to grimiz nosi čovjeka. Istom n a k o n toga, što je prihvatio čast, on uzdiše: "Gospodine, nisam dostojan."

Marija radi drukčije. Nakon toga što je primila čast, ona se ne oholi njome i ne ističe je svakome na čelo, nego postaje sluškinja njegovateljica svoje starije rođakinje i

upravo u toj službi ona pjeva pjesmu, u kojoj se naziva službenicom Gospodinovom, ropkinjom, koja je naprosto Njegovo vlasništvo i koja nema nikakve druge svoje volje do li Njegove. Nesebičnost se pokazala kao pravo i istinsko "ja". "Nije bilo nikakva mjesta u gostionici", jer je gostionica bila puna. Nego u štali je bilo mjesta, jer u njoj nije bilo ni-kavih "ja", bio je samo jedan vol i jedan magarac.

U cijelom svijetu Bog je tražio srce, koje je prazno, ali ne pusto, srce, prazno kao frula, na kojoj bi On mogao svirati svoju ariju, a koje nije pusto poput praznoga bezdana, što je ispunjen smrću. I najpraznije srce, što ga je On mogao naći, bijaše srce jedne Gospođe. Budući da u njemu nije bilo nikakva "ja", to ga je On ispunio svojim pravim Ja.

"J e r g l e o d s a d ć e m e b l a ž e n o m z v a t i s v i n a r a š t a j i". Čudne su to riječi. Kako ih možemo protumačiti osim božanstvom njezina Sina? Kako bi ta seljanka, rodom iz prezrena sela Nazareta, ovijena anonimnošću judejskih planina, kako bi ona pred svojim očima mogla gledati buduće generacije, kao što su na pr. slikari Michelangelo i Rafael, pjesnici Sedulius, Cynewulf, Jacopone da Todi, Chaucer, Thompson i Wordsworth, bogoslovi Efrem, Bonaventura i Akvinac? Jer i oni najnepoznatiji iz malih sela, kao i oni učeni i veliki iz velikoga svijeta, svi će je oni redom bez kraja i konca obasuti svojim bezbrojnim hvalama i njoj, kao prvoj ljubavi svijeta, pjevat će svoje siromašne stihove:

I ljudi su uprli svoje oči na ženu stvorenu za jutro,
Kada su zvijezde još mlade,
Kojoj su tolike ispjevane pjesme
Manje dotjerane od pjesmice prosjaka na pločniku.

Kasnije će njezin Sin suvereno protumačiti, zašto će uspomena na nju ostati besmrtna: "Onaj, koji se ponizi, uzvisit će se." Poniznost pred Bogom odšteta je za slavu pred ljudima. Marija je položila zavjet djevičanstva i time je, činilo bi se, onemogućila, da njezina ljepota prijeđe na druga pokoljenja. A ipak, danas, zahvaljujući Božjoj moći, promatra ona sebe kao Majku bezbrojnih pokoljenja, a da kod toga nikad ne prestaje biti djevica. Sva pokoljenja, koja su jela zabranjeno voće i koja su time izgubila Božju ljubav, veličat će je sada, jer se po njoj opet vraćaju u posjed Drveta Života. U roku od tri mjeseca Marija je imala osam svojih blaženstava:

1. "Blažena si, jer si puna milosti", rekao joj je arhanđeo Gabrijel.

2. "Blažena si, jer ćeš u svojoj utrobi začeti Sina Svevišnjega Boga."

3. "Blažena si, Djevice Majko, jer će Duh Sveti sići na tebe i osjenit će te sila Svevišnjega."

4. "Blažena si zato, jer činiš volju Božju" : "Neka mi bude po riječi tvojoj."

5. "Blažena si, jer si vjerovala", rekla je Elizabeta.

6. "Blažen je plod utrobe tvoje (Isus)", dodala je Elizabeta.

7. "Blažena si ti među ženama."

8. "Blažena si, jer će se ispuniti poruka, koja ti je donesena od Gospodina."

Poniznost i uzvišenje kod nje su jedno. Poniznost zato, jer je smatrajući sebe nevrijednom, da bude Majka našega Gospodina, načinila zavjet djevičanstva. Uzvišena zato, jer je Bog pogledavši na ono, što je Marija držala, da je njezina ništavost, još jedanput stvorio svijet iz "ništa".

Blaženstvo je sreća. Marija je nosila u sebi sve, što čovjeka može učiniti istinski sretnim. Da čovjek bude sretan, traže se tri stvari: imati sve ono, što želi; imati to sve ujedinjeno u jednoj osobi, koju čovjek ljubi svim žarom svojega srca; biti siguran da čovjek sve to posjeduje, a da pri tome nema nikakva grijeha. Marija je imala sve ovo troje.

Da njezin božanski Sin nije imao nakanu, da Njegova Majka bude čašćena tamo, gdje se i On štuje, On ne bi nikad bio dopustio, da se ispune te njezine proročke riječi. On bi tada bio gurao ruke umjetnika s njihovih platna, On bi bio zatvorio usta pjesnika, On bi bio dao, da se smrzne naši prsti, kad smo prebirali krunicu.

Kako se brzo zaboravе veliki muževi i velike žene i kako se uopće malo pamte njihova imena! Treba imati u rukama neku knjigu, koja služi kao vodič, da bi se mogla utvrditi istovjetnost pokojnika u Westminsterskoj opatiji. Malo imade građana, koji bi znali, koji su to njihovi junaci iz Svjetskog rata, po kojemu su se nazivale ulice. A ovdje je Marija skromna i nepoznata djevojka na krajnjoj točki dalekoga Rimskog carstva. I ona eto tvrdi, da će zakon zaboravnosti biti ukinut u njezinu korist. Ona to proriče prije nego je bilo napisano ijedno Evanđelje, prije nego je Sin Božji ugledao svijetlo dana u tijelu.

"I milosrđe je njegovo od koljena do koljena onima, koji ga se boje. Učini silu rukom svojom, raspršи ohole u mislima srca njihova. Zbaci vladare s prijestolja i podiže ponižene. Gladne napuni dobara, a bogate otpusti prazne. Štiti Izraela slugu svojega, sjećajući se milosrđa svoga. Kao što je obećao ocima našim Abrahamu i potomstvu njegovu dovijeka."

Taj dio Magnifikata je po svojem duhovnom smislu najrevolucionarniji dokumenat, što je ikada bio napisan, tisuću puta revolucionarniji od svega onoga što je napisao ijedan nekršćanin.

Marija počinje s dušom i Bogom. "Veliča duša moja Gospodina i obradova se duh moj u Bogu Spasitelju mojemu". Oko tih dviju stvarnosti okreće se cijeli svemir: duša teži za beskrajnošću sreće, koju joj može pružiti samo Bog.

"Blaženom će me zvati svi naraštaji." Marija će biti izuzetak od zakona zaboravnosti zato, jer je Gospodar povijesti htio, da ona bude čašćena kroz sva stoljeća. Promisao

određuje povijest. Može se govoriti o povijesnom determinizmu, ali samo u smislu Božjega Promisla. Napredak i propast civilizacije ovise o tome, kako je m o r a l n o uređen ljudski život. Mir vlada, gdje je društveni poredak spokojan, a to spokojstvo pretpostavlja pravednost prema Bogu i prema bližnjemu. Mir propada, čim svaki čovjek sebično traži svoje, a zaboravlja na ljubav prema Bogu i prema bližnjemu.

"I milosrđe je njegovo od koljena do koljena onima, koji ga se boje." Ovdje se strah razumije u sinovskom smislu, tako naime, da se čovjek boji povrijediti onoga, koga ljubi. Takav je strah sina, koji ljubi svoga oca i strah kršćanina, da ne ražalosti Krista. Ovdje se misli na onaj strah, koji se nalazi u odnosu prema ljubavi, a ne na strah, koji se odnosi prema mržnji i osveti.

Marija je braniteljica siromašnih i traži, da se oni uzdignu na prijestolje, a oni, "koji su oholi u mislima srca svojega", da se zbace s prijestolja. Ona želi, da se "gladni napune dobara, a bogataši da se otpuste prazni". Ona je dakle stvarno revolucionarka, samo, što se n a č i n, na koji bi ona izvršila svoj plan toto caelo razlikuje od poganskih revolucija.

"Učini silu rukom svojom". Sila je potrebna. "Kraljevstvo nebesko silu trpi i silnici ga osvajaju" (Mt. 11.12). Ali ta sila prije svega mora biti uperena protiv sebe samoga, protiv svoje sebičnosti, lakomosti, putenosti i oholosti.

Mač, koji siječe, mora rezati prema unutra, da bi odsjekao u čovjeku sve ono, što bi ga moglo poticati, da prezire bližnjega.

Prijenos bogatstva na siromahe, koji bi im pomogao do blagostanja i napretka, mora biti nadahnut unutrašnjom ljubavlju, koja ljubi Boga i bližnjega.

Čovjek ne mora izgubiti ništa drugo, osim lanaca grijeha, jer grijesi potamnjuju njegov razum i slabe njegovu volju. Kad čovjek po zaslugama Kristovim odbaci grijeh, on postaje dijete Božje i baštinik neba, uživajući unutrašnji mir u ovom životu pa čak i usred svih njegovih kušnji, dok napokon ne stekne konačno i trajno blaženstvo ljubavi u nebu.

Značajno je, da Marija počinje svoj M a g n i f i k a t sa svojim osobnim iskustvom i odmah zatim prelazi na poistovjećenje sebe s cijelim ljudskim rodom. Ona gleda u budućnost i vidi, kakve će posljedice imati rođenje Njezina Božanskog Sina za sav svijet, kako će se po Njemu poboljšati cijeli ljudski život, kako će On osloboditi potlačene, nahraniti gladne, pomoći onima, koji su bespomoćni. I kad je ona izgovorila te riječi, Njezin se Sin još nije bio rodio, premda bi, po zanosu, kojim pjesma odiše, netko mogao pomisliti, kao da je On već bio na njezinim rukama. U Magnifikatu Marija je ispjevala pjesmu čiste vjere u ono, što će se sigurno dogoditi zato, jer će to B o g ostvariti, a nije nipošto proricala čistu revoluciju slijepih materijalnih sila.

Marijina duhovna revolucija, jedinstvena je među svim drugim neduhovnim revolucijama, jer se temelji na istinskoj

psihologiji čovječje naravi. Marijina se revolucija temelji na postojanju beskonačne težnje, koja je tako ozbiljna i tako imperativna, da svako neizopačeno ljudsko srce mora žudjeti za njezinim ispunjenjem. Sretni su oni, koji u sebi samima doživljuju protjerivanje oholosti i sebičnosti, koji osjećaju duhovnu glad i prije nego li bude prekasno dolaze do spoznaje, da su siromašni, goli i slijepi, a trude se, da se zaodjenu odjećom milosti, koju donosi njezin božanski Sin.

ČETVRTO POGLAVLJE

K a d j e p o č e l a v j e r a u r o đ e n j e o d đ j e v i c e?

Kod studitanja prava jedno od najvažnijih poglavlja je pitanje d o k a z a . Jedan od razloga, zašto ih je tako malo došlo do istine, u koji oni apsolutno vjeruju, jest u tome, što su zaboravili na važnost d o k a z a . Dokaz je isto tako jedan od najvažnijih dijelova i u teologiji. Ne može biti prihvaćeno niti jedno mišljenje, koje nema dokaza ili za koje ne postoji barem "motiv vjerodostojnosti". Može se reći, da su najveći skeptici kršćani, jer oni ne će vjerovati u uskrsnuće sve dotle, dok ne vide, kako je svemogućnošću samoga Boga Čovjek bio raspet na križu, kako je iza toga umro i kako je napokon ustao iz groba. Svaku kršćansku istinu moglo bi se uzeti kao primjer dokaza ili vjerodostojnosti, ali mi ćemo izabrati samo jednu istinu, u koju je svijet vjerovao prvih 1600 godina, a potom ju je postavši "moderan" za posljednjih 300 godina odbacio. Ta istina je djevičansko rođenje Isusa od Njegove Majke Marije, koja je djevica.

Prije nego li iznesemo naš dokaz, važno je da znamo, da Crkva, koja je Mistično Tijelo Kristovo, ne izvodi svoju vjeru j e d i n o iz Sv. Pisma. To će iznenaditi one, koji uvijek, kad čuju govoriti o nekoj posebnoj istini kršćanske nauke, pitaju: "Piše li tako u Sv. Pismu?" Crkva je bila rasprostranjena po cijelom Rimskom carstvu prije nego je bila napisana i jedna jedina knjiga Novoga Zavjeta. Bilo je već mnoštvo mučenika u Crkvi prije nego su nastala i Evanđelja i Poslanice. Opstojala je već službena, javna, poštivana i priznata dušobrižnička služba, koja je po zapovijedi Gospodinovoj nastavljala Njegovo djelo i naučavala u Njegovo ime sve ono što su s v j e d o c i vidjeli i čuli, dok još nitko nije bio odlučio da napiše niti jedan redak Novoga Zavjeta.

Prvim sljedbenicima našega Gospodina kao i nama vlast apostola bila je jednaka Kristovoj vlasti, u tome smislu, što je ona bila nastavak Kristova naučavanja. Naš Gospodin je rekao: "Tko vas sluša, mene sluša." Apostoli su najprije naučavali, a kasnije su onda dvojica od njih - i to samo dvojice od njih dvanaestorice - ostavila Evanđelje. Svojim apostolima naš Gospodin je rekao: "Dana mi je sva vlast na nebu i na zemlji. Idite, dakle, i naučavajte sve narode kr-

steći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga; učeći ih, da drže sve, što sam vam zapovjedio. I evo, ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta." (Mt. 28, 18-20). I opet im je On rekao: "Kao što je Otac poslao mene, tako i ja šaljem Vas." (Iv. 20, 21). Apostoli su bili jezgra Crkve, novi Izrael, prvo vidljivo očitovanje Mističnoga Tijela Kristova. To je razlog, zašto su oni na blagdan Duhova između 120 članova crkvene općine izabrali jednoga, da zauzme Judino mjesto. Nasljednik je morao biti očevidac događaja, koji su zapisani u Evanđeljima. To je bila "condiotio sine qua non", da netko postane apostolom. Crkva je bila kohezivno organsko tijelo, vrelo jedinstva i vlasti s Petrom na čelu, jer je on bio božanski imenovan. Proći će otprilike još dvadeset i pet godina prije nego će biti napisano prvo Evanđelje. Oni dakle, koji pojedini biblijski tekst izdvajaju iz te apostolske tradicije ili ga proučavaju rastavljeno od nje, ti misle i žive u jednom vakuumu. Evanđeljima je potrebna tradicija, kao što je plućima potreban zrak, očima svijetlo, biljci zemlja! Knjiga Blage Vijesti bila je drugo, a ne prvo. I kad su napokon Evanđelja bila napisana, ona su bila čisti tajnički izvještaji i zapisnici onoga, što se već vjerovalo.

Uzmite u ruke Evanđelje sv. Luke, koje je bilo napisano nešto prije 67. godine i čitajte prve njegove retke: "Budući da su mnogi pokušali izvjestiti o događajima, koji su se ispunili među nama, kako su nam predali, koji su od početka sami vidjeli i bili sluge riječi, naumih i ja, ispitavši sve točno od početka, po redu napisati tebi, odlični Teofile, da potpuno upoznaš stalnost one nauke, koju si naučio" (Lk. 1. 1-4). Luka nije dakle išao pisati Teofilu zato, da bi mu kazao nešto, što bi bilo kao ispod čekića novo i nikad još nečuveno o jednom pokojniku, koji je umro prije trideset i četiri godine. Teofil, jednako kao i svaki drugi član apostolske Crkve u Rimskom carstvu, već je znao za čudo hljebova i riba, za čudo uskrsnuća i djevičanskog poroda. To bi bilo otprilike ovako. Uzmemo li u ruke neku povjesnicu, koja nam kazuje, da je 1914. počeo Prvi svjetski rat, onda to ne stvara u nama tek prvu spoznaju o tomu, prvi glas o Prvom svjetskom ratu, nego naprotiv, to upravo onda potvrđuje ono, što mi već znamo. Tako su isto i Evanđelja na jedan sistematskiji način zapisala ono, što se već vjerovalo. Da smo mi živjeli u prvih dvadeset i pet godina Crkve, kako bismo bili odgovorili na pitanje: "Kako ja mogu znati ono, što imam vjerovati?" Ne bismo mogli reći: "Čekaj, pogledat ću, što piše u Sv. Pismu." Zato, jer u to doba još nije bilo nijedne knjige Novoga Zavjeta. Mi bismo bili vjerovali sve ono, što je naučavala apostolska Crkva i uopće za svakoga od nas bilo bi vrlo teško praviti samoga sebe t. zv. privatnim neprevarljivim tumačem Biblije u ono doba, kad još nije bio izumljen ni tisak, kad je dakle bilo teško imati u rukama Bibliju, osim da ju je netko sam sebi prepisao.

A ni naš Gospodin nije ni u jednoj prilici rekao svojim svjedocima da pišu. I On sam jedan jedini put je u svom životu pisao, i to je bilo u pijesku. Nego On je rekao svo-

jim svjedocima, da naučavaju u Njegovo ime i da mu budu svjedoci do kraja zemlje, do svršetka svijeta. Prema tome, dakle oni, koji iz Biblije vade ovaj ili onaj tekst zato, da bi nešto dokazali, izdvajaju ga iz one historijske atmosfere, u kojoj je niknuo i od usmene riječi, kojom je prolazila i širila se Kristova istina. Ako se u nekoj sobi nalaze tri osobe, onda je u njoj također i šest ruku i šest nogu, ali ni noge ni ruke ne stvaraju nikakav problem, jer one pripadaju jednom te istom fizičkom organizmu. No nađemo li mi jednu ruku izvan te sobe, onda ona stvara užasan problem, jer je ona otkinuta od jedne organske cjeline. Tako je isto i s nekim kršćanskim istinama, kad ih se otkine od njihove cjeline, na pr. s naukom o sakramentu pokore, kad se tu nauku o pokori otkine od nauke o istočnom grijehu. Isječci kružnice znače nešto jedino onda, dok se nalaze unutar svoje kružnice, kojoj su sastavni dijelovi.

Kad su konačno Evanđelja bila napisana, ona su samo zabilježila tradiciju. Nisu je nipošto stvorila. Jer ona je već postojala. Istom nakon nekoga vremena ljudi su odlučili, da tu živu tradiciju i živu riječ stave na papir izražavajući ih slovima, kako to lijepo objašnjuje početak Lukina Evanđelja: "Da ti potpuno upoznaš istinu one nauke, u kojoj si već bio poučen". Nisu Evanđelja rodila Crkvu, nego je Crkva rodila Evanđelja. Nije Crkva izašla iz Evanđelja, nego su Evanđelja izašla iz Crkve.

Crkva je bila prije Novoga Zavjeta, a nije Novi Zavjet bio prije Crkve. Nije bio najprije Ustav Sjedinjenih Američkih Država, a potom Amerikanci, koji bi u svijetlu toga Ustava odlučili stvoriti oblik vladavine i svoju naciju. Oci osnivači bili su prije osnivanja. Tako je i Mistično Tijelo Kristovo, živi organizam Crkve bio prije nego zapisci, koje su kasnije napisali nadahnuti tajnici. Da zapitamo usput, kako mi znamo, da je Biblija nadahnuta? U njoj to nigdje ne piše! Matej ne završava svoje Evanđelje tako, da kaže: "Nemoj nikako zaboraviti, da nakon mene pročitaš i Marka. On je isto tako nadahnut kao i ja!" Osim toga Sv. Pismo nije jedna jedina knjiga. To je zbirka od sedamdeset i dvije knjige u svemu. Isplati se dakle, kad otvorimo Sv. Pismo, pogledati, da li se u njemu nalaze sve sedamdeset i dvije knjige ili nas je netko za koju od njih prevario. Ove tako naširoko raširene knjige ne mogu biti svjedoci za svoje vlastito nadahnuće. Jedino po nečemu ili po nekomu drugomu, koji stoji izvan Sv. Pisma, možemo saznati, da je ono nadahnuto. Mi sada ovdje ne ćemo ulaziti u to pitanje, ali je vrijedno zagledati u nj.

Kad su na kraju Evanđelja bila napisana, ona nisu dokazivala ono, što su kršćani vjerovali, niti su služila kao prva pouka u kršćanskoj vjeri. Ona su naprosto sistematski zapisivala ono, što su kršćani već znali. Kršćani nisu vjerovali, da je Spasitelj bio raspet na križu zato, što su to Evanđelja rekla, da je Spasitelj bio raspet na križu. Evanđelja su jednostavno opisala, kako je Spasitelj bio raspet na križu, zato, jer su to kršćani već vjerovali. C r k v a n i j e p o č e l a v j e r o v a t i u r o đ e n j e

od djevice zato, što su Evanđelja govorila, da postoji rođenje od djevice. Crkva je počela vjerovati u rođenje od djevice zato, jer je živa riječ Božja u Mističnom Tijelu Kristovu već vjerovala ono, što su zatim Evanđelisti zapisali u Evanđelja.

Ima još jedna druga činjenica, koju moramo spomenuti. To je istina, da Mistično Tijelo Kristovo imade svoje pamćenje jednako, kao što i mi imademo svoje pamćenje. Ako naš tjelesni život siže četrdeset i pet godina unatrag, onda se mi lako možemo sjećati dvaju Svjetskih ratova. Mi govorimo o njima kao živi svjedoci, a ne govorimo ono, što je u knjigama zapisano, jer mi smo sami živjeli u njima, čak smo se možda i borili u njima. Kasnije možda mi smo čitali knjige o ta dva Svjetska rata. Ali one onda nisu početak našeg znanja o njima, već samo neko dozivanje u pamet ili možda produbljivanje onoga, što smo mi već znali. Na sličan način naš Gospodin je Glava novog ljudskoga roda, novoga društva ili novoga duhovnog organizma, koji sv. Pavao zove Njegovim Mističnim Tijelom. S tim Mističnim Tijelom združen je Krist prvo u svojim apostolima, a zatim sa svima onima, koji su kroz vjekove vjerovali u Nj. I to Tijelo dakle imade također svoje pamćenje, koje seže unatrag sve do Krista. To pamćenje znade, da je Uskrsnuće Kristovo istinito, jer je ono samo, t. j. Crkva bila prisutna tamo, kad se ono zbilo. Stanice našega tijela mijenjaju se svakih sedam godina, ali mi ipak ostajemo uvijek ista osoba. Stanice Mističnoga Tijela, koje smo mi, mogu se također mijenjati svakih pedeset ili šezdeset godina, ali ipak i dalje ostaje isti Krista, koji živi u tom Tijelu.

Crkva zna, da je Krist ustao od mrtvih i da je Duh Sveti sišao na apostole na dan Duhova, jer je Crkva bila tamo od početka. Crkva imade pamćenje, koje je staro više od 1900 godina, a to pamćenje se zove tradicija ili predaja. Apostolsko Vjerovanje, kojeg je oko 100. godine bio u Crkvi prihvaćen obrazac i u kojemu je sažeto sve ono, što su apostoli učili, glasi:

"Vjerujem u Boga, Oca svemogućega, Stvoritelja neba i zemlje. I u Isusa Krista, Sina njegova jedinoga, Gospodina našega, koji je začet po Duhu Svetom, rođen od Marije Djevice, mučen pod Poncijem Pilatom, raspet, umro i pokopan; sašao nad pakao, treći dan uskrsnuo od mrtvih, uzašao na nebesa, sjedi s desne Boga Oca svemogućega; odonud će doći suditi žive i mrtve. Vjerujem u Duha Svetoga, svetu Crkvu katoličku, općinstvo svetih, oproštenje grijeha, uskrsnuće tijela i život vječni. Amen.

Pripazite na riječi: "Koji je začet po Duhu Svetom, rođen od Marije Djevice". Istine, kako su izložene u Vjerovanju, bile su bitan preduvjet za ulazak u Crkvu. Svaki onaj, koji je u prvo doba bio kršten za Mistično Tijelo Kristovo, vjerovao je u svaku od tih istina. U prvim kršćanskim stoljećima istina o djevičanskom porodu bila je isto tako prihvaćena kao i istina o Uskrsnuću.

U Vjerovanju nema ni j e d n o g a j e d i n o g citata iz Evanđelja. Prvi kršćani, prvi članovi Crkve dobro su se sjećali prve predaje Crkve, prema kojoj su Evanđelja bila samo njezin literarni izražaj. Postoji također više svezaka književnih djela, koja su napisana u razdoblju prvih stotinu godina od života Isusova. Tako na pr. djela sv. Klementa, jednoga od nasljednika sv. Petra, koji je pisao godine 92. Isto tako djela Polikarpa, biskupa u Smirni, jednoga od nasljednika sv. Ivana Evanđeliste. Zatim je u to doba pisao Irenej, koji nabraja dvanaest rimskih biskupa, kao i Ignacije Antiohijski, koji je rekao, da "kao pšenica želi biti samljeven među zubima lavova, da postane živi kruh za svojega Spasitelja."

Bilo je, kako vidimo, mnogo kršćanskih pisaca prvog kršćanskog doba i mnogi od njih uopće ne navode Evanđelja. Od Klementa imademo 1.500 redaka, a samo dva njegova teksta uzeta su iz Novoga Zavjeta. On je bilježio ono, što su kršćani vjerovali i što su primili od Kristovih očevidaca. Polikarp navodi Evanđelje samo tri puta, jer je živio u prijateljskim odnosima s mnogima, koji su vidjeli našega Gospodina, a pisao je ono, što je znao i što je naučio od apostola. Ignacije Antiohijski, koji je živio sedamdesetak godina poslije našega Gospodina, pisao je: "Naš Bog Isus Krist začet je od Duha Svetoga..... i bio je uistinu rođen od Djevice."

Imademo dakle dvostruki izvor, iz kojega možemo crpsti, iz kojega možemo naučiti pravu kršćansku nauku: jedan je izvor objavljena Riječ Božja u Sv. Pismu, a drugi je izvor neprekidno učenje Crkve, kako ga ona širi od prvoga početka pa sve do današnjega dana, drugim riječima, to je njezino živo pamćenje. Upravo tako kao i pravnici, kad žele dokazati neku stvar, ne uzimlju u pomoć samo gole paragrafe zakona, nego ih potkrepljuju slučajevima i načinima, na koje su sudovi već shvatili i primijenili zakone, tako isto i Sv. Pismo nije nikakvo mrtvo slovo, nego ono živi i diše u divnom kontekstu duhovne zajednice Crkve.

Godine 108. bili su još na životu mnogi, koji su bili dječaci, kad je naš Gospodin bio raspet, koji su kao mladi ljudi vidjeli apostole i razgovarali s njima prije nego su ovi umrli mučeničkom smrću. Ti su isti ljudi, raštrkani po svim dijelovima golemog Rimskog carstva, bili već dobro upoznati s kršćanskom predajom, kako ju je prenosila Crkva. Neki od apostola nisu bili ni mučeni prije posljednjeg vremena. Tako na pr. Sv. Ivan nije umro sve do godine 100. Neki od tih prvih kršćanskih pisaca bili su prisniji s Ivanom i s drugim apostolima, nego smo mi s Prvim svjetskim ratom. I toliko je svakako sigurno: da apostoli, koji su živjeli s našim Gospodinom i koji su Ga slušali govoriti na otvorenim brežuljcima i u Jeruzalemskom hramu, koji su Ga četrdeset dana poslije Njegova uskrsnuća slušali javno propovijedati o Kraljevstvu Božjem, da ti apostoli nisu naučavali rođenje od Djevice, n i t k o d r u g i ž i v n e b i b i o t o n a u č a v a o. Bila je to previše neobična misao, a da bi je ljudi bili išli izmišljati. A redovitim putem ona bi bila previše teška, da bi mogla prodrijeti,

k a d n e b i b i l a d o š l a o d s a m o g a I s u s a K r i s t a .

Drugi Evanđelist, sv. Luka mogao je biti najskloniji sumnji o povijesnoj činjenici rođenja od djevice. Na temelju naravnih razloga on je mogao najviše sumnjati u tu činjenicu zato, jer je sam bio liječnik. Pa ipak, upravo on sam, najviše kazuje o njoj. On najviše govori o Mariji. On je Marijin Evanđelist. Od samoga početka naš je Gospodin imao mnogo neprijatelja. Neke strane njegove nauke heretici su odmah zanijekali. No istina, koje nijedan od heretika prvih stoljeća nije zanijekao, bijaše upravo ta nauka, da je Gospodin bio rođen od djevice. A moglo bi se pomisliti, da je to trebala biti istina, koju će prvu napasti. Kad tamo, rođenje od djevice prihvatili su jednako vjernici kao i prvovjeki heretici. Ludo bi bilo pokušavati koga mu drago uvjeravati, da je Isus Krist rođen od djevice, ako on prije toga ne bi vjerovao u božanstvo Isusa Krista. To je vjerojatno i bio razlog, zašto je Mariji izgledalo nerazborito govoriti o tomu prije nego je Gospodin uskrsnuo, premda je to već bilo poznato Josipu, Elizabeti, a vjerojatno i Ivanu Krstitelju.

Oni, koji"se drže jedino teksta Sv. Pisma" kažu, da Sv. Pismo govori o našem Gospodinu kao o prvorođenomu, koji je imao više braće. Prema tomu dakle, zaključuju oni, on nije bio rođen od djevice. Na taj prigovor lako nam je odgovoriti. Kad na pr. neki propovjednik sa svoje govornice oslovi svoje slušatelje, svoje župljane: "Draga moja braćo", onda to ne znači, da ijedan od onih, koji se nalaze tu u crkvi, ima istu majku kao i propovijednik. Drugo, riječ "braća" upotrebljava se u Sv. Pismo u vrlo širokom smislu tako, da se njome nazivaju nesamo nečiji rođaci nego i prijatelji. Na pr. Abraham zove Lota svojim bratom: "Molim te, ne daj, da se zametne svađa između nas dvojice, između mojih pastira i tvojih. Jer nismo li mi braća?" (Post. 13,8). A Lot nije bio brat Abrahamov. Treće, nekolicina njih, koji se spominju kao Kristova braća, kao na pr. Jakov i Josip, na drugom se mjestu zovu sinovi druge Marije, sestre Majke Isusove i žene Kleofine. "A kod križa su Isusova stajale mati njegova i sestra matere njegove, Marija žena Kleofina i Marija Magdalena." (Iv. 19. 25). Četvrto, Jakov, koji se naročito spominje kao brat Isusov: "Ali drugoga od apostola ne vidjeh, osim Jakova brata Gospodnjega" (Gal. 1. 19), redovito se kod nabrajanja apostola navodi kao sin drugoga oca, kao sin Alfejev (Mt. 10, 3; Mk. 3. 18; Lk. 6, 15).

Tako zvana "braća našega Gospodina nigdje se u sv. Pismu ne spominju kao sinovi i kćeri Josipa i Marije. Sam naš božanski Gospodin upotrebljavao je izraz "braća" u širem smislu. "Jer jedan je vaš učitelj, a vi ste svi braća" (Mt. 23. 8). "I pruživši ruku svoju na učenike svoje reče: Eto mati moja i braća moja" (Mt. 12, 49). Nigdje u Sv. Pismu nije rečeno, da je Josip rodio braću i sestre Isusove, kao što nije rečeno ni to, da je Marija imala drugu djecu, osim svoga božanskog Sina.

Evanđelje Sv. Ivana pretpostavlja rođenje od djevice kao sigurnu činjenicu. Mi se ljudi možemo roditi dva puta: jedan puta od naših roditelja, a drugi puta od Duha Svetoga,

kojega nam naš Gospodin daje na krstu. To je ono, na što je naš Gospodin mislio, kad je starcu Nikodemu rekao, da se mora ponovno roditi, budući da mu je prvo rođenje bilo po tijelu, a drugo će biti po Duhu Svetom. Ono, što nas čini kršćanima, jest upravo to drugo rođenje po krstu. Nego pripazite samo, u kakvoj je to vezi s djevičanskim rođenjem našega Gospodina. Sv. Ivan u početku svojega Evanđelja kaže, da nam je naš Gospodin dao "moć, da postanemo sinovi Božji". Potom on govori, da se to zbiva putem krštenja. Ali odma u isti mah on upozoruje, da to rođenje nije slično ljudskom rođenju, jer u njemu nema niti krvi, niti spola, niti ljudske volje, nego samo moć Božja. Takvo tvrđenje sv. Ivana pretpostavlja, da je rođeneje od djevice općenito poznata stvar. A kako bi koji mu drago kršćanin mogao razumjeti takvo rođenje, kad se ono ne bi već bilo dogodilo? Na početku prvoga stoljeća nitko se od onih, koji su čitali početak Evanđelja sv. Ivana nije začudio, da je on mogao govoriti o novom rođenju bez spola. Jer je sav kršćanski svijet u to doba znao, da je upravo način, na koji je kršćanstvo došlo na svijet. Rođenje od djevice je Božja ideja, a ne čovjekova. Nijedan čovjek ne bi bio na nju pomislio, da se ona već prije toga nije bila oživotvorila. Nijedna poganska religija nema ni pojma o tome. Njihovi miti govore o sjedinjenju bogova sa ženama, koje su rodile djecu nakon spolnoga sjedinjenja. Sve ljubavne zgode Zeusa i drugih bogova nose na sebi upravo tu antropomorfsku značajku. Ništa ne može biti dalje od istine, nego ta rođenja prikazivati kao "rođenje od djevice".

Sv. Pavao također podrazumjeva, da se Isus Krist rodio od djevice, upotrebljavajući za "rođenje" sasvim različitu riječ. Govoreći o zemaljskom rođenju Sina Božjega on piše: "A evanđelje Božje, koje je Bog odavna obećao po prorocima svojim u Sv. Pismu, govori nam o Sinu njegovu, koji je s obzirom na svoje tjelesno rođenje p o t e k a o od sjemena Davidova, a koji je s obzirom na duh svetosti, koji mu pripada, na čudesni način određen, da bude Sin Božji po uskrsnuću od mrtvih, govori nam o Isusu Kristu, Gospodinu našemu" (Rim. 1. 1-4). "A kad dođe punina vremena, odasla Bog Sina svoga, r o đ e n a od ž e n e , pokorna zakonu, da iskupi one, koji bijahu pod zakonom, da primimo posinaštvo" (Gal. 4.4-5). "A on je poništio sebe uzevši bit sluge i postao sličan ljudima, i vanjštinom bio je kao čovjek" (Filiplj. 2. 7). Vidimo dakle, da sv. Pavao na različitim mjestima opisuje prvotno utjelovljenje našega Gospodina, ali da ni na jednom mjestu ne upotrebljava onu običnu riječ, kojom se označuje rođenje i koja se inače upotrebljava na svakom drugom mjestu u Novom Zavjetu, a ta riječ je glagol g e n n a o . Nego na četiri mjesta, gdje se on dotiče prvih zemaljskih početaka Sina Božjega, on upotrebljava potpuno različnu riječ g e n e m e n o s , koja dolazi od potpuno različnoga glagola g i n o m a i .

Niti jedan puta on ne upotrebljava riječ g e n n a o za našega Gospodina i za Njegovu Majku, riječ, koja znači biti rođen i koja se upotrebljava kroz cijeli Novi Zavjet. Nego uvijek kad on govori o dolasku našega Gospodina, on upotrebljava oblik glagola g i n o m a i , koji znači "bivati,

nastajati, postati". Na jednom mjestu - Gal. 4. 23, 24, 29 - on upotrebljava glagol "roditi se" tri puta zato, da bi označio rođenje Izmaela i Jakova, ali u istom poglavlju i u istom kontekstu on izbjegava da taj glagol upotrebi i za Kristovo rođenje. Trideset i tri puta govori Novi Zavjet o rođenju djeteta i u svakoj od tih prilika upotrebljava glagol g e n n a o , ali niti jedan jedini puta nije sv. Pavao upotrebio taj glagol, da bi označio Kristovo rođenje. Na svaki način sv. Pavao izbjegava da kaže, da se naš Gospodin rodio na uobičajeni način. Naš se Gospodin rodio u ljudskoj obitelji, ali nije se rodio o d nje. Prvoga čovjeka Adama Bog je oblikovao bez muškarčeva sjemena. Zašto onda da se žacamo pred pomišlju, da je Bog htio, da i novi Adam bude također oblikovan bez muškarčeva sjemena? Kao što je Adam bio načinjen od zemlje tako, da je Bog u nju udahnuo živu dušu, tako je i tijelo Kristovo bilo oblikovano u tijelu Marijinu od Duha Svetoga. Rođenje od djevice tako je duboko bilo ukorijenjeno u kršćanskoj tradiciji, da ga nije trebao braniti ni jedan od prvovjekih kršćanskih apologeta. U njega su vjerovali čak i heretici. Vjerovali su u njega isto toliko sigurno koliko i u Kristovu smrt na križu. A razlog je stajao u tome, što je rođenje od djevice bila jednako utemeljena povijesna činjenica kao i Kristova smrt na križu.

Evanđelja rišu povijest dvaju rođenja: jedno Isusa Krista i drugo Ivana Krstitelja. Ali pripazite, kako se različito ističu karakteristične crte jednoga i drugoga rođenja. Povijest rođenja Ivana Krstitelja usredotcčuje se na o c u , na Zahariji. Povijest rođenja Isusa Krista usredotočuje se na .. m a j c i , na Mariji. U jednom i u drugom slučaju, poteškoća je dolazila sa znanstvenoga gledišta. Zaharija je bio starac i njegova žena odavna je već prošla dob, kad se rađaju djeca. "I Zaharija reče anđelu: A po čemu ću ja to poznati? Jer ja sam star i moja je žena odmakla u godinama" (Lk. 1. 18). "I Marija reče anđelu: Kako će to biti kad ja ne poznam muža?" (Lk. 1. 34). Marija je bila djevica sa zavjetom djevičanstva. Sila Božja morala je posredovati u ovadva slučaja, kod Zaharije, koji nije vjerovao, kod Marije, koja je prihvatila. Zato jer je sumnjao, Zaharija je bio na neko vrijeme kažnjen gluhoćom.

Nikad nitko nije podigao buku protiv Zaharije i Elizabete, što su rodili "najvećeg čovjeka, koji je ikad rođen od žene", ali zato neki dižu buku protiv rođenja od djevice. Razlog tome ne leži u poteškoćama na strani ljudi, jer su one za Boga uvijek savladive. Pravi razlog nevjere leži u ovome: napadaj na rođenje od djevice potajan je napadaj na božanstvo Kristovo. Onaj, koji vjeruje, da je Isus Krist pravi Bog i pravi čovjek, ne će nikad imati muke s rođenjem od djevice.

PETO POGLAVLJE

S v e s u m a j k e j e d n a k e -
o s i m j e d n e

Nijedna majka čiji je sin stekao odlikovanja, bilo da se istakao u svom zvanju, bilo da se proslavio na bojnom polju, ne misli, da bi čast, koja se pokazuje njoj zato, što je njegova majka, krnjila čast ili dostojanstvo, što pripadaju njezinu sinu. A zašto onda neke glave misle, da bi svako štovanje i čast, kojima se veliča Majka Isusova, krnjili Isusovu moć i božanstvo? Mi znamo za predbacivanje onih, koji govore, da katolici "obožavaju" Mariju ili da od nje prave "božicu". Ali to je laž. Budući da nijedan čitalac ovih stranica ne bi htio biti kriv za takav besmisao, ne ćemo se osvrtati na njega.

Otkuda potječe ta hladnoća, taj nehaj ili u najmanju ruku to nerazumjevanje prema Bl. Dj. Mariji? Od promašena nastojanja, kojemu nije pošlo za rukom, da se uvjeri, da je njezin Sin Isus vječni Sin Božji. Onoga časa, kad ja našega Gospodina postavim na istu razinu s Julijem Cezarom, s Budom, s Darwinom, t. j. na razinu čistoga čovjeka, kao što su i svi drugi ljudi, onoga časa, pomisao na štovanje Njegove Majke, koje se razlikuje od štovanja svih drugih majki, postaje neizbježno odvratno. Svaki slavni čovjek ima bezuvjetno svoju majku. Svatko na tom svijetu može reći: "Ja imam svoju majku i moja majka je isto toliko dobra, koliko su i vaše ili je još bolja od njih." U tome je razlog, zašto je tako malo napisano o majkama kojih mu drago velikih ljudi, jer svaki je sin smatrao, da je njegova majka najbolja. Nijedna majka kojega mu drago smrtnika nema prava tražiti više ljubavi negoli svaka druga majka. Nitko zato ne može tražiti ni od kakvih sinova ili kćeri, da nečiju drugu majku izdvoje od svih drugih majki i da je poštuju kao Majku nad majkama.

Naš Gospodin je rekao za Ivana Krstitelja, da je on "najveći čovjek, koji je ikada rođen od žene". Držimo li, da je time bio otpočeo kult, kojim se njegova majka Elizabeta častila kao viša od svih drugih majki? Tko se između nas ne bi bunio protiv toga kao protiv nečega, što je pretjerano? Sve, štogod bi kritičari rekli o takvu pretjerivanju, smatrali bismo opravdanim iz jednostavnoga razloga, što je Ivan Krstitelj bio samo čovjek. Ako je i naš Gospodin isto tako samo čovjek kao i svi drugi ljudi, ako je On samo jedan od etičkih reformatora ili jedan od sociologa, onda mi, čak

i uz odobravanje najvećih bogomoljaca, dijelimo negodovanje s pomisli na to, da se Majka Isusova razlikuje od bilo koje druge žene.

Četvrta zapovijed Božja veli:"Poštuj s v o j e g a o-ca i s v o j u majku", a ne kaže ništa o tomu, da poštujemo Gandijevu majku ili Napoleonova oca. Ali zapovijed, da poštujemo svojega oca ne isključuje, da se klanjamo nebeskom Ocu. A kad je nebeski Otac poslao svojega božanskog Sina na ovu zemlju, onda zapovijed, da poštujemo svoju zemaljsku majku ne isključuje, da štujemo Majku Božjega Sina.

Kad bi Marija bila majka samo jednoga drugog čovjeka, onda ne bi mogla biti ujedno i naša majka, jer su tjelesne veze previše ekskluzivne. Tijelo dopušta samo jednu majku. Dugačak je korak između majke i maćehe i malo ih imade, koji ga mogu prekoračiti. Ali d u h dopušta još jednu drugu majku. Budući da je Marija Majka Božja, to ona može biti majka svih onih, koje je Krist otkupio.

Ključ, da bismo razumjeli Mariju, stoji u ovome; Ne počinjemo s Marijom. Počinjemo s Kristom, Sinom živoga Boga! Što manje mislimo na Krista, to manje mislimo na Mariju. Što više mislimo na Nj, to više mislimo na nju. Što se više klanjamo Njegovu božanstvu, to više štujemo njezino majčinstvo. Što se manje klanjamo Njegovu božanstvu, to imamo manje razloga, da štujemo nju. Mogli bismo se čak i ljutiti, kad čujemo njezino ime, ako smo postali toliko zli, da ne vjerujemo u Krista Sina Božjega. Zato nikada ne ćemo čuti da ijedan čovjek, koji uistinu ljubi našega Gospodina kao božanskog Spasitelja, ne bi ljubio Mariju. Oni, koji ne osjećaju nikakve ljubavi prema Mariji, jesu oni, koji niječu božanstvo Isusovo ili oni, koji mu zamjeraju zbog onoga, što je rekao o paklu, o rastavi braka i o sudu poslije smrti.

Marija zaslužuje posebnu pažnju zbog našega božanskog Gospodina, a ne zbog same sebe. Kad bismo je prepustili njoj samoj, njezino bi se majčinstvo rasplinulo među ljudima. Ali kad je promatramo u svijetlu Isusova božanstva, ona postaje jedinstvena. Naš Gospodin je Bog, koji je postao čovjekom. Nikada prije ni poslije toga nije Vječnost postala vrijeme u jednoj ženi, niti se Svemogućnost vezala okovima tijela u jednoj djevojci. Njezin Sin je dakle Onaj, koji od njezina Majčinstva čini nešto sasvim drugo, nego je ijedno drugo majčinstvo.

Jedan katolički dječak iz župne škole izlagao je sveučilišnom profesoru, koji je stanovao u stanu do njega, ono, što je čuo u školi o Bl. Djevici Mariji. Profesor se narugao dječaku rekavši mu: "Između Marije i moje majke nema nikakve razlike." Dječak mu je odgovorio: "Tako je, kako vi kažete, ali postoji velika razlika između sinova."

Dobar odgovor. Poradi toga, što se naš Gospodin toliko razlikuje od drugih sinova, mi i Njegovu Majku razlikujemo od svih drugih majki. Budući da se On kao Sin Božji vječno rađa u krilu Očevu, a u vremenu se kao Sin čovječji rodio u krilu Marijinu, to je Njegov dolazak na svijet stvorio novi rod srodstava. Marija nije p r i v a t n a osoba, a sve druge majke jesu. Nismo je mi u č i n i l i , da je drukčija. Mi smo je već n a š l i drukčijom. Nismo je mi izabra-

li. On ju je izabrao.

Ali čemu je bilo potrebno rođenje od djevice? Jer je Krist Sin Božji, ne mogu nam okolnosti Njegova rođenja biti tako ravnodušne, kao što bi nam bile na pr. ravnodušne okolnosti rođenja nekoga mesara ili pekara. Ako je Marija poslije Duhova pripovijedala apostolima o Njegovu djevičanskom rođenju, onda je to tako stvar sasvim drukčije ispala. Ako su apostoli djevičansko rođenje uvrstili u svoje Vjerovanje i u svoje naučavanje, onda je to morala biti velika razlika. Jer čim jedanput priznamo Krista kao Sina Božjega, onda se odmah javlja zanimanje nesamo za Njegovu predpovijest, koju crta evanđelist sv. Ivan u uvodu svojega Evanđelja, nego isto tako i zanimanje za njegovu povijest, a na poseban način za Njegovo rođenje.

Je li rođenje od djevice zgodno i prikladno? Izazov našoj vjeri u rođenje od djevice nije nitko - osim židovskoga Talmuda - doveo u vezu s grešnošću na Marijinoj strani. Izazov se odnosi na fizičku mogućnost čudesnoga toka života. Čuvajući svoju Majku apsolutno neokaljanom, On je predusreo sve sumnje, koje bi mogle nastati u pogledu Njegova božanskog očinstva, a koje bi bile sigurno takve, da bi ranile njezino srce, njezino žensko srce. Nama je nemoguće zamisliti ili osjetiti, pa niti u najslabijem stupnju, onaj beskrajni ocean ljubavi, kojom je Krist ljubio svoju Majku. Pa ipak, kad bismo i sami bili suočeni s dužnošću da otklonimo kužni dah sablazni od naših vlastitih majki, što sve mi ne bismo učinili? I zar je onda teško vjerovati, da će Svemogući Sin Božji učiniti sve, što je u Njegovoj moći, kako bi zaštitio svoju vlastitu Majku? Kad to imamo na pameti, nameće nam se više zaključaka.

Nijedan veliki triumfator i vođa ne ulazi u grad cestama, koje su pokrite prašinom, ako može ući prilazom posutim cvijećem. Da je beskonačna Čistoća izabrala koja mu drago druga gradska vrata za ulazak u ljudski rod, osim onih ljudske čistoće, ne bi li to bilo stvorilo strahovitu poteškoću, t. j. ne bi li to svakom čovjeku nametalo pitanje, kako može biti bez grijeha Onaj, koji se rodio od grijeha opterećena ljudskog roda? Ako se neka kefa umoči u tintu, ona postaje crna i ako sukno poprima boju od bojadisara, ne bi li dakle, u očima svijeta, i Krist bio dionik u krivnji, koja je zajednička sudbina cijeloga čovječanstva? Da je On dakle došao na ovu zemlju pšeničnim poljem moralne slabosti, bezuvjetno bi koji trun pljeve ostao visjeti na odijelu Njegove ljudske naravi.

Možemo postaviti pitanje i na jedan drugi način. Kako Bog može postati čovjekom i kod toga biti čovjek bez grijeha i Glava novoga ljudskoga roda? Prije svega on je morao biti s a v r š e n č o v j e k s razloga da bi mogao djelovati u naše ime, da bi mogao preuzeti našu obranu i da bi mogao platiti naš dug. Ako sam ja uhićen zato, što sam prebrzo vozio, onda ne možete vi doći na sud i kazati : "Gospodine suče, zaboravite to, ja preuzimam odgovornost na se." Ako se ja utapam, onda ne mogu spasiti nikoga drugoga, koji se uta-

pa. Ako se naš Gospodin ne nalazi izvan bujice grijeha, u kojoj se nalazi ljudski rod, On ne može biti naš Spasitelj. "Ako slijepac vodi slijepca, obojica će pasti u jamu", kazao je naš Gospodin. Ako je On dakle imao biti novi Adam, nova Glava ljudskoga roda, osnivač novoga društva preporođenog ljudskog roda, društva, koje se zove Mistično Tijelo Kristovo, kao što je Adam bio glava paloga ljudskog roda, onda je On morao biti d r u k č i j i od svih ostalih ljudi. On je morao biti apsolutno savršen, bezgrešan, Svetinja nad Svetinjama, sve ono, što je ikada Bog zamislio, da bude čovjek.

Prema tome pita se ovo: Kako je Bog mogao postati čovjekom, a ipak kraj toga biti svet čovjek bez istočnoga grijeha? Kako je On, po riječima sv. Pavla, mogao "biti sličan nama u svemu osim u grijehu"? Kako je On mogao biti č o v j e k tako, da bude rođen od Ž e n e ? On je mogao biti svet čovjek b e z g r i j e h a tako, da bude rođen od D j e v i c e . Prvi je dakle zaključak jasan: da je On rođen od Žene i da je potom dionik naše ljudske naravi. Nego kako Ga je rođenje od Djevice moglo osloboditi istočnoga grijeha?

Ne smijemo međutim nipošto misliti, da bi bez rođenja od Djevice utjelovljenje bilo nemoguće. Bila bi zaista drskost, kad bi ljudska pamet pošla Svemogućemu Bogu diktirati putove, kojima On treba ići, da bi došao na ovu zemlju. Ali nakon toga, što nam je rođenje od Djevice već jednom objavljeno, onda je sasvim slobodna naša stvar, da istražujemo, koliko je takvo rođenje prikladno ili nije, kako mi to sad evo činimo. Rođenje od djevice važno je zato, jer se po njemu uspostavlja solidarnost s krivnjom, koja leži na ljudskom rodu. Ljudski rod se bio inkorporirao s prvim Adamom po tome, što je rođen od njega po tijelu. A inkorporiranje u novoga Adama - Krista postizava on po tome, što se rodi po duhu ili po rođenju od djevice. Zahvaljujući rođenju od djevice mi ustanovljujemo, da naš Gospodin ulazi u grešni ljudski rod i z v a n a . Zbog toga na Njemu nije otpočinulo prokletstvo Adamovo, osim samo u onoj mjeri, u kojoj ga je sam dragovoljno preuzeo na se i nosio na sebi mjesto onih, koje je otkupio svojom Krvlju. Sveti pisci Novoga Zavjeta nigdje ne dokazuju, da bi iz rođenja od djevice slijedilo božanstvo Onoga, koji je rođen od djevice. Ono, što oni dokazuju iz rođenja od djevice jest to, da Onaj, koji se rodio od djevice, imade čistu i bezgrešnu ljudsku narav.

Ukratko: u svrhu, da bi mogao biti potomak Adamov, Isus Krist se morao roditi od Adamove kćeri. No sam proces rađanja kao i porod sam ostaju nevidljivi, svejedno o kojemu god se pojedincu ili pojedinki radilo. I jedini put, da se pokaže, kako je taj proces rađanja i poroda bio čudesan, mogao je biti samo u tome, da se ustanovi, da se nevidljivo djelovanje procesa razvija u ženi, za koju se svi slažu, da nije mogla doživjeti procesa zato, jer je bila djevica. Josip, pravedni muž, predstavljao je cijelo čovječanstvo, kad je bio posumnjao u Marijinu vjernost. Više nego itko drugi on je iskusio, kako je grozno gajiti takvu sumnju, pa-makar usprkos i najnepobitnijem dokazu. On je bio svjedok bezgrešna Marijina života i njezine ljubeznosti još i u ono vrijeme,

dok nije bila rodila svojega Sina. Njegovu je sumnju poslalo samo nebo. Sv. Josip je više nego ijedno ljudsko biće na ovoj zemlji, imao pravo znati za sve okolnosti, koje su se odnosile na rođenje Isusovo. I upravo tako, kao što je svaki suprug prvi svjedok u pitanju vjernosti svoje žene, isto tako je i sv. Josip prvi svjedok u pitanju vjernosti Marije, s kojom je bio zaručen. Njegov je iskaz svjedočanstvo, koje jamči svima ljudima, da je Marija bila djevica i da su rađanje i porod njezina Sina bili čudesne naravi.

Kako ističe velečasni Josip Tennant, prauzor ovoga čudesnoga rođenja nalazi se u povijesti Abrahama i Sare. Kad su njih dvoje putovali u Egipat, Abraham je molio Saru, da govori, da mu je sestra, a ne žena, da ga Egipćani ne bi ubili. Faraon ju je uzeo u svoju kuću. Nije rečeno, kako je dugo ona živjela s egipatskim kraljem, ali poslije nekoga vremena kralj i njegova kuća bili su zbog toga kažnjeni bolešću. Na kraju je faraon otpustio iz svoje palače i Abrahama i Saru. U prikazivanju ovoga slučaja ništa se ne spominje o tomu, da bi se Bog bio srdio. Ali nakon toga, što je Bog obećao, da će Sara roditi sina, čiji će otac biti Abraham, onda je bilo važno, da se kako u Abrahamovoj duši tako i u duši svakoga drugog čovjeka isključi svaka sumnja o tome, tko je otac Sarina sina. I kratko vrijeme nakon toga obećanja, kad su se Abraham i Sara nalazili u Gerari, pojavila se opasnost, da će je kralj Abimeleh uzeti u svoj harem. Sramotnim kukavičlukom Abraham je bio pristao na to. Zato ga je Bog kaznio, kad mu je naredio, da žrtvuje Izaka. Ali čim je Abraham pristao na tu Abimelehovu namjeru, u isti tren umiješao se u stvar sam Bog. Noću se On pojavio Abimelehu i zaprijetio mu, da će izbrisati cijelo njegovo kraljestvo, ako se usudi dotači Sare. "I Abimeleh ustane odmah još u noći... i pozove preda se Abrahama i reče mu: "Šta si nam to učinio?" I nije bilo dosta samo to, da je Bog obranio Saru. Abraham je još s ustiju samoga Abimeleha morao čuti, da je Sara ostala netaknuta, jednako kao što je i Josip čuo , kad se radilo o Mariji. I tada je bio rođen Izak, prvi od "djece obećanja" (Gal. 4, 28), i od čudesnoga potomstva Abrahamova.

Marija nije bila bezgrešna zato, što je bila djevica, ali najbolji znak njezine bezgrešnosti jest njezino djevičanstvo. Jednako kao što Evanđelja pokazuju skromno ljudsko podrijetlo Kristovo nabrajajući među njegovim precima hvastava ubojicu Lameha, kukavicu Abrahama, lašca Jakova, preljubnika Judu, poganku Rutu, ubojicu i preljubnika Davida i tako mnogo drugih idolopokloničkih kraljeva zaključujući, da je On bio sličan nama u svemu osim u grijehu, tako jednako ta ista Evanđelja rastavljaju Mariju od svakoga grijeha s namjerom, da pokažu, da je ona kolikogod je to samo moguće "slika i prilika Božja". Marija potječe iz doma Davidova, ali Kristovo srodstvo prema toj liniji ne dolazi od Marije, nego od Josipa, Njegova poočima i hranitelja. A moralo je biti tako, da Majka Božja bude bez grijeha zato, da bismo mi mogli lakše vjerovati, da je ona otvoreno u lice cijelom svijetu dobacila najjači ženin prkos grijehu - zavjet djevičanstva, da ga je držala i postigla to da je

on donio Božanski Plod.

Mi ne vjerujemo, da je Isus Krist Bog zato, jer se rodio od Djevice Majke, kao što to nisu vjerovali ni apostoli ni evanđelisti samo iz toga razloga. Mi vjerujemo, da je Krist Bog zato, jer nam to dokazuje Njegovo uskrsnuće, divota lika, koji nam crtaju Evanđelja, rast Crkve, čudesa i proroštva Kristova, sklad Njegove nauke s težnjama ljudskoga srca. Rođenje od djevice odnosi se više na ljudsku narav Kristovu, na Njegovu čistoću od grijeha, koji je zarazio sve ljude, koji su se rodili iz sjedinjenja muškarca i žene. Daleko od toga, da bi rođenje od djevice htio prikazati kao zapanjujući dokaz za božanstvo Kristovo. T e D e u m ga smatra kao krajnju ljubaznost našega Gospodina prema niskom položaju čovjekove naravi:

> Ti da za naše spasenje postaneš čovjekom,
> Nisi se strašio krila djevice.

Rođenje od djevice je jamstvo, da je ljudska narav, koju je naš Gospodin uzeo od Bl. Dj. Marije, bez grijeha. Jedino spasenje, koje je dano ljudima na ovoj zemlji, poluču je se u imenu Onoga, koji je kao sam Bog stupio u red grešnih ljudi. Da ne bi nikad nitko trebao nijekati, da je On čovjek, rodio se jednako kao i svi drugi ljudi iz krila žene - činjenica, koja je jednog Marciona toliko sablaznila, da je rekao: "Dijete, zavijeno u pelene, nije onaj Bog, kojemu se ja želim klanjati."

U Utjelovljenju započinje Bog Sin proces ponovnog stvaranja svojega vlastitog prijašnjega stvaranja, koje se poremetilo i zapalo u nered. A taj proces ponovnoga stvaranja izvodi On na taj način, da sama sebe oblači u iste one elemente, u koje je bilo obučeno prvo stvaranje i po kojima je ono zapalo u nered. Po prvi puta od onoga časa, kad je čovjek pao, stvorena je na zemlji jedna potpuno savršena jedinka ljudskoga roda. Na taj je način ljudski rod postao bitno sjedinjen sa samom Osobom Sina Božjega.

Na što su usmjereni svi mogući načini nijekanja, da Krist nije rođen od djevice? Koja je njihova pritajena misao? Svi oni uglavnom idu za tim, da na lukav i prepreden način sruše novi poredak ljudskoga roda i da otkupljeni rod novoga Adama natjeraju natrag u neotkupljeni svijet staroga Adama. Jer ako je Krist svoju ljudsku narav primio od nekoga ljudskoga oca, onda taj Krist nije novi Adam. Rođenje od djevice pridržava božansku inicijativu otkupljenja Bogu samomu. Ta čim se početak novoga poretka prenese na čovjeka kao uzročnika, on se smjesta uzima iz ruku Božjih. Bez rođenja od djevice naš bi Gospodin bio upleten i kompromitiran u odnosima grešnoga ljudskog roda. A s njime je On inkarniran u ljudski rod bez njegova grijeha. Oni, koji se žele riješiti rođenja od djevice, priželjkuju time da se riješe božanske inicijative u rodu novoga Adama. Prvovjeki su heretici sumnjali u ljudsku narav našega Gospodina i time su oni nijekali, da On imade ljudsku majku. Moderni agnostici sumnjaju u Njegovo božanstvo i zato za Njegovo rođenje izmišljaju zemaljskog oca.

Ne može biti nikakve opasnosti, da bi ljudi previše mislili na Mariju. Opasnost je, da će oni premalo misliti na Krista. Hladnoća prema Mariji posljedica je nehaja prema Kristu. Sva prigovaranja, da se nju naziva "Majkom Božjom", u osnovi su prigovaranja Kristu, da nije Bog. Posvećeni izraz "T h e o t o k o s" - "Bogorodica" - "Majka Božja" već od 431. - od trećeg općeg crkvenog sabora u Efezu - uvijek je bio kamen kušnje za kršćansku vjeru. U ono doba nije Crkva imala namjeru izgrađivati M a r i o l o g i j u . Više je brige posvećivala k r i s t o l o š k o j pravovjernosti. Kako je rekao Ivan Damašćanski: "To ime sadrži u sebi cijelo otajstvo utjelovljenja." Čim se jedanput Krist smanji i oslabi, čim se humanizira i naturalizira, onda nema više nikakva mjesta izrazu "Majka Božja". Taj izraz uključuje u sebi dvostruko rođenje božanske Riječi: jedno vječno u krilu Očevom, a drugo vremensko u krilu Marijinu. Marija prema tomu nije rodila "samo čovjeka", nego "pravoga Boga". Nikakva "n o v a o s o b a" nije ušla u svijet, kad je Marija otvorila vrata svojega tijela, nego je vječni Sin Božji p o s t a o č o v j e k o m . Sve što se tada dogodilo, bila je n o v a n a r a v ili ljudska narav načinjena za osobu, koja je postojala od vijeka. To je bila Riječ, druga Osoba Presv. Trojstva, koja je postala tijelom i koja je prebivala među nama. T h e a n t h r o p o s ili Bogočovjek i T h e o t o k o s ili Bogorodica stoje zajedno i padaju zajedno.

Lako se može ustanoviti, da t. zv. kršćani, koji misle, da vjeruju u božanstvo Kristovo, a ne vjeruju u Mariju kao Majku Božju, redovito padaju u četiri drevne hereze. Oni su a d o p c i o n i s t i , koji vjeruju, da je Krist bio samo čovjek, a da je istom poslije rođenja Bog ga adoptirao za svoga Sina. Ili su opet n e s t o r i j e v c i , koji drže, da je Marija rodila čovjeka, koji je bio u tijesnom jedinstvu s Bogom. Ili su pak e u t i h o v c i , koji su nijekali Kristovu ljudsku narav i kojima prema tomu Marija nije bila ništa drugo, nego samo oruđe u pojavljivanju Boga u ljudskom liku. Ili su napokon d o k e t e , koji su držali, da je Kristova ljudska narav bila samo fantom ili prividnost. Oni, koje vrijeđa štovanje, što ga mi iskazujemo Mariji, neka samo točnije raščlane svoje misli / pa će lako ustanoviti, da zastupaju doketsku ili koju drugu sličnu staru zabludu. Pa čak i kad ti ljudi ispovijedaju božanstvo Kristovo za vrijeme njegova zemaljskog života, oni se ustručavaju priznati, da se Njegova proslavljena ljudska narav nalazi s Njim s desne strane Oca, gdje On posreduje za nas. Kao što mnogi ne misle više o Kristu kao o Bogu, tako mnogi ne misle više o Kristu kao o proslavljenom Čovjeku. Ako On više nije čovjek, onda se Marijin odnos prema Njemu proteže i preko granica Betlehema i Kalvarije sve do Njegova Mističnog Tijela Crkve. Nitko dakle od onih, koji logično misle o Kristu, ne može razumjeti pitanje, kao što je ovo: "Zašto tako često govorite o Njegovoj Majci?"

Rođenje od djevice u stvari je bila nova kategorija rađanja. Kao što naš razum rađa misao, a da time ni najmanje ne razara razum, tako je i Marija rodila Riječ, a da time

nije ni u najmanjoj mjeri razorila svoje djevičanstvo. Postoje različiti načini rađanja, a od njih su ova tri glavna: tjelesni, intelektualni i božanski. Tjelesni je način spolni način, bilo da se on ostvaruje kod ljudi ili kod životinja. Drugi je način rađanja onaj, kojim se rađa misao u razumu. Uzmimo misao "hrabrosti". Ta misao ili ta riječ (koja postoji još prije nego sam je ja izgovorio) ne postoji u vanjskom svijetu. Ona nema nikakve težine, ni boje, ni dužine. Odakle je onda ona došla? Rodila se čistim rađanjem razuma. To intelektualno rađanje uistinu je blijeda slika duhovnoga reda, u kojemu se zbiva vječno rađanje Sina od Oca. "U početku bijaše Riječ i Riječ bijaše kod Boga i Bog bijaše Riječ." Bog misli neku misao ili neku Riječ. Ali Bog ne misli mnogo misli ili riječi. On misli samo jednu Riječ, koja seže do ponora svega, što se zna ili što bi se moglo znati. Ta Riječ je savršena slika Njega kao Mislioca. Jer se ta Riječ rađa od vijeka do vijeka, to se Bog-Mislilac zove Otac, kao princip rađanja, a Riječ se zove Sin kao plod rađanja.

Bog je htio, da bude još jedna druga vrsta rađanja, koja ne će biti niti potpuno intelektualna niti potpuno tjelesna, nego koja će u redu tijela odražavati Njegovo vječno rađanje u vremenu. Bog je htio uzeti ljudsku narav, kakva je naša, od djevice, ali tako, da sačuva djevičanstvo svoje Majke i da upravo time pokaže, da je On Riječ Božja. Kao što se naš razum niti mijenja niti uništava, kad rađa misao, tako niti djevičansko tijelo naše nebeske Majke nije pretrpjelo nikakve promjene, kad je rodilo Njega, Sina Božjega, koji je postao čovjek. Riječ Božja je htjela, da Njezino rođenje u redu tijela i u vremenu bude uzdignuto do najviše moguće sličnosti s Njezinim nebeskim rađanjem.

Krist je posrednik između Boga i ljudskoga roda. Marija je posrednica između Krista i nas. Naš Gospodin je posrednik između Boga i čovjeka. Posrednik je sličan mostu, koji sjedinjuje dvije suprotne obale rijeke, s tom samo razlikom, što se ovdje radi o mostu između neba i zemlje. Kao što ne možete doseći strop bez ljestava, koje služe kao posrednik, tako ni grešan čovjek ne može u pravdi doseći Boga, bez Jednoga, koji posreduje, a koji je ujedno i Bog i čovjek. Kao čovjek On može djelovati u naše ime, preuzeti na se naše grijehe. Kao jedan od nas On nas otkupljuje na križu i daje nam novi život u svojemu uskrsnuću. Ali jer je On Bog, Njegove riječi, Njegova čudesa i Njegova smrt imadu beskonačnu vrijednost i zbog toga nam On zaslužuje daleko više, nego li smo mi izgubili. Bog je postao čovjekom, a da time nije prestao biti ni Bog ni čovjek i stoga je On naš Posrednik, naš Spasitelj i naš Gospodin.

Kad razmišljamo o Njegovu božanskom životu, kad ga gledamo kao prvoga izbjeglicu, kojega progoni okrutna vlast, kad ga gledamo, gdje radi kao tesar, gdje zatim uči i otkupljuje, mi znamo, da je sve to počelo onda, kad je On uzeo na se našu ljudsku narav i kad je postao čovjek. Da On nikada nije uzeo na se naše ljudsko tijelo, mi ne bismo nikada bili čuli Njegov govor na gori, niti bismo ikada bili svjedoci toga božanskog čina, kad je On opraštao onima,

koji su mu čavlima pribijali na križ ruke i noge. A ljudsku narav našem Gospodinu dala je Žena. On je tražio od nje da mu dade ljudski život, da mu dade ruke, kojima će blagoslivljati djecu, noge, kojima će ići u potragu za zalutalom ovcom, oči, kojima će plakati nad umrlim prijateljem i tijelo, kojim će moći trpjeti, kako bi nam tim putem omogućio, da se ponovno rodimo u slobodi i ljubavi.

Po Mariji je On postao most između Boga i čovjeka. Ako maknemo nju, onda Bog ne postaje čovjekom, jer onda Onaj, koji bi se rodio od žene ne bi bio Bog, već samo čovjek. Bez nje mi ne bismo više imali našega Gospodina! Ako imamo kutiju, u kojoj čuvamo novac, onda nam je jasno, da na jednu stvar moramo uvijek paziti - na ključ. Ne mislimo nikada, da je ključ novac, ali znamo, da bez ključa ne možemo izvaditi svoj novac. Naša je nebeska Majka slična ključu. Bez nje mi ne možemo nikako imati našega Gospodina, jer nam On dolazi po njoj. Ona se ne može usporediti s našim Gospodinom, jer je On Bog, a ona je stvor, On je Stvoritelj, a ona je stvorenje. Ali, ako izgubimo nju, ne možemo dobiti Njega. To je razlog, zašto mi toliko govorimo o Mariji, zašto joj mi posvećujemo toliku pažnju. Bez nje mi ne možemo nikako razumjeti, kako bi se bio mogao ikada sagraditi taj most između neba i zemlje.

Mogao bi se netko usprotiviti: "Meni je dosta naš Gospodin. Meni ne treba ona." Ali O n treba nju, bez obzira na to, da li je mi trebamo ili ne. I što je još važnije, naš božanski Gospodin predao nam je svoju Majku za n a š u Majku. Onoga petka, kojega ljudi nazivaju Velikim, kad je viseći na križu raširio ruke kao zastavu spasenja, pogledao je dolje na dva najdraža stvora, što ih je imao na ovoj zemlji: na svoju Majku i na svoga ljubljenog učenika Ivana. Večer prije toga, na Posljednjoj večeri On je bio izrekao svoju posljednju volju, načinio svoju oporuku tako, da nam je dao ono, što nam nikad nijedan čovjek na samrti ne bi mogao dati, t. j. dao nam je sama sebe u Presv. Euharistiji. Na taj način On je htio biti s nama, kako je rekao: "I gle, ja sam neprestano s vama do svršetka svijeta". A sada, kad su stale tamnjeti sjene Kalvarije, On je svojoj oporuci priložio još jedan dodatak. Tamo pod križem, kako Evanđelja ističu, nije klečala, nego "je stajala" Njegova Majka. Kao Sin, On je mislio na svoju Majku. A kao Spasitelj On je mislio na nas. Zato nam je dao svoju Majku: "Sinko, evo ti majke!"

Na kraju sad još jasnije shvaćamo opis, kojim Evanđelje prikazuje rođenje Isusovo, t. j. ono mjesto, kad kaže: "I Marija rodi Sina svoga prvenca i povi ga u pelenice i metnu u jasle." (Lk. 2. 7). "S v o g a p r v e n c a". Sv. Pavao ga zove "prvorođenim od svih stvorova". Znači li to, da je ona imala i drugu djecu? Svakako! No samo ne po t i j e l u , jer po tijelu je Isus bio njezin jedini Sin. Nego, ona je trebala imati drugu djecu po d u h u . Od te djece Ivan je bio prvi, rođen podno križa, Petar je onda možda drugi, Jakov treći i potom mi svi, milijunti i milijunti između njezine djece. U radosti Marija je rodila Krista, koji je otkupio nas, a zatim je u boli rodila nas,

koje je Krist otkupio! Ne po kakvom slikovitom načinu govora, ne po kakvoj metafori, nego snagom krsta mi smo postali djeca Marijina i braća našega Gospodina Isusa Krista.

Kao što ne prezamo od pomisli, da nam Isus kao Bog daje svoga Oca na taj način, da možemo moliti: "Oče naš", tako se isto ne bunimo ni protiv toga, da nam On daje svoju Majku, te možemo govoriti: "Majko naša". Na taj način je pad čovjekov bio ispravljen na jednom drugom Drvetu, na Križu. Adam, zaslugom drugoga Adama - Krista, a Eva zaslugom nove Eve - Marije.

Rođen od Djevice Marije: s pravom se može tako reći ne ne samo za Krista, nego za svakoga kršćanina, iako u manjoj mjeri. Svaki je čovjek po tijelu rođen od žene kao član Adamova roda, ali on je rođen također i po duhu, ako je član otkupljena roda Kristova. Kao što je Marija u svom tijelu oblikovala Isusa, tako u našim dušama oblikuje istoga Isusa. U toj se jednoj Ženi sjedinilo Djevičanstvo i Majčinstvo, kao da nam je Bog htio pokazati, da je svijetu potrebno i jedno i drugo. Stvari, koje su u drugim stvorovima rastavljene, u njoj su sjedinjene. Majka je zaštitnica i braniteljica djevice, a djevica opet sa svoje strane nadahnjuje majčinstvo.

Ne može se prići kipu majke, koja drži dijete, otkinuti majku i očekivati, da će ostati samo dijete. Taknite nju, ubili ste njega. Osim kršćanstva sve se druge religije svijeta gube u mitima i legendama. Krist je nešto sasvim drugo od svih poganskih bogova, jer On je vezan uz ženu i uz povijest. "Rođen od Djevice Marije. Mučen pod Poncijem Pilatom". Coventry Patmore s pravom zove Mariju: "Naš jedini spas od apstraktnoga Krista." Nekako nam je lakše razumjeti krotko i ponizno Srce Kristovo, kad gledamo Njegovu Majku. Ona drži zajedno sve velike kršćanske istine, kao što drveni držak drži zajedno dječjega zmaja. Djeca omotaju špagu od zmaja oko nekoga drška i puštaju špagu kako zmaj leti put neba. Marija je slična tome držku. Oko nje mi omatamo sve skupocjene uzice velikih istina naše svete vjere, na pr. Utjelovljenja, Euharistije, Crkve. Nije važno, kako ćemo se visoko dići sa zemlje, makar koliko se digne zmaj, mi uvijek trebamo Mariju, da drži zajedno istine našega Vjerovanja. Odbacimo li držak, ne ćemo više imati ni zmaja. Odbacimo li Mariju, mi ne ćemo više imati ni našega Gospodina. On će se izgubiti u nebesima, slično kao i naš bjegunac zmaj i to bi bilo zaista užasno za nas na zemlji.

Marija nas ni najmanje ne sprečava, da štujemo našega Gospodina. Nema ništa groznije, nego kazati, da ona odvodi duše od Krista. To bi moglo značiti, da je naš Gospodin, koji je sama Ljubav , izabrao Majku, koja je sebična. Ako bi nas ona odvraćala od svoga Sina, mi bismo je se odrekli! No nije li baš ona, koja je Majka Isusova, tako milostiva prema nama grešnicima? Nikad ne bismo mi imali našega božanskog Spasitelja, da On nije izabrao nju!

Mi molimo nebeskog Oca: "Kruh naš svagdanji daj nam danas." Premda mi molimo B o g a , da nam dade kruh naš svagdanji, mi ipak ne mrzimo ratara ni pekara, koji svojim radom pridonose, da se može pripremiti kruh. Ta bez Onoga

koji s neba opskrbljuje, ne može biti ni majke, koja daje kruh svome djetetu. Ako bi to bila jedina tužba, koji bi protiv nas imao naš Gospodin - kad nas bude sudio na Sudnji dan - što smo ljubili Njegovu Majku, onda ćemo biti zaista sretni!

Kao što naša ljubav ne počinje s Marijom, tako ona ni ne svršava s Marijom. Marija je tek prozor, kroz koji mi ljudi po prvi puta hvatamo blijesak Boga na ovoj zemlji. Ili možda još bolje, ona je slična zrcalu, koje povećava našu ljubav prema njezinu Sinu i koja podžiže i raspaljuje žar naših molitava.

Bog, koji je stvorio sunce, stvorio je također i mjesec. Mjesec ne umanjuje sjaj sunca. Mjesec bi bio samo izgorjela žara, koja lebdi u beskonačnosti prostora, kad ne bi bilo sunca. Sve njegovo svijetlo, samo je odraz sunca. Nebeska Majka je odraz svoga božanskog Sina. Bez Njega ona nije ništa. S Njime ona je Majka ljudi. U tamnim noćima mi smo zahvalni mjesecu. Kad ga vidimo, kako sja, mi znamo, da postoji i sunce. Tako i u ovoj tamnoj noći svijeta, kad ljudi okreću svoja leđa Onome, koji je Svijetlo svijeta, mi upiremo svoje oči u Mariju, moleći je, da vodi njihove korake, dok ne dočekamo izlazak sunca.

ŠESTO POGLAVLJE

D j e v i c a M a j k a

Žena može biti djevica na jedan od ova tri načina: prvo, jer nije imala nikada zgode da se uda. To može biti nehotično djevičanstvo, ako se ona bunila protiv svoga djevojaštva ili može biti hotimično i zasložno, ako ga je ona primila kao svetu volju Božju. Nitko se još nije spasio radi samoga djevičanstva. Ta od deset djevica u Evanđelju pet njih je bilo ludih. A djevica imade i u paklu, ali u paklu nema nikoga, tko je ponizan. Na drugi način žena može biti djevica tako, što je sama odlučila, da se ne će udavati. To može biti iz socijalnih ili ekonomskih razloga i prema tome ne mora imati nikakvu religioznu vrijednost. Ali može biti isto tako zaslužno, ako je učinjeno iz religioznog motiva, na pr. da bi mogla bolje poslužiti nekom bolesnom članu obitelji ili da bi se iz ljubavi prema Bogu mogla lakše posvetiti kojemu od svojih bližnjih. Treće napokon, žena može biti djevica zato, jer je načinila zavjet ili, jer je dala obećanje Bogu, da će se Njemu za ljubav čuvati čista, makar imala i stotinu prilika da se uda.

Marija je bila djevica na treći način. Ona se još u vrlo ranoj mladosti zaljubila, i to u Boga. A to je jedna od onih divnih ljubavi, u kojima je prva ljubav i posljednja ljubav, a posljednja je ljubav ujedno i vječna ljubav. Ona je morala biti izvanredno mudra, isto tako kao i izvanredno dobra, kad je kao djevojka od petnaest ili šesnaest godina stvorila takvu odluku. Već samo to učinilo ju je sasvim drukčijom od drugih žena, koje su tjeskobno željele roditi djecu. Jer ako u ono doba udata žena nije imala djece, onda se to često puta, makar i krivo, smatralo kao dokaz, da se Bog srdi na nju.

Kad je naša Gospa načinila zavjet djevičanstva, ona je za neke ljude načinila od sebe "čuđakinju", jer će uvijek biti materijalistički nastrojenih ljudi, koji ne mogu shvatiti, zašto neke duše uistinu ljube Boga. Blažena je Djevica imala bolju priliku od svih drugih žena, da postane Majkom Božjom. Jer, Sv. Pismo je nagovijestilo, da će se naš Gospodin roditi iz kuće Davida, velikoga kralja, koji je živio tisuću godina prije toga. A Marija je pripadala toj kraljevskoj obitelji. Nema sumnje, da je Marija poznavala proroštvo Izaijino, koje su mnogi bili zaboravili, t. j. da će se Mesija roditi od djevice. Ali vjerojatnije je ono, što je kasnije ona sama rekla, da se smatra preniskom za

tako visoko dostojanstvo i da je načinila zavjet u nadi,da će svojom žrtvom i molitvom moći požuriti dolazak Mesije.

Kako mi znamo,da je Marija načinila zavjet? Mi to znamo iz njezina odgovora anđelu Gabrijelu. Od velikoga bijelog prijestolja u samom svijetlu došao je anđeo k ovoj divnoj djevojci, dok je ona klečala u molitvi. Taj pohod anđela Mariji zove se Navještenje ili Blagovijest, jer je on navijestio prve zaista dobre vijesti, o kojima je zemlja vjekovima slušala. Jučerašnje su vijesti govorile o tome, kako je čovjek pao po ženi. A današnje vijesti govore o tome, kako će se čovjek ponovno roditi po ženi.

Anđeo pozdravlja ženu! To bi značilo narušavanje nebeskog poretka, koje bi bilo gore nego da čovjek obožava životinje, da Bog nije bio preodredio Mariju, da postane većom čak i od samih anđela, još više, da postane njihovom kraljicom! I tako sada anđeo, koji je bio naučen, da bude čašćen od ljudi, časti Ženu!

Taj Božji poklisar ne nosi nikakvu zapovijed, nego pozdravlja Mariju: "Zdravo, milosti puna!""Zdravo" je naš hrvatski prijevod za grčku riječ "Haire", koja je po svoj prilici značila isto što i stari aramejski pozdrav "Šalom", koji znači: "Raduj se" ili "Mir bio s tobom"! Milosti puna rijetka je riječ grčkoga jezika u Evanđelju, a znači ili "najljupkija" ili "puna kreposti". Bilo je to gotovo neko vlastito ime, kojim je Božji poklisar posvjedočio, da je Marija osoba, kojoj se Bog osobito veseli i koja mu je na poseban način mila.

Ono, što je uznemirilo čednu djevojku bio je manje bljesak pohoda, kojim ju je počastio nebeski glasnik, nego njegov iznenađujući pozdrav i neočekivani ton božanskih pohvala. Malo kasnije iza toga pohoda, kad se Marija bude nalazila u pohodu kod svoje rođakinje Elizabete, pitat će je Elizabeta: "Kako to da Majka mojega Gospodina dolazi k meni?" Ali ovaj puta na Mariji je red da pita: "Zašto anđeo mojega Boga dolazi k meni?" Anđeo se žuri, da je uvjeri s razlozima svojega posjeta. Ona treba da ispuni ono, što je prije sedam stoljeća navijestio prorok Izaija: "Djevica će začeti i roditi sina i ime će mu biti Emanuel (Bog s nama)" (Iz. 7. 14). Jasno aludirajući na to proroštvo anđeo kaže: "Ne boj se Marijo! Jer si našla milost u Boga. Evo, začet ćeš i rodit ćeš sina, i nadjeni mu ime Isus. On će biti velik i zvat će se Sin Svevišnjega. I dat će mu Gospodin Bog prijestolje Davida, oca njegova, i kraljevat će u domu Jakobovu uvijeke i kraljevstvu njegovu ne će biti kraja" (Lk. 1. 30-33).

Bog je izabrao Mariju ne zato, što je bila djevica, nego zato, jer je bila ponizna. Kasnije će Marija sama izjaviti, da je to bio pravi razlog: "Jer je pogledao na poniznost službenice svoje!" (Lk. 1. 48). Zbog toga se Marija zbunila, Jer ništa ne zbunjuje poniznu dušu tako kao pohvala, a ovdje ta pohvala dolazi od samoga Božjeg anđela.

Ta velika čast prouzrokovala je za Mariju nerješivo pitanje, jer se ona bila zavjetovala, da će dati Bogu, kako svoje tijelo, tako i svoju dušu. Poradi toga ona ne bi nikako mogla biti majka, kako je to sama rekla: "Ja ne poznam

muža. Ja nisam htjela upoznati muža."

Sv. Pismo ne govori nikad o ženidbi riječima ili izrazima spola, nego riječima "upoznati", kao na pr. "Josip nije upoznao Mariju" (Lk. 1. 25.). "Adam je upoznao Evu i ona je začela" (Post. 4. 1.). Razlog, zašto Sv. Pismo to čini, jest u tome, što želi pokazati, kako tijesno moraju biti povezani muž i žena. Bog hoće, da oni budu tako tijesno povezani kao što je naš razum i ona stvar, koju on poznaje. Na pr. mi znademo, da su dva i dva četiri i mi ne možemo misliti ni o čemu drugomu, što bi se postavilo između našega razuma i te spoznaje. Naša desna ruka nije tako tijesno sjedinjena s našim tijelom, kao što je svaka naša spoznaja sjedinjena s našim razumom.

Stoga Marija kaže: "Kako će to biti, kad ja ne poznam muža?" Ona nije rekla: "Ja se ne ću nikada udavati i prema tome ja ne mogu postati Majkom Isusovom". To bi značilo pokazati neposlušnost prema anđelu, koji je tražio od nje,da postane Majkom Isusovom. Niti je ona rekla: "Ja ne želim muža, nego neka se samo ispuni volja Božja", jer to ne bi odgovaralo ni njoj ni njezinu zavjetu. Marija je željala samo to, da joj se objasni, što je njezina dužnost. Pitanje nije bilo njezino djevičanstvo. Njoj je bilo dobro poznato proroštvo Izaijino, a da ne bi znala, da će se Bog roditi od djevice. Mariju je zanimalo samo to, kako će to Bog izvesti, kad su od početka svijeta pa sve do toga časa djevičanstvo i majčinstvo bili nespojivi. Njezin prigovor rođenju od djevice počivao je na temelju znanosti. Rješenje razumije se ne može biti prirodno. Zato ono mora biti nadprirodno. To Bog može učiniti. Pita se samo: kako? Davno prije nego je moderna biologija postavila u pitanje rođenje od djevice, Marija je sasvim znanstveno tražila: "Kako?" Anđeo joj je odgovorio, da će se u njezinu slučaju rođenje zbiti bez čovječje ljubavi, ali ne bez Božje, jer će treća osoba Presv. Trojstva, Duh Sveti, koji je Ljubav Božja, sići na nju i osjeniti je, i Onaj, koga će ona roditi, bit će Sin Božji.

Mariji je smjesta postalo jasno, da joj to omogućuje držati njezin zavjet. A sve, što je ona željela, bilo je, da na svaki način ljubi Boga. Toga trena, kad je Duh Ljubavi zanio njezinu dušu tako, da je ona začela Krista, mora da se u njoj zbilo jedno od onih ushićenja, za kojima stvorovi toliko čeznu u tijelu, ali koja nikad potpuno ne postignu. Kad se nalazi na najvišem vrhuncu svoje ljubavi, nakon toga što se sjedinilo s drugim tijelom, tijelo se zasićeno vraća natrag samome sebi, ali ovdje u ovom sjedinjenju s božanskom Ljubavlju ne može biti nikakva vraćanja sebi samome, nego postoji samo čisti i potpuni užitak u ekstazi duha. U tjelesnoj ljubavi ekstaza počinje najprije u tijelu, a potom indirektno zahvaća dušu. U ovoj d u h o v n o j ljubavi najprije je bila zanesena Marijina duša, i to ne po čovječjoj ljubavi, nego po ljubavi Božjoj. Ljubav je Božja toliko zapalila njezino srce, njezino tijelo i njezinu dušu, da je, kad se Isus rodio, svijet s pravom mogao reći o Njemu: "To je Dijete Ljubavi."

Kad joj je anđeo rekao, kako će božanska Ljubav nado-

mjestiti ljudsku ljubav i kako ona može biti majkom tako,da i dalje ostane djevica u velikom otajstvu rađanja, Marija izražava svoj pristanak: "Nak mi bude po riječi tvojoj", t. j. kako god Bog hoće u svojoj mudrosti, tako hoću i ja. I toga časa Riječ se začela u njoj: "I Riječ je tijelom postala i prebivala među nama." Prije istočnoga grijeha žena se rodila od čovjeka u ekstazi sna, a sada se Čovjek rodio od žene u ekstazi d u h a .

Iz Navještenja iskrsava jedna od najljepših pouka uopće, a to je pouka, da žena imade zvanje za najviše vjerske vrednote. Marija ovdje ponovno poprima ono zvanje, što ga je žena imala od početka, t. j. da ljudskom rodu donosi Boga. Svaka majka čini to, kad god rađa dijete, jer dušu svakoga djeteta ulijeva Bog. Tako dakle majka postaje suradnica Božja. Ona donosi plod, koji samo Bog može dati. Kao što svećenik u redu otkupljenja onoga časa kad posvećuje hostiju, donosi na oltar raspetog Spasitelja, tako majka u redu stvaranja u zemaljsku kolijevku donosi duh, koji izlazi jedino iz ruke Božje. Imajući na pameti tu misao Leon Bloy je jednom rekao: "Što je neka žena svetija, to ona više postaje ženom."

Zašto? Ne zato, što bi žene po svojoj naravi bile pobožnije od muškaraca. Takva tvrdnja nije ništa drugo, nego mudrovanje, na koje dolaze muškarci, kad otpadnu od svojih ideala. Muž i žena imadu svaki za sebe svoju specifičku misiju pred Bogom, da upotpunjuju i usavršuju jedan drugoga. Jedan i drugi imadu isto tako svoju sliku ili simbol u nižem redu. Po svojoj poduzetnosti, pokretljivosti, brzini i pobudi stjecanja muž se dade usporediti sa životinjom. A žena se može usporediti s cvijetom, koji cvate između neba i zemlje. Po svom nošenju života ona je slična zemlji, a po svojim težnjama, da cvate uvis prema Bogu, slična je nebu. Obilježje muškarca je njegova inicijativa, a obilježje žene je suradnja. Muž govori o slobodi, žena o razumijevanju i sućuti, o ljubavi i žrtvi. Muškarac surađuje s prirodom, žena surađuje s Bogom. Muškarac je bio pozvan da obrađuje zemlju, da "vlada zemljom", a žena da bude nositeljica života, koji dolazi od Boga. Skrivena želja svake žene kroz vjekove, tajna svakoga ženskog srca ispunja se onoga časa, kad Marija kaže: "F i a t" - "Neka mi bude po riječi tvojoj!"

Tu je suradnja u svom najvišem i najboljem stupnju. Tu je bit ženstva: p r i s t a n a k , p r e d a n j e , p o k o r a v a n j e : "Neka mi bude". Bilo da je to neudata djevojka, koja vodi brigu za svoju majku tako, da se sa svojim F i a t predaje njoj na službu, bilo da je to udata žena, koja prima svoga muža u sjedinjenju tijela, bilo da je to svetica, koja prima male križeve, što joj donosi njezin Spasitelj, bilo da je to Jedinstvena i Isključiva Žena, koja podlaže svoju dušu božanskom misteriju, da postane Majkom Bogu, koji je postao čovjekom - uvijek se tu u različitim samo stupnjevima ukazuje ona divna slika žene u njezinu najuzvišenijem zvanju - da se totalno preda i da primi Božju odredbu podrvrgavajući se svetim namjerama neba. Samu sebe Marija zove a n c i l l a D o m i n i -

službenica Gospodnja. N e , nije to ni za jednu ženu ugroženje njezina dostojanstva. Najnesretniji časovi za ženu jesu oni, kad ona ne može dati. A njezini najpaklenskiji časovi jesu oni, kad ona ne će da da. Tragedija nastupa, kad ekonomski ili socijalni razlozi prisile ženu, da se mora baviti takvim materijalnim stvarima, koje joj sprečavaju ili onemogućuju da pokaže tu svoju specifičku sposobnost podlaganja Božjoj namjeri, koja nju i čini ženom. Kad joj se onemogući, da dade oduška toj svojoj potrebi davanja, od koje hoće da se rasprsne, ona ćuti dublji osjećaj praznine nego li muškarac, upravo zbog toga što su dubine njezina izvora ljubavi veće.

Biti suradnicom Božjom bilo u pomaganju misija, bilo u pohađanju bolesnika nakon obavljenih dnevnih dužnosti i poslova, bilo u dragovoljnoj i slobodnoj službi kod njegovanja bolesnika, bilo u rađanju djece znači za ženu posjedovati onu ravnotežu duha, koja je srž duševnoga zdravlja. Liturgija govori o ženi kao o ispunjenju misterija ljubavi - m y s t e r i u m c a r i t a t i s . A ljubav ne znači imati, posjedovati, biti vlasnik. Naprotiv, ona znači odricanje onoga što drugi imaju, posjeduju i što je njihovo vlasništvo. Ljubav je davanje sebe drugomu. Žena može ljubiti Boga posredno putem stvorova ili ga može ljubiti neposredno, kako Ga je ljubila Marija, ali da bude sretna ona m o r a ljudskim bićima donositi Boga. Žestoki revolt žene protiv apeliranja na njezinu nejednakost s muškarcem, u biti je protest protiv ograničavanja, koja joj je nametnula moderna civilizacija bez vjere, sputavajući talente, koje joj je Bog dao.

Ono, što svaka žena očekuje od "misterija ljubavi" nije životinjska provala strasti, nego duša. Muškarca goni ljubav za užitkom, ženu užitak ljubavi, u onom smislu i s onim obogaćenjem duše, koliko ga može prihvatiti. U ovom divnom času Navještenja žena doživljuje svoje najplemenitije udovoljenje zato, da izvrši volju Božju. Kao što se zemlja podvrgava naravi sjemena zato, da bi mogla sazreti žetva, kao što se sestra bolničarka podvrgava potrebama ranjenika zato, da bi on mogao ozdraviti, kao što se žena podvrgava zakonima tijela zato, da bi mogla roditi dijete, tako se Marija podvrgava Volji Božjoj zato, da bi se ostvarilo otkupljenje svijeta.

S takvim podvrgavanjem usko je povezana žrtva. Jer podvrgavanje nije pasivnost nego aktivnost, aktivnost, u kojoj se zaboravlja na samoga sebe. Žena je sposobna za veće žrtve nego muškarac, dijelom zato jer se njezina ljubav manje prekida od muškarčeve, a onda i zato, jer je ona nesretna, ako se ne predaje cjelovito i potpuno. Žena je stvorena za ono, što je sveto. Ona je oruđe neba na zemlji. Marija je prototip, Uzor-Žena, koja doživljuje u sebi ispunjenje onih najdubljih težnja, koje leže u srcima svih Evinih kćeri.

Djevičanstvo i majčinstvo ne stoje među sobom tako nepomirljivi, kako bi moglo izgledati. Svaka djevica čezne za tim, da postane majkom, bilo tjelesno, bilo duhovno. I tako dugo, dok ona ne počne živjeti životom majke, njegova-

teljice, hraniteljice, njezino se srce osjeća tako nelagodno i prestrašeno kao gorostasna lađa u plitkim vodama. Njezino je zvanje, da rađa život, bilo da ga daje po tijelu, bilo da ga počinje po duhu putem obraćenja. Nema ništa u profesionalnom životu, što bi neminovno otvrdnulo ženu, zbog čega bi ona morala postati neosjetljivom. Ako profesionalna žena otvrdne i postane neosjetljiva, onda to biva zato, jer su joj uskraćene one njezine specifično kreativne funkcije, koje liče na božanske i bez kojih ona ne može biti sretna.

S druge strane opet svaka žena i majka teži za duhovnim djevičanstvom, u kojemu bi ona voljela uzeti natrag ono, što je dala, tako, da bi sve to mogla ponovno dati, samo ovoga puta još dublje, još pobožnije, još božanskije. U djevičanstvu imade nešto, što nije potpuno, što nije dano, što nije predano, što je zadržano. A u svakom majčinstvu opet imade nešto, što je izgubljeno, što je dano, što je uzeto i što je - nenadoknadivo.

No u ovoj se Ženi i tjelesno i duhovno ostvarilo ono, što svaka žena želi tjelesno. U Mariji nije bilo ništa nepredano, ništa izgubljeno. Kod nje je bila žetva, u kojoj se pupoljak nije raspuknuo, jesen u vječnom proljeću, podlaganje bez ikakva gubitka. Djevica i Majka! Jedina melodija, koja je odjeknula s gusala Božjega stvaranja, a da nije pukla nijedna žica!

Žena imade tu životnu misiju, da daje život. Život, koji se ima roditi od Marije, dolazi bez ljubavne iskre zemaljskoga muža, ali zato s ljuabvnim plamenom Duha Svetoga. Ne može biti nikakvog rođenja bez ljubavi. No smisao rođenja od Djevice jest Božanska Ljubav, koja djeluje bez pomoći tijela. Rezultat njezin: Onoga, koga nisu mogla obuhvatiti nebesa sa svojim neizmjernim prostranstvom, obuhvatila je sad ona svojim malim tijelom. To je bio početak širenja vjere u Isusa Krista, Gospodina našega, jer u njezinom su se djevičanskom tijelu, kao u novom Edenu, slavile zaruke Boga i čovjeka.

Jer su se u ovoj jednoj Ženi djevičanstvo i majčinstvo sjedinili, mora biti, da je Bog htio pokazati, kako je svijetu potrebno i jedno i drugo. Ono što je u drugim stvorovima rastavljeno, u njoj je sjedinjeno. Majka je zaštitnica djevice, a djevica nadahnjuje majčinstvo. Bez majki ne bi više u slijedećoj generaciji bilo nijedne djevice. A bez djevica majke bi zaboravile na uzvišeni ideal, koji se nalazi izvan i iznad tijela. One upotpunjuju jedna drugu, kao što se upotpunjuju sunce i kiša. Bez sunca ne bi bilo nikakvih oblaka, a bez oblaka ne bi bilo nikakve kiše. Oblaci, kao majke, daju nešto od sebe, da bi oplodili zemlju. A sunce, kao djevice, nadoknađuje i povraća natrag taj gubitak odnoseći plemenite kapi na njihovo prijašnje mjesto u nebeske visine. Kako je krasno misliti o tome, da se Onaj, koji je rođen bez majke na nebeseima, sada rodio na zemlji bez oca! Možemo li mi zamisliti ptičicu, koja gradi ono isto gnijezdo, u kojemu će se sama izleći? Očigledno to je nemoguće, jer bi ptičica bila morala postojati prije, nego je mogla graditi svoje vlastito gnijezdo. No to je ono, što se u nekom smislu dogodilo kod Boga, kad je izabrao Mariju

kao svoju Majku: On je mislio na nju od vijeka, a stvorio je svoju Majku kao ono isto gnijezdo, iz kojega će se sam roditi.

Puno puta smo čuli, kako prijatelji i rođaci govore nekom djetetu: "Izgledaš upravo kao tvoj otac" ili "Izgledaš upravo kao tvoja majka." Ili: "Ti si svoje plave oči baštinio s majčine strane" ili: "Tu svoju žestinu baštinio si s očeve strane". U redu stvar, ali naš Gospodin nema nikakvu zemaljsku očevu stranu. Od koga je dakle naš Gospodin primio svoje lijepo lice, svoje jako tijelo, svoju čistu krv, svoja blaga usta i svoje nježne prste? On je to primio s majčine strane. A od koga je On dobio svoje božanstvo, svoj božanski razum, koji zna sve pa čak i naše najtajnije misli i svoju božansku moć, koja vlada životom i smrću? Te stvari dobio je On sa strane svoga nebeskog Oca. Grozna je stvar, kad ljudi ne poznaju svojega oca, ali još je užasnija stvar, da ne poznaju svoju nebesku Majku. A najveće laskanje, koje se može izreći pravom kršćaninu, jest ovo: "Što se tiče milosti, vi ste slični vašem nebeskom Ocu, a što s-e tiče vaše ljudske naravi, vi ste se vrgli na vašu Majku."

SEDMO POGLAVLJE

N a j s r e t n i j i b r a k n a s v i j e t u

Odista je vrlo teško, da ljudi koji nisu duhovno nastrojeni misle o jednoj zlatnoj sredini između provoditi život u braku i živjeti sam. Oni smatraju, da svaki čovjek mora biti ili povezan s nekim u bračnom životu ili da inače mora živjeti osamljen kao pustinjak. Te se dvije alternative ne isključuju, jer **p o s t o j i** još jedna stvar, koja je kao neka kombinacija braka i samoće, a to je potpuno djevičanstvo u bračnom životu, u kojoj vlada jedinstvo duše jednoga bračnog druga s drugim, a njihova tjelesa ostaju ipak potpuno rastavljena. Dijele se jedino radosti duha, a nikada užitci tijela.

Danas se zavjet djevičanstva polaže jedino izvan okvira zaruka ili braka među ljudima, ali nekoć se među Židovima ili među nekim velikim kršćanskim svecima dosta često zavjet djevičanstva polagao usporedo sa zarukama i vjenčanjem. U tim slučajevima brak je postajao okvir, u koji se smještala slika djevičanstva. Brak je bio nalik moru, kojim nikad nije plovio brod tjelesnoga sjedinjenja, ali u kojem se lovila riba i biser, da bi se pribavila sredstva, potrebna za život.

Imade dosta brakova, u kojima nema nikakvog sjedinjenja tijela, jer se tijelo već prije toga zasitilo i ogadilo. Mnogi od učesnika napuštaju strast jednostavno zato, jer je strast napustila njih. Ali imade i takvih brakova, u kojima se bračni drugovi, poslije sjedinjenja tijela, sporazumno među sobom obvežu, da će svoje užitke tjelesnoga sjedinjenja prinositi Bogu kao žrtvu sa svrhom, da bi se uzdigli do većih ekstaza duha. Povrh jednih i drugih postoji pravi brak, u kojem su učesnici sami od sebe poništili vršenje prava jednoga na tijelo drugoga, pa štaviše isključili i želju za to. Takav je brak među onim dvjema osobama, koje su položile zavjet djevičanstva. Jedna je stvar odreći se užitaka bračnog života iz razloga, što su jedna ili druga strana ili obadvije izmoždene od tih užitaka, a potpuno je druga stvar odreći se tih užitaka prije, nego ih je još ijedan od sudionika okusio. U tom slučaju to je onda brak srca, a ne brak tijela. To je takav brak, kakav imadu zvijezde, čija se svijetla sjedinjuju u nebeskim visinama, dok se same zvijezde među sobom nikada ne sjedinjuju. Brak sličan cvijeću u vrtu

u proljetno doba, koje skupa rasipa svoj miris cijelom svijetu, a da se ono samo nikad ne dotakne jedno drugoga. Brak sličan velikom orkestru, koji izvodi veličanstvenu melodiju, ali u kojemu jedan instrumenat nema nikakva dodira s drugim. Takav je brak bio pravi uzorak onoga braka, koji su među sobom sklopili Bl. Dj, Marija i sv. Josip, brak, u kojemu je pravo jednoga na drugoga bilo podvrgnuto višemu cilju. Bračna veza ne mora nužno uključivati tjelesno sjedinjenje. Kako kaže sv. Augustin: "Temelj je bračne ljubavi privrženost srdaca."

Tako ćemo mi sad prvo pogledati, zašto je tu uopće trebalo sklapati brak, kad su i Josip i Marija položili zavjet djevičanstva, a drugo, pokušat ćemo shvatiti značaj samoga sv. Josipa. Prvi je razlog toga braka bio u tome, da on čuva čast Bl. Dj. Marije sve do onoga časa, kad bude došlo vrijeme, da ona objavi svoje djevičansko rođenje. Mi ne znamo točno, kad je Marija objavila tu činjenicu, ali najviše vjerojatnosti govori u prilog tomu, da je ona to učinila kratko vrijeme poslije uskrsnuća. Nije bilo nikakve svrhe govoriti o djevičanskom rođenju tako dugo, dok naš Gospodin ne pruži konačni dokaz za svoje božanstvo. U svakom slučaju vrlo malo ih je bilo, koji su o njemu znali nešto: sama Bl. Gospa, sv. Josip, Elizabeta, njezina rođakinja, i naravno, sam naš Gospodin. Što se tiče javnosti, vladalo je mišljenje, da je naš Gospodin sin Josipov. Na taj način je bio sačuvan dobar glas naše Gospe. Da je Marija bila postala Majkom bez muža, to bi se otajstvo Kristova rođenja bilo izvrglo ruglu i postalo sablazan za sitne i slabe duše.

Drugi je razlog za taj brak bio to, da je Josip mogao postati svjedok, koji jamči za Marijinu čistoću. Jer ona je bila s ove strane Kalvarije najveća briga, kako za Mariju, tako i za Josipa. Svaka se povlastica milosti mora platiti pa su i Marija i Josip morali platiti i svoje povlastice. Marija nije bila rekla Josipu, da je ona začela po Duhu Svetom, jer joj to anđeo nije bio zapovijedio. Jednom zgodom ona je to kasnije objavila nekom svecu: "Osim Kalvarije ja nisam nikada trpjela takvu duševnu muku, kakvu sam trpjela tih dana, kada sam, i protiv svoje volje, toliku bol zadavala Josipu, koji je bio tako pravedan." Josipova je bol dolazila od onoga, što se ne da protumačiti. U jednu ruku on je znao, da je Marija načinila zavjet djevičanstva, kao što ga je načinio i on. A njezina je čestitost bila tako velika, da je izgledalo nemoguće povjerovati u njezinu krivnju. A u drugu ruku opet, kako je on mogao misliti nešto drugo, kad je vidio, u kakvu se ona stanju nalazi? Josip je tada trpio ono, što su mistici nazvali "tamna noć duše". Za svoju nevinost Marija je imala platiti naročito potkraj svojega života, dok je Josip imao platiti za svoju već u početku. Budući da je Josip držao svoj zavjet, on se i te kako iznenadio, kad je čuo, da je Marija trudna. Iznenađenje, što ga je Josip osjetio, bilo je slično onomu, što ga je Marija osjetila kod Navještenja: "Kako će to biti, kad ja ne poznam muža?" Marija je tada željela znati, kako će ona moći da bude ujedno i djevica i majka. Josip je sad že-

lio znati, kako će on moći da bude i djevac i otac. Trebalo je, da nastupi anđeo i da uvjeri oboje njih, da je Bog pronašao put. Nikakva ljudska znanost ne može protumačiti tu tajnu. Samo oni, koji slušaju glas anđela, mogu proniknuti to otajstvo. Kad je Josip bio naumio da potajno otpusti Mariju, anđeo mu je podigao veo otajstva: "Dok je on tako mislio, gle, anđeo Gospodnji javi mu se u snu govoreći: "Josipe, sine Davidov, ne boj se uzeti k sebi Marije, žene svoje, jer ono, što se u njoj začelo, od Duha je Svetoga; pa će ona roditi Sina i nadjeni mu ime Isus, jer će On izbaviti narod svoj od grijeha njegovih" (Mt. 1. 20-21).

Josipove je dakle brige nadvladala objava o dostojanstvu Kristova rođenja od djevice i o naravi Njegove misije, naime o tome, da će nas Krist spasiti od grijeha. Same anđelove riječi: "Ne boj se uzeti k sebi Marije, žene svoje", kao da potkrepljuju mišljenje, da je Josip već držao, da se u Mariji dogodilo čudo i da je to bio razlog, zašto se on "bojao" uzeti je u svoju kuću. Nemoguće je pretpostaviti, da bi ijedan suprug, kad bi čuo za rođenje od djevice, ikada bio povjerovao u nj, ako u njegovu srcu ne bi već postojala vjera u Mesiju, u Krista, koji je imao doći. Josip je znao, da će se Mesija roditi iz Davidove obitelji, a i on sam je bio iz te obitelji. On je dakle znao za proroštva, koja su se odnosila na Dijete, pa tako i za ono Izaijino, da će se roditi od djevice. Da nam Josip i nije već prikazan kao čovjek pravedan, poruka anđela kao i čast, koja je imala zapasti Mariju, bile bi već dosta, da mu uliju osjećaj tako slavne i divne čistoće. Nakon toga što je njegovu dušu ispunilo štovanje i strahopoštovanje prema tajni Marijine ljubavi, Josipa su ostavile sve brige i muke.

To nas dovodi do drugog zanimljivog pitanja, koje se odnosi na Josipa. Da li je on bio star ili mlad? Najveći dio kipova ili slika sv. Josipa, koje mi danas gledamo, prikazuju ga kao starca sa sijedom bradom, koji je uzeo Mariju i njezin zavjet pod svoju zaštitu otprilike s istom onakvom ravnodušnošću, s kakvom bi neki liječnik uzeo u svoje pjestovalište neko dijete-djevojčicu. Mi dakako nemamo nikakva historijska dokaza, koji bi nam na bilo koji način govorio o Josipovoj dobi. Neki apokrifni spisi prikazuju ga također kao starca. Crkveni Oci nakon četvrtoga stoljeća slijede tu legendu više mehanički. Tako je postupao i slikar Guido Reni, kad je naslikao Josipa kao starca sa sijedom bradom.

No stanemo li pitati za razloge, zbog kojih je kršćanska umjetnost išla prikazivati Josipa kao starca, onda ćemo otkriti, da je to imalo za svrhu, da se na taj način bolje zajamči Marijino djevičanstvo. Bilo kako bilo, rodila se pretpostavka, da je starac bio bolji čuvar djevičanstva, nego li mladić. Radi toga je umjetnost, makar i nesvijesno, načinila od Josipa muža, koji je bio više čist i nevin po svojoj dobi, nego po kreposti. Ali to je isto tako, kao kad bismo pretpostavili, da je najbolji način, kako će se pokazati, da jedan čovjek ne će nikada ukrasti, taj, da ga se naslika bez ruku. Samo što takva pretpostavka zaboravlja na to, da starac može imati jednako nedopuštene želje kao i mladić. Ta ono su bili starci u vrtu, koji su napastovali

Suzanu. Ali više nego što uvjeravaju takve pretpostavke, praviti od Josipa - kako to prikazuju stare slike - čovjeka, kojemu je preostalo još malo životne energije, a ne mladića, u naponu snage, znači u lance okivati onoga, koji ima raditi za Božju stvar i koji ima služiti njegovim svetim namjerama. Ići za tim, da se Josip prikaže čistim samo zato, jer je njegovo tijelo ostarjelo, naličilo bi veličanju gorske bujice, koja je presušila. Crkva ne će zarediti za svećenika muškarca, koji nema više svojih životnih sila. Ona više želi ljude, koji moraju još mnogo toga obuzdavati, nego one, koji su već pripitomljeni zato, jer nemaju više energije, da bi bili divlji. Ništa drukčije ne će biti ni kod Boga.

Povrh toga sasvim je razumno vjerovati, da je naš Gospodin više volio za poočima imati muža, koji je svojom voljom pridonosio žrtvu, nego nekoga, tko je na to bio prisiljen. A k tome se pridružuje još i ta povijesna činjenica, da su Židovi mrko gledali na brak nerazmjernih godina, na brak, kako bi Shakespeare rekao, između "mrgodne starosti i vesele mladosti." Brak nerazmjernih godina dopušta Talmud jedino za udovce ili udovice. Napokon, jedva bi bilo moguće pretpostaviti, da bi Bog htio tako mladu Majku - vjerojatno oko šesnaest ili sedamnaest godina - vezati za starca. Jer ako On nije smatrao ispod svoje časti, da podno križa povjeri svoju Majku mladomu Ivanu, zašto bi je onda kod kolijevke trebao predati starcu? Ženina je ljubav uvijek ta, koja određuje način, na koji muškarac ljubi. Žena je tihi i nečujni odgojitelj muškarčevih sila. Budući da Marija - smijemo li tako reći - "rađa djevice", kako kod mladića tako i kod djevojaka, jer ona je najjači poticaj na kršćansku čistoću, nije li onda logično i razumljivo, da je ona počela poticati na djevičanstvo i stvarati djevicom prvoga mladića, kojega je ona vjerojatno ikad srela - Josipa Pravednoga? A to je ona provodila, ne da bi umanjila snagu njegove ljubavi, nego ju je uzdigla. Ona je postigla prvo osvojenje srca i to kod svoga vlastitog zaručnika, muškarca, koji je bio zaista m u š k a r a c , a ne samo senilni čuvar.

Po svoj prilici Josip je bio m l a d muškarac, jak, snažan, muževan, atletski razvijen, pristao, čist i discipliniran. Bio je to onaj tip muškarca, kakvog često vidimo, kako pase ovce ili kako pilotira zrakoplovom ili kako teše za drvodjelčevim stolom. Mjesto da je bio nesposoban za ljubav, morao je gorjeti od ljubavi. Na isti način kao što bismo Blaženoj Djevici Mariji upisali u mali kredit, da je načinila zavjet djevičanstva, kad je bila stara djevojka od pedeset godina, tako ne bismo mogli ni sv. Josipu priznati veliki kredit, da je postao njezin muž zato, jer je bio već poodmakao u godinama. U to su doba mlade djevojke poput Marije pravile zavjete, da će isključivo Boga ljubiti, a tako su isto radili i mladići, od kojih je Josip bio jedan toliko istaknut, da je bio prozvan "pravednim". Mjesto toga dakle da bi on bio neki suhi plod, koji se imao servirati na stol Kralja, on je prije bio cvijet, pun obećanja i snage. Nije on nipošto bio u večer svoga života, nego naprotiv u njegovo jutro kipeći i ključajući od energije, jakosti i kontrolirane strasti.

Marija i Josip donijeli su u brak nesamo svoje zavjete djevičanstva, nego isto tako i dva srca s većim bujicama ljubavi, nego su one ikad prije tekle u ljudskim srcima. Nijedan suprug i nijedna supruga nisu nikad ljubili toliko jedan drugoga, koliko su se ljubili Josip i Marija. Njihov brak nije bio sličan braku drugih, jer su se oni odrekli prava na tijelo. U običnim je brakovima sjedinjenje tijela simbol izvršenja braka, a zanos, koji prati izvršenje samo je predokus radosti, koji obuzima dušu, kad ona putem milosti postigne sjedinjenje s Bogom. Ako u braku dođe do zasićenosti i dosade, onda je to zato, jer se nije postiglo ono, što se kanilo ili jer se u samom činu nije otkrio unutrašnji božanski misterij. No u slučaju Marije i Josipa nije bio potreban nikakav simbol sjedinjenja tijela, jer su obadvoje već posjedovali Boga. Šta im je trebalo tražiti koru, kad su već imali jezgru? Mariji i Josipu nije bilo potrebno izvršenje braka u tijelu, jer je "izvršenje njihove ljubavi bilo u Isusu", kako je to lijepo izrekao Lav XIII. Čemu se gnaviti treperavim voštanim svijećama, kad je Svijetlo Svijeta njihova ljubav? Zaista On je J e s u s , v o l u p t a s c o r d i u m . Kad je dakle On slatka naslada srdaca, onda ni na pamet ne dolazi misao za tijelom. Kao što muž i žena, dok stoje nad kolijevkom svojega novorođenoga života, jedan čas zaborave na želju jednoga za drugim, tako su i Marija i Josip, posjedujući Boga u svojoj obitelji, jedva i pomislili na to, da imaju tijelo. Muža i ženu obično sjedinjuje ljubav. Mariju i Josipa nije sjedinjivala njihova međusobna ljubav, nego Isus. Od početka svijeta nije nikada pod kapom nebeskom kucala nijedna dublja ljubav od ove, a niti će ikada kucati do svršetka svijeta. Njih nije vodila k Bogu njihova uzajamna ljubav, nego su oni osjećali čistu i duboku ljubav jedan prema drugomu, zato što su već prije stigli k Bogu. Za one, koji ismijavaju takvu svetost, Chesterton je napisao:

Jer Krist je iz te stvarateljske čistoće
Izašao, da se naruga vašoj jalovoj pohoti.
Gle! U Marijinoj kući Život se rodio bez pohote,
Dok u vašoj kući pohota umire bez života.

U tjelesnom braku najprije tijelo vodi dušu, a istom kasnije nadolazi smirenije stanje, kad duša vodi tijelo. U tome razdoblju obadva bračna druga kreću k Bogu. A u duhovnom braku odmah od samoga početka Bog već posjeduje i tijelo i dušu. Nijedan od bračnih drugova nema pravo na tijelo drugoga, jer po zavjetu ono već pripada Bogu. Tako su duhovnom magičnošću djevičanstva Marija i Josip spojili samoću i bračni život u zajedničkom životu. Josip se odrekao tjelesnoga očinstva, ali je zato našao očinstvo u duhu, kao poočim našega Gospodina. Marija se odrekla majčinstva, ali ga je zato opet našla u svom djevičanstvu, kao u ograđenom vrtiću, kroz koji ne će moći proći nitko osim Svijetlo Svijeta, koje svojim dolaskom ne će polomiti ništa kao što ni svijetlo ne lomi prozor, kad kroz njega ulazi u sobu.

Koliko nam ljepši postaju Marija i Josip, kad u njihovu životu gledamo ono, što bi se moglo nazvati prva božanska romanca! Nijedno se ljudsko srce ne će ganuti ljubavlju staroga za mlado. A tko se ne će ganuti ljubavlju mladoga za mlado, kad njihovu ljubav spaja Božja ruka, t. j. Bog sam? Bog ljubi slapove, koji se ruše, i vodopade, koji buče, ali on ih još više ljubi ne kad se oni valjaju preko njegova cvijeća i drobe ga, nego kad su ukroćeni i zauzdani tako, da rasvjetljuju grad i utažuju žeđ djeteta. U Mariji i Josipu mi ne nalazimo ukroćeni vodopad niti jezero, koje je presušilo, nego više dvoje mladih, koji su još prije nego su upoznali ljepotu jednoga i plemenitu snagu drugoga pristali na to, da sve to žrtvuju za Isusa.

Nad jaslama, kolijevkom Djeteta Isusa, ne saginju se dakle starost i mladost, nego mladost i mladost, posvećena ljepota jedne djevojke i žrtvovani draž jednoga mladića. Kad je Sijedi Svemogući Praotac okrenuo vječnost i opet postao mlad, kad je preduvjet za ulazak u nebo, da se ponovno rodimo i opet postanemo mladi, e onda, vi svi mladi bračni parovi čujte: tu je eto vaš model, vaš prototip, vaš božanski uzorak! Od ovih dvoje supruga, koji su se ljubili, kako se još nikad nije ljubio nijedan par na zemlji, naučite se, da za ljubav trebaju ne dvoje, nego troje: ti i ti i Isus. Ne govorite li vi o "našoj ljubavi", kao o nečemu različitom od ljubavi jednoga i drugoga od vas? Ta ljubav, koja je izvan vas oboje i koja je više od zbroja vaših dviju ljubavi, jest ljubav prema Bogu.

Oženjeni bi parovi morali svake večeri zajednički izmoliti krunicu, jer njihova je zajednička molitva više nego zasebne molitve jednoga i drugoga od njih. A kad na svijet dođe dijete, onda treba da je mole pred kolijevkom, kao što su pred njom molili Marija i Josip. U tom zemaljskom Trojstvu: Djeteta, Majke i Hranitelja nisu živjela samo dva srca s jednom jedinom mišlju, nego je to zemaljsko Trojstvo bilo jedno veliko Srce, u koje su se druga dva ulijevala kao pritoci u rijeku. Kao skrbnici, kojima je povjerena briga nad tjelesnim zdravljem i bogatstvom, muž i žena će uvidjeti, da im je plamen ljubavi dan ne zato, da sprže tijelo, nego zato da spoje život. A djeca će se pitati: Ako je Onaj, koji je Sin Božji, postao podložan svojim roditeljima zbog toga, da dade zadovoljštinu za grijehe oholosti, kako bi onda ona smjela izbjegavati slatku dužnost pokoravati se svojim roditeljima, koji stoje na mjestu Boga? Demokracija je uzdigla na pijedestal muškarca. Feminizam je uzdigao na pijedestal ženu. Ali niti demokracija niti feminizam ne bi mogli proživjeti ni jednu generaciju, da prije toga nije bilo uzdignuto na pijedestal Dijete. I to je smisao vjenčanja Marije i Josipa.

OSMO POGLAVLJE

P o s l u š n o s t i l j u b a v

Jedanaesti dan mjeseca veljače 1895., na četrdeset i prvu godišnjicu ukazanja naše Gospe u Lurdu M. Jaures izrekao je u francuskom saboru ove riječi: "Najdragocjenije dobro, što ga je čovjek stekao svojim patnjama i borbama usprkos svim svojim predrasudama jest misao, da nema nikakve svete istine, da je laž svaka istina, koja ne dolazi od nas... pa i kad bi se i sam Bog ikada pojavio pred ljudima, prva bi čovjekova dužnost bila da mu u s k r a t i p o s l u š n o s t i da ga smatra jednakim nama, a ne Gospodarom, kojemu se mi moramo pokoravati."

Ova protiv Boga uperena čovjekova izjava nije ni po čemu nova, osim po svojemu tralalikanju. Već od prvoga početka čovjek se bunio protiv toga, da mu je dodijeljena božanska sudbina. Pomislite samo na upravitelja, koji je prisvajao sebi pravo, da je on gospodar vinograda i koji je potom poubijao gospodarove glasnike. Ili, sjetite se rasipna sina koji zahtijeva dio svoje baštine i koji je nakon toga raspe. Tako je čovjek radio u prošlosti, a u naše dane revolucija je opet u punom zamahu. Jedan moderni pisac, koji zastupa staro bezboštvo, obrazlažući svoje stanovište, tvrdi, da treba poći natrag u Zemaljski raj i tamo pronaći pravi razlog za bezboštvo. Tamo je sotona napastovao čovjeka obećavajući mu, da "će biti kao Bog". Ta čovjekova želja da zaniječe svoju ovisnost o svojemu Stvoritelju i da mjesto njega samoga sebe proglasi za apsolutnog i neograničenog gospodara, temeljni je razlog, zašto ljudi postaju bezbožnici. Po svojoj naravi oni se već nalaze u buntovničkom stavu protiv Boga pa neka se k tome pridruži još koji mu drago vanjski povod - "Boga više nema", oni "postaju kao Bog". Kopija ili papir za kopiranje trude se, da postanu original, ali oni nikad ne bi mogli pokušavati da postanu original, kad već prije toga ne bi bili svijesni, da su samo papir za kopiranje. Čovjek je samo kopija, a htio bi biti original. On je samo njihalo, koje bi se htjelo njihati, a da ne bude obješeno o sat. On je slika, koja bi željela zanijekati, da ju je ikada dotakla umjetnikova ruka. Najdrskiji od svih grijeha jest onaj obožavati samoga sebe, a on je moguć samo zato, jer postoji Božje stvaranje - ta tko bi inače poželio da bude Bog, kad ne bi bio potekao iz ruku Božjih? Čovječji "ja" nije stvoren radi samog "ja", nego je stvoren zato, da služi Bogu. I zato onaj čovjek, koji se ne

će truditi, da usavrši svoju osobnost - a usavršenje njegove osobnosti moguće je jedino putem Boga - mora učiniti jedno od ovo dvoje: on mora samoga sebe napuhavati u beskonačnost i onda kad tu svoju nadutost dotjera do fantastičnih dimenzija poistovjetiti se s Božjim dimenzijama ili pak mora patiti od užasne praznine i neplodnosti svojega "ja", a to je početak očajavanja. Tako se dakle na početku tog tajinstvenog "ja" nalazi oholost, a na njegovu kraju zdvojnost. Volja, koja se otkinula od Boga, uvijek postaje ratoborna volja, koja hoće da nemilosrdno zgazi sve pod svojim nogama. Volja, koja se rastavila od Boga brine se jedino za silu. Nietzscheova volja za vlast isto je što i bezboštvo, ali ne intelektualno bezboštvo, kojemu se klanja student drugoga semestra, koji je istom primirisao nešto od znanosti ili od komparativne religije, nego bezboštvo volje, koja samu sebe izdaje za Boga. U svim vremenima i u svim stoljećima do svršetka svijeta bit će takvih ljudi, koji će pred Pilatima ovoga svijeta vikati: "Ne ćemo, da taj Čovjek vlada nad nama!"

Iza te buntovnosti ili neposlušnosti prema Bogu kriju se dvije temeljne pretpostavke. Prva je od njih, da razum i z u m l j u j e ili r a đ a istinu, a ne da je jednostavno nalazi i ustanovljuje. U devetnaestom stoljeću među materijalistima je kao otrcana fraza vrijedilo mišljenje, da su oni s t v o r i l i prirodne zakone zato, jer su ih otkrili. Oni su bili zaboravili, da je učenjak uistinu samo onaj čovjek, koji čita i ispravlja korekture knjige Naravi, a nije njezin pisac. Druga je kriva pretpostavka, da je svaka podređenost nekomu drugomu isto što i podčinjenost, podjarmljenost. Ta pretpostavka znači isto što i poricanje svih stupnjeva i svake hijerarhije ili različitih činova u redu službi, kako u naravi samoj, tako i u stvorenim bićima i zato ona svodi ljudski rod na neko opće stanje jednakosti, na neki egalitarizam, u kojemu je svaki čovjek bog.

Poslušnost ne znači izvršivanje naredaba, kakvima se razmeće neki zagriženi narednik, kad počne zapovijedati vojničkim novacima. Poslušnost naprotiv proizlazi iz ljubavi prema nekom redu i iz ljubavi prema Onome, koji je taj red stvorio. Zasluga poslušnosti leži manje u činu, nego li u ljubavi. Podložnost, predanost i služenje, kako ih pretpostavlja poslušnost, ne rađaju se iz ropstva, nego su naprotiv učinci, koji izviru iz ljubavi i koji su s ljubavlju sjedinjeni. Poslušnost je ropstvo samo za one, koji nisu shvatili slobodu ljubavi.

Da bismo razumjeli poslušnost, moramo je proučavati između ova dva velika momenta. Prvi je momenat onaj, kad je jedna žena izvršila čin poslušnosti prema volji Božjoj: "Neka mi bude po riječi tvojoj!" A drugi je momenat bio, kad je jedna žena tražila od jednoga čovjeka, da bude poslušan Bogu: "Učinite sve, što god vam on rekne!" Između te dvije povijesne činjenice nalazi se događaj, koji nam pripovijeda sv. Luka: "I kad sve svršiše po zakonu Gospodnjem, vratiše se u Galileju, u grad svoj Nazaret. A Dijete je raslo i bilo je duhom jako, jer je bilo puno mudrosti i milost je Božja bila na njemu..... I siđe s njima i dođe u Nazaret. I bio im je poslušan. A mati je njegova čuvala sve

događaje ove u srcu svome. A Isus je napredovao u mudrosti i dobi i milosti kod Boga i kod ljudi" (Lk. 2. 39, 40, 51, 52.).

Da bi dao zadovoljštinu za oholost ljudi, naš božanski Gospodin ponizio je sama sebe poslušnošću prema svojim roditeljima. "I bio im je poslušan!" Bog je bio taj, koji je bio poslušan ljudima. Bog, kojemu se pokoravaju vlasti i moći, učinio je sebe poslušnim nesamo Mariji, nego također i Josipu zbog Marije. Naš nebeski Gospodin sam je rekao, da nije došao zato, da "bude služen, nego da služi drugima". Ovdje On postaje sluga nesamo svojih roditelja, nego čak sluga cijeloga grada, jer će kasnije građani o Njemu govoriti kao o sinu drvodjelje. Takva poniznost i bez obzira na Njegovo božanstvo, potpuno je suprotna onome, što bi se bilo očekivalo od čovjeka, koji je bio određen, da postane reformator ljudskoga roda. Usprkos tomu,šta je taj Drvodjelja radio tih trideset godina svoje skrovitosti? On je tesao lijes za poganski svijet. On je oblikovao jaram za moderni svijet. I na kraju On je oblikovao Križ, na kojemu će Mu se svijet klanjati. On je dao najmjerodavniju pouku o onoj kreposti, koja je temelj svega kršćanstva: On je poučavao o poniznosti, poslušnosti i skrovitom životu kao o pripravi za dužnost.

Naš je Gospodin utrošio tri sata za otkupljenje, tri godine za naučavanje, a trideset godina za to, da živi u poslušnosti, a sve to samo zato, da bi buntovan, tašt, uobražen, ohol i đavolski nezavisan svijet mogao naučiti vrijednost poslušnosti. Obiteljski je život od Boga određeno tlo za školovanje ljudskoga karaktera, jer od domaćega života djetetova vuče lozu zrelost muževnoga doba, bilo za dobro bilo za zlo. Jedini zabilježeni čini našega Gospodina iz Njegova djetinstva jesu čini Njegove poslušnosti prema Mariji i Josipu. Tim svojim činima poslušnosti On je upozorio na posebnu dužnost djetinjstva i mladenaštva: biti poslušan svojim roditeljima kao zamjenicima Božjim. On, veliki Bog, kojega ne mogu obuhvatiti ni nebo ni zemlja, bio je poslušan svojim roditeljima. Kad je bio poslan da odnese poruku susjedu, onda je to bio veliki Odašiljač apostola, koji je predao tu poruku. Ako Mu je Josip ikada rekao, da potraži neko oruđe, koje se zametnulo, onda je to bila Mudrost Božja i Pastir, koji traži izgubljene duše, a u taj čas je pretraživao radionicu. Kad ga je Josip poučavao u tesarstvu, onda je On, koji je taj čas bio učenik, bio Onaj, koji je istesao cijeli svemir i koji će jednoga dana biti izručen smti od članova svojega vlastitoga staleža. Kad je On bio načinio jaram za susjedove volove, onda je to bio Onaj, koji je sam sebe nazvao jarmom za ljude i k tomu "bremenom, koje je lako". Ako su Mu zapovijedili, da radi u nekom malom kutiću vrta, da podiže penjačice ili da zalijeva cvijeće, onda je to bio Onaj, koji se istakao kao veliki Uzgajač vinograda svoje Crkve, koji je u svojim rukama nosio kantu za vodu ili radio vrtljarskim oruđem. Neka svi ljudi dobro prouče pouku Djeteta, koje je bilo poslušno svojim roditeljima i neka znadu, da ne mogu imati povjerenja ni u kakav "nebeski poziv", ako bi zapovijedao

da čovjek zanemari i propusti tako jasne i očite dužnosti, koje mu leže na dohvatu ruke.

Ima jedna istočnjačka poslovica, koja kaže: "Prvi bogovi, koje dijete mora upoznati, jesu njegovi roditelji." A druga poslovica veli: "Poslušna su djeca ambrozija za bogove." Svaki od roditelja jest za dijete zastupnik Božji i da roditelji ne bi imali odgovornost, koja bi bila preteška za njih, Bog daje svakom djetetu dušu, kojoj roditelji kao glini svojim rukama mogu dati oblik tako, da odgovara istini i ljubavi. Uvijek, kada god Bog roditeljima dade dijete, on odmah pripravlja za njega krunu u nebu i jao roditeljima, ako ne odgoje dijete ulivši mu u dušu smisao odgovornosti, koja mu nalaže, da stekne tu krunu!

Makar se riječi "i bio im je poslušan" na poseban način odnose na ono razdoblje života našega Gospodina, koje se nalazi između onoga časa, kad su ga njegovi roditelji našli u hramu i onoga časa, kad je On prisustvovao svadbi u Kani, to su one ipak točna karakteristika i za njegov dio u godinama poslije toga. Ta sav Njegov život bio je život pokornosti i poslušnosti. On je sam rekao, da je došao na svijet zato, da izvrši volju Oca svojega pa se On i sada pokoravao toj volji, jer je to bila volja Njegova Oca, da ima Mariju za Majku, a Josipa za hranitelja. Kasnije će On biti pokoran i tome, da primi krst od Ivana Kristitelja, iako Njemu nije bio potreban nikakav krst. On se nadalje pokorio i tome zakonu, da plati porez za uzdržavanje hrama, iako je On kao jedini Sin nebeskoga Oca bio s potpunim pravom izuzet od toga poreza. On je zapovijedao Židovima, da se pokoravaju Rimljanima, makar su ih ovi bili podjarmili i da plaćaju Cezaru ono, što je Cezarevo. On je zapovijedao svojim učenicima, da drže i čine sve ono, što su im na leđa nametnuli književnici i farizeji zato, jer su oni sjedili na Mojsijevoj stolici i jer su zauzimali položaj vlasti. Napokon, On je postao poslušan smrtnoj osudi i s krajnjom krotkošću do dna je iskapio čašu boli, koju Mu je pripremio Njegov Otac.

Ono, što Spasiteljevoj poslušnosti utiskuje poseban biljeg, jest činjenica, da je naš Gospodin bio poslušan roditeljima, koji su upravo toliko bili niži od Njega, koliko je stvor niži od svojega Stvoritelja. Pokoravajući se glasu jednoga čovjeka sunce je na nebu jednoga dana zaustavilo svoj hod. Tako se, pokorno glasu Marijinu Svijetlo Svijeta trideset godina pokoravalo njoj, ja bih se usudio čak reći, da je ono u po bijela dana bilo stalo, kako bi moglo nju osvjetliti, zagrliti i obogatiti za svu vječnost.

Apostoli su imali tu sretnu priliku, da su makar samo tri godine mogli slušati naučavanje Isusovo i na taj se način pripraviti za podizanje Njegova kraljevstva, ali Blažena je Gospa uživala tu prednost punih trideset godina. Pokušamo li zamisliti, koliko nadahnuća i pronicavosti može čovjeku dati samo jedan letimičan pogled Utjelovljene Riječi, onda se moramo zaprepastiti, ako mislimo o tome, koliko je nadahnuća i mudrosti morala primiti Marija u tih trideset godina, dok je živjela zajedno sa svojim božanskim Sinom. Ona je morala biti poučena o Božjemu Očinstvu, ona je

morala naučiti, kako Očeva osoba ne može biti niti rođena od nekoga drugoga niti proizlaziti od nekoga drugoga, ali kako je zato ona početak svih drugih. Ona je jednako morala razumjeti, na koji se način Sin vječno rađa od Oca i kako zbog toga Sin nije ništa niži, nego je jednak s Ocem, kako po božanstvu svoje naravi, tako i po vječnosti svojega bivstvovanja. Ona je jednako morala razumjeti, na koji način, Duh Sveti, treća božanska osoba putem čina volje, proizlazi i od Oca i od Sina, kao od jednoga počela ili principa i kako je On po svojoj božanskoj naravi jednak drugim dvjema božanskim osobama. Ako je naš božanski Gospodin poslije svojega uskrsnuća mogao toliko nadahnuti učenike iz Emausa u tumačenju Sv. Pisma, koliko je onda nadahnuća morala primiti božanska Majka, kad joj je Isus tih trideset godina ponavljao različna mjesta Sv. Pisma, kad joj je izlagao, kako je ona određena, da postane novom Evom i da sudjeluje s Njime u Njegovu djelu otkupljenja od prvoga početka u Kani Galilejskoj pa sve do svršetka na Križu? Oni, koji misle, da Crkva previše pažnje posvećuje Mariji, neka samo pripaze na tu činjenicu, da je i sam naš Gospodin deset puta više svojega života posvetio njoj, nego li apostolima.

Ako je samo puki dodir ruba Njegove haljine mogao izliječiti ženu, koja je trpjela od otjecanja krvi, onda čovječja pamet jedva može shvatiti, što je Gospinom umu moralo dati punih trideset godina neprekidnog zajedničkog života s Vječnom Božjom Riječi. Na Posljednjoj Večeri naš Gospodin je nešto prijekorno rekao Filipu, koji je godinama bio u Njegovoj pratnji: "Toliko sam već godina bio s tobom i ti još ne razumiješ?" Koliko je dakle veće razumijevanje svojih misterija morao očekivati od svoje Majke, koja je sve vrijeme Njegova skrovita života trpjela s Njim?

Da se opet vratimo na misao o Njegovoj poslušnosti: Evanđelje odmah naznačuje tri ploda pokornosti i poslušnosti našega Gospodina, a to su: rast u dobi, milosti i mudrosti. Prvi plod poslušnosti jest dob ili tjelesno napredovanje. Obrnuta strana te istine jest činjenica, da neposlušnost prirodi uništava tjelesno zdravlje, da neposlušnost Božjem zakonu uništava duhovno zdravlje. Pokorivši se zakonima čovječjega razvitka Isus je pristao na takav razvitak, koji ima kao plod: u djetinjstvu savršeno dijete, u mladosti savršena mladića, a u zreloj muževnoj dobi savršena muža. To je bilo razvijanje savršena pupoljka u savršen cvijet. Koju god mi dob prihvatili kao vrijeme, kada tijelo dosiže svoju naravnu savršenost, ostaje činjenica, da to vrijeme traje vrlo kratko. A potom počinje opadanje. Kao što se mjesec počinje smanjivati, čim dosegne svoju punoću, tako i čovječje tijelo raste do vrhunca svojega razvitka, a zatim počinje njegova starost. Ako uzmemo, da su trideset i tri godine dob punoga tjelesnoga rasta i razvitka, čini nam se onda, da je žarka ljubav našega Gospodina prema ljudskom rodu čekala upravo do te dobi, kad je On dosegao potpun rast i potpunu snagu tako, da je svoj život mogao prinijeti na žrtvu u svoj njegovoj punini. Kao što je čin Njegove volje bio cio i potpun, tako ni Njegovoj ljud-

skoj naravi, koju je On žrtvovao na Križu, nije ništa nedostajalo, da njezina žrtva bude savršena. Poslušnost ili pokoravanje zakonima prirode rađa tjelesnu zrelost. Pokoravanje zakonima roditelja rađa duševnu zrelost. A pokoravanje ili poslušnost volji Oca nebeskoga rađa duhovnu zrelost.Naš se Gospodin stoga kao Janje Božje pokorio vodstvu svoje Majke zato, da bi mogao biti tjelesno savršen i bez ljage za veliki dan svoje žrtve, kad se bude prikazao Bogu, a da ni ne otvori svoja usta.

Cvijet, koji je zasađen na prikladnom mjestu tako da može iz zemlje i iz zraka upijati one hranive tvari, koje su mu potrebne, sigurno će dobro rasti. On se ne muči napornim radom, niti prede, a ipak njegov nevidljivi mehanizam hvata sunčane zrake i pretvara ih u plodove i mirise za dobrobit čovjeka. Tako i djeca, koja su smještena u prikladnoj okolini, jednako dobro rastu i razvijaju se. Smjestite vodenično kolo u rijeku i ono će se okretati. Smjestite ga u pećinu, a ono se ne će ni maknuti. Tako dugo dok smo na krivom mjestu, mi ne možemo rasti. Tajna rasta našega Gospodina leži u tome, da je On otpočeo na pravom mjestu. On se kupao u toplini, svijetlu i okrepi doma, koji je bio posvećen Bogu. Svaka stvar imade svoj određeni zakon rasta, pretpostavivši, da je njezino korijenje pričvršćeno kako treba. I svaki je rast nečujan tako, da ni iz tihe nazaretske kućice nemamo ni jedne jedine riječi, koja bi nam kazivala nešto o tih dugih osamnaest godina, koje se nalaze između toga časa, kad je Isus nađen u hramu i onoga časa, kad je kao gost prisustvovao svadbi u Kani. Tako dok u proljeće priroda puninom svojih snaga slavi svoje krštenje, jedva jedvice se čuje koji šušanj. Cjelokupno se gibanje zbiva u tajnosti i bez glasa, jer se novi život ne rađa sa zvukovima fanfare. Najveće moralne zgrade tiho rastu iz dana u dan bez najmanje buke. I Kraljevstvo se Božje rađa neopazice. Tako je i naš Gospodin stajao na svome mjestu, obavljao svoj tesarski obrt, slušao svoje roditelje, bio zadovoljan ograničenjima, koja Mu je nametao Njegov položaj, gledao na svoje svakidašnje brige i potrebe s uzvišenim prezirom, napajao se na svijetlu sunca, koje Mu je bilo vjera Njegova Oca, u suverenoj strpljivosti posjedovao svoju dušu, koliko god su Ga duboka ljubav i goruća želja tjerale na djelo, da spasi čovjeka. Nije tu bilo nikakve naglosti, nikakve nestrpljivosti, nikakvoga prebrzog dozrijevanja snage, nikakvo ubijanje snage naglošću. Kad je Perzej rekao Paladi Ateni, da je, koliko god bio mlad, spreman poći protiv legendarne nemani Meduze, ta mu se neobična gospođa nasmiješila i kazala: "Sad još ne! Ti si još previše mlad i kudikamo neiskusan. Ta to je Meduza, mati strašnih nemani. Vrati se sad svojoj kući i prioni uz posao, koji te tamo čeka. U njemu se ti istom moraš pokazati kao pravi muškarac, prije nego te ja procijenim sposobnim, da kreneš protiv Meduze." Ako je dakle naglost ona, koja nas slabi, onda je šutljiva poslušnost Božjemu zakonu ona, koja nas jača.

Osim napretka u dobi, koji je plod poslušnosti, Evanđelje ističe još napredak u milosti i mudrosti. I milost i mudrost jesu svojstva duše. Kao što je Njegovo čovječje ti-

jelo naraslo do stasa besprijekornih i pristalih razmjera, tako su se i Njegov ljudski um i Njegovo iskustveno znanje postepeno razvijali do potpunoga rascvata. Rast ili napredak u mudrosti i milosti ili što je isto u revnosti za Boga znači, da je osoba, koja raste u svojim starijim godinama pametnija, nego je bila dok je bila mlada, da sad znade i razumije nešto, što prije nije znala ni razumjela. Ali kako se to moglo dogoditi ovdje u N j e g o v u slučaju, kad je On Sin Božji? Zar On nije bio Bog čak i onda, kad je bio dijete? A kako onda može biti da Bog nešto ne zna ili da nešto ne razumije? Kako je On mogao rasti u mudrosti? Još i dok je bio dijete, naš Gospodin je bio uvijek Vječni Bog. Ali istina je i to, da se On "objavio u tijelu". Nama za ljubav On je postao stvarno i istinski dijete, mladić i čovjek. On nije samo i z g l e d a o kao da je čovjek. On je zaista b i o čovjek. U svrhu da bi mogao stvarno i istinski biti čovjek, On je u svojoj divnoj milostivosti privolio na to, da ne oživotvoruje one moći, koju imade kao Bog. Nije nam nipošto tako teško shvatiti, da se neki čovjek, koji je i te kako jak, može suzdržavati, da ne upotrebljava tu jakost. Na pr. jedan otac može nježno podići svoje dijete, ili neki div može okrenuti stranice knjige. Na isti način čovjek može imati jak i dobar vid, a-li on ga ne mora upotrebljavati, da gleda dalje, nego ga je volja. Štaviše, on može zatvoriti oči, ako hoće. U tom slučaju on ne će vidjeti ništa. On može samo napola otvoriti oči. U tom slučaju on će doduše vidjeti, ali samo mutno i zbrkano. Ili napokon on može živjeti u tamnici, kamo može prodrijeti samo nekoliko zraka svijetla, da probije tamu.

Tako je i s našim božanskim Gospodinom. U svojoj božanskoj naravi On ima svu mudrost i svu moć. Ali ipak u vrijeme, kad je živio među nama kao čovjek, on je rastao i napredovao u onom iskustvenom znanju, koje čovjek stiče od toga, što živi i što čini neke stvari. On je došao u našu tamnu narav upravo tako, kao što slobodan čovjek može poći sa svijetla dana u tamnicu i pristati na to, da bude u njoj zatvoren. Makar čovjek u tamnici može imati snagu da hoda mnogo kilometara, tamnica će mu međutim dopustiti da hoda samo nekoliko koraka. On može imati snagu da vidi mnogo kilometara, ali sada je njegov pogled ograničen samo na zidove tamnice. Tako je i naš Gospodin uzeo narav, koja je jednaka našoj u svim stvarima osim u grijehu i prilagodio se slabostima te naravi, ograničivši se, smijemo li se tako izraziti, na njezine zidove. U tome leži razlog, zašto naš božanski Gospodin nije nikad načinio čudo u svoje vlastito ime. Uzimajući na se ljudsku narav On se podvrgao njezinim ograničenjima. Ali što je najzanimljivije jest to, da je podvrgavanje Njegovoj presvetoj Majci skopčano s napretkom u mudrosti i milosti pred Bogom. Baš u svojoj čovječjoj naravi daje nam naš božanski Gospodin savršen primjer poslušnosti.

To nas dovodi do zaboravljena odnosa poslušnosti prema zakonu ili pokoravanja zakonu, drugim riječima, to nas dovodi do istine, koja glasi: z n a n j e s t o j i u v e z i s p o s l u š n o š ć u . Jedino putem poslušnosti mi napredujemo u mudrosti. Učenjak, koji hoće da upozna zakone prirode, mora pasivno sjesti pred prirodu i mirno

slušati, što mu govore njezini zakoni. Ne može on diktirati naravi njezine zakone, niti joj može nametati svoje vlastito znanje. Naprotiv, što pasivnije on promatra prirodu, to će mu ona više otkriti svoje tajne. A i onaj, koji hoće dobro igrati golf, mora znati, kako treba pravilno držati palicu, jer i tu također mudrost stoji u vezi s poslušnošću. Što više poštujemo unutrašnje zakone koje mu drago stvari, to će nam se više ta stvar otkriti. Pokoravati se Božjim zakonima zato, jer su oni naredba Boga, koji sve zna i koji sve ljubi, najbolji je put, da nađemo mudrost i ljepotu života. Cijeli jedan Psalam Sv. Pisma i to Psalam 118, posvećen je misli, da putem pokoravanja naredbama Božjim napredujemo u mudrosti. Kad je jednom kasnije u svom životu naš božanski Gospodin razvijao tu misao, rekao je: "Svaki čovjek, koji hoće da čini volju Oca mojega, poznat će, je li ova nauka od Boga ili ja sam od sebe govorim" (Iv. 7. 17). Poslušnost je tajna savršenosti i mudrosti, kako ju je objavio naš Gospodin postavši poslušan svojim roditeljima. I radi toga On je u svom velikom prevratu vrednota isticao: "Dok se ne obratite i ne postanete kao mala djeca, ne ćete ući u kraljevstvo nebesko" (Mt. 18. 3). Velika vrata kraljevstva, koja ostaju gluha na lupanje i udarce mogućnika, sama će se od sebe otvoriti na dodir djeteta. Nikakvi starci ne će prekoračiti praga Kraljevstva nebeskoga, takvi naime starci, koji su ostarjeli u svojoj vlastitoj umišljenosti. Biti sličan djetetu zajedno s poslušnošću, koja tu sličnost prati, neophodno je svojstvo za članstvo u Njegovoj zajednici. Kršćanstvo je otpočelo s obožavanjem Dojenčeta i ljudi će i dalje biti priznati za djecu Božju samo pod tim uvjetom, da steknu trajno uvjerenje, kako je potrebno biti kao dijete. Ali biti sličan djetetu ne znači biti djetinjast. Biti djetinjast znači, u zreloj dobi života zadržati ono, što je trebalo biti odloženo već na pragu punoljetnosti. Biti sličan djetetu znači naprotiv, da se karakteristične crte jednoga djeteta, t. j. poniznost, lakovjernost, prirodnost i poslušnost spajaju s duševnim horizontima, praktičnom strogošću i mudrošću zrele dobi. Oholice, umišljeni i tašti ljudi, hvastavci i nasilnici su oni, koji stvaraju društveni život teškim - ljudi, koji traže prva mjesta, koji uvijek ističu svoja prava, ljudi, koji ne će da surađuju, ako im se odmah ne dadu predstojnička mjesta, koji se na sve strane razbacuju svojom vrijednošću i važnošću, koji se guraju naprijed bez obzira, bilo to poštenim ili nepoštenim načinom. Protiv svih tih nastupio je sam naš božanski Gospodin. Prije svega On se pokazao poslušan svojim roditeljima, a zatim kasnije na kraju svojega života On je uzeo u ruke ručnik i oprao noge svojim učenicima: "Jer tako isto i Sin čovječji nije došao, da njemu služe, nego da on služi i da život svoj dade u otkup za mnoge" (Mt. 20. 28).

Po čemu nas se još jače doimlje poslušnost ovoga Djeteta jest to, da je ono Sin Božji, On, koji je general ljudskoga roda, postaje običan vojnik. Kralj silazi sa svoga uzvišenog prijestolja i preuzima ulogu seljaka. Ako dakle On, koji je Sin Božji, postaje pokoran svojoj Majci i

svojemu hranitelju, da bi na taj način dao zadovoljštinu za grijehe oholosti, kako onda smiju djeca izbjegavati slatkoj dužnosti, da slušaju one, koji su im zakonito postavljeni za poglavare? Od postanka čovjekova svako je pokoljenje kršilo četvrtu zapovijed Božju: "Poštuj oca i mater!" U Nazaretu je učio djecu poslušnosti Onaj, koji je uistinu sama Zapovijed. Mogli bismo pomisliti, da će bar u ovom izuzetnom primjeru, u kojemu je Dijete Bog, ono rezervirati sebi pravo, da se razvija, kako samo hoće. Mislimo, da bi Marija i Josip s najvećim pravom bili mogli otvoriti prvu "naprednu školu" u povijesti kršćanstva, u kojoj bi Dijete bilo moglo činiti sve ono, štogod bi ga bila volja, i to naprosto zato, jer to Dijete nije moglo nikada pogriješiti, niti biti neugodno. Pa ipak i unatoč tome naš božanski je Gospodin rekao: "I onaj, koji me je poslao, sa mnom je. I nije me ostavio sama, jer ja svagda činim, što je njemu drago" (Iv. 8. 29).

Nadalje nema nikakva dokaza, da je Isus ograničio Mariju i Josipa na čisto nominalno pravo zapovijedanja. Evanđelje jasno kaže: "I On je živio s njima i bio im je poslušan." Pod tim se podrazumijevaju dva velika čuda: poniznosti i uzvišenja. Bog se pokorava ženi, a žena zapovijeda svojemu Bogu. Onaj isti čin, kojim se On podlaže njoj, ovlašćuje nju na vršenje vlasti. Tom svojom dragovoljnom i dugoročnom poslušnošću objavljuje Isus istinu, da je četvrta zapovijed Božja kamen temeljac obiteljskoga života. Jer promatramo li s malo daljega gledišta, pita se, na koji je način mogao biti poništen prvi grijeh neposlušnosti prema Bogu, ako ne poslušnošću utjelovljenoga onoga istoga Boga, kojemu se pokazala neposlušnost? Prva pobuna u Božjem svemiru mira bio je grom Luciferov: "Ne ću slušati!" Taj grom je odjeknuo rajem i njegova jeka prekršena zakona provlačila se je od stoljeća na stoljeće i uvlačila se u kutiće i rupice obitelji, u kojima žive zajedno otac, majka i dijete.

Postajući pokorno Mariji i Josipu božansko je Dijete javno proglasilo, da je vlast u obitelji i u javnom životu vlast, za koju jamči sam Bog. Iz toga slijedi dužnost poslušnosti u ime Boga i u ime savjesti. Kako će On kasnije i kazati Pilatu, da građanske vlasti ne posjeduju nikakvu moć, koja im ne bi bila dana odozgo, tako On sada svojom poslušnošću svečano potvrđuje istinu, da roditelji vrše svoju vlast u ime Boga. Poradi toga roditelji imadu najsvetije pravo na svoju djecu. Ta oni u prvom redu odgovaraju Bogu. "Svaki čovjek neka se pokorava višim vlastima, jer nema vlasti, da nije od Boga. A što su, od Boga su postavljene" (Rim. 13. 1).

Ako se roditelji iznevjere toj svojoj zakonitoj vlasti i prvobitnoj odgovornosti za svoju djecu dolazi država i ispunja tu prazninu. Kad se izgubi obiteljska poslušnost iz savjesti, onda je mora država nadomjestiti poslušnošću pod silu. Razmetanje svojim "ja", koje je zarazilo cijelo dvadeseto stoljeće, promatrano sa socijalnog gledišta, pravi je besmisao. A božansko slavljenje države, koja preuzima mjesto "ja", velika je socijalna šteta. Poklonici individualističke savjesti mogu smatrati, da su poniznost i poslu-

šnost porok, ali one ostaju temelj, na kojemu je sagrađena dobra obitelj. Jer ako se u jednoj jedinoj i jedinstvenoj obitelji svijeta -koju bi se potpuno i zakonito moglo ispričati radi "obožavanja djeteta" zbog toga, jer je u njoj Dijete zaista bilo Bog - nađe naprotiv najuzornija poslušnost djeteta, onda neka nitko ne poriče, da je poslušnost kamen temeljac obitelji. Poslušnost u obitelji temelj je poslušnosti u građanskom i državnom životu, jer se i u prvom i u drugom slučaju savjest podlaže zastupniku Božje vlasti. Ako je istina, da je svijet izgubio poštovanje prema vlasti, onda je to samo zato, jer se to poštovanje izgubilo najprije u obitelji. Čudnim paradoksom državna vlast postaje u onoj mjeri isključiva u kojoj obiteljska postaje labavija. A u Nazaretu je Beskonačnost sišla na zemlju zato, da se stisne u poslušnost djeteta.

DEVETO POGLAVLJE

S v a d b a u K a n i

Svadba zanima svakoga. Kad ljudsko srce samo nije dosta ispunjeno ljubavlju, ono se ogleda za onima, koji su zaljubljeni. Najslavnija svadba bila je ona u Kani, jer je na njoj bio prisutan naš Gospodin.

Na Istoku je svadba uvijek bila veliko veselje. Zaručnik je išao u kuću zaručnice i u ono doba nije nikada zaručnica puštala čekati zaručnika, nego je naprotiv zaručnik bio taj, koji je, kako se vidi iz parabole, puštao zaručnicu da čeka. U znak podvrgavanja svojemu mužu zaručnica je od glave do pete bila zastrta koprenom. Obadvoje zaručnika postili su cijeli dan prije vjenčanja, molili se i ispovijedali svoje grijehe kao na Dan Kajanja. Obred je počimao u suton, jer u Palestini kao i u Grčkoj bio je običaj:

Od kuće odvesti zaručnicu
Dok večernje rumenilo zatvara dan.

Svadba u Kani je jedno jedino mjesto u Sv. Pismu, kad se Majka Isusova spominje prije njega. Najvjerojatnije da je to bio jedan od njezinih rođaka, koji se ženio i može biti da je ona došla na svadbu prije Njega. Lijepa je i utješna pomisao, da je naš Gospodin, koji je došao na svijet da uči, da se žrtvuje i da nas potiče da nosimo svoj svagdašnji križ, započeo svoj javni život prisustvujući svadbenom slavlju.

Katkada su kod bogatijih te istočnjačke svadbe trajale po sedam dana, dok su siromašniji pirovali samo dva dana. Kakogod mu drago, bilo da je svadba u Kani bila svadba bogatijih ili siromašnijih, dogodilo se jednoga časa, kad su se gosti ponajljepše zabavljali, da je ponestalo vina. To je bila velika neprilika, s jedne strane zbog stravstvene gostoljubivosti istočnjačkoga svijeta, a s druge strane zbog sramote, koju bi takav nedostatak nanio mladencima. Slobodno nam je nagađati, kako je moglo doći do toga, da je nestalo vina. To je bio vinorodan kraj i vjerojatno je, da se domaćin snabdio obilnom zalihom. Valjda bi nam pomanjkanje vina najbolje mogla protumačiti činjenica, da naš Gospodin na svadbu nije došao sam. On je sa sobom doveo svoje učenike i to je jamačno bilo veliko opterećenje za skladište vina. Naš Gospodin i Njegovi učenici putovali su prije toga gotovo cijela tri dana i u to su vrijeme prevalili udaljenost od sto pedeset kilometara. Učenici su prema tomu

bili toliko gladni i toliko žedni, da je upravo pravo čudo, da nije izdala i hrana, kao što je izdalo vino. Budući da je za narod vino bilo znak veselja i zdravlja, valjalo je svakako toj potrebi udovoljiti, jer kako veli stara židovska poslovica: "Gdje nema vina, tamo se bogate liječnici."

Jedna od crta, koja najviše zapanjuje na ovoj svadbi, jest to, da nestanak vina nije primjetio peharnik, koji je imao dužnost brinuti se za vino, nego naša nebeska Majka. Ona prije primjećuje, što nama treba, nego li mi sami to opazimo. S obzirom na prazne posude za vino ona je svome božanskom Sinu uputila čisto jednostavnu molbu, kad Mu je rekla: "Nemaju vina!" U tim riječima nesamo da se krila svijest o moći njezina božanskog Sina, nego isto tako izraz njezine želje priteći u pomoć u tako mučnom položaju. Možda je naša Gospa bila svjedokom mnogih čudesa našega Gospodina u skrovitosti, iako u javnosti nije bio učinio još nijedno. Jer da ona nije već bila svijesna istine, da je On Sin Svemogućega Boga, ona ne bi bila tražila da učini čudo. Neka od najvećih čudesa svijeta bila su na sličan način učinjena pod utjecajem i djelovanjem majke: "Ruka, koja ljulja zipku, ista je ruka, koja vlada svijetom."

Odgovor našega Gospodina glasio je: "Ženo, što ja imam s tobom? Još nije došao moj čas!"

Pripazimo! Naš Gospodin kaže: "Još nije došao moj čas". Uvijek kad god naš Gospodin upotrebljava izraz "čas", onda se on odnosi na Njegovu muku i smrt. Na pr. one noći, kad je Juda prekoračio potok Cedron, da svojim poljupcem okuži Njegova usta, naš Gospodin je rekao: "To je tvoj čas i moć tame." Nekoliko sati prije toga, kad je sjedio kod svoje Posljednje Večere na zemlji i kad je unaprijed osjećao i proživljavao svoju smrt, rekao je: "Oče, došao je čas. Proslavi sada Sina svojega onom slavom, koju on ima s tobom još od prije nego su postavljeni temelji zemlje." A prije toga opisujući događaj, kad je neka svjetina pokušala uzeti život našemu Gospodinu kamenujući Ga, Sv. Pismo kaže: "Još nije bio došao njegov čas!" Naš Gospodin je dakle u Kani očevidno htio reći, da još nije došao čas, kad bi se On prema odluci svojega Oca imao objaviti svijetu. A ipak, u Marijinoj konstataciji bila je uključena molba, da On to već od ovoga časa počne. Sv. Pismo nam kaže: "Ovo učini Isus početak čudesima u Kani Galilejskoj i objavi slavu svoju, i vjerovaše u njega njegovi učenici" (Iv. 2. 11).

Govoreći našim svagdašnjim jezikom mogli bismo ono, što je naš Gospodin rekao svojoj Majci, reproducirati ovako: "Draga moja Majko, razumiješ li ti, da ti tražiš od mene, da javno objavim svoju božansku narav, da se proglasim Bogom pokazujući se pred svijetom kao Sin Božji i potvrđujući svoje božanstvo svojim djelima i svojim čudesima? Onoga časa, kad ja to uradim, ja počinjem svoj kraljevski put prema križu. Kad ja više među ljudima ne budem poznat kao sin tesarov , nego kao Sin Božji, to će biti moj prvi korak prema Kalvariji. Moj čas još nije došao pa hoćeš li ti, da ja taj čas započnem prije vremena? Je li to tvoja volja, da ja idem prema križu? Ako ja to učinim, onda se tvoj odnos prema meni mijenja. Ti si sada moja Majka. Posvuda u našem

malom selu ti si poznata kao "majka Isusova". Ali ako ja sada nastupim kao Spasitelj ljudi i otpočnem djelo Otkupljenja, onda će se time također promijeniti i t v o j a uloga. Kad ja jedanput započnem spasenje ljudskoga roda, onda ti više ne ćeš biti samo moja Majka, nego ćeš ti postati Majkom svih onih, koje ću ja otkupiti. Ja sam Glava ljudskoga roda. I čim ja spasim tijelo ljudskoga roda, onda odmah ti, koja si Majka Glave, postaješ također i Majkom tijela. Tada ćeš ti postati sveopća Majka, nova Eva, kao što sam ja novi Adam."

"Ja te zovem Ž e n o , t. j. dajem ti naslov sveopćega majčinstva. A to činim zato, jer hoću da time označim ulogu, koju ćeš ti imati u Otkrupljenju. Ženo! Ti si bila ona, na koju sam ja mislio već tada, kad sam rekao sotoni, da ću postaviti neprijateljstvo između njega i Žene, između njegova legla zla i tvojega sjemena, koje sam ja. Tim velikim naslovom Žena ja te odlikujem sada. A njime ću te i opet odlikovati, kad bude došao moj čas i kad kao ranjeni orao budem raširio ruke na križu. U ovom djelu Otkupljenja mi smo zajedno. Ono, što je tvoje, to je i moje. Od ovoga časa pa dalje mi nismo više samo Marija i Isus, mi smo novi Adam i nova Eva, mi stvaramo novi ljudski rod, mi pretvaramo vodu grijeha u vino života. Znajući sve to, draga moja Majko, zar ti ipak hoćeš, da ja prije roka uzmen na se križ i da s njime pođem na Kalvariju?"

Naš Gospodin nije dakle predložio Mariji samo to, da bira, hoće li tražiti čudo ili ne će. Više od toga On je tražio od nje, da mu kaže, hoće li ga poslati u smrt. On je potpuno otvoreno istakao, da svijet ne će trpjeti Njegovo božanstvo i pretvori li On sada vodu u vino, jednoga će dana pretvoriti vino u krv. Marijin odgovor, kojim je ona po posljednji puta govorila u Sv. Pismu, značio je totalni pristanak na sudjelovanje u Otkupljenju našega Gospodina. Okrenuvši se prema stoloravnatelju ona je rekla: "Štogod vam reče, učinite!" (Iv. 2. 5) Kako divne oproštajne riječi! Kao što je naš Gospodin rekao, da je došao na svijet, da čini volju Oca svojega nebeskoga, tako je Marija zapovijedila nama, da činimo volju njezina božanskog Sina. "Štogod vam reče, učinite!" Tada su posude za vodu bile napunjene, donesene pred našega božanskog Gospodina i gle, prema sjajnim riječima pjesnika Richarda Crawshawa: "Vode bez života, pogledaše svojega Boga i pocrvenješe."

Prva pouka iz Kane Galilejske glasi: "Pomozi sam sebi, pa će ti i Bog pomoći!" Naš Gospodin je mogao proizvesti vino iz ničesa, kao što je iz ničesa stvorio i svijet, ali On je htio, da poslužitelji vinom donesu svoje posude i da ih napune vodom. Ni mi ne smijemo očekivati, da će nas Bog preobraziti ili preinačiti, a da mu mi sami najprije ne donesemo nešto, što treba da bude preobraženo. Uzalud mi govorimo: "Bože, pomozi mi, da nadvladam svoje zle navike ili daj mi, da budem trijezan, čist, čestit." Šta koriste sve te molitve, ako i mi sami ne napregnemo svoje snage, ako ne pridonesemo svoj trud i svoju muku? Bog će nas uistinu učiniti smirenima i sretnima, ali samo pod uvjetom, da mi pridonesemo vodu našeg slabog truda i rada. Ne smijemo mi

ostati pasivni, dok od Boga očekujemo, da On pokaže svoju silu. Prijeko je potrebno, da s naše strane pokažemo gestu svoje vlastite slobode, pa makar se ona sastojala samo u tomu, da donesemo Bogu takvu sitnicu, kao što su šablonske vode našega svagdašnjeg otrcanog života! No ako kanimo postati sinovi Božji, ne ćemo moći ni na koji način to postići bez suradnje s Bogom.

Druga je pouka sa svadbe u Kani, da Marija posreduje, kako bismo mi dobili ono, što nam treba, a da mi sami ni ne znamo uvijek, što nam treba. Ta niti je vinotoča, niti su gosti znali, da je ponestalo vina. Radi toga oni nisu ni mogli tražiti pomoć. Na sličan način, ako ni mi ne znamo, što naše duše trebaju, kako onda to možemo iznositi u svojim molitvama? Toliko puta mi ne znamo, što zahtijevaju naše životne potrebe, što je od životnoga interesa za nas. Sv. Jakov nam veli, da mi ne tražimo ono, što je dobro, ne molimo za ono, što nam je potrebno, nego idemo samo za tim, da ispunimo svoje tjelesne i egoističke želje.

Sigurno, da mi možemo poći Gospodinu, kao što su Gospodinu mogli poći i vinotoča i gosti, koji su se nalazili na svadbi. Ali oni nisu pošli, kao: što i toliki od nas uopće ne će da idu. Ili, ako i idemo, mi ne tražimo uvijek ono, što je dobro i potrebno. Tako ih je malo među nama, koji znadu pravi razlog naše nesreće. Mi molimo za bogatstvo, da "bismo podigli jednu banku", da "dobijemo na lutriji". Mi molimo za mir srca, a još nismo ni svršili, već trčimo k nekoj vračari mjesto da molimo za mir duše, da kleknemo i da na koljenima oplakujemo svoje grijehe i molimo oproštenje za njih. Tako ih je malo među nama, koji znadu, da mi trebamo Boga. Pri kraju smo naših snaga i naših nada, a ne znamo da nam valja tražiti božansku snagu i božansku ljubav.

U takvoj nesreći donosi nam spas pobožnost prema Blaženoj Djevici Mariji. Ljudi za stolom nisu znali, što im je potrebno, da bi ostali pri svatovskom veselju, pa makar je i sam Gospodin bio u njihovoj sredini. Tako ih i među nama imade mnogo, koji ne bi nikad došli Gospodinu, kad ne bi bilo nekoga, tko pozna naše potrebe bolje - nego što ih poznamo mi sami - i tko bi našega Gospodina molio za nas. To je Marijina uloga i ta je njezina uloga dobro došla svakomu. Ta je Marijina uloga razlog, da nema nikoga, koji ne bi nju, makar i nesvijesno, priželjkivao, Oni, koji su sjedili za svatovskim stolom, nisu trebali znati, da je ona Majka Sina Božjega pa da onda istom u to ime prime pomoć njezina božanskog Sina. Nego, jedna je stvar sigurna: nitko je nikad ne će zazvati, a da ne bi bio uslišan ili da konačno ne bi bio doveden k njezinu božanskom Sinu, poradi kojega ona sama postoji, poradi kojega je ona stvorena čista, poradi kojega je ona bila dana nama.

Svadba u Kani pokazuje također, kako Marija upotpunjuje i nadoknađuje našu pokvarenu i slabu volju. Ona to postizava tako, da samu sebe stavlja u zamjenu za nas. Zaista je vrlo teško za nas, da primimo božansku pomoć, ako je mi sami ni ne želimo. Dok ne ljubimo Boga i ne služimo Mu, mi smo lijeni i mrtvi. Za većinu od nas je nemoguće da

molimo

za ozdravljenje duše, jer tako nas malo uopće znade, da smo ranjeni. U tom odlučnom času života, u toj krizi pristupa k nama Marija i postavlja sebe na mjesto nas, upravo tako kao što se majka postavlja na mjesto bolesnoga djeteta. Dijete ne može kazati majci, što mu treba. Može biti, da ga bode igla, može biti da je gladno ili može biti bolesno. Dijete može plakati, ali to je toliko neodređena i slaba žalba, kao što je i plač nas odraslih, kada smo nesretni i kada smo u strahu, kada nas brige muče i kad nam se naši planovi ruše u vodu. U takvim prilikama majka uzima dijete i nosi ga k liječniku. U tom slučaju majka stavlja samu sebe na mjesto djeteta, koje još nema sposobnosti razuma, da bi moglo znati, što je za nj najbolje, niti ima volju, da bi moglo bilo što učiniti, čime bi sebi pomoglo. Majka nastupa tako reći kao dvojnik svojega djeteta za njegovu slobodu. "Majka se podvostručuje." Tako ona nagovara dijete, da samo svojom slobodnom voljom donese odluku, sve dok ga ne skloni, da dijete pristane na ono, što je za nj najbolje. Pa kao što majka znade bolje ono, što je potrebno, nego li još ono sitno dojenče, tako i naša nebeska Majka razumije i znade naše brige i jade bolje, nego što ih razumijemo i znamo mi sami. Kao što ono dojenče treba liječnika, tako Majka Božja zna, da mi trebamo njezina božanskog Sina. Kao što naš Gospodin posreduje između nas i nebeskoga Oca, tako naša nebeska Majka posreduje između nas i našega božanskog Gospodina. Ona napunja naše prazne posude, ona nam pribavlja eliksir života, to za naše zdravlje potrebno ljekovito piće, ona sprečava, da nam ne ponestane naših životnih radosti. Marija nije naše spasenje - ajde manimo se budalaština i besmislica. Majka nije liječnik, niti Marija nije Spasitelj. Ali Marija nas vodi k Spasitelju.

Proći će tri godine i ispunit će se sve ono, što je naš Gospodin rekao svojoj Majci u Kani. Čas je došao i vino se pretvorilo u krv. On je činio svoja čudesa i ljudi se Ga raspeli. Kao da su Ga htjeli uvrstiti u isti red s razbojnicima: s jedne i s druge Njegove strane objesili su po jednoga razbojnika. Svijet daje živjeti samo mediokritetima. On mrzi one, koji su zli, kao na pr. ovi razbojnici, jer oni ugrožavaju njegovu imovinu i njegovu sigurnost. On isto tako mrzi ono, što je božanski dobro, on mrzi našega Gospodina, jer On ugrožava njegovu savjest, njegovo srce i njegove zle želje.

Sada naš božanski Gospodin visi na križu i s križa gleda dolje na dva najljubljenija stvora, što ih On ima na ovoj zemlji, na Ivana i na svoju svetu Majku. On poprima refren iz Kane i oslovljava našu svetu Majku onim istim imenom, koje joj je dao na svadbi u Kani. Zove je jednostavno "Žena". To je drugo Navještenje ili druga Blagovijest. Kretnjom svojih očiju, punih prašine i kretnjom svoje trnjem okrunjene glave On sad čeznutljivo gleda na nju, koja Ga je iz vlastite pobude poslala na križ i koja sad stoji pod križem kao Njegova suradnica u Otkupljenju i veli joj: "Evo ti sina!" A potom okrenuvši se k Ivanu On ga ne zove Ivan. Jer ako bi ga tako zvao, onda bi se obraćao na njega kao na sina Zebedejeva i ni na koga drugoga više. No u svo-

joj bezimenosti Ivan je tu stajao mjesto svih nas. I tada reče naš Gospodin svojemu učeniku, kojega je ljubio: "Sinko, evo ti majke!"

Nakon svih onih godina tu sad imademo odgovor na one zagonetne riječi Evanđelja, kad ono opisuje Utjelovljenje Sina Božjega i kaže, da je naša sveta Majka položila u jasle svojega "sina prvorođenca". Da li je to značilo, da je naša djevičanska Majka trebala imati još i drugu djecu? Svakako, da je značilo to, ali samo se ta druga djeca ne smiju shvatiti kao djeca po tijelu. Po tijelu je naš božanski Gospodin i Spasitelj Isus Krist jedini Sin naše nebeske Majke. No naša je Blažena Gospa trebala imati još i drugu djecu, ali samo ne po tijelu, nego po duhu!

DESETO POGLAVLJE

L j u b a v i b o l

Užitak je mamac, kojim se Bog služi, da bi pomogao stvorovima izvršiti njihovu zadaću, bilo da je to užitak jela u svrhu individualnog zdravlja, bilo da je to užitak bračnih drugova u svrhu održavanja društva. Nego, Bog isto tako postavlja granice užitku. Jedna od tih granica je zasićenost, koja dolazi od naravi, a druga je granica ona, koja dolazi od žene, koja je najrazumnija onda, kad je muškarac najnerazumniji. Na tome polju tijela muškarac je sloboda, a žena je zakon.

Ako dakle žena ne upozna tjelesni užitak putem muškarca, proisteći će iz toga dvije posljedice. Prva posljedica: ženina moć obuzdavanja stvorit će kod nje uzdržljivost i čistoću. Nakon toga što je užitak otišao od nje, ona će se uvući više u samu sebe, tako reći, postat će unutrašnja i zadobit će potpunu vlast nad samom sobom. Njezinu srcu će biti dosta, da samo za sebe čuva svoju veliku tajnu. Čežnja je anticipacija, užitak je participacija, a čistoća je emancipacija. Druga je posljedica upravo suprotna prvoj: to je bol. Žena, koja živi bez užitka ne samo da se nečega odriče, nego ona nešto i prima, pa makar to bila i mržnja onih, koji gledaju u njoj neprijatelja tijela, svejedno bili oni muškarci ili ženske. Tu činjenicu potvrđuju nam životopisi djevica, kao što su Agata, Cecilija, Suzana i u naše dane Marija Goretti. Kao što sunce suši i skručuje blato, tako čistoća kod okorjelih grešnika suši i skrućuje srce, i izaziva mržnju, proganjanje i silovanje.

Onoga dana, kad je Marija izjavila: "Ja ne poznam muža", ona je nesamo priznala, da nije upoznala užitka putem muškarca, nego je isti čas uronila svoju dušu u toliko usredotočenu dubinu osjećaja za Boga, da je postala djevica, i to nesamo zato, što nije živjela s mužem, nego zato, što je živjela s Bogom. Tajna, koju je ona čuvala u sebi nije bio nitko drugi, do li sama Riječ! Lišena užitaka tijela, ali ne i ostavljena bez svih radosti ona je svojoj rođaki - nji Elizabeti mogla pjevati: "I obradovao se duh moj u Bogu mojemu."

U drugu ruku Marija je ujedno bila i Žena Boli. Žena, koja neposredno i isključivo ljubi Boga, postaje "nepopularna", neomiljena i mržena. Onoga dana, kad je Marija donijela u hram svoje Dijete, svoju božansku Ljubav, stari svećenik Simeon rekao joj je, da će mač probosti njezinu

dušu. I onoga trena, kad je rimski narednik svoje koplje zabo u Srce Isusovo, on je jednim udarcem probo dva srca: Srce Boga-Čovjeka, za ljubav kojega se Marija odrekla užitka da upozna čovjeka i Srce Majke, koja je svoju ljepotu dala Bogu, a ne čovjeku.

Nitko na svijetu ne može u svom srcu nositi Boga bez unutrašnje radosti i bez vanjske boli, a da ne pjeva M a g n i f i k a t onima, koji s njim dijele njegovu tajnu i da ne osjeća udarac mača, kojim ga probadaju oni, koji traže slobodu tijela bez zakona. Ljubav i bol često kroče zajedno. U tjelesnoj ljubavi tijelo proždire dušu, a u duhovnoj duša obavija tijelo. Bol prve ljubavi je u tome, da ona ne može biti nikada zadovoljena, jer onaj, koji hoće da ispije cijeli ocean ljubavi, nesretan je zato, što se mora ograničiti na jednu malu čašu, iz koje može piti. Bol druge ljubavi je svijest, da ne može nikada dosta učiniti za onoga, koga ljubi.

U čovječjoj bračnoj ljubavi ljubavne su radosti predujam za bračne dužnosti i odgovornosti, a mnogo puta i za bračne boli, koje ta ljubav donosi sa sobom. Budući da u čovječjoj ljubavi križevi leže nešto malo dalje na putu, na mjestu, do kojega treba još doći, to Preobraženje u njoj dolazi prije križeva, kad se još čini, da lice ljubavi sja kao sunce i dok su haljine još tako bijele kao snijeg. Imade u toj ljubavi takvih, koji bi poput Petra htjeli osigurati radosti i na planinskim vrhuncima ekstaze načiniti trajan šator ljubavi. Ali uvijek je živ Gospodin, koji govori po savjesti i koji kaže, da se svakako m o r a prijeći Kalvarija i istom poslije nje osvojiti ljubav u njezinu trajnom obliku. Prvi zanosi ljubavi samo su predujam, akontacija i anticipacija stvarnih i istinskih zanosa, koji imaju istom doći, kad se putem nošenja križa ljubav uzdigne na svoj viši stupanj.

Ono, što zemaljska ljubav u najviše slučajeva zaboravlja, jest istina, da ljubav uključuje u sebi odgovornost, da nosi sa sobom obavezu. Ne može se zbijati šala s polugama srca u ispraznoj nadi, da se može izbjeći dužnostima, vjernosti i žrtvi prema ljubljenoj osobi. T. zv. kontrola porođaja, koja ne služi ni porođajima ni kontroli, temelji se na filozofiji, da ljubav nema nikakvih obaveza. Pravi se problem sastoji u tome, kako da se postigne to, da ljudi shvate svetost ljubavi, kako potaknuti majke, da shvate, da je rađanje djece mesijanizam. Nesumljivo, da je najbolji put, da se postigne taj cilj u tome, da se pred žene iznosi primjer ŽENE, KOJA JE HTJELA PRIHVATITI OBVEZE LJUBAVI BEZ PREDUJMA UŽITKA, Žene, koja je pristala na to da kaže: "Sve ću to učiniti bez ikakve plaće! Ja ću preuzeti nošenje Djeteta, odgovornost za njegov odgoj, udio u Njegovoj svjetskoj misiji, a da za sve to ne tražim čak ni užitka tijela." Upravo to je bila uloga naše nebeske Majke. Ona je prihvatila ženidbu, rođenje, udio u smrtnoj muci, sve samo iz ljubavi prema Bogu, ne tražeći prethodne radosti, koje bi je pripravile za te kušnje. Najbolji put, kojim će se ljudski rod uvjeriti, da mu je potrebno uzeti lijek, koji zaista liječi i koji će ga izliječiti, jest to, da mi

sami najprije uzmemo taj lijek, i to ga uzmemo ne zaslađujući ga šećerom i da nikad ni okom ne trenemo zbog njegove gorčine. Sestre milosrdnice, koje rade u siromašnim predjelima našega grada, misionari, koji njeguju i liječe žrtve gube, daju primjer svima onima, koji rade na socijalnom polju. Oni ne rade svoj posao ni za kakvu drugu plaću ili nagradu osim za ljubav prema Bogu i na taj način oni pred očima svijeta visoko dižu ideal nesebične ljubavi prema gladnima i bolesnima.

Kod Navještenja Bog je preko anđela rekao Mariji, da će ona začeti bez prednosti i radosti, što ih daje čovječja ljubav, t. j. da joj začeće ne će biti plaćeno nikakvim užitkom. Na temelju toga ona je odijelila tjelesne radosti od socijalnih obaveza. Njezina je žrtva prijekor onima, koji bi htjeli uhvatiti glazbu tako, da razbiju lutnju, uzeti u ruke violine života, a nikad ne zasvirati na njima nijednu melodiju, podići dlijeto na mramor, a nikad ne isklesati nijedan kip. No ona ujedno ulijeva hrabrost onima, koji nose terete, koji su teži od njihovih užitaka, onima, koji imadu djecu, koja su određena za smrt, tek što se otisnu na more života, tek što su počela živjeti, onima, koji u svom predanju ljubavi doživljuju, da njihova ljubav bude iznevjerena ili šta više i prezrena. Ako je naš Gospodin dopustio, da Marija trpi sve jade i nevolje, koje može trpjeti i ona najojađenija majka: da joj na pr. Sin bude prognan od kralja Heroda diktatora u dobi od dvije godine i da kao takvo nejako dijete živi životom bjegunca u tuđoj zemlji; da bude upozorena na to, da njezin Sin mora preuzeti od svojega Oca nalog, koji mora svršiti u smrti; da će biti izdajnički uhvaćen, lažno optužen i nepravedno osuđen od svojega vlastitog naroda; da će mu biti oduzet život u času, kad je istom počeo živjeti - onda je to sve bilo zato, da uvjeri majke, koje trpe boli, i koje muče kušnje bez užitaka, da se sve te njihove boli i muke dadu pobijediti i bez radosti i bez užitaka i da se konačni odgovori na pitanja života ne daju ovdje dolje na ovoj zemlji. Ako je nebeski Otac svome božanskom Sinu dao križ, a svojoj božanskoj Majci mač, onda moramo priznati, da na svoj način i bol pristaje u božanski plan života. Ako su božanska Nevinost i Njegova Majka, koja je bila najčistiji stvor bez ijedne mrljice grijeha prepatili smrtne muke, onda je nemoguće, da bi život bio varka i šala, igra i lakrdija. Njihove smrtne muke jasno i zorno pokazuju, da u ovom životu ljubav i bol često kroče zajedno i da istom u drugom životu bol ostaje iza naših leđa.

Kršćani su jedini ljudi na svijetu, koji znadu, da će povijest svijeta imati "happy end" - sretan svršetak. Apostoli sami nisu to znali prije, nego istom poslije Uskrsnuća i poslije njega su oni onda prokrstarili sav stari svijet vičući od radosti i navješćujući te dobre vijesti. Marija je to već dosta odavna znala i pjevala je o tome u svome M a g n i f i k a t u u vrijeme, dok se još naš Gospodin nije bio ni rodio.

Velika je bol žene, kad njezin muž napušta svoju odgovornost prema njoj i traži ono, što on naziva "slobodom

svojega vlastitog tijela i svoje vlastite krvi". Ono, što žena osjeća u tom napuštanju, slično je onome, što Crkva osjeća u herezi. Uvijek, kadagod su se tokom povijesti oni, koji su članovi njezina Mističnog Tijela odijelili od njezina tijela i krvi, nesamo da su oni sami trpjeli u tome odvajanju, nego je i sama Crkva trpjela još više. Odbacivanje odgovornosti u ljubavi izvor je najvećih tragedija i kao što Crkva trpi više negoli heretik, tako po svoj prilici i žena trpi više, negoli muž, koji je skrenuo s pravoga puta. Ona jednako dalje ostaje kao "druga polovica" toga muža i stoji kao trajna opomena i njemu i društvu, da je pokvarenom voljom na komadiće razderano ono, što je Bog spojio zajedno. Može biti, da je suprug otišao od svoje žene zato, da postane učiteljem užitaka kod druge žene, ali - uzalud. Njegova žena ostaje kao nedovršena sinfonija, koja iz svega grla viče, da čezne za tim, da bude duhovno shvaćena. Uljudba, koja ne poznaje više strahopočitanja pred Bogom i koja je odbacila odgovornost, isto je tako odbacila i pogazila dostojanstvo žene. A žena, koja se s takvom rastavom od odgovornosti i obaveza u ljubavi slaže, sama joj se od svoje volje podvrgava ili štoviše i sudjeluje u njoj, nije u takvoj uljudbi i civilizaciji ništa drugo, nego utvara ili stup od soli.

Ako ljubav nije savršena, svijet se ništa ne sablažnjava, kad vidi, da su se ljubav i bol uhvatile ispod ruke i da idu zajedno. Ali je manje pripravan na to, da gleda, kako kao prijateljice hodaju bol i ljubav, kad je ona bez prijekora i mane. Pravi se kršćani ne trebaju nad tim ništa sablažnjavati, jer oni znadu, da je naš Gospodin proglašen Mužem Boli. Onaj, koji je došao na ovu zemlju da nosi križ, mogao je učiniti da taj križ prođe i kroz Srce Njegove Majke. Sv. Pismo nas navodi na misao, da je On poučavao i odgajao svoju majku u boli. Postoji jedan izraz, koji se i danas upotrebljava, iako uvijek u zlu smislu, ali koji,kad bi se upotrebio u dobrom smislu, mogao bi se primijeniti na odnos između našega Gospodina i Njegove Majke. Taj izraz glasi "otuđenje u ljubavi". On se počinje odvajati od svoje Majke naoko sa sve većom ravnodušnošću otuđujući svoju srdačnost - a to sve samo zato, da napokon na samom kraju pokaže, kako je On to činio želeći, da je putem boli uvede u novu i još veću dubinu ljubavi.

Možemo reći, da se u odnosima između Isusa i Marije razlikuju dva razdoblja. Prvo je ono razdoblje, koje se proteže od Jaslica do Kane Galilejske, a drugo je razdoblje ono, koje se proteže od Kane do Križa. U prvom razdoblju Marija je Majka Isusova. U drugom razdoblju ona počinje biti Majkom svih onih, koje će Krist otkupiti. Ili drugim riječima, u ovom razdoblju Marija postaje majkom svih ljudi.

Od Betlehema do Kane Marija imade Isusa tako, kao što majka imade sina. Kad mu je bilo dvanaest godina, ona Ga dapače zove srdačno: "Sinko", kao da je to bio njezin svagdašnji običaj, da Ga tako zove. Za vrijeme tih trideset godina On je vazda s njom, u njezinu naručaju bježeći u Egipat, živeći zajedno s njom u Nazaretu i pokoravajući joj se. On je njezin, a ona je Njegova. Štaviše, u tom času,

kad su zajedno išli na svadbu, njezino se ime spominje na prvom mjestu: "Marija, Majka Isusova, bila je tamo."

Ali od Kane dalje neprekidno raste odvajanje, koje je Marija sama na sebe navukla. Ona je navela svoga Sina, da je učinio svoje prvo čudo i da je promijenio njezino ime od Majke u Ženu, koja će promjena ostati nerazjašnjena sve do križa. Čitaoci Knjige Postanka sjećat će se, kako je Bog obećao, da će moć jedne žene satrti sotonu. Kad naš Gospodin veli Mariji, da će u objavljenju Njegova božanstva sudjelovati oboje, Marija tražeći od Njega da načini svoje prvo čudo, šalje Ga u stvari na križ a po tome implicite i u smrt. Nakon godinu dana ili još kasnije kao nježna Majka prati Isusa na Njegovu propovijedanju. Uto bude javljeno našemu Gospodinu, da Ga traži Njegova Majka. A naš Gospodin pokazujući se naoko ravnodušnim okrenu se prema mnoštvu i zapita: "Tko je moja majka?" (Mt. 12, 48). A zatim objavljujući veliko kršćansko otajstvo, da srodstvo ne ovisi o tijelu i krvi nego o sjedinjenju s božanskom naravi, koje se postizava pomoću milosti, On dodaje: "Tkogod čini volju Oca mojega, koji je na nebesima, on je brat moj i sestra i majka" (Mt. 12. 50).

Veze, koje nas povezuju jedne s drugima stoje manje u našem podrijetlu, nego li u pokoravanju volji Božjoj. Iz toga su se teksta rodili naslovi "otac", "majka", "sestra", "brat", ne u onom smislu, kako se te riječi obično upotrebljavaju, nego u onom značenju, u kojemu ih Crkva uvijek upotrebljava, t. j. podrazumijevajući u njima istinu, da se naši rodbinski odnosi, naše srodstvo temelji više na našem odnosu prema Kristu nego li na našem donosu prema našem podrijetlu. Onaj, koji je svoju Majku nazvao "Ženom", kaže time i nama i njoj, da možemo ući u novu obitelj s njom, kako nas je On već učio, da uđemo u novi odnos s Njegovim nebeskim Ocem. Ako Boga smijemo zvati "Naš Otac", onda Mariju smijemo zvati "Naša Majka", dok vršimo volju Božju.

Otajstvo nalazi svoj svršetak na Kalvariji, kad naš Gospodin visi raspet na križu, duhom se prenosi natrag u Kanu i opet upotrebljava istu riječ "Ženo", ime, koje označuje sveopće majčinstvo. Govoreći joj u ime svih nas, koje je On otkupio svojom dragocjenom Krvlju veli joj: "Evo ti sina!" I napokon Ivanu, koji je bezimen stajao tamo u naše ime, kaže: "Evo ti majke!" Ona je postala našom Majkom onoga časa, kad je izgubila svojega božanskog Sina. Tajna je sada riješena. Ono, što se činilo, da je otuđenje srdačnosti, u stvari je bilo produbljivanje ljubavi. Nikad se nijedna ljubav ne uzdiže na viši stupanj, a da prije toga nije umrla nižoj ljubavi. U Kani je Marija umrla ljubavi prema Isusu, ali je opet dobila Isusa natrag na Kalvariji, zajedno s Njegovim Mističnim Tijelom, koje je On otkupio. Časovito je to bila slaba zamjena: dati svojega božanskog Sina zato, da mjesto Njega dobije nas. Ali u stvari ona je dobila Njega zajedno s nama. Od onoga dana, kad je Marija došla k Njemu, dok je On propovijedao, počeo je Isus Marijino božansko majčinstvo stapati s majčinstvom svih ljudi. Na Kalvariji pozvao ju je On, da ljubi sve ljude, kao što ih je On ljubio.

To je dakle bila nova ljubav ili možda ista ljubav, koja se sad samo proširila na prostranije područje cijeloga ljudskoga roda. Ali ni ta ljubav nije bila bez svojih boli. Puno je to stajalo Mariju, da dobije nas za svoje sinove. S radošću ona je mogal roditi Isusa u štali, ali je nas ona mogla roditi samo na Kalvariji s tako strašnim porođajnim bolima, da su je one načinile Kraljicom mučenika. F i a t , koji je ona izgovorila, kad je postala Majkom Božjom, postao je sada jedan drugi F i a t , po beskrajnosti svega onoga, što je stvorio, sličan jednome novom stvaranju. Bilo je to dakle F i a t , koji je za toliko proširio njezinu ljubav, za koliko je povećao njezine boli. Gorkost Evina prokletstva da će u bolima rađati svoju djecu, sada se ispunila, i to ne otvaranjem utrobe, nego probadanjem Marijina Srca, kako je to bio prorekao starac Simeon. Biti Majka Kristova bila je najveća čast od svih časti. Ali isto je tako bila velika čast biti majkom kršćana. U gostionici nije bilo mjesta za ono prvo rođenje, ali za Marijino drugo rođenje otvoren je cijeli svijet.

Na ovom mjestu konačno nalazimo odgovor na pitanje: "Da li je Marija imala više djece osim Isusa?" Svakako jest! Milijune i milijune djece! Ali ne po tijelu. Od njezina tijela bio je rođen jedini On. A mi svi drugi rođeni smo od njezina duha. Kao što ju je Blagovijest povezala s Bogom, prije nego je došao njezin božanski Sin, tako ju je ova riječ s križa povezala s cijelim ljudskim rodom sve do Njegova drugog dolaska. Ona je bila dijete toga izabranog koljena ljudskog roda, prozvanog "sjeme Abrahamovo", mladica onoga dugog niza vladara i kraljeva, koji su "prijestolje njegova oca Davida" prenijeli i predali njezinu božanskom Sinu. Ali kao nova Eva ona je svom božanskom Sinu predala u baštinu cijeli ljudski rod, sve od dana Abrahamovih pa do naših dana. I po svojemu božanskom Sinu ona je srušila granice onoga blagoslova, koji je bio ograničen samo na sjeme Abrahamovo i izlila ga na sve rase, narode i ljude. Čas povijesti, u kojem je ona živjela, bijaše "punina vremena". Taj izraz znači, da je ljudski rod napokon iznio na svijet predstavnika, koji će biti vrijedan da postane izabrana posuda Sina Božjega. "Onaj, koji ulazi u posjed vlasništva, dok je još dijete, nema ništa više slobode, nego jedan od robova, premda je sve imanje njegovo" (Gal. 4. 1).

Naš Gospodin nije utonuo u povijest, ali Marija jest. On je stupio u svijet iz kraja, koji se nalazi izvan svakog vremena, a Marija se nalazi usred samog vremena. On je suprahistoričan, a Marija je historična. On je Vječni u vremenu, a ona je Kuća Vječnoga u vremenu. Ona je konačno stjecište cijeloga ljudskog roda i cijele povijesti. Ili kako to kaže Coventry Patmore:

Uzao užeta,
Koje povezuje sve zajedno i sve opet s njihovim
Gospodinom.

Na kraju ovoga prikaza ljubavi i boli vidimo da je ljubavi potrebno neprekidno čišćenje, a ono se vrši jedino putem boli. Ljubav, koja se ne hrani žrtvom, postaje plitka,

svagdašnja i otrcana. Ona predpostavlja, da je druga strana sigurna, ne daje više nikakve izjave ljubavi, jer ne prodire dalje u veće dubine ljubavi. Naš Gospodin nije htio, da se ljubav Njegove Majke kreće u stanju ekstaze, dok ona još živi na ovoj zemlji. On je samo htio, da ona postane univerzalna, da se proširi, da postane katolička, sveobuhvatna. A da to postigne, On joj je morao poslati sedam mačeva boli, koji su njezinu ljubav proširili sa Sina Čovječjega na sinove ljudske.

Bez takvoga poniranja u sve dublje i dublje ponore ljubavi, ljubav upada u jednu od ovih dviju pogibelji : p r e z i r i l i s a m i l o s t . Prezir zato, jer ona druga strana ne ugađa više prvoj. Samilost zato, jer je ona druga strana ipak vrijedna nekoga poštovanja, ali bez ljubavi. Da naš božanski Gospodin nije pozvao svoju Majku na zajedništvo u svojemu trpljenju, da je ona bila oslobođena od Kalvarije na temelju svojega dostojanstva kao Njegova Majka, onda bi ona bila osjećala samo p r e z i r za one, koji su oduzeli život njezinom jedinom Sinu, a samo s a m i l o s t za nas, koji nismo primili tako velike milosti. No budući da je On u Betlehemu najprije poistovetio sama sebe s našom ljudskom naravi, a potom kasnije u Nazaretu s našim svagdašnjim dužnostima, a u Galileji i u Jeruzalemu s našim pogrešnim shvaćanjima i napokon na Kalvariji s našim suzama, krvlju i smrtnim mukama, predao nam je svoju Majku i svima nama dao pouku, da ljubav mora obuhvatiti sav ljudski rod ili da se mora ugušiti u tjesnoći njezina vlastitog "ja". Od Njega samoga pozvana, da s Njime zajedno nosi Njegov svagdašnji križ, njezina se ljubav zajedno širila s Njegovom i dosegla je takav vrhunac istovetnosti, da se njezino Uznesenje na nebo može usporediti s Njegovim Uzašašćem. On koji je nju nadahnuo da s t o j i podno križa kao aktivna sudionica u Njegovu otkupljenju, kao suotkupiteljica ne će sigurno oklijevati,da takvu ljubav okruni u takvu sjedinjenju sa sobom, u kojem će ljubav biti bez bol-i ili, u kojem će se bol izgubiti u zanosu radosti.

Bez smrti ljubav nikada ne postaje kultom. Koliko puta ljudska ljubav postaje potpuno svijesna odanosti, privrženosti, nježnosti i ljubavi druge osobe istom poslije njezine smrti? Istom poslije smrti povijest postaje legendom, a ljubav divljenjem i obožavanjem. Ne pamte se tada više pogreške, što ih je učinio onaj drugi, niti se misli više na ono, što je on ostavio neučinjeno. Sada je sve okruženo aureolom pohvala i slave. Dosada i nezadovoljstvo života iščezli su. Raspre i svađe, koje su boljele i pekle, ishlapile su ili su se štoviše pretvorile u drage uspomene. Mrtvi su uvijek ljepši od živih.

U Marijinu životu nema nikakva sjećanja na njezine nesavršenosti, koje bi se pomalo gubile, jer je ona bila "blagoslovljena među ženama". Ali zato kod nje nalazimo takvo produbljivanje ljubavi, da ono stvara kult. Onaj, koji je sama sebe žrtvovao za nas, toliko je mislio na svoju smrt, da nam je ostavio Uspomenu na nju i da nam je naredio, da je obnavljamo u onome, što je danas poznato pod imenom

Svete Mise. Njegova ljubav, koja je umrla, postala je obožavanje u Euharistiji. Zašto onda ne bi trebala ostati u trajnom sjećanju tako dugo dok svijet postoji ona, koja Mu je dala to Tijelo, s kojim je On mogao umrijeti i tu Krv, koju je On mogao proliti za nas? Velim, zašto ne bi mogla ostati u trajnom sjećanju i ona tako, da je štujemo više od svih drugih svetaca, ali ne tako, da je obožavamo kao Boga? Jer ako zajedno s Bogom, koji je Muž boli i koji je ušao u svoju slavu, može postojati i jedan stvor, Žena boli, koja Ga je dopratila u tu slavu, onda to i nas potiče, da ljubimo p o križu i s križem i da bismo onda i mi mogli vladati zajedno s Kristom.

JEDANAESTO POGLAVLJE

M a r i j i n o U z n e s e n j e n a n e b o i m o d e r n i s v i j e t

Definicija Bezgrešnog Začeća bila je proglašena u isto vrijeme, kad se rodio moderni svijet. Nakon pet godina od toga datuma, i poslije šest mjeseci od časa ukazanja Marijina u Lurdu, u kojemu je ona rekla: "Ja sam Bezgrešno Začeće", napisao je Charles Darwin svoje P o d r i j e t l o v r s t a , Karl Marx je dovršio svoj U v o d u k r i t i k u H e g e l o v e f i l o z o f i j e , a John Stuart Mill je objelodanio svoj E s e j o s l o b o d i . U doba, kada je duh svijeta spremao filozofiju, koja je u roku od dvadeset i jedne godine uroditi sa dva svjetska rata i prijeteći trećim, Crkva je iznijela na svijetlo i stavila pred oči cijeloga svijeta svoju nauku o Bezgrešnom Začeću. Darwin je odvratio pažnju ljudske duše od njezina božanskog podrijetla i prikovao je uz neku budućnost bez kraja i konca, u kojoj bi tobože čovjek postao neka vrsta Boga. Marksa je ta ideja beskrajnoga progresa toliko oduševila, da je pitao Darwina, da li bi on prihvatio posvetu jedne od njegovih knjiga. Mill je slobodu novoga čovjeka pretvorio u razuzdanost i pravo činiti, štogod ga je volja pripremivši na taj čas kaos sukobljenih sebičnosti. Tu egoističku borbu pokušao je svijet riješiti putem totalitarizma.

Ako bi ti filozofi imali pravo i ako bi čovjek sam po svojoj naravi bio dobar i sposoban, da sam po svojim vlastitim silama postane Bog, onda bi iz toga slijedilo, da je svaki čovjek bezgrešno začet. Crkva je prosvjedovala i ustvrdila, da je samo jedno jedino biće na cijelom svijetu bezgrešno začeto, da je čovjek sklon grijehu i da se sloboda može najbolje sačuvati, ako stvor, jednako kao i Marija, na Božju volju kaže svoj F i a t .

Dogma Bezgrešnoga Začeća oslabila je krivi optimizam neizbježnoga i nužnoga napretka čovječanstva bez Boga. Moderni je čovjek mogao ponizno promatrati, kako se gordost njegove nauke o apsolutnom napretku ili progresu ishlapila u dim i paru. Razmak između Napoleonovih i francusko-pruskih ratova iznosio je pedeset i pet godina. Razmak između francusko-pruskoga rata i Prvoga svjetskog rata iznosio je četrdeset i tri godine. Razmak između Prvoga i Drugoga svjetskog rata dvadeset i jednu godinu. Pedeset i pet godina, četrdeset i tri godine, dvadeset i jedna godina i Korejski rat za pet godina poslije Drugoga svjetskog rata

jedva se može nazvati napretkom. Čovjek je konačno uvidio, da on sam po svojoj naravi nije dobar. Nakon toga, što se je prije hvastao, da potječe od životinje, sad se uvjerio, da se ponaša i da radi kao životinja.

Nato je nastupila reakcija. Čovjek optimist, koji se prije toga hvastao svojim bezgrešnim začećem, sad je odjednom postao čovjek pesimist, koji ne može u samom sebi naći ništa drugo do li svežanj pohotnih, mračnih i divljačkih poriva. Kao što je nekoć u definiciji Bezgrešnoga Začeća Crkva morala podsjetiti svijet, da se savršenstvo ne nalazi neminovno na biološkom polju, tako ona sada svojom definicijom o Marijinu Uznesenju na nebo mora ojađenom stvoru uliti novu nadu protiv njegova očaja. Moderno je očajavanje posljedica razočaranog hedonizma i usredotočuje se u glavnom na dvije točke: na spol i na smrt. Marijino Uznesenje na nebo neizravno se odnosi na ta dva pitanja, koja toliko zaokupljaju modernu dušu.

Prvenstvo spola mora svoj opstanak najvećim dijelom zahvaliti Sigmundu Freudu. Po njegovim vlastitim riječima njegovo je temeljno načelo bilo: "Ljudski čini i običaji potječu od seksualnih ili spolnih poriva, a ljudske želje su u biti nezadovoljene spolne želje..... Svi se mi svijesno ili nesvijesno želimo spolno sjediniti s našim majkama, a ubiti naše očeve, kao što je to učinio Edip, ako smo muškarci. A ako smo ženske, onda želimo spolno živjeti s našim očevima, a ubiti naše majke." Druga glavna briga čovjeka je smrt. Veličanstvena filozofija o biću srozala se je na prosti D a s e i n (biti tu, opstojati), što nije ništa drugo nego samo i n - d e r - W e l t - s e i n (biti u svijetu). Nema više nikakve slobode, nikakva duha i nikakve osobnosti. Sloboda vrijedi samo za smrt. Sloboda je sreća ili slučaj, kojima prijeti potpuno uništenje. Budućnost nije ništa drugo, nego projekcija, koju baca smrt. Svrha je života gledati smrti u oči.

Jean-Pauk Sartre prelazi od fenomenologije seksualnosti na ono, što on naziva "nauzeja" (mučnina, gnušanje) ili drsko suočenje s ništavilom, prema kojemu teži sav život. Niti što postoji prije čovjeka, niti će što ostati poslije njega. Sve ono, što se protivi ili što se suprostavlja čovjeku, nijekanje je njegova "ja" i prema tome nije ništa. Bog je stvorio svijet iz ništa, a Sartre stvara ništa iz svijeta i iz beznadnoga ljudskog srca. "Čovjek je beskorisna strast."

Agnosticizam i oholost bile su dvije blizanke zablude, kojima se Crkva morala suprostaviti svojom naukom o Bezgrešnom Začeću. Danas je opet beznađe, kao posljedica spola i smrti, protiv kojega Crkva mora ustati u naše dane. Kad su agnostici prošloga stoljeća stupili u dodir sa svijetom i s njegovim trostrukim "libido" (pohota, požuda), oni su postali raskalašenjaci. Ali kad je užitak spao i ostavio ih gladne upravo onda, kad su ga najviše uživali, agnostici, koji su se priljubili uz svijet i postali raspuštenjaci, počeli su se sada puni gnušanja povlačiti od svijeta i postali su filozofi egzistencijalizma. Filozofi, kao što su Sartre i Heidegger i drugi rodili su se otkidanjem od svi-

jeta, ali ne kao kršćanski askete, koji su se odkinuli od svijeta zato, jer su ljubili Boga, nego zato, jer im se svijet zgadio. Oni su postali kontemplativci, ne zato da bi našli zadovoljstvo i radost u Bogu, nego zato da bi se valjali u prljavštini svojega očaja, da bi iz njega načinili filozofiju, da bi postali bezobrazni i drski sa svojom dosadom i da bi središtem svoje sudbine načinili smrt. Novi kontemplativci žive u samostanima iznurenih ljudi, koji nisu sagrađeni uz vode Siloe, nego uz crne obale Stiksa.

Te dvije temeljne zasade moderne misli spol i smrt međusobno su povezane i srodne. Ta već je sam Freud upozorio na vezu Eros - Thanatos. Spol donosi smrt, prije svega već zato, jer se za volju užitka u spolu ona druga osoba posjeduje ili uništava ili ignorira. A takvo podvrgavanje ili podlaganje znači gušenje ili uništavanje života za volju Erosa. U drugu ruku smrt je sjena, koja je rasprostrla svoja krila nad spolom. Smrt je oblak, koji muti užitke spola, jer spol traži užitak. A nakon toga, što čovjek usvoji mišljenje, da je ovaj život sve, to je svaki užitak začinjen nesamo s umanjenim brojem povraćaja i umanjenom silom, nego isto tako mišlju, da će jednom smrt zauvijek učiniti užitku kraj. Eros je Thanatos. Spol je smrt.

S filozofskoga gledišta nauka o Uznesenju na nebo naglavce prevrće filozofiju Eros - Thanatos zato, jer ona podiže čovječanstvo iz tame spola i smrti k svijetlu ljubavi i života. Ljubav i Život - to su dva filozofska stupa, na kojima počiva vjera u Uznesenje Marijino na nebo.

1. L j u b a v . - Uznesenje na nebo brani ljubav, a ne spol. Sv. Toma u svojem istraživanju o učincima ljubavi spominje ekstazu kao jedan između njih. U ekstazi je čovjek "uzdignut iznad svojega tijela". To je onaj isti doživljaj, koji su u blažem obliku doživjeli pjesnici, pisci i govornici, kad ih je, kako se ono u običnom govoru kaže, "njihova tema zavela u deveto nebo". Na višem još stupnju doživljena ona duhovna pojava, u kojoj čovjek lebdi u zraku, duguje svoj opstanak intenzivnoj ljubavi prema Bogu, koja u doslovnom smislu riječi uzdiže svece sa zemlje. Ljubav se jednako kao i vatra diže prema gore, budući da je ona u biti žudnja. Ona teži za tim, da se sve više i više sjedini s predmetom, koji ljubi. Našim sjetilima potvrđena iskustva dobro poznaju zemljin zakon sile teže, koji sva materijalna tjelesa privlači k zemlji. Ali osim zemljina zakona sile teže, postoji također zakon duhovne sile teže, koji je sve jači i jači prema tome što smo mi bliže Bogu. Taj "trzaj" ili to potezanje sile teže Duha Božjega, koji vuče naša srca, uvijek postoji, a samo naša oporbena i nepokorna volja i slabost našega tijela, kao posljedice grijeha, drže nas privezanima za zemlju. Neke duše postaju nestrpljive s tim svojim tijelom, koje ih zadržava i sprečava u njihovu letu prema Bogu. Sv. Pavao moli Boga, da ga oslobodi od tamnice njegova tijela.

Svojom duhovnom silom teže Bog privlači k sebi sve duše. S tom istinom u pameti zamislimo silnu ljubav prema svojoj svetoj Majci kod našega Gospodina, koji je sišao na zemlju, kao i silnu ljubav Isusove svete Majke prema njezinu

Gospodinu, koji je uzašao na nebo! Ne porađa li se u nama sumnja, da bi ljubav s tolikom snagom mogla biti tako jaka, da "sa sobom povuče i tijelo". Imajući dalje na pameti, da je Naša Gospa bila bez istočnoga grijeha, jasno nam je – da u njezinu tijelu nije bilo nikakve dihotomije, t. j. da u njemu nije postojala nikakva napetost, niti ikakav razdor između tijela i duše, kao što postoji u našoj naravi, opterećenoj istočnim grijehom. Ako daleki mjesec može sve zemljine vode pokretati u plimu, onda je i ljubav Marijina prema Isusu kao i Isusova ljubav prema Mariji morala završiti u tolikoj ekstazi, da ju je ona "uzdigla s ovoga svijeta".

Ljubav je po svojoj naravi Uzašašće u Kristu i Uznesenje na nebo u Mariji. Ljubav i Uznesenje na nebo tako su tijesno među sobom povezani, da se pisac ove knjige prije nekoliko godina, dok je poučavao jednu kinesku gospođu, uvjerio, da je Uznesenje na nebo ona kršćanska istina, koju je njoj bilo najlakše vjerovati. Ova gospođa je osobno poznavala jednu svetu dušu, koja je godinama živjela na rogožini u šumi i koju su pohađale tisuće ljudi, da bi primile od nje blagoslov. Jednoga dana ona je, kako su svi vjerovali, koji su je poznavali "uznesena" na nebo. Objašnjenje ove vjere, što mi ga je dala ta obraćenica s konfucionizma, glasilo je: "Njezina je ljubav bila tako velika, da je njezino tijelo otišlo za njezinom dušom." Jedna je stvar sigurna: Uznesenje na nebo lako je razumjeti onima, koji duboko ljube Boga, a teško je razumjeti onima, koji Ga uopće ne ljube.

Platon u svom S y m p o s i u m u (Gozbi) raspravljajući o grčkom naziranju o uzdizanju čovjeka po ljubavi piše, da ljubav tijela mora voditi k ljubavi duha. Pravi smisao ljubavi jest u tome, da ona vodi k Bogu. Kad je jedanput zemaljska ljubav izvršila svoju zadaću, ona nestaje, kao simbol prepušta mjesto stvarnosti. Uznesenje na nebo ne znači ubijanje Erosa, nego njegovo preobraženje putem Agape. Uznesenje na nebo ne znači, da je ljubav u tijelu nešto, što nije u redu. Uznesenje na nebo nam govori, da tjelesna ljubav, koja je upravljena prema Bogu, može biti toliko u redu, da ona povećava i samu ljepotu tijela.

Naš vijek putenosti, koji ljubi samo lijepo tijelo uzdignut je iz svoga očaja, rođenog od rodoskvrnitelja Elektre i Edipa na tijelo, koje je lijepo zato, jer je hram Božji, jer su vrata, kroz koja je Riječ s neba sišla na zemlju, jer je toranj bjelokosni, na koji se uspela božanska ljubav, da bi na usnama svoje Majke poljubila otajstvenu ružu. Jednim potezom svojega neprevarljivoga ili nezabludivoga dogmatskog pera Crkva je uzdigla svetost ljubavi iznad spola, ne poričući time nipošto ulogu tijela u ljubavi. Ovdje imademo tijelo, koje u bezbrojnim bojama i nijansama odražava stvarateljsku silu Božje ljubavi. Svijetu, koji obožava tijelo, Crkva danas govori: "Dva su sada tijela u nebu, jedno je tijelo proslavljene naravi Isusove, a drugo je tijelo uznesene ljudske naravi Marijine. Ljubav je

tajna Uzašašća prvoga i Uznesenja na nebo drugoga, jer ljubav nezadrživo čezne za sjedinjenjem s onim, kojega ljubi. Sin se vraća Ocu u sjedinjenju božanske naravi, a Majka se vraća Sinu u sjedinjenju ljudske naravi. Njezin svadbeni let događaj je, prema kojemu se kreće sav naš naraštaj.

2. Ž i v o t . - Život je drugi filozofski stup, na kojemu počiva Uznesenje na nebo. Život sjedinjuje. Smrt rastavlja. Dobrota je hrana života, kao što je zloća hrana smrti. S pravoga puta zašli spolni porivi jesu simbol odijeljenosti tijela od Boga kao posljedica istočnoga grijeha. Smrt je posljednji udarac te odijeljenosti. Gdjegod postoji grijeh, tamo postoji mnogostrukost, tamo postoji mnoštvo zla. Sam đavao kaže: "Ime mi je legija, jer nas je mnogo" (Mk. 5. 9). A život je imanentna djelatnost. Što je život viši, to je djelatnost imanentnija, kaže sv. Toma. Voćka pušta da njezin plod pada otkinut od stabla, životinja pušta da njezin rod otpada od nje, da bi mogao započeti samostalno bivstvovanje, jedino čovjekov duhovni razum rađa plod misli, koji ostaje sjedinjen s razumom, iako je različit od njega. Odatle slijedi, da su razum i život tijesno povezani. D a m i h i i n t e l l e c t u m e t v i v a m . Daj mi razum pa ću živjeti. Bog je savršeni život zato, jer ima savršenu unutrašnju intelektualnu djelatnost. U njemu nema ništa izvanjsko, nikakav ekstrinsecizam, nikakva ovisnost, nikakav nužni izlaz izvan samoga sebe.

Budući da nesavršenost života potječe od udaljenosti od izvora života kao i zbog grijeha, odatle slijedi, da je stvor, koji je očuvan od istočnoga grijeha, zaštićen također i od te psihološke podijeljenosti ili rascjepkanosti, kojom rađa grijeh. Bezgrešno Začeće jamči za najvišu cjelovitost i jedinstvo života. Čistoća takvoga života trostruka je: tjelesna čistoća, koja znači cjelovitost tijela; duševna čistoća, koja nema ni najmanje želje za dijeljenje ljubavi, koje ljubav stvorova, što su odijeljeni od Boga, bezuvjetno povlači sa sobom, i napokon psihološka čistoća, pod kojom se razumijeva imunost od buđenja strasti, simbola i znaka naše slabosti i naše promjenljivosti. Ta trostruka čistoća je bivstvo stvora koji je ujedinjen u najvišem stupnju, što ga je svijet ikada vidio.

K tome najjedinstvenijem i najintenzivnijem životu u Mariji, koji je slobodan od svake podijeljenosti prouzrokovane grijehom, pridružio se još visoki stupanj života zbog njezina božanskog majčinstva. Kroz Marijine dveri Vječnost je postala mlada i ukazala se kao Dijete. Po njoj, kao po drugom Mojsiji dane su nam i napisane ne Ploče Zakona, nego nam je dan Logos, koji je zapisan u njezinu vlastitom srcu. Po njoj silazi s neba ne mana, koju su ljudi jeli i umrli, nego Euharistija, od koje ne će umrijeti nijedan čovjek, koji je bude jeo. No ako ne će nikada umrijeti oni, koji se pričešćuju Kruhom života, što da onda kažemo o Gospi, koja je bila prvi živi Ciborij te Euharistije i koja ga je na Božić otvorila kod pričesne ograde u Betlehemu, te rekla Mudracima i pastirima: "Evo Jaganjac Božji, koji uzima grijehe svijeta"?

U Mariji nije samo život, koji je slobodan od podijeljenosti, što donosi smrt, nego u njoj živi život, koji je

sjedinjen s Vječnim Životom. Zar će dakle ona, koja je vrt, u kojemu je izrastao Ljiljan božanske bezgrešnosti i Crvena Ruža muke Otkupljenja, biti od nebeskoga Vrtlara prepuštena korovu i zaboravljena? Ne će li samo jedna jedina pričest, kroz cijeli život sačuvana u milosti osigurati nebesku besmrtnost? A ne će li onda ona, u čijem je krilu proslavljeno vjenčanje vječnosti i vremena, pripadati više vječnosti, nego li vremenu? Jer kad je ona kroz devet mjeseci nosila Njega u svojoj utrobi, onda se na jedan drugi način ispunio zakon života: "I bit će dvoje u jednom tijelu."

Nijedan odrastao muškarac niti žena ne bi željeli da vide, kako je od bombe pogođena i do temelja uništena kuća, u kojoj su oni nekad odrasli, pa makar sad više u njoj i ne stanovali. Niti bi Svemogućnost Božja, koja je bila ušatorena u Mariji, pristala na to, da vidi, kako je Njezin tjelesni dom pogođen od raspadanja groba. Ako se odrasli ljudi, koji su dosegli pune godine svojega života, vole vraćati u one domove, u kojima su se rodili i ako tada postaju sve svjesniji i svjesniji duga, koji duguju svojim majkama, ne će li se onda i Božanski Život povratiti natrag, da potraži svoju živu kolijevku i da taj "tijelom opasani raj" ponese sa sobom u nebo, da bude tamo "čuvan od novoga Adama"?

U ovoj nauci o Uznesenju na nebo istupa Crkva s još jednom drugom mišlju protiv očaja svijeta. Ona njome brani ljepotu života kao suprotnost smrti. Dok ratovi, spol i grijeh umnažaju razdor među ljudima, a smrt prijeti na sve strane, Crkva nas poziva, da dignemo svoja srca prema Životu, koji posjeduje besmrtnost života. Feuerbach je rekao, da je čovjek ono, što on jede. On je imao više pravo, nego je i mislio. Oni, koji jedu zemaljsku hranu, umiru. Oni, koji jedu Euharistiju, živjet će vječno. Ona, koja je Majka Euharistije, izbjegla je truljenju smrti.

Uznesenje na nebo na jedan nov način pobija ništavilo filozofa propovjednika smrti. Najveća zadaća današnjih duhovnih vođa svijeta jest spasiti čovječanstvo od očaja, u koji su ga bacili spol i strah pred smrću. Svijet, koji se prije bio naviknuo govoriti: "Čemu sebi praviti brige o drugome svijetu, kad živimo samo na ovom", sada je konačno teškom mukom naučio istinu, da se ne može uživati čak ni u ovom životu, ako se ne misli na drugi život. Kad se optimizam do temelja ruši i prelazi u pesimizam, Crkva visoko diže obećanje nade. Dok smo sa svih strana ugroženi ratom, koji bi prometejskom vatrom sipao kišu smrti s neba, Crkva definira istinu, kojoj je jezgra život. Poput ljubazne majke, čiji sinovi polaze u rat, ona gladi naše glave i govori: "Vi ćete se živi vratiti natrag, kao što se vratila natrag i Marija poslije svojega hodanja po dolini smrti." Dok se svijet boji, da će smrt pobijediti, Crkva pjeva, da će smrt biti poražena. Nije li dakle Crkva glasnica boljega svijeta i ne odzvanja li njezina nauka kao refren života, koji se uzdiže iznad vapaja, što ih šire filozofi smrti?

Kada materijalizma uči, da čovjek imade samo tijelo, a da nema dušu, tada Crkva odgovara: "Pa dobro onda! Počnimo dakle s tijelom!" One, koji obožavaju tijelo i koji žele gledati besmrtnost neke lešine - iako besmrtnost kao takvu poriču - poziva Crkva, da pogledaju dvije najznačajnije

rane, što ih je ikada zemlja nosila: prazan grob Kristov i prazan grob Marijin. Godine 1854. Crkva je u Bezgrešnom Začeću govorila o duši. Godine 1950. govori ona o tijelu: Mističnom Tijelu, Euharistiji i Uznesenju na nebo. Mudrim dogmatskim perom Crkva ponavlja onu istu istinu, koju je nekoć sv. Pavao naviještao jednom drugom poganskom dobu: "Vaša su tjelesa stvorena za Boga." U tijelu nema ničesa, što bi trebalo rađati očajem. Čovjek je u rodu s ništavilom samo što se tiče njegova podrijetla, ali nipošto ne s obzirom na svoju sudbinu, kako to uče filozofi dekadentizma. Oni stavljaju ništavilo kao svršetak svega. A Crkva stavlja ništavilo na početak, jer je čovjek bio stvoren e x n i h i l o. Moderni se čovjek putem očaja vraća opet ništavilu. Kršćanin poznaje ništavilo jedino kao samoprijegor, koji znači poniznost. Što više poganin sama sebe tjera u ništa, to se više približuje paklu očaja i samoubojstva. A što više kršćanin tjera samoga sebe u ništa, to više se on približuje Bogu. Marija je tako duboko otišla u ništa, da je bila uzdignuta. R e s p e x i t h u m i l i t a t e m a n c i l l a e s u a e . I njezino uzvisivanje bilo je ujedno njezino Uznesenje na nebo.

Da se vratimo natrag na početak... na Eros i Thanatos. Spol i smrt među sobom su u rodu, rekao je Freud. Oni su u rodu u ovom smislu: Eros kao egoistička ljubav vodi u smrt duše. Ali svijet ne mora živjeti pod takvim prokletstvom. Uznesenje na nebo daje Erosu novi smisao. Ljubav vodi u smrt. Jer gdjegod vlada ljubav, tamo vlada bezobzirnost prema samomu sebi, a maksimum bezobzirnosti prema samomu sebi jest žrtvovanje života. "Nitko nema veće ljubavi od ove, da položi život svoj za svoje prijatelje." (Iv. 15. 13) Ljubav našega Gospodina odvela ga je u njegovu smrt. Marijina ljubav odvela ju je u probadanje njezina Srca sa sedam mačeva. Nikad nijedna žena nije imala veće ljubavi, nego je ta Marijina ljubav, kojom je ona stajala pod križem svojega Sina i na svoj vlastiti način sudjelovala u otkupljenju svijeta.

U roku od tri desetljeća definicija Uznesenja na nebo izliječit će pesimizam i očaj modernoga svijeta. Freud, koji je toliko učinio za razvitak toga pesimizma, uzeo je za svoj motto: "Ne mogu li pokrenuti bogove na nebesima, dići ću na uzbunu cijeli pakao." Tu uzbunu, koju je on stvorio, stišat će sada Gospođa, koja je tako jaka kao "u bojne redove svrstana vojska". Vijek "lijepoga tijela" postat će vijek Uznesenja na nebo.

Kod Marije susrećemo tri prijelaza. Kod Navještenja prelazimo od svetosti Staroga Zavjeta na Kristovu svetost. Na Duhove prelazimo od svetosti povijesnoga Krista na svetost mističnoga Krista ili na svetost Njegova Tijela, koje je Njegova Crkva. Tu Marija prima Duha Svetoga po drugi puta. Prvo je njezino osjenjenje imalo za svrhu roditi Glavu Crkve. Ovo drugo njezino osjenjenje imade za svrhu, da rodi Njegovo Tijelo, dok Marija boravi u molitvi među apostolima. Treći je prijelaz Uznesenje Marijino na nebo, u kojemu ona kao prva ljudska osoba s one strane vremena, smrti i suda ostvaruje historijsku sudbinu svih onih, koji vjeruju kao članovi Mističnoga Tijela Kristova.

Marija se uvijek kao predstraža nalazi na čelu čovje-

čanstva. Ona se uspoređuje s Mudrošću, koja je upravljala stvaranjem. Ona je naviještena kao Žena, koja će pobijediti sotonu, kao Djevica, koja će začeti. Ona postaje prvi čovjek, koji poslije istočnoga grijeha stupa u isključiv i neponovljiv način sjedinjenja s Bogom. Ona rađa Dijete Isusa u Betlehemu. Ona rađa Mistično Tijelo Kristovo u Jeruzalemu. I sada svojim Uznesenjem na nebo stupa na čelo svih nas, da nam jednako kao i njezin Sin pripravi naše mjesto u vječnim stanovima. Ona učestvuje u slavi svojega Sina, ona vlada s Njim, uz Njega upravlja sudbinom Crkve u vremenu i kod Njega se zauzima za nas, kao što se On opet sa svoje strane zauzima za nas kod svojega nebeskoga Oca.

Po vremenskom redosljedu Adam je došao prije Eve. Po vremenskom redosljedu novi je Adam došao poslije nove Eve Marije, premda po svome opstojanju On je bio prije nje, kao što Stvoritelj postoji prije svojega stvora. Da zasad na ovom mjestu istaknemo samo elemenat vremena, Marija nam se uvijek čini kao Advent onoga, što je još spremljeno za čovjeka. Ona za devet mjeseci anticipira Krista, dok u svom srcu nosi nebo. Ona anticipira Njegovu muku u Kani i Njegovu Crkvu na blagdan Duhova. A sada u posljednjoj velikoj dogmi Uznesenja na nebo ona anticipira nebesku slavu. I definicija njezina Uznesenja na nebo dolazi u doba, kad ljudi najmanje misle na nju.

Htjeli bismo znati, nije li to posljednja od velikih istina o Mariji, koje je o njoj proglasila Crkva. Nakon toga, što je ona proglašena tijelom i dušom u nebu, moglo bi se sve drugo učiniti kao antiklimaks, kao korak natrag, kao padanje s višega na niže. Ali ipak uistinu je ostala još jedna istina, koju treba definirati, a to je istina, da je Marija kod svojega Sina Posrednica svih milosti. Kao što sv. Pavao govori o Uzašašću našega Gospodina kao o početku njegova zauzimanja za nas, tako sasvim analogno možemo i mi govoriti o Uznesenju naše Gospe kao o početku njezina zauzimanja za nas. U prvom redu, isto mjesto: Nebo! A zatim ista služba: Zagovor, posredovanje! Bit Marijine uloge ne leži u tome, da ona upozorava svojega Sina na neku potrebu, na neku veliku nevolju, koju On već sam nije opazio, niti u tome da "osvoji" Njegov težak pristanak. Njezina je uloga u tome, da se sjedini s Njegovim sućutnim milosrđem i da čovječjim glasom podupre Njegovu beskrajnu ljubav. Glavna je Marijina služba to, da ljudska srca skloni na pokoravanje volji Njezina božanskog Sina. Posljednje njezine riječi, koje su nam zapisane u Sv. Pismu, jesu one, što ih je izgovorila u Kani Galilejskoj. A i kod njezina Uznesenja na nebo te su iste riječi ostale uvijek jednako njezine riječi: "Učinite sve, što god vam on kaže!"

K tim Marijinim riječima možemo priložiti riječi kršćanske molitve, što ih je napisao pjesnik Francis Thompson jednoj kćeri stare Eve:

Ti nebeska izdajnice, daj,
Cijelom čovječanstvu blaženstvo odaj!
Sa svetim milovanjem svojim,
S migom zvjezdanim u očima tvojim
Ti opet nas namami u božanski Raj!

D R U G I D I O

S V I J E T K O J I Ž E N A L J U B I

DVANAESTO POGLAVLJE

M u š k a r a c i ž e n a

U ljudskoj ljubavi postoje dva suprotna pola: muškarac i žena. U božanskoj su ljubavi također dva pola: Bog i čovjek. Iz te razlike, koja je ograničena u prvom slučaju, dok je neograničena u drugom, nastaju glavne zategnutosti u životu. Razlika u odnosu između Boga i čovjeka u religijama Istoka i u religiji kršćanstva stoji u tome, da se na Istoku čovjek kreće prema Bogu, dok u kršćanstvu najprije Bog dolazi k čovjeku. Istočnjačko shvaćanje mora zakazati, jer je nemoguće, da bi čovjek sam svojim opancima uzašao na nebo. Koliko mu drago napregla svoje sile i snage, trava ne može nikada postati bananom. Ako su čovjeku za život potrebni ugljen i fosfati, onda se čovjek mora najprije s n i z i t i do njih i podići ih k sebi. Tako se isto i Bog morao sniziti do čovjeka, ako je ovaj htio i trebao da postane dionikom božanske naravi. I to se dogodilo u Utjelovljenju.

Prva razlika u odnosu između muškarca i žene može se shvatiti pomoću izraza filozofske distinkcije između i n t e l i g e n c i j e (intellectus, intelligo: vidim, zrem, shvaćam) i r a z u m a (ratio, ratiocinor: računam, umujem, zaključujem), koju je utvrdio sv. Toma Akvinski i koja je njegove učenike spasila, da nisu upali u zablude, nalik onima, kakve su one Henri Bergsona. Inteligencija je viša nego razum. Anđeli imaju inteligenciju, ali nemaju razuma. Inteligencija je isto što i neposredno shvaćanje i na polju znanosti ona se najbolje izražava terminom "zrenje". Kad čovjek kaže: "Ja zrem", onda on pod tim misli, da shvaća i razumije neposredno, bez ikakvih posrednika, bez sudova, silogizama i zaključaka. R a z u m je međutim sporiji. On je više posredan nego li neposredan. On ne pravi nikakve skokove, nego koraca polako, korak po korak. U procesu umovanja i zaključivanja ti su koraci trojaki: major, minor, conclusio (zaključak).

Primjenjujući tu distinkciju na muškarca i na ženu u glavnom je istina, da je muškarčeva narav više racionalna, a ženina više intelektualna. Pod ovim potonjim misli se na ono, što se općenito naziva intuicijom. Žena je sporija za ljubav, ona se polaganije zaljubljuje, jer, što se nje tiče, ona traži, da ljubav bude osigurana cjelokupnošću svih čuvstava, svih sklonosti i svih jamstava. Muškarac je više impulzivan, on od ljubavi traži užitke i zadovoljenja, često

i izvan granica zakonitoga odnosa. Što se žene tiče, za nju mora postojati kao sam život duboka veza, vitalna povezanost između nje same i onoga, koga ona ljubi. Muškarac se kreće više na vanjskoj strani, na periferiji, po rubu i ne traži, da u njegovim užitcima bude uključena cjelokupna ženina osobnost. Žena želi potpuno jedinstvo, a muškarac užitak.

Sudeći sa svojega više racionalnoga stanovišta muškarac više puta stane osupnut pred "ženinim razlozima". Nemoguće mu je slijediti ih, jer se oni ne daju rastaviti, analizirati ni srušiti. Oni mu se ukazuju kao "jedna jedinstvena gromada". Ženini mu se zaključci nameću bez ikakve vidljive osnove. Dokazi kao da na ženu ne djeluju. Ostavljaju je hladnom. Ne može se reći, tko od njih imade pravo, jer pod različitim okolnostima i jedno i drugo prilaženje k stvari može biti opravdano. Na suđenju našemu Gospodinu intuitivna žena Klaudija imala je pravo, dok je njezin praktični suprug Pilat imao krivo. Kao političar on se bio usredotočio na javnom mnijenju, dok se ona bila usredotočila na pravdu, jer je u njezinim očima božanski zatočenik bio "pravedan čovjek". Ova neposrednost u stvaranju zaključaka može često navesti ženu na sasvim krivo mišljenje, kao što je na pr. bio slučaj Zebedejeve žene, koja je tražila od našega Gospodina, da pristane na to, da njezini sinovi sjednu Njemu, jedan s desne strane, a drugi s lijeve, kad On stigne u Kraljevstvo nebesko. Malo je ona bila shvatila od toga, da treba najprije ispiti kalež muka, jer su božanski razum i božanski zakon odredili, da "ne će biti okrunjen nijedan onaj, koji se nije borio".

Druga je razlika u odnosima između muškarca i žene u distinkciji između vladanja i gospodarenja. Muškarac vlada kućom, dok žena njome gospodari. Vladanje se odnosi na pravdu, a gospodarenje na ljubav. Mjesto da muž i žena budu dva suprotna pola u smislu međusobnih protivnosti i opreka, oni mnogo zgodnije upotpunjuju jedno drugo, kao što je to odredio njihov Stvoritelj, kad je rekao: "Nije dobro za čovjeka, da bude sam!" U jednoj staroj grčkoj legendi, koju spominje Platon, pripovijeda se, da je prvo ljudsko biće bilo načinjeno od muškarca i od žene i da je ono onda istom kasnije, zbog nekoga vrlo velikog zločina protiv Boga, bilo rastavljeno na dva dijela, od kojih svaki mora ići svojim vlastitim putem, ali od kojih nijedan ne može biti sretan sve dotle, dok se ponovno ne sjedine na Elizejskim poljima.

Knjiga Postanka objavljuje, da je istočni grijeh stvorio napeto stanje između muškarca i žene. To je napeto stanje u Novome Zavjetu u principu riješeno tako, da su muškarac i žena postali "jedno tijelo" i simbol jedinstva, koje vlada između Krista i Njegove Crkve. Prema tome dakle ta harmonija između muškarca i žene mora postojati tako, da jedan drugome bude na pomoć i da jedan u riznicu drugoga donosi onu snagu, koja drugome ne dostaje, bilo da je to snaga mirovanja, bilo da je to snaga djelovanja.

Obično je muškarac vedriji i bezbrižniji nego žena, osjetljiviji za udarce svagdašnjega života, manje zabrinut

za sitnice. U drugu ruku opet žena je ta, koja je u velikim krizama života kadra pružiti mužu veliku utjehu, jer po svojoj blagoj sposobnosti gospodarenja ona ga znade tješiti i u najtežim časovima. Kad ga je spopalo kajanje, kad je žalostan i zabrinut, ona mu donosi jakost i sigurnost. Kao što se uzburka i uznemiri površina oceana, dok one velike dubine ostaju mirne, tako isto i u onim zbiljskim velikim nesrećama, koje napadaju na dušu, žena je ta dubina, a muškarac je površina.

Treća razlika između muškarca i žene je u tome, da se žena teže pomiruje s osrednjošću, nego li muškarac. Što je više netko zaokupljen praktičnim, konkretnim, novčanim i materijalnim stvarima, to više njegova duša postaje indiferentnija i indiferentnija prema velikim vrednotama, a posebice prema Beskrajnoj Ljubavi. Ništa ne otupljuje dušu toliko koliko računanje, a računati se može samo ono, što je materijalno. Žena je idealnija i za duže vrijeme teže se zadovoljava s onim, što je materijalno. Brže se razočarava s onim, što je karnalno. Ona je daleko više a m f i b i j a nego li muškarac, u tome smislu, da se ona s mnogo većom lakoćom kreće u obadva pojasa materije i duha. Mnogo puta ponavljana tvrdnja, da je žena religioznija od muškarca, osniva se u neku ruku na istini, ali samo u tome smislu, da je njezina narav daleko sklonija i spremnija za ono, što je idealno. Žena imade daleko veće razumijevanje za ono, što je vječno, a muškarac daleko veće razumijevanje za ono, što je vremenito. A jedno je i drugo prijeko potrebno za svijet Utjelovljenja, u kojemu je Vječnost zagrlila vrijeme u betlehemskoj štali. Uzmemo li, da su muškarac i žena ogrezli u jednako dubokoj pokvarenosti, pokvarenost će žene uvijek više sablažnjavati, nego li pokvarenost muškarca. Čini se, kao da nema većega oskvrnjenja onoga, što je sveto, nego je pijana žena. T. zv. "dvostruko mjerilo", koje ne postoji i koje nema nikakva moralnog opravdanja, u stvari se temelji na nesvijesnoj težnji muškarca, da gleda ženu kao branitelja i čuvara ideala, pa makar on sam i ne živio po njima.

Nigdje na svijetu ne može postojati darivalac bez dara. To nam nameće četvrtu razliku. Muškarac je obično darivalac, a žena je dar. Muškarac i m a . Žena j e s t . Muškarac ima čuvstvo. Žena jest čuvstvo. Muškarac se boji da ne umre. Žena se boji, da ne bi dalje živjela. Ona je nesretna sve dotle, dok ne daruje dva dara: najprije samu sebe muškarcu, a zatim opet samu sebe potomstvu u obliku djece. Ta sposobnost žrtvovanja samoga sebe, koja uključuje u sebi cijeloga sebe, uzrok je, da nam se žena čini manje heroičnom, nego muškarac. Strasti svoje ljubavi muškarac usredotočuje na velike žarišne točke. I kad dođe do iznenadne provale jedne takve njegove ljubavi, kao što se to na pr. znade dogoditi na bojnom polju, muškarac bude odmah ovjenčan krunom heroja. Žena naprotiv poistovjetuje svoju ljubav sa samim životom i tokom cijeloga svojega života rasipa žrtvovanje same sebe. I umnožavala ona ne znam koliko mu drago svoje žrtve, to ipak se čini, kao da je ona manji heroj. Što ona svaki dan rasipa svoje životne e-

nergije drugima, uzrok je, da se nijedan njezin čin ne procjenjuje kao izvanredan. Sasvim lijepo može biti istina, da je žena sposobna za veće žrtve, nego muškarac, nesamo zato, jer je ona dar, a to je isto što i žrtvovanje, nego također i zato, jer ona više gleda na konačni cilj, nego na sredstva, više na budućnost, nego na sadašnjost. Zbog toga onda ona lakše uočuje biser velike vrijednosti, za koji se stvari manje vrijednosti mogu bez daljnjega žrtvovati.

Te razlike između muškarca i žene nisu nipošto nepomirljive opreke. Naprotiv, one su većma svojstva, koja se međusobno dopunjuju. Adamu je bila potrebna pomoćnica i bila je stvorena Eva, "meso od njegova mesa i kost od njegove kosti". Organske razlike odgovaraju određenim razlikama na polju duševnoga života i karaktera tako, da tijelo jednoga stoji u odnosu prema drugome kao gusle i gudalo, a duh jednoga prema duhu drugoga kao pjesma i mjera njezinih stihova.

Ne može se više postavljati takvo pitanje, kao što je: "Tko je vredniji?" Sv. Pismo kaže, da muž i žena jedno prema drugome stoje u istom odnosu kao Krist i Njegova Crkva. Utjelovljenje znači, da je Krist uzeo na se ljudsku narav kao suprugu, da je za nju trpio i žrtvovao se zato da bi ona postala neokaljana i sveta. Tako su muž i žena među sobom povezani u jedinstvo, koje se ne može razriješiti ničim, osim smrću. Nego postoji problem, za koji možemo kazati, da je čisto relativan. To je pitanje: "T k o ć e s e u t e š k i m ž i v o t n i m č a s o v i m a p o n i j e t i h r a b r i j e - m u š k a r a c i l i ž e n a ?" Može se o tom raspravljati na primjerima niza povijesno teških časova, ali se tim raspravljanjem ne će doprijeti ni do kakva zaključka. Najbolji put da dođemo do zaključka jest, da se uputimo prema najpresudnijem teškom času, što ga je ikada svijet vidio, t. j. prema Raspeću našega Gospodina. Kad stignemo do te velike kalvarijska drame, susrest ćemo se s činjenicom, koja se potpuno jasno ističe: m u š k a r c i s u z a t a j i l i . Juda, koji je jeo za njegovim stolom, digao je svoju nogu protiv Gospodina, prodao Ga za trideset srebrnika i zatim opržio Njegova usta poljupcem, nagovještajući na taj način, da su sve izdaje, kojima se ljudi odriču Boga, tako strašne, da im mora prethoditi ovaj ili onaj žig poštovanja i ljubavi. Pilat, taj tipični političar, koji tako vjerno služi svojemu vremenu, bojao se, da se na nj ne sruši mržnja njegove vlade, ako bi pustio na slobodu čovjeka, za kojega je već priznao, da je nevin i samo iz toga kukavičluka osudio je Spasitelja na smrt. Ana i Kajfa pribjegli su nezakonitim noćnim preslušavanjima i suđenjima, poslužili su se naručenim lažnim svjedocima i na kraju su poderali svoje haljine, da bi time pokazali, koliko se tobože sablažnjuju nad Kristovim božanstvom. Trojica izabranih apostola, koji su bili svjedoci Njegova Preobraženja i za koje bi se zbog toga bilo moglo držati, da su dosta jaki i da će izdržati sablazan, kad vide, kako je pogođen njihov Pastir, bezbrižno su i nesmetano spavali, dok se njihov Gospodin mučio u smrtnoj muci, jer njih same nitko nije uznemirivao ni mučio. Na putu na Kalvariju jedan stranac sudjelujući u toj drami tek toliko,

što je slučajno naišao na čovjeka, koji je bio vođen na stratište, bio je natjeran i prisiljen, da Mu pruži ruku pomoćnicu. Na Kalvariji samoj nalazi se jedan jedini od dvanaestorice apostola, Ivan, a mogli bismo se zapitati, da li bi i on bio tu, ako ne bi bio pravio društvo Majci Isusovoj.

U drugu ruku nema ni jednoga primjera, da bi Ga ijedna žena zatajila. Na Njegovu suđenju jedan jedini glas, koji se digao u Njegovu obranu, bio je glas žene. Prkoseći bijesu sudskih činovnika ona provaljuje u sudsku dvoranu i moli svojega muža Pilata, da ne osuđuje "pravedna čovjeka". Putem na Kalvariju, premda je jedan muškarac bio natjeran, da pomogne nositi Isusu križ, pobožne jeruzalemske žene ne osvrćući se na izrugivanje vojnika i promatrača, tješe Isusa riječima sućuti. Jedna od njih svojim rupcem briše Njegovo lice i nakon toga za vječna vremena dobiva ime Veronika, što znači "prava slika", jer je Spasitelj svoju sliku ostavio na njezinu rupcu. Na Kalvariji samoj nazočne su tri žene i svaka od njih nosi ime Marija: Marija iz Magdale, koja je vječito kod Njegovih nogu i koja će opet biti ovdje u slavno uskrsno jutro. Zatim Marija Kleofina, majka Jakobova i Ivanova i napokon Marija, majka Isusova - tri uzora duša, koje su se pod Kristovim križem morale zauvijek sjediniti: pokora, majčinstvo i djevičanstvo.

Ovo je dakle najveća kriza, koja je ikada potresla zemlju i u njoj - žene nisu zatajile. Ne bi li to mogao biti ključ za krizu našega vremena? Muškarci su vladali svijetom i svijet je pošao u propast. Upravo one iste sposobnosti, u kojima se muškarac očito istaknuo, jesu one, za koje se danas čini, kao da nestaju u izumiranju. Prva od njegovih naročitih sposobnosti r a z u m bio je malo pomalo napuštan u onoj istoj mjeri, u kojoj je filozofija odbacila svoje prve principe, u kojoj - iza svih naredaba i zakona - ne će pravo da znade za Vječni Razum i u kojoj psihologija zamjenjuje razum s mračnim spiljskim instinktima podzemnoga l i b i d o . Drugi od njegovih talenata, v l a d a n j e jednako je malo pomalo iščezao prema onoj mjeri, u kojoj je demokracija postala aritmokracija, t. j. vladavina gdje samo brojevi i birački glasovi odlučuju o onome, što je pravo, a što je krivo. Tu su se narodi izrodili u mase ljudi, koji nisu više osobe, koje bi odlučivale same sobom, nego su tek gomile, koje pokreću njima tuđe i vanjske sile propagande. Treći opet talenat muškarca - s t i c a n j e v r e m e n i t i h i m a t e r i j a l n i h s t v a r i toliko se izopačio, da se danas u liku atoma upotrebljuje za uništavanje ljudi pa čak i za to, da dovede svijet do one točke, na kojoj će nestati vremena, jer će propasti svijet i "rasplinuti se kao loše skrpana parada". Četvrta njegova osobina, t. j. da je on d a v a l a c , zbog toga što je on zaboravio na Boga, stvorila je od njega to, da je postao u z i m a l a c. Kao takav on pretpostavlja, da je ovaj svijet sve i misli, da mora iz njega izvući sve štogod se dade, prije nego umre kao životinja.

To ne znači, da je žena sve svoje odlike duše sačuvala

čiste. Ona će biti prva, koja će priznati, da je i ona također zatajila življeti u skladu sa svojim idealima. Kad se slomi gudalo, ne mogu više gusle svirati svojim žicama. Žena je uporno zahtijevala "jednakost" s muškarcem, ne u duhovnom smislu, nego samo kao pravo, da bude njegov t a k m a c na ekonomskom polju. Na temelju toga, žena dopušta da između nje i muškarca postoji samo jedna jedina razlika, t. j. rađanje vrste, koje se opet, zbog ekonomskih razloga, toliko puta guši. Zato ona više ne prima ni veće ni manje poštovanje od sebi "ravna" muškarca. On joj više ne ustupa mjesto u nabitom vlaku. Jer ako je ona jednaka muškarcu u vršenju muškaračkog posla, onda nema više nikakva razloga, zašto ona ne bi bila i Amazonka i zašto se ne bi zajednički borila s muškarcem u ratu i zašto ne bi s muškarcem bila bombardirana u Nagasakiju. Totalitarni rat, koji ne pozna više nikakve razlike između vojnika, koji se bore i svih drugih običnih građanskih lica, između vojnika i majki s djecom, direktna je posljedica filozofije, u kojoj se žena odrekla svojega osebujnoga prvenstva pa čak i prava, da prosvjeduje protiv demoralizacije. Ne mislimo time osuditi ženino mjesto u ekonomskom životu, nego želimo samo osuditi brodolom, kad ona prestaje življeti djelatnošću, koja je puna s t v a r a t e l j s k o g a d u h a i n a d a h n u ć a i koja je isključivo ženska.

U ovo doba puno briga i nevolja moramo se ponovno vratiti ženi i od nje zatražiti savjet. U onom presudnom času prvoga grijeha, kad je muškarac pao, žena i njezino potomstvo bijahu ti, kojima je Bog obećao oslobođenje i spasenje od katastrofe. U drugom presudnom času svijeta, kad su mnogi, koji su bili sretni da su uživali blagodati objave, zaboravili na obećanje Spasitelja, kojega im je ona naviještala i kad su pogani zanemarili razum, anđeo je Božji bio poslan ženi i njoj je ponudio neka ona ispuni obećanje, da će njezino potomstvo biti Riječ, koja je postala tijelom, naš božanski Gospodin i Spasitelj Isus Krist. Povijesna je činjenica, da uvijek, kada god je svijet bio u pogibelji rasula, tada se ponovno rascvjetavala pobožnost prema Ženi, koja sama po sebi nije spasenje, ali koja ga natrag zadobiva tako, da svoju djecu iznova privodi Kristu.

No još važnije, što moderni svijet treba od svih drugih stvari više jest to, da obnovi s l i k u m u š k a r c a . Moderni život nije ništa drugo, nego uništenje slike muškarca. Kapitalizam je stvorio od čovjeka nadničara, koji je imao dužnost da stvori bogatstvo za poslodavca. Freudizam je božansku sliku čovjeka degradirao na spolni organ i njime je objašnjavao čovjekove duševne procese, njegove svetinje, njegovu religiju, njegova Boga i njegov Super-ego. Potom se moderni život osmjelio još više i pokušao, da od čovjeka stvori "oruđe", robota, da štoviše robot zauzme mjesto čovjeka ostavljajući tako čovjeka bez duše, bez slobode, bez prava. Moderni je odgoj zanijekao najprije, da čovjek imade dušu, potom da imade razum i konačno, da imade savjest.

Glavni problem svijeta jest o b n o v i t i s l i k u č o v j e k a . Svaki puta kada god se rodi dijete na

svijet, obnavlja se i s l i k a č o v j e k a , ali samo s f i z i č k o g a gledišta. A konac čovjekove tragedije može doći jedino od obnavljanja d u h o v n e slike čovjeka, kao bića, koje je načinjeno na Božju sliku i priliku i koje je određeno, da jednoga dana surađujući svojom slobodnom voljom s milošću Božjom postane dijete Božje i baštinik Kraljevstva nebeskoga. Slika čovjeka, koja je prvi puta bila upropaštena, kad se prvi čovjek pobunio protiv Boga u Raju, obnovljena je, kad je Žena rodila Čovjeka, savršena čovjeka bez grijeha, koji je po svojoj osobi bio sjedinjen s Bogom. On je uzorak novoga roda ljudi, koji se zovu kršćani. Ako je dakle u početku slika čovjeka bila obnovljena pomoću žene, ne može li onda milosrđe Božje opet pozvati ženu, da nas još jedanput oživi i učini sličnima tomu prvobitnomu uzorku?

To bi mogao biti razlog, zašto su u ovo naše moderno doba tako česta ukazanja božanske Majke, kao što su ona u Salette, u Lurdu i u Fatimi. Samo pomaljanje žene u političkom, ekonomskom i socijalnom životu svijeta upozorava na to, da je svijetu potreban kontinuitet, koji jedina ona može namaknuti, jer je upravo ona zaštitnica i braniteljica života, dok muškarac više vodi brigu za stvari. Ona ne može gledati psa, koji šepa, cvijet, koji visi van iz vaze,a da je zbog toga ne bole i srce i duša, čime kao da hoće posvjedočiti, da je nju sam Bog odredio za pravoga čuvara i skrbnika života. Premda suvremena literatura povezuje ženu s frivolnošću i svodljivošću, njezin prirodni nagon nalazi mir isključivo u čuvanju životnih snaga i sposobnosti. Svoje vlastito tijelo ona povjerava i predaje drami života i povezuje se na neki način s ritmom kozmosa. U njezinu naručju život počinje svoj prvi dah, u njezinu naručju on želi ispustiti i svoj posljednji dah. Riječ, koju vojnici najčešće upotrebljavaju, kad umiru na bojnim poljima, gotovo internacionalno glasi: "Mama!" Žena je "kod kuće" sa svojom djecom, a muž je"kod kuće" s njom.

Žena obnavlja t j e l e s n u sliku, ali d u h o v n a je slika ona, koja se mora obnoviti, kako za muškarca, tako za ženu. To može učiniti samo ono V j e č n o Ž e n s k o , Žena, koja je blagoslovljena nad svim ženama. Stoljećima je žena govorila: "Još nije došao moj čas", ali sada "čas je došao". Čovječanstvo će opet naći svoj put k Bogu po ženi, koja će pokupiti i ponovno lijepo i uredno složiti razbijene komadiće slike. A to će ona izvesti na ova tri načina.

U s p o s t a v l j a n j e m s t a l n o s t i u l j u b a v i . Danas je ljubav nestalna, pa makar koliko mu drago ona željela i morala biti trajna. U svome riječniku ljubav ima samo dvije riječi: "Ti" i "Uvijek". "Ti" zato, jer je ljubav isključiva. "Uvijek" zato, jer je ljubav ustrajna i izdržljiva. Ljubav nikada ne govori: "Ljubit ću te dvije godine i šest dana". Rastava je nestalnost, nevjernost, privremenost, pravo komadanje srca. A kako će se vjernost vratiti drukčije, ako ne po ženi? Ženina je ljubav manje egoistična, manje prolazna, nego muškarčeva. Muškarac se mora sam sa sobom boriti, da ostane monogam ili jednožen,

dok žena smatra, da je monogamija zajamčena i osigurana conditio sine qua non, jedini mogući preduvjet ljubavi. Budući da svaka žena obećaje ono, što samo Bog može dati, muškarac je sklon tražiti Beskonačnoga u mnoštvu konačnih stvari. Žena je naprotiv odanija i vjernija jednome muškarcu, kojega ljubi, koliko može po svojim ljudskim silama. No moderna žena često puta propušta da dade primjer takve vjernosti. Ona ili dopušta, da se njezina ljubav izrodi u ljubomorno posjedovanje ili opet prihvaća nevjernost, na koju je uče sudovi i psihijatri. Potrebna je dakle Ž e n a, čija je ljubav bila tako vjerna i stalna, da je njezin F i a t za tjelesno sjedinjenje s ljubavlju kod Navještenja postao nebesko sjedinjenje s ljubavlju kod Uznesenja na nebo. Ž e n a , koja sve duše vodi Kristu i koja ih mami k sebi zato, da bi ih "izdala" samo svome božanskom Sinu, naučit će sve one, koji ljube, da "nijedan čovjek ne smije rastavljati ono, što je Bog sastavio".

U s p o s t a v l j a n j e m p o š t i v a n j a o s o b e . Muškarac govori obično o stvarima, a žena o osobama. Budući da je muškarac stvoren za to, da istražuje prirodu i da vlada njome, njegova je prva briga n e k a s t v a r . Žena je tješnje povezana sa životom i s njegovim produživanjem, odnosno nastavljanjem. Zato se njezin život više usredotočuje na osobnosti. Čak i onda kad se sroza sa visine svoga ženstva, njezino se ćeretanje vrti oko ljudi. Budući da moderni svijet sa svojom tehnikom i automatizacijom teži k tome, da uništi osobnost, to Bog u svojemu milosrđu još jedanput trubi Ž e n i , da Mu "načini čovjeka", da oživi i preporodi njegovu osobnost. Preporod pobožnosti prema Mariji, koji se pojavio i tako sjajno rascvjetao u dvadesetom stoljeću, jest put, kojim se Bog služi da odvrati svijet od davanja prvenstva stvarima potrebnim za život i strojevima i da ih privede k davanju prvenstva čovjeku samomu, čovjeku kao takvomu. Pohvala žene iz mnoštva, koja je čula našega Gospodina, gdje propovijeda i koja je nato uzviknula: "Blago utrobi, koja te je nosila i prsima, koja si sisao" (Lk. 11, 27), bijaše tipična ženska riječ. Ali i odgovor našega Gospodina bijaše jednako značajan: "Štoviše, blago onima, koji slušaju riječ Božju i drže je" (Lk. 11, 28). To je dakle ono, čime rađa pobožnost prema Mariji u ovo naše nemirno doba: ona uspostavlja i podiže osobnost potičući ljude, da slušaju i drže Riječ Božju.

U l i j e v a j u ć i u d u š e k r e p o s t č i s t o ć e . Muškarac uči ženu uživati. Žena uči muškarca da bude uzdržljiv. Muškarac je razbješnjela bujica rijeke, koja se ruši u slapovima. Žena je obala, koja tu bujicu drži unutar njezinih granica. Užitak je "meka", kojom se Bog služi, da bi potaknuo stvorenja, da ispune svoje od Boga ulivene nagone: užitak u jelu zato, da bi sačuvao život pojedinca, užitak u parenju zato, da bi sačuvao održavanje vrste. Ali Bog postavlja granice jednome i drugome užitku, da bi spriječio razvratničku poplavu. Jedna je granica sitost, koja dolazi od naravi kao takve i koja ograničuje užitak u jelu. Druga je granica žena, koja rijetko zamjenjuje užitak parenja sa svetošću braka. Zahvaljujući slabosti

ljudske naravi sloboda se muškarca može izroditi u razuzdanost, nevjernost i promiskuitet, kao što se ljubav žene može izgubiti u tiraniji, u želji za posjedovanjem i u ludom ljubomoru.

Otkada su napustili kršćansko shvaćanje ženidbe, oboje njih, kako muž, tako žena zaboravili su na svoj poziv. Čistoća se poistovjetila s ugušivanjem, mjesto da se smatra onim, što ona zaista i jest: poštovanje prema čuvanju tajne stvarateljske moći sve dotle, dok Bog ne odobri, da se ona upotrebi. Dok se muškarčev užitak očituje više izvana, ženina se čistoća drži unutra, kao da je njezin tok stavljen u svoje korito ili kao da je ona štoviše dobila potpunu vlast nad njime, kao što velikoj tajni i pristoji, da je miluje unutra u svom srcu. Kad su sjedinjenja blagoslovljena, onda u njima nema nikakva sukoba između čistoće i tjelesnoga užitka, jer onda žudnja, užitak i čistoća imadu svaki svoje mjesto.

Budući da se današnja žena pokazala nesposobnom da obuzda muškarca, moramo svoj pogled uprijeti na Ž e n u , moleći je, da ona opet uspostavi čistoću. Crkva je proglasila dvije dogme o čistoći Žene: prvu o čistoći duše u Bezgrešnom Začeću i drugu o čistoći tijela u Uznesenju na nebo. Čistoća ne dobiva svoju aureolu kao neznanje, jer kad je Mariji bio naviješten djevičanski porod, ona je rekla: "Ja ne poznam muža". To dakle ne znači samo, da ona nije poznavala užitka, nego to znači i to, da je ona svoju dušu toliko usredotočila u žarištu unutrašnjosti, da je bila djevica, i to nesamo djevica zbog toga, što je bila d a l e k o o d m u š k a r c a , nego zbog toga, što je bila u B o g u . Nikada svijet nije čuo za veći poticaj na čistoću nego je Ž e n a , čiji je vlastiti život bio toliko čist, da ju je sam Bog izabrao za svoju Majku. Ali uza sve to Marija razumije ljudsku slabost i radi toga je ona pripravna dići duše iz blata u mir, kao što je to učinila podno križa, kad je za svoju pratilicu izabrala obraćenu grešnicu Magdalenu. U sve vijeke Marija uči one, koji se žene zato, da budu ljubljeni, da im se valja ženiti zato, da ljube. Sve one, koji nisu vjenčani, ona poziva, da čuvaju tajnu čistoće dotle, dok ne dođe Navještenje, u kojemu će im Bog poslati bračnoga druga. One, koji dopuštaju, da im u tjelesnoj ljubavi tijelo proguta dušu, ona opominje, da duša obuhvaća tijelo. Dvadeseto stoljeće s njegovim Freudom i pretjeranom spolnošću Marija potiče, da ono opet po njoj kao Ž e n i , stvori čovjeka na Božju sliku i priliku. Onda će nas ona sa svoje strane sa svom iskrenošću i bez ikakve varke izručiti Kristu, da nas zatim On opet izruči svojemu Ocu, tako da Bog može biti sve u svima.

TRINAESTO POGLAVLJE

S e d a m z a k o n a l j u b a v i

U Sv. Pismu je zabilježeno samo sedam zgoda, u kojima je govorila božanska Majka. Tih sedam njezinih riječi upotrebit ćemo ovdje zato, da bismo njima osvijetlili sedam zakona ljubavi.

1. L j u b a v j e i z b o r . - Svaki čin ljubavi je neko očitovanje volje, neko davanje prednosti, neka odluka. Ali on je ujedno i nijekanje. "Ja ljubim t e b e , znači, da ja ne ljubim n j u . Budući da je ljubav izbor, to ona znači otkidanje od dosadašnjega načina života, znači kidanje starih veza. Zato zakon Staroga Zavjeta kaže : "I tako će muškarac ostaviti i oca i majku i priljubit će se uz svoju ženu." (Post. 2, 24). Usporedo dakle s otkidanjem ide odmah i dubok osjećaj priljubljivanja uz onoga, koga se ljubi. Čežnja na strani jednoga susreće se s uzvraćanjem na strani drugoga. Ljubav, koja udvara, nikada ne pita, zašto netko ljubi. Jedino pitanje, koje ljubav postavlja, jest: "Kako?" Ljubav nije nikada slobodna od poteškoća: "Kako ćemo živjeti? Od čega ćemo se uzdržavati?"

Bog ljubi čovjeka i onda, kad je on u grijehu. Ali on se svojom ljubavlju nije htio nametati ljudskoj naravi. Zato je zasnubio jedno od stvorenja, da se činom svoje volje otkine od grešnoga ljudskoga roda i da se tako intimno priljubi uza nj, da mu uzmogne dati ljudsku narav, kojom će onda početi život novi ljudski rod. Prva se žena odlučila za takav izbor, da ju je on doveo u propast. Od Nove se Žene traži, da pristane na takav izbor, koji će stvoriti novoga čovjeka. Ali tome cilju stala je na put jedna poteškoća: "Kako će to biti, kad ja ne poznam muža?" No budući da u ovom slučaju snubi sama božanska ljubav, to će ona namaknuti također i sredstva, da bi mogla utjeloviti samu sebe: Onaj, koji će biti rođen po njezinoj volji, začet će se ljubavlju Duha Svetoga.

2. I z b o r s v r š a v a u p o i s t o v j e ć e n j u s l j u b l j e n i m . - Svaka ljubav čezne za jedinstvom, za tim, da se iz zaliha drugoga nadopuni ono, što nedostaje prvomu. Kad se ljubav jedanput odlučila za izbor, onda predaja slijedi sama od sebe. Slobodni smo samo zato, da možemo slobodu poklanjati. "Moja je volja samo to, da od nje načinim tvoju volju" na ustima je svakoga od onih, koji ljube. Sloboda postoji zato, da bude slatko robovanje

ljubavi. Svaka ljubav prolazi put od moći na čin, od izbora na posjedovanje, od čežnje na sjedinjenje, od udvaranja na ženidbu. Od samoga početka za ljubav je bilo rečeno, da ona od muškoga i ženskoga čini "dvoje u jednom tijelu". Jedna duša prelazi u drugu dušu, a tijelo ide za dušom k takvomu sjedinjenju, kakvo ono može postići. Razlika između prostitucije i ljubavi je u tome, što se u onoj prvoj daje tijelo bez duše. Prava ljubav zahtijeva, da prije samoga čina posjedovanja postoji volja, koja želi ljubiti.

Nakon toga što je Bog zasnubio dušu jednoga stvora i zatražio od njega, da Mu namakne ljudsku narav i kad su bile riješene sve poteškoće s obzirom na pitanje, KAKO će se sačuvati njezino djevičanstvo, tada je uslijedio veliki čin predanja F i a t . "Neka mi bude po riječi tvojoj....." znači predanje, prepuštanje volji Božjoj, slavljenje božanskih zaruka. U jednom drugom smislu sada je dvoje njih bilo u jednome tijelu: božanska i čovječanska narav Kristove osobe živjela je u Marijinoj utrobi, Bog i čovjek sjediniše se u Jedno. Ni u kojoj osobi na tom svijetu nije bilo takvoga jedinstva između Boga i čovjeka, kakvo je jedinstvo proživljavala u sebi Marija tih devet mjeseci, dok je u sebi nosila Onoga, kojega ne mogu obuhvatiti ni sama nebesa. Marija, koja je već bila jedno s Njime po duši, postala je sad jedno s Njime i po tijelu, kad je ljubav dosegla svoj najviši vrhunac postavši Majkom Riječi, koja luta nemajući domovine.

3. L j u b a v z a h t i j e v a n e p r e k i d n o s m a n j i v a n j e e g o i z m a . - Ljubav traži neprekidno odricanje samoga sebe. Oni, koji se ljube lako pretpostave, da su jedno za drugo nesumnjiva, sigurna i zajamčena stvar, na temelju toga lako smatraju, da nije ni-pošto potrebno ponovno kupovati ono, što je bilo dragovoljno ponuđeno za cijeli život. Ali s ljubavlju se može postupati ili kao s nekom starom umjetninom, kojoj nije potrebna nikakva njega ili kao s cvijetom, koji treba vazda obrezivati i čistiti. Ljubav može postati toliko zanesena pravom svojega vlasništva, da joj jedva pada na pamet, da i ona druga strana imade također svoje pravo. Da se dakle na taj način ljubav ne bi izrodila u međusobnu izmjenu egoizma, to -mora postojati trajno odlaženje k drugima, trajni dodir s drugim ljudima, neka, da tako kažemo, eksteriorizacija samoga sebe, sve veće i veće nastojanje za stvaranjem jednoga "mi". Ljubav prema Bogu nerastavljiva je od ljubavi prema bližnjemu. Riječi ljubavi moraju biti prenesene u djelo i moraju otići daleko izvan granica svojega vlastitoga doma. Potrebe bližnjega moraju postati toliko imperativne, da se vlastita udobnost mora žrtvovati za drugoga. Ljubav, koja se ne proširuje na bližnjega, umire od svojega vlastitog preobilja.

Marija se pokorava tom trećem zakonu ljubavi čak i u vrijeme svoje trudnoće. To ona dokazuje na taj način, da u to vrijeme pohađa svoju trudnu susjedu, staricu, koja je već u šestom mjesecu trudnoće. Od toga dana pa sve do našega vremena nitko, tko se dići svojom ljubavlju prema Bogu,

ne može tražiti, da i on bude izuzet od toga zakona ljubavi prema svome bližnjemu. Žureći se - M a r i a f e s t i n a n s - Marija je prešla preko svih brežuljaka, da bi pohodila svoju rođakinju Elizabetu. Prilikom toga svojega Pohoda Marija je prisutna kod jednog rođenja, kao što će kasnije biti prisutna na svadbi u Kani i zatim kod smrti na Kalvariji - kod tri najvažnija časa u životu bližnjega. Jer gle, još nije ni anđeo otišao od nje, ona se već žuri, da pohodi i da bude pri ruci ženi, koja treba pomoći. Žena će ženi najbolje pomoći. A ona eto Žena, koja nosi u sebi božansku Ljubav, toliko njome očarava drugu ženu, koja također nosi dijete, da Ivan Krstitelj od radosti zaigra u njezinoj utrobi. Nošenje Krista u sebi ne može se odijeliti od služenja Kristu. Sin Božji došao je k Mariji ne zbog nje same, već zbog svijeta. Ljubav je socijalna ili ona prestaje biti ljubav.

4. L j u b a v j e n e o d j e l j i v a o d r a d o s t i . - Najveća je radost za ženu, kad donese dijete na svijet. A očeva je radost u tome, da je od žene načinio majku. Ljubav ne može postojati bez radosti, makar da su one mnogo puta poklonjene kao predujam za buduće obaveze i dužnosti. Radost ljubavi baca zrake u dva smjera : prvi je smjer horizontalan, ljubav se širi u obitelji, a drugi je smjer vertikalan, ljubav se širi i penje prema Bogu, noseći sa sobom naše hvale, jer On je izvor sve ljubavi. Škrtac je sav ogreznuo u svojem zlatu, a svetac u svojemu Bogu.

U časovima blaženstva zaljubljeni se pitaju, gdje će svršiti njihova ljubav. Hoće li ona iscuriti bez radosti kao slabe kapi kiše na sprženi pijesak pustinje ili će ona poput rijeka teći u more i dalje opet se natrag vratiti k Bogu? Ljubav mora potražiti objašnjenje za svoje blaženstvo i za svoje radosti. I ona pita: "Ako je samo iskra ljubavi tako velika, kako onda mora istom biti velik plamen?"

Kad blaženstvo ljubavi dolazi od Boga, onda je jedino prirodno, da njegova radost provali u pjesmi, kao što je ona to učinila u Marijinom M a g n i f i c a t . Na neki način Marija zna, da će njezina ljubav na kraju sretno svršiti, pa makar se baš podizale i revolucije, koje će svrgavati s prijestolja moćne i bacati s njihovih položaja ohole. Ta Kraljica Pjesme pjeva u svom Magnifikatu pjesmu, koja se razlikuje od pjesama svih drugih majki. Sve majke pjevaju svojoj dojenčadi, ali ovdje jedna majka pjeva još prije, nego se Dijete rodilo. Anđelu veli ona samo F i a t, Josipu ne kaže ništa, nego pjeva stih za stihom pjesme, posvećene Bogu, koji je pogledao na poniznost svoje službenice. Kao što je dijete zaigralo u utrobi Elizabetinoj, tako je pjesma navrla na usta Marijina. Jer ako ljudsko srce može osjetiti, kako njime prolaze srsi od blaženstva, kako je onda morala biti velika radost Marijina, koja je gorjela od ljubavi prema velikom Božjem Srcu!

5. L j u b a v j e n e r a s t a v l j i v a o d b o l i . - Budući da je ljubav stisnuta od vremena, a da bi postigla svoje zadovoljstvo ona traži vječnost, to ona

neprekidno osjeća neku nepotpunost i neko nezadovoljstvo. Kušnje i brige, bolni gubitci smrti, pa čak i promjena i ritam same ljubavi sa svojim neprekidnim dizanjem i spuštanjem, muče i kine one, koji se najviše ljube. Štoviše i u časovima, kad je ljubav najveća i najjača, ona često puta ostavlja prepuštena samomu sebi onoga, koji ljubi, i on postaje svijestan, da je odijeljen i različit od onoga koga ljubi, usprkos svojoj želji, da bude jedno te isto s njim. U ovome životu ne može nikad nitko drugoga totalno i neograničeno posjedovati. Postoji granica, koja ometa i onemogućuje takvo posjedovanje. Svaka ženidba obećaje ono, što samo Bog može dati. Sveci imadu svoju Tamnu Noć duše, a svi oni, koji se ljube, imadu svoju Tamnu Noć tijela.

Jer je trebalo da i Marija proživi bol ljubavi, ona je morala trpjeti rastavljenost od svojega ljubljenoga Sina, koju je osjećala ona tri dana, kad je bila bez Njega. Unatoč tome, što ona hoće, da bude jedno s Kristom-ljubavlju, to ipak pojavljuje se neko odalečenje, nastaje neka rastavljenost, dolazi do neke promjene u ćudi, dok ona pita: "Sinko, zašto si nam učinio tako? Nisi li ti znao, da smo te mi žalosni tražili?" Tijek prave ljubavi nikada ne teče mirno. Čak ni najduhovnija ljubav nije pošteđena od suhoće, od duhovne pustoši i praznine od osjećaja, da je čovjek izgubio Božju Prisutnost. Kod ljudi prevelika ljubav više puta upropaštava ljubav, uništava je tako, da ljubav poslije nekoga vremena postaje dužnost. U božanskoj ljubavi bogatstvo Boga i njegovo preobilje prouzrokuju toliku potrebu za Njim, da odsutnost Boga, pa makar trajala i samo tri dana, rađa u duši najveće duševne muke, koje ona može podnijeti u ovoj dolini suza.

6. S v a k a l j u b a v m o r a u m r i j e t i j e d n o m n i ž e m s t u p n j u l j u b a v i , p r i j e n e g o s e u z d i g n e n a v i š i s t u p a n j l j u b a v i . - U kraljevstvu ljubavi nema nikakvih ravnica, ni ravnih putova. Ili se penje uzbrdo ili se spušta u dolinu. Jednako nema nikakve sigurnosti, hoće li ljubavno blaženstvo rasti. U slučaju, da se ljubav od vremena do vremena ne pročišćuje, ubrzo će vatra strasti postati puko treperenje čuvstva, dok napokon ne ostane samo pepeo navike. Nitko nije žedan na rubu studenca. Nikad se ne može previše ljubiti. Jer, ili se ljubi ludo ili se ljubi premalo. Zato se mnogi od onih, koji se prenajedu i previše zasite ljubavi, pitaju, da li je ljubav samo stupica ili opsjena. A istina jest, da zakon ljubavi mora biti neprekidno u pogonu: jer ljubav, koja ne raste i ne povećava se, propada. Užitci i blaženstva ljubavi, kada se ne osvježuju i ne obnavljaju žrtvama, postaju puka prijateljstva. Osrednjost je kazna za sve one, koji ne će da za svoju ljubav pridonose nikakvu žrtvu i da je onda na taj način priprave za šire vidike i više vrhunce.

Na svadbi u Kani Galilejskoj Marija je imala priliku da ljubav svojega Sina zadrži isključivo za samu sebe. Stajao joj je na raspolaganju izbor, hoće li nastaviti s time, da bude samo Majka Isusova. Ali ona je znala, da ne smije tu ljubav zadržati isključivo za samu sebe, jer bi zbog te

želje bila kažnjena tako, da ne bi nikad uživala ljubav u njezinu najpunijem obliku. Ako je dakle htjela sačuvati Isusa, morala Ga je izgubiti. Radi toga ona je molila Njega, da načini svoje prvo čudo, da počne svoj javni život i da prije roka prihvati svoj ČAS, t. j. svoju muku i smrt. Toga časa, kad je ona zamolila Isusa, da pretvori vodu u vino, ona je umrla ljubavi Isusovoj kao ljubavi svojega Sina i počela se uzdizati k onoj višoj ljubavi za sve one, koje će Isus otkupiti, kad bude umro na križu. Kana je bila smrt za odnos Majka-Sin, a početak za onu višu ljubav, koja obuhvaća odnos Majka - cijeli ljudski rod otkupljen od Krista. Odričući se svojega Sina u korist svijeta ona Ga je na kraju opet dobila natrag, i to na svojemu Uznesenju na nebo i na svojem Krunjenju u nebu.

7. K o n a č n i c i l j s v e l j u d s k e l j u b a v i j e s t v r š e n j e v o l j e B o ž j e . - Čak i oni najlakoumniji govore o ljubavi izrazima vječnosti. Ljubav je bez vremena, izvan njega i iznad njega. Ljubav je vječna. Kad se prava ljubav stane razvijati, postoje najprije dvije ljubavi, koje se suočuju jedna s drugom i koje teže za tim, da jedna drugu posjeduje. Kad te dvije ljubavi pokroče naprijed, to one ne teže više jedna za drugom, nego teže za ciljem, koji se nalazi izvan njih. One obadvije dolaze do težnje, da se sjedine izvan samih sebe, t. j. da se sjedine u Bogu. To je razlog, zašto muž i žena postaju sve pobožniji i pobožniji u onoj mjeri, u kojoj sve više i više dozrijeva u njima prava kršćanska ljubav. U prvo vrijeme njihova se sreća sastojala u tome, da izvršuju volju jedno drugoga. A zatim se njihova sreća sastoji u tome, da vrše volju Božju. Prava je ljubav religiozni čin. Ako ja tebe ljubim onako, kako Bog hoće, onda je to najuzvišeniji izraz ljubavi.

Posljednje Marijine riječi, koje je zabilježilo Sv. Pismo, bile su riječi potpune predanosti volji Božjoj: "Što god vam on rekne, to učinite!" Kako je Dante rekao: "U njegovoj volji leži naš mir". Ljubav nema druge svrhe, nego je pokoravati se Kristu. Naše su volje naše samo zato, da ih poklanjamo. Čovječje se srce kida između čuvstva praznine i želje da bude puno, upravo kao i posude za vodu u Kani. Praznina potječe od činjenice, da smo smrtni ljudi. Moć, koja je u stanju ispuniti naše srce, pripada isključivo Onomu, koji je naredio, da se napune posude za vodu u Kani. Da ne bi nijedno srce ostalo nenapunjeno, Marijine oproštajne riječi glase: "Što god vam rekne, to učinite!" Srce osjeća potrebu, da se isprazni, kao i potrebu, da se napuni. Moć da se isprazni pripada ljudima - prazni se tako, da ljubi druge - a moć da se napuni pripada jedino Bogu. Otuda slijedi, da svaka savršena ljubav mora svršavati na ariju: "Ne moja, nego tvoja volja neka bude, o Bože!"

ČETRNAESTO POGLAVLJE

D j e v i č a n s t v o i l j u b a v

Oni, koji žive po onom, što naš Gospodin zove "duh svijeta", nikako nisu sposobni da shvate ono, što drugi čine po duhu Kristovom, koji je rekao: "Ja sam vas izabrao od svijeta, zato svijet mrzi na vas" (Iv. 15, 19). Kad svijet čuje, da je neka mlada djevojka ušla u samostan, on odmah pita: "Šta se razočarala u ljubavi?" Najbolji odgovor na tu glupost jest: "Da! Ali nju je razočarala ljubav prema svijetu, a ne ljubav prema muškarcu." Uistinu, mlada djevojka ulazi u samostan zato, jer se zaljubila u Ljubav samu, u Boga. Svijet može razumjeti, da netko ljubi iskre, ali ne može razumjeti, da netko ljubi Plamen. On dakle razumije, da čovjek ljubi tijelo, koje vene i umire, a ne razumije, da čovjek sa "strašću, koja je bez strasti i s mirnoćom, koja je divlja", ljubi Ljubav, koja je vječna.

Nitko, tko iole pozna pravu filozofiju ljubavi, ne će se smutiti radi tako plemenite ljubavi. Tri su različita stupnja ljubavi, a malo je onih, koji ikada stižu na treći stupanj. Prva je ljubav d i g e s t i v n a , probavna, druga je d e m o k r a t s k a , poštivajuća, a treća je s a k r i f i k a l n a , žrtvujuća.

Digestivna ili probavna ljubav usredotočuje se na onu osobu, koju netko ljubi. Ona asimilira ili probavlja osobe onako, kao što želudac asimilira ili probavlja hranu upotrebljujući ih kao sredstvo bilo za svoj vlastiti užitak, bilo za svoju korist. Čista fizička ili spolna ljubav jest probavna ljubav. Ona se umiljava drugoj osobi zato, da bi je posjedovala, jednako kao što ratar goji svoju stoku za sajam. Darovi, koje ona poklanja samo su"udice", upotrebljene kao Trojanski konji, da bi se njima pridobila druga osoba i da bi se, kad dođe za to čas, mogla progutati. One ženidbe, koje traju samo nekoliko godina i koje svršavaju rastavom i ponovnom ženidbom temelje se na ljubavi, koja je čisto organska i žljezdana. Takva je ljubav Moloh, koji proždire svoje žrtve. Ako partneri prežive probavu, onda su to samo leševi, koji se svaki sebi razilaze malankoličnim riječima: "Sad više nismo zaljubljenici, sad ostajemo još samo dobri prijatelji."

Iznad probavne ljubavi stoji d e m o k r a t s k a ljubav, u kojoj vlada međusobna odanost, koja se temelji na naravnoj časti, pravednosti, zajedničkim sklonostima i na osjećaju pristojnosti. Ta se ljubav prema drugoj osobi vlada s poštovanjem i dostojanstvom, koje toj osobi pripada.

Taj stupanj zaslužuje ime ljubavi, dok onaj prvi nije vrijedan toga imena.

Povrh i iznad toga postoji još jedna ljubav, koju možemo nazvati s a k r a l n o m i l i s a k r i f i k a l n o m ljubavlju, jer se u njoj onaj, koji ljubi žrtvuje za onoga, koga ljubi, drži sebe najslobodnijim onda, kad kao "rob" služi predmetu svoje ljubavi i štoviše, želi sama sebe žrtvovati zato, da bi se drugi hvalio i slavio. Gustave Thibon krasno opisuje te tri ljubavi. On ih zove: Ravnodušnost, Privrženost i Samostalnost.

R a v n o d u š n o s t . - Što se mene tiče, ti uopće ne postojiš.

P r i v r ž e n o s t . - Ti postojiš, ali tvoje postojanje se temelji samo na našim uzajamnim odnosima. Ti postojiš utoliko, ukoliko te ja posjedujem i onoga časa, kad te ja prestanem posjedovati, ti više ne ćeš postojati.

S a m o s t a l n o s t . - Ti postojiš za me neograničeno, potpuno neovisno od mojih osobnih odnosa prema tebi i bez obzira na sve ono što bi ti mogao učiniti za me. Ja te poštujem kao odraz Božji, koji mi nikad nitko ne može uzeti. I ne trebam te ni posjedovati zato, da bi po tomu ti za me postojao.

Posvećeno je djevičanstvo najviše oblik s a k r a l n e ili s a k r i f i k a l n e ljubavi. Ta ljubav za sebe ne traži ništa. Ona hoće samo ono, što hoće onaj, koga ona ljubi. Pogani su već poštivali djevičanstvo. Ali oni su gledali na nj kao na više manje isključivu moć žene, jer su čistoću prosuđivali jedino po njezinim mehaničkim i fizičkim učincima. Kršćanstvo naprotiv gleda na djevičanstvo kao na žrtvovanje spola i ljudske ljubavi Bogu.

Svijet se vara, kad pretpostavlja, da djevičanstvo stoji u opreci prema ljubavi, kao što siromaštvo stoji u opreci prema bogatstvu. Bolje ćemo reći, da se djevičanstvo odnosi prema ljubavi, kao što se sveučilišno obrazovanje odnosi prema obrazovanju srednje škole. Djevičanstvo je gorski vrhunac ljubavi, a ženidba je njezin brežuljak. Jednostavno zato, što se djevičanstvo često povezuje s isposništvom i pokorom, nastalo je mišljenje, da ono ne znači ništa drugo, nego samo o d r i c a n j e i ž r t v o v a n j e nečega. Prava je istina međutim, da je isposništvo samo ograda, koja čuva vrt djevičanstva. Neprekidno mora biti na svome mjestu neka s t r a ž a , koja čuva dragulje engleske Krune, ali ona nije na svome mjestu zato, što Engleska obožava vojnike, nego zato, jer ih treba, da sačuva dragulje. Tako isto, što je dragocjenija ljubav, to su potrebne veće mjere sigurnosti, koje će je zaštititi. Budući da nijedna ljubav nije dragocjenija od ljubavi duše, koja je zaljubljena u Boga, duša mora uvijek biti na straži protiv lavova, koji bi htjeli opustošiti njezine zelene pašnjake. Rešetke u nekom samostanu Karmelićanki nisu zato, da drže sestre unutra, nego zato, da drže svijet vani.

I ista bračna ljubav imade također doba svojih odricanja, bilo da ih nalaže sama narav, bilo da su prouzrokovana odsutnošću jednoga od bračnih drugova. Ako dakle narav silom nameće odricanje i žrtve bračnoj ljubavi, zašto ih

onda milost ne bi smjela preporučiti djevičanskoj ljubavi? Ono što jedan čini zato, jer to traži prolazno vrijeme, drugi to čini zato, jer to traži vječnost. Svaki je čin ljubavi u neku ruku obveza za budućnost, a zavjeti se djevica usredotočuju više na vječnost, nego li na vrijeme.

Kako djevičanstvo nije opreka ljubavi, tako ono nije opreka ni rađanju. Kršćanski blagoslov, koji Crkva podjeljuje djevicama, ne ukida odredbu Knjige Postanka: "Rastite i množite se", jer i djevičanstvo imade također svoje rađanje. Marijina je posveta djevičanstva jedinstvena i bezprimjerna po tome, što je iz njezina djevičanstva proizašlo tjelesno rađanje - Riječ je postala Tijelom. Ali njezino je djevičanstvo isto tako postavilo uzorak duhovnoga rađanja, jer je ono rodilo život u Kristu. Na sličan način ljubav djevice ne mora biti jalova, nego mora zajedno s Pavlom reći: "Ja sam vas kao najdražu djecu rodio u Kristu." Kad je ona žena iz mnoštva hvalila Majku našega Gospodina, On je tu hvalu prenio na duhovno majčinstvo i rekao, da je Njegova majka svaki onaj koji čini volju Oca njegova, koji je na nebesima. Tim riječima je naš Gospodin uzdigao srodstvo od tjelesnoga stupnja na duhovni stupanj. Roditi tijelo je blagoslov. A spasiti dušu je još veći blagoslov, jer to je volja Očeva. Tako dakle jedna misao može preobraziti vitalnu funkciju ne tako, da je osudi na sterilnost, nego tako, da je uzdigne na novu plodnost duha. Prema tome dakle smijemo reći, da svako djevičanstvo u sebi uključuje potrebu apostolata i rađanja duša za Krista. Bog, koji je osudio čovjeka, koji je svoje talente zakopao u zemlju, sigurno će odbaciti i one, koji sami sebe hvale, da ljube Boga, a još uvijek ne pokazuju nikakav nov život - nikakve obraćenike, nikakve duše, koje su spasili svojom molitvom. Valja osuditi svako ograničenje rađanja, bilo da ga poduzimlju muž i žena, bilo da ga poduzimlje djevica, posvećena Kristu. Na Sudnji dan će Bog svima onima, koji su oženjeni, kao i svima djevicama postaviti isto pitanje: "Gdje su vaša djeca? Gdje su plodovi vaše ljubavi, baklje, koje bi se morale zapaliti od vatre vaše strasti?" Što se tiče djevičanstva, ono je isto toliko pozvano na rađanje, koliko i bračna ljubav. Da nije tako, ne bi bila Uzor - Djevica postala Majkom Kristovom, dajući tako drugima primjer, da i oni postanu duhovne majke i očevi kršćana. Jedino je ljubav ona, koja može steći pobjedu nad ljubavlju. Jedino duša, koja uistinu ljubi Boga, može pobijediti tijelo-dušu, koje ljubi jedno drugo tijelo-dušu.

Između djevičanstva i znanja vlada istinski unutrašnji odnos. Nema nikakve sumnje, da, kako to Pavao kaže: "Tijelo vojuje protiv duha." Spolno pomamna osoba nalazi se uvijek pod psihološkom nuždom, da "opravdava" i pokaže "razumnim" svoje vladanje, koje je očito u suprotnosti s diktatom savjesti. Ali ta psihička težnja, koja ide za tim, da "opravda samoga sebe" stvarajući sebi neko svoje vjerovanje, da bi njime uljepšala svoje vladanje, neminovno uništava razum. Osim toga strast sama po sebi škodi razumu, pa makar ni ne navodila Freuda, da opravda svoj preljub. Usredotočivanje životnih sila u središtu tijela po samoj svojoj naravi ne-

minovno povlači za sobom smanjenje onih sila, koje razvijaju svoje djelovanje u višim carstvima duha. Govoreći još pozitivnije smijemo kazati, da, što je čistija ljubav, to manje smetnja imade razum. A jer ne može biti veće ljubavi, nego je ona duše sjedinjene s Beskonačnim, onda otuda slijedi, da najveću jasnoću intelektualne pronicavosti mora uživati razum, koji je slobodan od straha i briga. Usredotočenje na d u h o v n u plodnost po samoj svojoj naravi mora prouzrokovati visok stupanj intelektualne sposobnosti. Ne mislimo pod tim na znanje o s t v a r i m a, jer to znanje ovisi o marljivosti i o trudu, nego o oštroumnosti, o sposobnosti prosuđivanja i savjetovanja, o sposobnosti donošenja odluke, to su naime oznake snažne inteligencije. Potvrdu te istine nalazimo kod Marije, kod koje je njezino djevičanstvo povezano s mudrošću u najvišem stupnju nesamo zato, što ju je ona po svojem novom pravu posjedovala u sebi, nego i zato, jer je ona u svom tijelu rodila Mudrost samu.

Ako je Bog u svojoj mudrosti odlučio, da u jednoj ženi sjedini djevičanstvo i majčinstvo, onda to sigurno mora biti zato, što je jedno određeno da obasja drugo. Djevičanstvo obasjava domove oženjenih, kao što opet brak plaća svoj dug žrtvovanjem djevica. Ili opet, ako bračni stalež kani ikada ostvariti svoje sne, onda se on mora od nagona instinkta dizati prema ovim visokim idealima, koje djevičanstvo nosi u sebi. Bračna ljubav, koja počinje tako, da tijelo vodi duh, uzdiže se pod utjecajem djevičanstva do one visine, na kojoj duh vodi tijelo. Tjelesna ljubav, koja po svojoj naravi ne uključuje u sebi nikakvo unutrašnje čišćenje, ne će se nikad uzdići na više od iscrpljenosti i gnušanja, ako ne bi bilo toga dragovoljnoga žrtvovanja, koje djevice bez prestanka održavaju i obnavljaju u svijetu. Pa i onda, kad ljudi ne žive po tim idealima, njima je drago znati, da na svijetu imade takvih ljudi, koji žive po njima. Iako mnogi bračni parovi poderu fotografije onoga, što bi bračna ljubav morala biti, ostaje ipak utješno, kad se zna, da žrtvene djevice čuvaju filmove tih fotografija.

Dok se spolna ljubav usredotočuje na ja, ipak nada u sreću postoji tako dugo, dok djevice usredotočuju svoju ljubav na Boga. Dok lude ljube ono, što je tek puki odraz njihove želje, spasitelji čovječanstva ljube Onoga, od kojega bi morala proizlaziti sva ljubav, kao njegov odraz. Kad onaj, koji je prezasićen iskapi sve do dna i počne vjerovati, da na tom svijetu nema više ništa, što bi bilo vrijedno ljubiti, onda će ga još uvijek hrabriti spoznaja, da Marijina ljubav može prstom uprijeti na njega i prišapnuti mu: "Ti si dopro samo do dna svojega egoizma, ali ne do dna istinske ljubavi."

Kršćanska ljubav prema Blaženoj Djevici Mariji uči one, koji su se razočarali u ljubavi, da umjesto toga, što od niza ograničenih ljubavi pokušavaju načiniti neograničenu ljubav, moraju uzeti tu svoju jednu ograničenu ljubav, i svojom nesebičnošću i dobrotom uhvatiti Neograničenu ljubav, koja se već krije u onoj. Za promiskuitet

smijemo reći, da nije ništa drugo, nego krivim smjerom vođena težnja za Beskonačnim, za Bogom. Kao što duša tvrdice hlepi za "još i još" nadajući se, da će zbrajanjem ništica dostići Beskonačnost, tako isto i tjelesni čovjek hlepi za drugom ženom ili za drugim mužem, uzalud se nadajući, da će drugi ili druga nadoknaditi ono, čega kod prvoga ili kod prve nije bilo. Uzalud je mijenjati gusle, da se pokaže prava melodija. Uzalud je misliti, da je beskonačnost želje, s kojom svaka ljubav počinje nešto drugo osim Boga, s čijom ljubavlju djevica počinje i svršava.

Nijedno ljudsko biće ne može živjeti bez sanja. Onaj, koji sanja jedino o onom, što je ljudsko i tjelesno, mora biti spreman, da će se jednoga dana uvjeriti ili kako je njegova ljubav umrla ili opet kako je on morao umrijeti njoj. Ništa nije vrijedno većega sažaljenja, nego gledati one, koji su tri puta proveli rastavu braka, kako sad čitaju romane s ljubavnim aferama i nadaju se, da će na jednoj njihovoj tiskanoj stranici naći ono, za što znadu, da nisu našli u samom životu. Djevica umire svim sanjama, osim jednoj. I kako vrijeme prolazi, u njezinoj sanji dolazi sve više i više zbilje i stvarnosti, dok se na kraju ne probudi i ne nađe u zagrljaju Ljubljenoga. Za Mariju je rečeno, da je ona sanjala o Kristu, prije nego Ga je začela u svom tijelu. I ako je kršćanstvo Njega prozvalo "Riječ tijelom postala", onda to znači, da je On bio San, koji je postao stvarnost, da je On bio Ljubav, koja je postala Ljubljeni. U pravoj plemenitoj bračnoj ljubavi mora se bračni drug ljubiti kao glasnik transcendentne ljubavi, t. j. kao sanju i kao ideal. Dijete, koje se rodi iz takve ljubavi, smatra se kao glasnik iz drugoga svijeta. A sve je to odsjev one djevičanske ljubavi, kakva se oblikovala u Mariji, koja se odrekla svih zemaljskih ljubavi, sve dok nije, poslan od Oca, došao jedan Glasnik, kojemu je ime Krist. To nije neplodnost, nego plodnost, nikakvo nedostajanje ljubavi, nego njezina slatka ekstaza. I od toga časa, kad je Djevica u svom naručaju držala samu Ljubav, uvijek će svi oni, koji ljube instinktivno provirivati kroz vrata štale, ne bi li uhvatili blijesak onoga, za čim najviše čeznu sve djevice: biti zaljubljen u Prvu Ljubav, koja je alfa i omega, Krist, Sin Živoga Boga.

Kao što disanje treba atmosferu, tako ljubav treba Kristosferu i Marijasferu. Idealna ona ljubav, za koju svi mi držimo, da se nalazi iznad svih ljudskih ljubavi, kojima ljube stvorenja i prema kojoj se mi instinktivno okrećemo nakon toga, što tjelesna ljubav zataji i razočara jest onaj isti ideal, koji Bog nosi u svome srcu - Gospođa, koju je On htio zvati našom presvetom "Majkom". Ona je ta, koju ljubi svaki muškarac, kad ljubi ženu, znao on to ili ne znao. Ona je ono, što želi biti svaka žena, kad promatra samu sebe. Ona je Žena, koja pred svakim muškarcem, kad se vjenča, lebdi kao ideal. Ona se kao ideal krije u nezadovoljstvu svake žene s tjelesnom nasrtljivošću muškarca. Ona je tajna želja, koju ima svaka žena, kad hoće da bude čašćena i pažena. Da bi upoznao ženu u času, kad je posjeduje, muškarac ju je prije toga morao ljubiti u uzvišenom

času svoje sanje. Da bi bila ljubljena od muškarca u času, kad je posjeduje, žena je prije toga morala željeti, da bude ljubljena, čašćena i pažena kao ideal. Iznad svih ljudskih ljubavi uzdiže se još jedna druga ljubav. A ta "druga" ljubav slika je onoga, što je moguće. A to "moguće" je ono, što ljubi svaki muškarac i svaka žena, kad ljube jedno drugo. To "moguće" postalo je stvarnošću u uzor ljubavi Onoga, kojega je Bog ljubio prije nego je svijet stvorio i u onoj drugoj ljubavi, koju svi mi ljubimo zato, jer nam je donesla Krista i zato, jer nas opet nosi Kristu - u Mariji, Bezgrešnoj Djevici, Majci Božjoj.

PETNAESTO POGLAVLJE

P r a v i č n o s t i j e d n a k o s t

Modernim se svijetom šire dvije temeljne zablude o ženi: 1. da do današnjega dana žene nisu nikada bile emancipirane, poglavito zato, jer ih je religija držala u ropstvu i 2. da jednakost znači, da žena imade pravo raditi onaj posao, koji radi muškarac.

Nije istina, da su se žene počele emancipirati istom u moderno doba, i to u onoj mjeri, u kojoj je opadala religija. Zapostavljanje žene započelo je u sedamnaestom stoljeću zajedno s oslabljenjem kršćanstva i u doba industrijske revolucije poprimilo je svoj određeni oblik. U doba kršćanske civilizacije žene su uživale prava, povlastice, časti i dostojanstva, što ih je poslije nje progutao vijek stroja. Krivo mišljenje o tome pitanju nitko nije bolje raspršio nego Mary Beard u svojoj učenoj knjizi: W o m e n a s f o r c e i n H i s t o r y - Žene kao snaga u povijesti. Na temelju povijesnih dokumenata ona dokazuje, da su za vrijeme Srednjega vijeka sedamdeset i dva ceha u Engleskoj od osamdeset i pet njih - koliko ih je uopće bilo - imali za svoje članove žene, koje su po svojim pravima bile potpuno izjednačene s muškarcima, čak i u takvim zvanjima kao što su brijači i mornari. One su vjerojatno govorile jednako slobodno i otvoreno kao i muškarci, jer je jedno od cehovskih pravila glasilo: "Sestre jednako kao i braća neka se ne upuštaju u jogunaste i buntovne rasprave." U Parizu je postojalo petnaest cehova, koji su bili pridržani isključivo ženama, dok je osamdeset njih primalo kako muške tako i ženske članove. Ništa nije povijesno pogrešnije, nego je mišljenje, da je istom u ovo naše moderno doba ženama priznato pravo da stupaju u zvanja.

Arhivi i isprave kršćanskih vremena Srednjega vijeka bilježe imena tisuća i tisuća žena, koje su javno djelovale, koje su izvršile svoj utjecaj na društvo i kojih su imena danas upisana u popis svetaca. Katarina je Sijenska sama ostavila jedanaest debelih svezaka svojih spisa. Sve do sedamnaestog vijeka u Engleskoj žene su bile uključene u poslovni život zemlje, i to možda čak i više nego su danas. U stvari tako je mnogo žena sudjelovalo u poslovnom i privrednom životu, da je bio donesen zakon, koji je propisivao, da muževi ne će odgovarati za dugove svojih žena. Između 1553. i 1640. deset postotaka izdavačke djelatnosti u Engleskoj otpadalo je na žene. Jer su pojedina kućanstva

raspolagala sa svojim vlastitim tkaonicama, kuhinjama, praonicama i glačaonicama, smatra se, da su u predindustrijsko doba žene proizvodile polovicu dobara, što ih je tražila zajednica. U Srednjem su vijeku žene bile isto toliko odgojene i obrazovane, koliko i muškarci. I tako je bilo sve do sedamnaestoga stoljeća. Istom tada su žene bile isključene od odgajanja i obrazovanja. Napokon u doba industrijske revolucije bile su ograničene sve djelatnosti i sloboda žena, jer su strojevi preuzeli posao proizvodnje i jer su muškarci nagrnuli u tvornice. A iza toga je onda uslijedio gubitak zakonskih prava žene, koji je svoj vrhunac dosegao u doba engleskoga pravnika Blackstonea (Sir William, 1723-1780), kad je taj proglasio da je u pogledu zakona "žena civilno mrtva".

Kad se to oduzimanje prava nastavilo, žena je osjetila gubitak svoje slobode, i to s pravom, jer je osjetila, da joj je muškarac nanio štetu i da joj je oteo njezina zakonita prava. Nato je ona pala u zabludu povjerovavši, da se ona sama mora proglasiti jednakom muškarcu zaboravivši pri tome, da je njoj već u dio pala određena superiornost s razloga njezinih organskih i funkcionalnih razlika, po kojima se ona razlikuje od muškarca. Jednakost je po tome dobila značenje: u negativnom smislu: uništenje i nestanak svih povlastica, koje bi uživale određene osobe ili razredi, a u pozitivnom smislu: potpuna i bezuvjetna seksualna jednakost s muškarcem. Takvi su nazori uneseni u prvu odluku o seksualnoj jednakosti, koja je 1848. donesena u Seneca Falls, New York i koja glasi: "Kad je donesen zaključak, da je žena jednaka s muškarcem, onda se time htjelo istaknuti, da je već sam Stvoritelj odredio, da bude tako i da vrhovna korist ljudskoga roda zahtijeva, da žena bude zaista priznata takvom".

To nas dovodi do druge zablude u građansko-kapitalističkoj teoriji o ženi, t. j. do nemogućnosti, da se uvidi razlika između matematičke i proporcionalne jednakosti. Matematička jednakost podrazumijeva potpunu jednakost u plaći: dva čovjeka, koji u istoj tvornici rade isti posao, moraju primati jednaku plaću, koju zaslužuje njegov doprinos u radu. U obitelji na pr. roditelji se moraju brinuti za svu djecu, ali to ne znači, da zato, što je šesnaestgodinja Marija dobila večernju haljinu od organdija s čipkama, takvu istu haljinu mora dobiti i sedamnaestgodišnji Ivica. Kad su se žene dale na to, da potraže i da natrag dobiju svoja stara prava i povlastice, koje su uživale u kršćanskoj civilizaciji, one su onda sebi zamišljale jednakost u matematičkim jednadžbama i u seksualnim pojmovima. Osjetivši se nadjačanima od čudovišta, koje se zove "čovjek", one su poistovjetile slobodu i jednakost s pravom, da rade onaj posao, koji radi muškarac. One se nisu nimalo osvrtale na psihološke, socijalne i druge prednosti, koje su bile njihove specifične vlastitosti sve do onoga časa, dok brbljanje građanskoga svijeta i poretka nije doseglo svoj klimaks u nazoru, koji zastupa mišljenje, da je žena emancipirana onoga časa, kad "jednakopravna s muškarcem" silazi zajedno s njim na rad u rudnik. Posljedica takvih pogleda bila je,

da je ženino oponašanje muškarca i njezino bježanje od majčinstva prouzrokovalo tolike neuroze i psihoze, koje su išle tako daleko, da su dosegle razmjere, koji zabrinjuju. Kršćanska civilizacija nije nikada naglašavala jednakost u matematičkom smislu, već samo u proporcionalnom smislu, jer je pogrešna ona jednakost, koja svodi ženu na to, da ona loše oponaša muškarca. Čim je jedanput žena postala matematički jednaka s muškarcem, on joj više ne ustupa mjesto u autobusu, niti pred njom skida šešir u dizalu. U jednoj njujorškoj podzemnoj željeznici nedavno je jedan muškarac ponudio svoje mjesto nekoj ženi i ona se onesvijestila. Kad je opet došla k sebi, ona mu je zahvalila, ali tada se o n onesvijestio.

Moderna je žena postala jednaka s muškarcima, ali time ona nije postala sretna. Ona je postala "emancipirana", slobodna kao njihalo sata, koje su otkinuli od sata i koje sad više ne može slobodno hodati. Ili je opet kao cvijet, koji je otkinut od svojega korijena. Tražeći matematičku jednakost s muškarcem ona je izgubila od svoga dostojanstva u dva smisla: prvo, što je postala žrtvom muškarca, a drugo, što je postala žrtvom stroja. Ona je postala žrtvom muškarca zato, jer je postala samo oruđe njegova uživanja i jer je prostom izmjenom sterilnih egoističkih čuvstava stala služiti njegovim potrebama. A postala je žrtvom stroja zato, jer je kreativni princip života podvrgla proizvodnji stvari, koje nemaju života.

To nije nikakva osuda žene, koja vrši svoje samostalno zvanje, jer glavno pitanje nije to, hoće li žena naći milost u očima muškarca, nego, može li ona zadovoljiti temeljne prirođene instinkte ženske naravi. Jer problem žene sastoji se u tome, može li ona određena, od Boga joj dana specifično ženska svojstva razviti onako, kako su joj dana, t. j. može li im ona dati adekvatan i potpun izraz. Ta specifično ženska svojstva u glavnom su ova: odanost, požrtvovnost i ljubav. Ona ne moraju na svaki način doći do izražaja ni u obitelji, ni u nekom samostanu. Ona mogu naći sebi put i u socijalnom životu, u skrbi za bolesne, siromašne i neuke - u vršenju sedam djela tjelesnoga milosrđa. Više puta čujemo govoriti, da je žena, koja je zaposlena u svome zvanju, tvrda, nemilosrdna, neosjećajna. U manjem broju slučajeva to može biti istina. No ako jest tako, onda tome nije razlog činjenica, što ona radi u svome zvanju, nego je razlog u tome, što je ona svoje zvanje otrgla od dodira s ljudskim bićima tako, da bez njih ne može zadovoljiti dublje čežnje svojega srca. Vrlo lako može biti, da se pobuna protiv moralnosti i oduševljenje za sjetilne užitke kao cilj i svrhu života javljaju kao posljedica činjenice, što je život promašio i izgubio svoju duhovnu puninu. Ljudi, koji su se najprije prevarili i razočarali u svojim nazorima, postaju zatim ojađeni i cinički, dok napokon ne završe u samoubojstvu.

Riješenje leži u povratku kršćanskom poimanju, u kojemu je naglasak postavljen ne na j e d n a k o s t , nego na p r a v i č n o s t - not on e q u a l i t y but on e q u i t y . Jednakost znači zakon. Ona je matematička,

apstraktna, opća i bezobzirna. Za nju ne postoje nikakvi uvjeti života ni međusobni odnosi, nikakve prilike i okolnosti, nikakve sličnosti ni razlike. A pravičnost je ljubav, milosrđe, razumijevanje, simpatija, suosjećanje. Ona dopušta da se uzmu u obzir pojedinosti, prizivi, molbe i žalbe pa čak da se i odstupi od utvrđenih pravila i propisa, koji još nisu postali zakonom. Govoreći detaljnije, pravičnost je upravo primjenjivanje zakona na pojedinu osobu. Pravičnost se oslanja na moralne principe i rukovodi se razumijevanjem razloga pojedinih obitelji, koji izlaze iz okvira zakonske krutosti. U starom engleskom pravu iz kršćanskih vremena građani, koji su tražili od suda izvanredne povlastice, molili su ih "u ime Božje ljubavi i za volju kršćanskoga milosrđa". To je bio razlog, zašto su na čelu Suda dobrih ljudi - (The Court of Equity - Sud dobrih ljudi, Sud pravičnosti) - stajali svećenici, koji su svoje odluke donosili na temelju propisa Kanonskoga prava. I uzalud su civilni pravnici sa svojim strogim propisima ustajali protiv njihovih presuda. Željezni prsten, koji se nalazio na izvanjskoj strani glavnih crkvenih vrata i koji je mogao uhvatiti svaki progonjeni zločinac, davao mu je ono, što je u povijesti poznato kao "pravo crkvenoga utočišta" ili kao azil. Na jednoj strani je dotičnoga pravo azila oslobađalo od propisa civilnoga prava, ali ga je zato na drugoj strani podvrgavalo milosrdnijem zakonu Crkve.

Primjenjujući takvo shvaćanje na žene, jasno je, da osnovica za sva ženska potraživanja i za sve ženske zahtjeve, molbe i žalbe mora biti prije P r a v i č n o s t - e q u i t y - nego li j e d n a k o s t - e q u a l i t y. Pravičnost dosiže dalje od jednakosti, jer s obzirom na neka gledišta i oblike života ona traži, da joj se prizna pravo prvenstva i premoći. Pravičnost je savršenstvo jednakosti, a ne njezin nadomjestak. Njezina je prednost u tome, da priznaje specifične razlike između muškarca i žene, koje prednosti jednakost nema. Činjenica je, da muškarac i žena već po samom svom spolu nisu jednaki. Naprotiv oni su potpuno različni i jedino radi toga, jer su različni, oni se nadopunjuju među sobom. Po svojoj životnoj funkciji svaki od njih imade svoju životnu nadmoćnost. Muškarac i žena jednaki su utoliko, ukoliko imaju jednaka prava i jednaku slobodu, isti konačni cilj života i ukoliko su oboje njih otkupljeni istom Krvlju našega Božanskog Spasitelja. Ali po svojoj funkciji muškarac i žena različni su jednako kao ključanica i ključ.

Jedan od najvećih događaja, o kojima izvještava Stari Zavjet, otkriva tu razliku. Dok su Židovi živjeli u perzijskom ropstvu, prvi ministar kralja Asvera Aman tražio je od svoga gospodara, da mu dopusti poubijati sve Židove, jer se oni radije pokoravaju Božjem zakonu nego perzijskom. Kad je bila proglašena naredba, da se imaju poubijati Židovi, nekolicina predstavnika židovskoga naroda zamolila je svoju sunarodnicu Esteru, da stupi pred bezbožnoga kralja i da izmoli milost za svoj narod. Ali tome je na putu stajao zakon, po kojemu se morao smrću kazniti svaki onaj, koji bi došao pred lice kraljevo, osim ako bi kralj prema njemu is-

pružio svoje žezlo za znak, da se može slobodno približiti. Tako je glasio z a k o n . Ali Estera je rekla: "Makar i protiv zakonu, jer nisam pozvana, ja ću poći kralju i izložiti se opasnosti smrti" (Est. 4, 16). Estera je postila i molila se Bogu, a zatim se približila prijestolju. Hoće li se žezlo spustiti? Kralj je isprižio svoje zlatno žezlo prema njoj. Estera je prišla bliže i poljubila njegov vršak. Na to joj je kralj progovorio: "Šta želiš, kraljice Estero? Kakva li te želja nosi?" (Est. 5, 3).

Taj se događaj u svim kršćanskim vjekovima tumačio kao pouka, da Bog želi samome sebi pridržati vlast nad pravdom i zakonom, a Mariji, Njegovoj Majci, da će biti dana vlast milosrđa. Tijekom kršćanskih stoljeća naša je presveta Majka nosila naslov, koji je odonda pao u zaborav, a glasio je: Naša Gospa od Pravičnosti. Henry Adams opisuje Našu Gospu od Pravičnosti u katedrali u Chartresu. Kroz cijelu lađu crkve protežu se na jednoj i na drugoj strani serije prozora od obojena stakla neprocjenjive vrijednosti. Jednu je seriju poklonila Blanche de Castile, a drugu seriju njezin neprijatelj Pierre de Dreux . Po tim prozorima čovjek bi pomislio, da ta dva neprijatelja "nastavljaju rat i u samom srcu katedrale." Ali nad glavnim oltarom sjedi na prijestolju Djevica Marija, Gospa od Pravičnosti, sa svetim Djetetom na svojim koljenima, predsijedajući suđenju i mirno slušajući molbe za milosrđe u korist grešnika. Kako lijepo kaže Marija Beard: "Blažena Djevica znači za ljude moralnu, čovječansku i čovjekoljubivu snagu nasuprot strogim zapovijedima Božjega zakona". A mi možemo dodati, da samilost, milosrđe, razumijevanje i istinsko suosjećanje s ljudskim potrebama i nevoljama, iskreno uživljevanje u njih i jesu posebna slava i čast žene. Kad žene odstupaju od uloge Naše Gospe od Pravičnosti i od njezina prototipa Estere i uporno zahtijevaju samo jednakost, one onda gube svoju najbolju priliku, da izmjene i poprave svijet. Zakon se danas nalazi u velikom defektu. Pravnici ne vjeruju više, da iza zakona stoji Božanski Sudac. Preuzete se obveze ne smatraju više nepovredivim svetinjama. Pa čak i sam mir se osniva više na snazi velikin nacija, negoli na pravdi Boga. Dok dandanas pravo traži istom svoje putove, pred ženama se nalazi izbor: ili da se po strogoj točnosti u cijelosti izjednače s muškarcima ili da se priključe Pravičnosti, milosrđu i ljubavi i da svijetu, koji je bez ljubavi i bez milosrđa dadu ono, što mu jednakost nikada ne može dati.

Kad bi žene s punom sviješću svoje stvaralačke moći znale kazati svijetu: "Dvadesetgodišnje muke nas stoji, da od djeteta odgojimo čovjeka i mi ustajemo protiv toga, da svaka generacija ubija te ljude u ratu". I takvo bi držanje pridonijelo miru u svijetu više, negoli sva vijećanja i svi ugovori. Tamo gdje vlada jednakost, tamo je i pravednost, ali tamo nema ljubavi. Ako je žena jednaka s muškarcem, to ona uživa određena prava, ali - nikada nijedno srce nije živjelo samo od prava. Svaka ljubav zahtijeva nejednakost ili nadmoćnost. Onaj, koji ljubi uvijek kleči na koljenima. A ljubljeni mora biti uvijek uzdignut na nekom pijedestalu. Bio to muškarac ili žena, jedan se uvijek

mora smatrati, kao da nije vrijedan drugoga. Štoviše i sam se Bog ponizio u svojoj ljubavi, da bi pridobio čovjeka i kao što je rekao, On "nije došao na svijet zato, da drugi Njemu služe, nego zato, da On služi drugima". A čovjek opet sa svoje strane kod sv. Pričesti pristupa tome Spasitelju, koji je pun ljubavi govoreći Mu: "Gospodine, nisam dostojan!"

Kao što smo rekli, karijere žena s njihovim vlastitim zvanjem ne defeminiziraju ženu. Inače Crkva ne bi bila uzdigla na oltare svetosti žene, koje su se istakle u političkom životu, kao što je na pr. slučaj sv. Elizabete ili sv. Klotilde. Nepromjenljiva je činjenica, da nijedna žena nije sretna tako dugo, dok nema nekoga, za koga može žrtvovati samu sebe, i to ne iz čuvstva robovanja, nego iz čuvstva ljubavi. K ženinoj sposobnosti njezine privrženosti, odanosti i požrtvovnosti pridružuje se još i njezina ljubav prema stvaralačkoj snazi. Muškarca je strah umrijeti, a ženu je strah ne živjeti više. Za muškarca, život je on sam, a za ženu, život su drugi. Ona misli manje na to, kako bi produžila život samoj sebi, a više na to, kako bi ga produžila drugima, i to tako jako, da je u svojoj požrtvovnosti spremna samu sebe žrtvovati za druge. U onoj istoj mjeri, u kojoj joj karijera ne pruža priliku da oživotvori te svoje sposobnosti, žena se defeminizira, t. j. gubi svoja karakteristična ženska svojstva. Jer, ne mogu li te njezine sposobnosti naći sebi oduška u kući ili u obitelji, to ona onda mora pronaći mjesto njih ovaj ili onaj nadomjestak u djelima milosrđa, u obrani kreposnoga života ili u obrani prava tako, da kao druga Klaudija potiče na dobro i svojim savjetima poučava svojega muža, koji misli samo na poslovni i trgovački život. U tome slučaju će ženina služba, kojom ona zaslužuje sebi svoj svagdašnji život, postati samo predigra i preduvjet, da ona može razviti pravičnost, koja je njezina najveća slava.

Visina svake civilizacije procjenjuje se prema visini, na kojoj se u njoj nalazi žena. Razlog je tome taj, što postoji osnovna razlika između znanja i ljubavi. Kad mi nešto shvaćamo, onda mi to spuštamo na razinu našega shvaćanja, našega razuma. Svakidašnji razum može samo tako razumjeti apstraktne principe fizike, da mu se oni prikažu u primjerima. No kad ljubimo, mi se uvijek nastojim uzdići do želja onoga, koga ljubimo. Ljubimo li mi glazbu, mi ćemo se rado podvrći njezinim zakonima i njezinim pravilima. Kad muškarac ljubi ženu, onda nužno i njegova ljubav mora biti toliko plemenitija, koliko je plemenitija žena. Što su viši zahtjevi, koje postavlja žena, to vredniji mora biti muškarac. U tome je razlog, zašto je žena mjerilo za visinu naše civilizacije. Na našemu je vijeku, da odluči, hoće li žena zahtijevati jednakost spolova i pravo, da radi sa istom blanjalicom s muškarcem ili će ona zahtijevati pravičnost i njome dati svijetu ono, što mu nijedan muškarac ne može dati. U ove poganske dane, kad žene ništa drugo ne žele, nego da budu jednake s muškarcem, muškarci su izgubili poštovanje prema njima. U kršćansko doba, kad su muškarci bili jači, žene su uživale najveće poštovanje. Kako ističe pisac knjige: M o n t S a i n t M i c h e l i

C h a r t r e s : "Dvanaesti i trinaesti vijek bijaše doba, kada su muškarci bili najjači. Nikada ni prije ni kasnije nisu oni pokazali toliko snage na tako različitim područjima, niti su pokazali toliku inteligenciju na primjeni svojih snaga. Pa ipak sva ta čudesa povijesti gotovo bez ijednoga jedinog izuzetka: ti Plantageneti, ti skolastički filozofi, ti arhitekti Reimsa i Amiensa, ti Inocenti, Robin Hoodi i Marko Poli, ti križari, koji su posagrađivali svoje divovske tvrđave po cijelome Levantu, ti redovnici, koji su divlje pustinje i neplodne zemlje pretvarali u bogate žetve - duboko su se klanjali pred ženom." Neka protumači to, tko zna! Bez Marije ljudi nisu imali nikakve druge nade osim ateizma, a za nj čovječanstvo tada još nije bilo zrelo. Pritisnuti sa svih strana muškarci su poput ovaca, što hoće da pobjegnu mesaru, jurnuli k Mariji i bili su presretni, da su našli zaštitu i nadu u jednom biću, koje je moglo razumjeti jezik, kojim su oni govorili. Gospa je shvaćala isprike, koje su oni pred nju iznosili. Tako je dakle cjelokupno društvo toga vremena pod njezinu obranu stavilo sav svoj kapital: duhovni, umjetnički, intelektualni i ekonomski. Što više, u velikoj mjeri stavilo je pred njezine noge, čak i svoj pokretni i nepokretni imetak. Na temelju toga lijepo je za Mariju rekao Abelard: "Iza Presvetoga Trojstva ti si naša jedina nada... ti si tamo postavljena kao naša odvjetnica. Svi mi, koji se bojimo srdžbe Suca, utječemo se Sučevoj Majci, koja već po samoj svojoj naravi majke mora posredovati za nas i prema nama grešnicima zauzeti mjesto majke."

Kršćanstvo ne traži od moderne žene niti da bude isključivo Marta niti isključivo Marija. Ne mora ona birati niti profesionalnu karijeru niti kontemplaciju, jer Evanđelje o Marti i Mariji Crkva čita primjenjujući ga na Blaženu Gospu, kao simbol, koji je ujedinio u sebi obadva načina života, kako spekulativni, tako i praktički, kako služeći našemu Gospodinu, tako i sjedeći kod Njegovih nogu i slušajući Ga. Hoće li žena da bude revolucionar, onda joj je vođa Ž E N A , jer je ona ispjevala u duhovnom smislu najrevolucionarniju pjesmu, koja je ikada napisana: M a g n i f i k a t , kojoj je glavni sadržaj ukidanje sila i gospodstava, a uzvišenje poniznih. Ona je razbila ljusku ženske izoliranosti od svijeta i donijela ženu natrag u širok ocean čovječanstva. Ona, koja je Kozmopolitska Žena, daje nam Kozmopolitskoga Muža, zbog čega će je blaženom zvati svi naraštaji.

Marija je nadahniteljica svega ženskoga roda, ne zbog toga, što bi ona tražila jednakost spolova (dosta čudno, to je bila jedna jedina jednakost, o kojoj ona uopće nije ništa znala), nego zbog toga, što je imala tako uzvišenu službu, da ju je ona uzdigla iznad muškarca, kad ga je ona mogla začeti i nositi u sebi, kako je to bio unaprijed prorekao prorok Izaija.

Mi trebamo velikih ljudi, kao što je bio apostol naroda sv. Pavao, s dvosjeklim mačem, da rasijeku okove, koji sputavaju životne energije svijeta. Mi trebamo velikih ljudi, kao što je bio apostolski prvak sv. Petar, koji će

smionim udarcem svojega izazova zazvečati po oklopu svjetske licemjernosti. Mi trebamo velikih ljudi, kao što je bio sv. Ivan, koji će svojim jakim glasom probuditi svijet iz mekoputnoga sna nejunačkoga spavanja. Ali mi još više trebamo žene! Žene, kao što je Marija Kleofa, koje će odgojiti sinove za to, da podižu bijele hostije nebeskom Ocu. Žene, kao što je Marija Magdalena, koje će zgrabiti u svoje ruke zapetljana i zamršena povijesna - naoko razorenog i upropaštenog života - i istkati iz njih sjajne goblene savršenosti i svetosti. Iznad svega opet trebamo žene, kao što je Marija, Naša Gospa od Pravičnosti, koje će ostaviti sjaj i čar ovoga svijeta i zamijeniti ih sjenom i mirom križa, u kojima se rađaju i odgajaju sveci. Nek nam se vrate žene takva kova, neka dođu i neka spasavaju svijet putem pravičnosti! Mi ćemo ih radosno dočekati i svim srcem pozdraviti, ne kao "moderne žene, koje su negda stajale nad nama, a danas su jednake s nama", nego kao kršćanske žene, koje stoje najtjesnije uz Križ Velikoga petka, ali koje i prve stižu na Grob uskrsnoga jutra.

ŠESNAESTO POGLAVLJE

G o s p a s v e g a s v i j e t a

Ovaj se događaj odigrao kod Bantu plemena u Afričkom Kongu. Jedna je Bantu majka vjerovala, da zli dusi muče njezino dijete, premda je dijete taj čas imalo samo kašalj hripavac. I majci nije ni na pamet palo, da zazove u pomoć ime Božje, premda plemena Bantu imadu svoje ime za Boga. Zovu ga N z a k o m i b a. Ali taj narod je držao, da mu je Bog potpuno strano biće i pretpostavljao je, da se on ni malo ne zanima za ljudske jade i nevolje. Glavna je njihova briga bila, kako da uteknu zlim duhovima. To je jedna od osnovnih značajki svih misijskih zemalja. Poganski su narodi mnogo više zabrinuti, kako će umiriti zle duhove, nego kako će ljubiti Boga.

Sestra misionarka, koja je ujedno i liječnica i koja je nadgledala i liječila dijete, uzalud je pokušavala uvjeriti ženu, da je Bog ljubav. Njezin je odgovor bio potpuno različna riječ: "E e f e e". Nato joj je sestra misionarka rekla: "Ali Božja ljubav je upravo to isto, što i: N z a - k o m b' A c o k' - E e f e e . Bog osjeća za nas jednaku ljubav, kakvu ljubav osjeća majka za svoju djecu." Drugim riječima, majčinska je ljubav ključ za Božju ljubav. Sv. Augustin, koji je tako odano ljubio svoju majku sv. Moniku, morao je sigurno nešto slično imati na pameti, kad je rekao: "Dajte mi čovjeka, koji je ljubio i ja ću protumačiti, što je Bog."

Ta nam istina nameće pitanje: "Može li religija postojati bez majčinstva?" Na svaki način nijedna religija ne postoji bez očinstva, jer je jedna od najispravnijih oznaka Božjih to, da je On Darovatelj i Upravitelj svih stvari. Nu otkako je u naravnom redu majčinstvo isto toliko potrebno koliko i očinstvo, ako ne možda čak još i više, mora li onda pobožno vjerničko srce biti bez žene, koju će ljubiti? U životinjskom carstvu majke su one, koje se bore za svoj podmladak, jer ga očevi ponajčešće ostavljaju. S ljudskoga gledišta život bi uistinu morao biti vrlo sumoran i tup, kad svakoga njegovog trena ne bismo mogli sa zahvalnošću gledati na majku, koja je širom otvorila dveri života zato, da bi nam dala život i koja ga je potom podržavala onom svojom velikom nenadoknadivom ljubavlju, koja je za svako dijete cijeli njegov svijet.

Po svojoj naravi udata žena je čedo vremena, jer uvijek, dok god živi, ona može postati udovicom. Ali naprotiv,

majka stoji izvan vremena. Neka i umre, ona i nadalje ostaje majka. Ona je slika vječnosti u vremenu, sjena beskonačnosti u konačnosti. Stoljeća se raspadaju i nestaju zajedno sa svojim civilizacijama, a majka ostaje i dalje darovateljica života. Muškarac radi u ovoj generaciji, a majka u budućoj. Muškarac t r o š i svoj život, majka ga obnavlja.

Majka je također čuvarica pravičnosti u svijetu, kao što je muž čuvar pravde. Nego pravda bi se izrodila u okrutnost, kad je ne bi ublaživalo ono milosrdno pozivanje na ispričavajuće okolnosti, koje može izraziti samo majka. Kao što muškarac čuva zakon, tako žena čuva pravičnost ili onaj duh dobrostivosti, plemenitosti, blagosti i suosjećajnosti, koji ublažuje oštrinu zakona. Vergilije je otpočeo svoj veliki spjev pjevajući "oružje i muža" -"arma virumque cano" - a ne, pjevajući o ženama. Kad žene spadnu na to, da moraju nositi oružje, onda one time gube ono specifično svojstvo ženskoga spola. Onda pravičnost i milosrđe nestaju s ove zemlje.

Kultura potječe od žene, jer da ona nije naučila svoju djecu govoriti, velike duhovne vrednote svijeta ne bi bile prešle s jednoga pokoljenja na drugo. Hraneći najprije samo tijelo, što ga je rodila, ona po tom isto tako djetetovu duhu daje hranu svojega duha. Kao čuvarica duhovnih vrednota, kao zaštitnica ćudorednosti kod djece i kod mladeži ona čuva kulturu, koja imade za predmet sadržaj i svrhu života, dok muškarac podržava civilizaciju, koja se bavi samo sredstvima.

Nepojmljivo je, da bi takva ljubav mogla biti bez pralika Majke. Kad gledamo desetke tisuća kopija Murillova Bezgrešnoga Začeća, onda sigurno znamo, da mora postojati i originalna slika, prema kojoj su te kopije načinjene. I ako očinstvo imade svoj pralik u nebeskom Ocu, koji je Darivatelj svih darova, onda sigurno ni tako divna pojava kao što je majčinstvo ne može biti bez jedne originalne Majke, čije crte u različitim stupnjevima oponaša svaka majka. Poštovanje, koje pokazujemo ženi, pripada tome idealu, koji stoji iznad svake žene. Kako to lijepo kaže jedna stara kineska legenda: "Govoriš li nekoj ženi, onda joj govori sa svom čistoćom svojega srca. Kaži sam sebi: Stavljen u taj grešni svijet bit ću čist kao bijeli ljiljan, koji se ne da okaljati blatom, u kojemu raste. Je li ona stara? Smatraj je, kao da je tvoja majka! Je li vrijedna poštovanja? Smatraj je, kao da je tvoja sestra! Je li joj je cijena nešto niža? Smatraj je, kao da je tvoja mlađa sestra! Je li ona dijete? Vladaj se prema njoj s poštovanjem i učtivošću!"

Zašto bi svi predkršćanski narodi bili slikali, u kamenu klesali, pjesme pjevali i sanjali o nekoj idealnoj ženi, ako ne bi bili stvarno vjerovali, da takva žena m o r a postojati? Stvarajući od nje mit i legendu, oni su je okružili misterijem, koji ju je uzdigao iznad carstva vremena i koji je stvorio od nje više nebesko negoli zemaljsko biće. U svim narodima živi čežnja za majčinskim, za božanskim, za idealom, od kojega se rađa cjelokupno majčinstvo uopće, kao što se sunčeve zrake rađaju od sunca.

Sva se Izraelova nada ispunila, kad je došao Mesija. Ali sva nada pogana nije se još ispunila. Danijelovo proroštvo, da će Krist biti: E x s p e c t a t i o G e n t i u m - Očekivanje Pogana - dosada se ispunilo samo jednim dijelom. Kao što je Jeruzalem doživio dane svojega pohoda, a da to nije znao, tako i svaki narod, svaka rasa i svaka nacija imade svoje određeno vrijeme milosti. Jednako kao što je Bog u svome Promislu gotovo tisuću i pet stotina godina nakon rođenja svojega Sina, krio Američki kontinent od Staroga Svijeta i tada istom dopustio, da su Kolumbovi brodovi probili zastor, koji je visio pred njim, tako je on držao zastor pred mnogim narodima Istoka sve do danas tako, da bi konačno u ovaj dvanaesti sat brodovi Njegove milosti mogli probiti taj zastor i objaviti tim narodima neumrlu jakost Utjelovljenja Božjega Sina. Današnja kriza svijeta jest otvaranje Istoka, da primi moć Kristova Evanđelja. Praktični Zapad, nakon toga što je izgubio vjeru u Utjelovljenje, počeo je vjerovati, da čovjek radi sve, a Bog da ne radi ništa. A nepraktičan, kontemplativan Istok, koji je vjerovao, da Bog radi sve, a čovjek da ne radi ništa, vrlo je blizu onome času, kad će svanuti njegov dan, u koji će on otkriti istinu, da čovjek može učiniti sve u Bogu, koji ga jača.

Nego ipak nemoguće je zamisliti, da bi Istok doživio svoj vlastiti advent ili dolazak Kristov, a da prije toga ne prođe onu istu pripravu, koju je nekoć prošao Izrael po Mariji. Kao što bez Marije ne bi nikada moglo biti Kristova adventa u tijelo kod Njegova prvog dolaska na svijet, tako isto ne može biti nikakva dolaska Kristova u duhu među pogane, ako mu i opet Marija ne pripravi put. Kao što je Marija bila oruđe, da se ispuni nada Izraela, tako je ona isto oruđe, da se ispuni nada pogana. N j e z i n a j e u l o g a , d a p r i p r a v l j a put I s u s u . Ona je to već učinila f i z i č k i davši Mu tijelo, koje je moglo svladati smrt, davši mu ruke, kojima je On mogao blagoslivljati djecu i davši mu noge, kojima je On mogao tražiti izgubljene ovce. I kako je Marija pripremila Njegovo tijelo, pripravlja ona sada duše za Njegov dolazak. Kao što je ona bila u Izraelu prije, nego se Krist rodio, tako je ona sada u Kini, u Japanu, i u Oceaniji prije, nego se tamo Krist rodio. Ona i d e p r e d Isusom, ne ontološki, nego fizički: u Izraelu kao Njegova Majka, a među poganima duhovno, tako da priprema Njegov šator među ljudima. Nema ih mnogo, koji bi u strogom smislu riječi mogli kazati "Oče naš", jer se u tim riječima podrazumijeva, da smo mi dionici božanske naravi i braća s Kristom. Bog nije naš Otac samo zato, što smo mi Njegova stvorenja. Iz toga razloga On bi bio samo naš Stvoritelj. Očinstvo nastaje samo na taj način, da mi putem posvetne milosti postajemo dionici Njegove božanske naravi. Ta se velika istina u liturgijskom životu Crkve pokazuje na taj način, da se u najvećem dijelu crkvenih obreda moli O č e n a š . U Misi on se moli naglas, jer se kod nje pretpostavlja, da su svi prisutni po sakramentu sv. krsta već postali sinovi Božji. Ali kad se obavlja takav obred, kod kojega se ne

može pretpostaviti, da su svi prisutni u milosti posvetnoj, onda Crkva moli Oče naš tiho.

Otuda dakle slijedi, da pogani, koji nisu još kršteni ni krstom vode ni krstom želje ne mogu govoriti O č e n a š , ali na svaki način m o g u govoriti Z d r a v o M a r i j o ! Kao što postoji milost, koja pripravlja na milost, tako u svim poganskim zemljama na svijetu djeluje utjecaj Marije, koja pripravlja svijet za Krista. Ona je duhovni "Trojanski konj", koji priprema napad ljubavi njezina božanskog Sina, ona je "Peta kolona", koja djeluje među poganima iznutra jurišajući na njihove gradove i osvajajući ih, a da to njihovi Mudri Ljudi ni ne opaze. Ona nije me uči, da pjevaju njezin M a g n i f i k a t , još prije, nego su upoznali njezina Sina.

U pradavno već doba govoraše o Mariji pjesnik i kralj David kao o kraljici, koja pripravlja Izrael na prvi dolazak Kristov:

S desne ti strane stoji kraljica sjajna u ofirskom zlatu.

Čuj, kćeri! Pogledaj i prigni uho svoje! Zaboravi narod svoj i očinski dom svoj!

Kralj žudi za ljepotom tvojom; jer on je Gospod tvoj - njemu se pokloni!

Batsor, tebi čestitaju s darovima najbogatiji u narodu.

Kći kraljeva korača unutra u punom sjaju, haljina njezina zlatom je izvezena.

U haljini iskićenoj vode je kralju, za njom djevojke, drugarice njezine, privode k tebi.

Vode ih veselo i radosno, ulaze u palaču kraljevu.

Ja ću uzdržati spomen o imenu tvojem od koljena na koljeno. Zato će te slaviti plemena na vijek vijeka!

S druge opet strane svijeta, odakle se ne bismo ni nadali, pridolazi još jedan pjesnički prilog "Sjajnoj Gospođi s velom u tom crnom svijetu", koji je napisao Percy Bysshe Shelley:

O Serafe nebesa! Previše mio, a da bi bio ljudsko biće!
Pod tim blistavim oblikom Žene skrivaš
Sav ostatak svjetlosti, ljubavi i besmrtnosti,
Koji ne može više stati u tebe!
Slatki blagoslove u vječnome prokletstvu!
Sjajna Gospođo s velom u tom crnom svijetu!
Ti mjeseče s onu stranu zvijezda! Ti živi liku
Među mrtvima! Ti zvijezdo iznad bura i oluja!
Ti čudo! Ti ljepoto! Ti najmoćniji stvore!
Ti skladu u umjetnosti Prirode! Ti Zrcalo,
U kojemu, kao u sjaju sunca
Sav život plamti zapaljen tvojim pogledom!
Da! Čak i jednostavne riječi, kojima te tako nespretno slavim,
Neobičnim poput munje sijevaju žarom!
Ja molim te, da ti iz ove vajne pjesme izbrišeš
Sve ono, što je u njoj smrtno i pogrešno.

S tim jasnim kapima, koje kao sveta rosa padaju
S tvojih svijetlih očiju i do dna ožalošćuju tvoju
predragu dušu.
Plači najprije tako dugo, dok bol ne postane blaženstvo,
A potom uživaj u njemu tako, da ono nikad ne umre.

O kineskoj božici milosrđa Kwan-yin, kojoj su s ustiju Kineza otišle bezbrojne molbe, pripovijeda se krasna legenda. Prema toj legendi ta je princeza živjela u Kini stotine godina prije, nego se Krist rodio. Njezin otac, koji je bio kralj, odlučio je, da se ona uda. Ali nakanivši svoj život posvetiti djevičanstvu, ona je utekla u samostan. Rasrđeni je otac spalio samostan i nju natjerao, da se vrati u njegovu palaču. Stavljena pred alternativu, da izabere ili smrt ili vjenčanje, ona je ostala uporna kod svojega zavjeta djevičanstva. Tada ju je otac zadavio. Tigar je njezino tijelo odnio u pakao. Tu je ona dobila ime "božica milosrđa". Njezino posredovanje u korist milosrđa bilo je tako veliko i ona je njime smekšavala srca paklenih stanovnika, tako, da su joj na kraju sami đavli naredili, da napusti pakao. Oni su se naime bili prestaršili, da im ne isprazni pakao. Poslije toga "božica se milosrđa" vratila na Plutonov otočić, nedaleko od obale kod Čekjanga, kamo sve do današnjega dana odlaze hodočasnici, da se pomole na njezinu grobu. Kinezi su je više puta slikali, kako na svojoj glavi nosi sliku Boga, u čije nebo ona vodi duše vjernika, makar sama ne će ući u nj tako dugo, dok iz njega bude isključena i jedna jedina duša.

Isto tako Zapadna civilizacija imade svoje ideale. Tisuću godina prije Krista Homer je ubacio u rijeku povijesti tajnu žene, koja ostaje vjerna i u patnji i u samoći. U vrijeme, dok je njezin muž Odisej lutao na svojim putovanjima, Penelopi je udvaralo mnoštvo prosaca. Ona im je odgovarala, da će se udati za jednoga od njih, čim svrši tkanje svoje haljine. Ali svake noći ona je opet sve rastkala, što je po danu satkala. Na taj način ona je ostala vjerna svojemu mužu sve, dok se on nije vratio. Niti jedan od onih, koji su pjevali Homerove pjesme, nije mogao razumjeti, zašto je Homer u svojoj Odiseji slavio tu majku patnicu, kao što nije mogao razumjeti ni to, zašto je on opet u drugim pjesmama, u Ilijadi, slavio poražena junaka. Tisuću godina nije to nitko razumio, sve do onoga dana, kad je jedan poraženi junak visio na Križu, a Njegova patnica Majka stajala pod Križem. Istom toga časa svijet je razumio Homerove tajne.

Kod svih ljudi pada u oči prirodni nagon, da sami od sebe u svojoj religiji traže majku. Taj se nagon očituje i u naše dane među nekršćanskim narodima. Naši misionari pripovijedaju o izvanrednom odjeku kod tih naroda, što ga je kod njih izazvao hodočasnički kip Naše Gospe Fatimske, kad je bio prenošen po zemljama Istoka. Na krajnjoj granici Nepala k trima stotinama katolika pridružilo se tri tisuće hindusa i muslimana, kada su četiri slona nosila kip u malu crkvu na krunicu i blagoslov. U Rajkotu, koji će jedva imati kakvih vjernika katolika, došli su da iskažu svoje

štovanje Majci Božjoj Fatimskoj državni ministri i visoki činovnici, koji su pogani. Gradski načelnik u Nadiadu pročitao je svoj govor dobrodošlice i naglasio, kako je ponosan, što je mogao pozdraviti kip. Dvanaest sati bez prestanka prolazilo je crkvom mnoštvo, koje se sastojalo gotovo isključivo od nekršćana, dok su se jedna za drugom služile Mise od dva sata ujutro do devet i trideset prije podne. Jedan je stari Indijac rekao: "Ona nam je pokazala, da je vaša religija istinita. Ona nije, kakva je naša. Vaša je religija religija ljubavi. A naša je religija religija straha."

U Patni je hinduski guverner provincije, koji je brahman, pohodio crkvu i molio se pred kipom Naše Gospe. U jednom malom selu Kesra Mecu došlo je pohoditi kip više od 24.000 ljudi. Radža je poslao 250 rupija,a njegova žena svoju molbu s molitvama. U Hy Derabid Sindu pozdravi su bili čitani u šest jezika. U Karačiju su u čast Naše Gospe muslimani pristali na poseban ustupak. Naime uvijek, kada god su kršćani vodili procesiju, morali su prestati sa svojim molitvama, dok su prolazili mimo mošeje. Ali ovaj puta muslimani su kršćanima dopustili da mole pred svakom mošejom, kraj koje su prolazili svojom procesijom.

U Africi igra majka važnu ulogu u plemenskom sudstvu. U sjeverozapadnoj Ugandi, gdje Bijeli oci rade s divljenja vrijednim žarom i uspjehom, svaka veća odluka, pa čak i sama proslava kraljeve krunidbe mora se predložiti kraljici majci na odobrenje. Sve štogod ona ne odobri, odbacuje se. Njezin je pravorijek konačan. Takav se postupak osniva na pretpostavci, da majka pozna svojega sina. Ona zna, što će njemu biti drago, a što ne će. Kad kraljica majka dolazi u palaču svojega sina, koji je kralj, tad ona vlada u njegovo ime. Jedan od razloga, zašto među poznatim mučenicima u Ugandi nisu bila još dva mučenika više, leži u tome, što se poganska kraljica majka zauzela za njih. Kad sin postane kralj, mora on sjediti na majčinu krilu prije nego će poći na krunidbu, jer majka treba da na taj način posvjedoči, da je on zaista njezino dijete. Kraljica majka Batusti plemena u Ruandi toliko je utjecajna u svojemu plemenu, da je kolonijalna vlast nastoji držati daleko od njezina sina kralja Mutara II. I majka i sin obratili su se na katoličku vjeru.

Indija je jednako imala svoju povijest, u kojoj je žena igrala veliku ulogu. Stanovništvo Indije potječe od Dravida, davnih barbarskih plemena, koja su se oko 1.500. prije Krista pomiješala s arijskim osvajačima. U dravidskim himnama štovale su se djevice, kao što su na pr. Durgas i Kalis. Hinduizam je otišao u politeizam i počeo obožavati mnogo različitih bogova. Kod Hindusa su djevice bile gotovo istovremeno simboli nježnosti, ali i užasa, kombinacija, koju nije tako teško razumjeti. Gdje vlada ljubav tamo je i nježnost. Ali tamo je također i strah i užas, jer je ta ljubav određena samo za Najvišega i ona ne trpi ništa, čemu bi se predavala, ako je to manje nego Bog.

Radi nedostatka autoriteta kao i radi snošljivosti panteizma u indijskoj religiji ženski se princip izrodio

u njoj u pojavu, koja se zapadnjačkom duhu čini smiješna. Ta pojava je štovanje svete krave. Ali čak i u toj dekadentnosti ženskoga principa možemo lako pronaći zrno istine. Hindusima krava služi u mnogo različitih svrha. Vjerski uzevši, ona je simbol najboljega dara, koji netko može dati brahmanima. Ubiti kravu, za hinduse je jedan od najtežih grijeha i rijetko ga se može okajati pokorom i čišćenjem. Krava je sveta majka svakomu Hindusu, bio on knez ili seljak. Štoviše, svaki Hindus želi da imade uza se kravu i onoga časa, kad umire tako, da bi je mogao držati za rep sve do posljednjega svojega daha. Osvrćući se na svoj prošli život njoj on duguje i za njezino mlijeko i za njezin maslac. Njoj on duguje za njezinu toplinu, jer mu je njezin gnoj služio kao ogrjev i jer su zidovi njegova stana bili obloženi njezinim gnojem. Njoj on duguje sav svoj život, jer je i opet krava vukla njegova kola i njegov plug.

Kako je jedan od učenih hinduskih zastupnika izjavio u Zakonodavnoj skupštini: "Nazovite vi to predrasudom, nazovite vi to strašću, nazovite vi to vrhuncem religije, ali ostaje nesumnjiva činjenica, da u duši Hindusa nije ništa tako duboko ukorijenjeno kao svetost krave." Neka se Zapadni svijet podsmijeva tome simbolu religije koliko ga je volja, on svejedno na svoj način ostaje slavljenje majčinstva i ženstva u religiji. Kad Hindusi upoznaju, koliko je ženski princip u religiji uistinu učinio za kršćanstvo, oni će se pozivati na kravu kao na simbol ženstva, kao što Židovi rade s golubicom, s ljiljanom i sa zrakom svijetla. Na jednoj krasnoj slici Rođenja Kristova od Alfreda Thomasa iz Madrasa u Indiji Majka Božja je naslikana, kako u svojoj ženskoj hinduskoj haljini, sariju šafranaste boje, sjedi na zemlji prekriženih nogu. Povrh njezine glave nalazi se slamnati krov, koji je pričvršćen na deblo živoga drveta, za koje je privezana sveta krava. Drugi su narodi za simbole svojih ideala imali lava i orla. Hinduski je narod za simbol svoje religije izabrao kravu ne shvaćajući potpuno njezino značenje tako dugo, dok mu kršćanstvo ne poda pravi ženski princip: Majku Božju. Ako je Duh Sveti mogao uzeti janje kao simbol za Krista, koji sama sebe žrtvuje za svijet, onda nemaju pravo oni, koji se zgražaju nad Indijcem zato, što on kao simbol svoje vjere uzimlje životinju, koja mu daje sve, što mu je potrebno za život.

Japan i opet sa svoje strane u svojoj religiji imade također svoj ženski princip. Stoljećima se u Japanu štovala božica Milosrđa, zvana Kwanon. Zanimljivo je, da su budisti, koji su već poznavali božicu Milosrđa, saznavši potom za Majku Božju, smatrali prvu pripravom za drugu. Kad takvi budisti postanu kršćanima, njima nije potrebno okrenuti leđa Kwanoni kao đavlu. Oni će je radije prihvatiti kao dalek nagovještaj Žene koja nije bila božica, nego Majka samoga Milosrđa. I zato se na vrlo pristao korak odlučio japanski umjetnik Takahira Toda. On potječe od japanskih budističkih svećenika, ali nakon toga, što se uvjerio, da postoji sličnost između Kwanone i Djevice Majke, on je postao član Mističnoga Tijela Kristova. Na svojoj slici "Pohod Bl. Djevice Marije" on je prikazao tipičnu japansku

djevicu, čednu i samotnu, kako je u taj čas osjetila u svom srcu značenje riječi, što ih je izgovorila anđelu: "Neka mi bude po riječi tvojoj!" Slika Rođenja Isusova, japanske slikarice Tereze Kimiko Koseki, predstavlja djetinjstvo našega Gospodina i samo jedna jedina karakteristika razlikuje japansku Madonu od bezbrojnih drugih japanskih majki - svetačka aureola iznad njezine glave. Na jednoj zaista izvanrednoj slici, koja potječe od Luke Hasegawe, Bl. Djevica Marija stoji. Okružena je ogradom od žice, koja će valjda predstavljati ili ograđenu misionarsku postaju ili možda još prije obiteljski dom, u kojemu se može majčinstvo najbolje shvatiti. Iz toga ograđena prostora uzdiže se Bogorodica malone tako velika i tako visoka, kao što su velike i visoke planine u pozadini i s te svoje visine ljubavlju ganuta gleda dolje na grad, na luku, na trgovački svijet - koji jamačno još ne zna, da je ona prava Kwanon, za kojom Japanci stoljećima čeznu.

Na svakom mjestu zemlje, gdjegod još živjeli primitivni narodi u dobrom smislu te riječi, tamo živi i ljubav prema majčinstvu. Tako zv. "Crni kontinent Afrike" bio je tako dugo zatvoren za snage života, a prema tome i za rađanje. Kad je kršćanstvo po svojim misionarima počelo objavljivati puninu otajstva rađanja i života, Afrika je Bogorodicu i Dijete protumačila pojmovima uzetim iz svoje urođeničke kulture. Marija, koja je prorekla, da će je svi narodi zvati blaženom, morala je imati na pameti, da će se jednoga dana doslovce ispuniti riječi, koje se o njoj upotrebljavaju u liturgiji: N i g r a s u m s e d f o r m o s a - crna sam, ali zato lijepa! Postoji legenda, koja kaže, da je jedan od trojice Mudraca bio Crnac. Ako je to istina, onda sad onaj, koji se nekoć klanjao Djevici i njezinu Djetetu pod plamenom zvijezdom Istoka, danas opet gleda slavu svoje rase, kad vidi, kako se Majka i Dijete prikazuju kao pripadnici te iste rase. One afričke majke, koje su u doba kolonijalne ekspanzije gledale, kako s njihovih ruku trgaju njihove mlade sinove i odvode ih od njih, da bi negdje daleko u tuđoj zemlji postali robovi, s pravom mogu danas gledati na Bogorodicu i moliti je, da spasi njihove sinove, kao što bi bila rado spasila i svojega vlastitog Sina.

Jedna je pjesnikinja stavila u usta crne Bogorodice ovu večernju molitvu:

Bez odgovora još, ali zato ne nesaslušana
Moja se molitva, o Bože, uzdiže k tebi.
On je, kako oni kažu, samo dječak Crnac
Običan, priprost i neuk.
A što će biti, ako mi se on nikad više ne vrati?
Jer on je, o Bože, moj j e d i n a c s i n .

On je poznavao Betlehem kao i tvoj Sin, Bože!
Nije imao doma kao drugi dječaci,
S ovda onda kojom dragocjenom igračkom.
Bijaše neželjen kao i tvoj jedini Sin,
-I mnoštvo Heroda tražilo je život
Moga malog crnog sina.

On je poznavao bijeg kao i tvoj Sin, Bože!
Bijeg ispred gladi i umiranja od gladi,
Katkad ispred bolesti i iznemoglosti.
On je poznavao pogrde, žalosti, oskudicu i strah.
Ali on je poznavao i ljubav prema Bogorodici
Baš kao i tvoj mali Sin.

Mora li zar i on upoznati crnu noć Getsemanija?
Pa onda Golgotu? I Kalvariju još?
Ako da, to mu ja poput Bogorodice Majke
Moram pomoći nositi njegov križ.
Pomozi mi, da molim: "Ne moja volja, nego tvoja",
Baš kao i tvoj jedini Sin.

Crnu djevicu napokon nitko ne slavi bolje, nego Gilbert K. Chesterton. Ta Crna je Djevica isto toliko majka Afričana, koliko i majka svih drugih naroda pa čak možda još i više njihova majka, nego majka svih onih, koji na afričke narode gledaju kao na narode, koji su manje plemeniti, nego su oni sami.

Na svih tvojih tisuću slika pozdravljamo te,
Zazivamo te i kličemo ti na svih tvojih tisuću
prijestolja,
Isklesanih iz raznobojnih hridi i podignutih
U bojama sutona svih nijansa -
I dok sa svih nijansa i sjena ja baš tu sjenu osjećam,
Koja pada s crnih katedrala kastiljskih
I koja se penje uz taj plosnati crni katalonski kamen,
Ja se tada na koljena bacam
Pred tim tvojim najmilosrdnijim crnim licem.

(G. K. CHESTERTON, The Black Virgin iz zbirke I Sing of a Maiden.)

Prema tome, proučavali mi povijest svijeta prije Krista ili poslije Njega, uvijek ćemo i svagdje naići na činjenicu, da svako ljudsko srce nosi u sebi čežnju za idealnim majčinstvom. Prošavši svu povijest od pamtivijeka do Marije, prošavši mimo deset tisuća sličnih junakinja kao što su Judita i Ruta, prodirući kroz maglu stoljeća sva srca se na kraju smiruju u njoj. Ona je ta idealna Žena! Ona je MAJKA. Nikakvo čudo, da je jedna vremešna žena, kad je vidjela, da njezina ljepota prekoračuje njezin prag, povikala: "Blagoslovljena ti među ženama!" A ta mlada žena, koja je očekivala da postane Majkom, nije ni pomislila na to da otkloni tako visoko procjenjivanje njezine povlastice, nego je pošla još dalje i unaprijed izrekla mišljenje svih vremena: "Blaženom će me zvati svi naraštaji!" Bacajući svoj pogled u budućnost Marija, taj ideal Majke, nije ni na čas oklijevala da proglasi pred cijelim svijetom, kako će i daleki vjekovi odjekivati njezinom slavom. Žene žive tek kratki niz godina i velika većina od njih kratko vrijeme poslije smrti postaje potpuno zaboravljena. No Marija je uvjerena, da je ona pravi izuzetak od toga pravila. U tome uvjerenju ona se usuđuje proricati, da će s obzirom na nju taj zakon zaboravljivosti biti obustavljen. Svojim

proroštvom ona proglašuje, da će uspomena na nju vječno živjeti. A to proroštvo ona proglašuje još prije nego se rodilo Dijete, poradi kojega će uspomena na nju vječno živjeti. Naš Gospodin nije još učinio nijedno čudo. Njegova se ruka nije još nijednom uspravila nad bolesnim i uzetim udovima. Još nije pravo ni na zemlju sišao iz svoje nebeske slave, jedva je jedvice koji mjesec ušatoren u njoj, pa ipak, ta Žena s tolikom samosviješću gleda na dugu povorku vjekova, koji dolaze iza nje. Gledajući u njoj nepoznate narode Afrike, Azije, Kine, Japana ona s potpunom sigurnošću obznanjuje: "Odsad će me blaženom zvati svi naraštaji." Nitko više danas ne pjeva slavu takvim ženama, kao što su bile na pr. Julija, zlostavljana kći Augustova i žena Tiberijeva, Oktavija, sestra Augustova, s kojom se Antonije rastavio zato, da bi se oženio s Kleopatrom - imena, koja su nekoć bila poznata svemu rimskom narodu i cijelome svijetu. Dok ta mila djevojka, koja je živjela nepoznata, u jednom malom gradu na krajnjim granicama Rimskoga carstva, u gradiću, kojega je ime bilo povezano s prezirom, uživa danas više časti i češće se svaki dan i svaki sat spominje na ustima među civiliziranim ljudima, nego ijedan drugi član njezina spola, koji je ikada živio na ovoj zemlji. A ona je znala i za razlog tome: "Jer mi je učinio velike stvari onaj, koji je silan i čije je ime sveto."

Pođemo li tražiti razloge, zašto Marija uživa tako sveopću ljubav među onim narodima, koji štoviše ne poznaju niti njezina Sina, onda ćemo ih naći u četiri praiskonska čuvstva, koja su duboko ukorijenjena u ljudskom srcu: smisao za ljepotu, divljenje čistoći, poštovanje prema kraljici i ljubav prema majci. Sve se to usredotočuje u Mariji kao u žarištu.

L j e p o t a : onaj, koji je izgubio ljubav za ljepotu, izgubio je već svoju dušu. Č i s t o ć a : čak i oni ljudi, koji su izgubili čistoću, svejednako se dive onima, koji su sačuvali taj ideal, za kojim oni još i sada mlitavo i bezvoljno teže. K r a l j i c a : Svako srce čezne za ljubavlju, koja je tako visoko iznad njega samog, da se ono može osjetiti nedostojno u njezinoj prisutnosti i da se može s dubokim poštovanjem pokloniti pred njom. "Nisam dostojan" govori svaka ljubav. M a j k a : početak života nalazi svoj mir samo onda, kad se ponovno nađe u zagrljaju majke.

Dakle! Ljepota, čistoća, kraljica, majka! Druge su žene imale jedno ili više od tih svojstava, no nijedna sva od njih sjedinjena u jedno. Kad ljudsko srce gleda Mariju, ono upoznaje u njoj ostvarenje i oličenje svih svojih želja i u zanosu ljubavi ono kliče: "To je Žena!"

Baš danas igrat će Marija, kao Gospa svega svijeta, posebnu ulogu u oslobađanju Istoka i Zapada od njihovih zajedničkih nevolja. Na Istoku vlada strah, na Zapadu nemir, nesigurnost. Narodi Istoka, koji nisu kršćani, ispovijedaju religiju, koja se temelji na strahu pred đavlom i pred zlim duhovima. Oni imadu vrlo malo praktičnoga znanja o dobrom duhu. U Tibetu na pr. seljaci oru svoja polja u cikcak liniji, da bi na taj način umakli đavlu. Do najno-

vijega vremena oni su žrtvovali djecu, da bi tako umirili zloga duha u gorama. Kad prelaze neko planinsko sedlo, oni još i danas prinose dar zlom duhu. No budući da vjeruju, da je duh slijep, oni jednostavno bace običan kamen. Zao duh je uzrok svake opasne bolesti. Svako stablo, koje se osušilo, svaki cvijet, koji je uvenuo, on je prokleo. Jednako i Kina imade svoje zle duhove, koje valja također umirivati. U Šangaju se nalazi kip božice, koja imade stotinu ruku. Više se tamjana spali pod tim kipom, negoli i pred i jednim drugim. Budistički svećenik u hramu objašnjuje, da božićine ruke označuju osvetu i da se božica mora često udobrovoljavati, da ne bi svojim rukama udarila.

Na Zapadu je međutim u najnovije doba bilo manje straha, a više nesigurnosti i nemira. Taj unutrašnji nemir dobrim dijelom potječe iz toga, što je moderni čovjek izgubio vjeru, ali iznad svega opet odatle, što on u svojoj duši nosi svijest krivnje. Makar on poriče grijeh, on ne može izbjeći učinke grijeha, koji se izvana pojavljuje kao svjetski ratovi, a iznutra kao gađenje nad životom. Zapadni se čovjek otresao Boga u namjeri, da sama sebe načini Bogom. A onda mu se najedanput njegovo vlastito božanstvo popelo navrh glave. Istok još ne može shvatiti Utjelovljenu Ljubav Isusa Krista zato, jer se još previše smatra okovan vlašću zlih duhova. Zapad opet nije pripravljen da je prihvati radi toga, jer strahuje pred pokorom, koju bi morao činiti, a koja je bitni etički preduvjet popravka. Oni, koji nisu nikada čuli za Krista, boje se, dok one, koji su Ga poznavali pa su Ga izgubili, hvata unutrašnja tjeskoba i muka.

Kako dakle ljudi nisu još pripravljeni na to, da im se objavi Utjelovljenje nebeske Ljubavi, koja je naš Gospodin Isus Krist, to je Bog u svojemu milosrđu pripravio na zemlji utjelovljenje ljubavi, koja nije božanska, ali koja imade moć da vodi k božanskoj Ljubavi. Takva je uloga Njegove Majke. Ona može odstraniti strah, jer je njezina noga satrla glavu đavolske zmije. Ona može protjerati tjeskobu i užas, jer je ona stajala pod križem, kad je bila oprana ljudska krivica i kad smo se mi ponovno rodili u Kristu.

Kao što je Krist posrednik između Boga i čovjeka, tako je Marija posrednica između Krista i nas. Ona je zemaljsko počelo ljubavi, koje vodi k nebsskom Počelu Ljubavi. Odnos, koji vlada između nje i Boga, u neku je vrstu sličan odnosu, koji vlada između kiše i zemlje. Kiša pada s neba, ali zemlja proizvodi plodove. Bog dolazi s neba, ali ljudska narav Božjega Sina dolazi od nje. Mi govorimo o "majci zemlji" zato, jer ona daje život pomoću nebeskoga dara sunca. Zašto dakle ne bismo to isto priznali i Gospi svega svijeta, ako nam ona daje vječni život Božji?

Posebice moramo preporučiti Mariji one, koji nemaju vjere, jer je ona put, kojim se dolazi do Krista, Sina Božjega. Marija, Gospa cijeloga svijeta živi i tamo, gdje još nema Krista i gdje još nije vidljivo Njegovo Mistično Tijelo. I za narode Istoka, koje muči strah od zlih duhova kao i za ljude zapada, koji žive u unutrašnjoj tjeskobi i nemiru, odgovor mora uvijek glasiti: C h e r c h e z l a

f e m m e ! Tražite Ženu, koja će vas dovesti k Bogu! Cijeli svijet bi morao proći kroz iskustvo Bantu žene. Ona nije nikako mogla spoznati, što je ljubav Božja sve, dok joj ta nije bila protumačena na ljubavi majke.

U tima zemljama Isus još ne bi mogao naći mjesta u gostionici, ali Marija se već nalazi među tim narodima i pripravlja njihova srca za milost. Ona je milost, gdje još nema milosti. Ona je Advent, gdje još nema Božića. U svim zemljama, u kojima je poznat ideal žene ili u kojima se poštuju djevice ili u kojima se jedna žena uzdiže iznad svih drugih žena, postoji već plodno tlo, koje će primiti Ženu, kao glasnicu Krista, koji će doći iza nje.Jer gdje je nazočan Isus, tamo je nazočna i Njegova Majka. Ali gdje Isus nije nazočan, bilo zbog neznanja ljudi, bilo zbog njihove zloće, tamo je ipak nazočna Majka. Kao što je Marija ispunila prazninu između Uzašašća i Duhova, tako ona i danas ispunja prazninu između etičkih sustava Istoka i njihova utjelovljenja u Mistično Tijelo njezina božanskog Sina. Ona je plodno tlo, na kojemu će u vrijeme, kad to Bog odredi, na Istoku uzrasti i procvasti vjera. Iako u Indiji, Japanu i Africi u usporedbi s cjelokupnim brojem stanovništva gori razmjerno vrlo mali broj svjetiljki vječnoga svijetla pred svetohraništem, to ja ipak nad glavnim vratima, kojima se ulazi u te narode, vidim jasno upisane one riječi Evanđelja, koje se nalaze na početku Spasiteljeva javnog života: "I Marija, Majka Isusova, bila je tamo."

SEDAMNAESTO POGLAVLJE

R u ž e i m o l i t v e

Nijedan smrtnik, koji je bilo kada u životu poslao nekom svojem prijatelju ruže, da mu time dokaže svoju naklonost ili koji je s veseljem primio poslane mu ruže, ne će tvrditi, da ne razumije smisao molitve. Ta u ljudskom je srcu duboko uvriježena sklonost, da povezuje ruže s radošću. Poganski su narodi krunili svoje kipove s ružama kao simbolima svojih vlastitih srdaca. Vjernici prve Crkve zamijenili su ruže molitvama. U danima drevnih mučenika - kažemo "drevnih", jer ih dandanas imade Crkva više, nego ih je imala u prva četiri vijeka - kad su mlade djevice stupale po pijesku Koloseja u ralje smrti, one su se obukle u svečano ruho i nosile su na svojim glavama krune od ruža, ukrašene, kako se pristoji, kad idu ususret Kralju kraljeva, u čije su ime željele umrijeti. Noću su vjernici pokupili te krune od ruža i molili nad njima - nad svakom ružom jednu molitvu. A daleko u pustinjama Egipta pustinjaci i anahorete također su slagali svoje molitve, ali u obliku malih zrnaca ili šljunčića tako, da su ih nanizali u krunu. Taj oblik molitve preuzeo je i Muhamed za svoje muslimane. A iz toga običaja, da se poklanjaju kite duhovnoga cvijeća, nastao je niz molitava, koje su poznate pod imenom ruzarija ili krunice, jer rozarij znači "krunu od ruža".

Na krunicu se nisu uvijek molile iste molitve. U Istočnoj je Crkvi postojala krunica zvana Akatist (A k a t h i s t o s), koja je liturgijska himna i koja se recitira u svim položajima osim sjedećke. Ona spaja u sebi dugi niz naziva Majci našega Gospodina, združenih zajedno s prizorima iz života našega Gospodina, o kojima se razmišlja, dok se moli. U Zapadnoj je Crkvi sv. Brigita Irska molila krunicu, koja je bila sastavljena od Zdravo Marija i od Očenaša. Na kraju se razvila krunica onakva, kakvu poznajemo danas.

Od prvih dana Crkva je tražila od svojih vjernika, da recitiraju sto i pedeset Davidovih psalama. Taj običaj prevladava još i danas kod svećenika, koji neke od tih psalama recitiraju svaki dan. No to nije bilo lako, da svaki pojedini čovjek pamti sto pedeset psalama. A osim toga prije nego je bilo izumljeno tiskanje, teško je bilo nabaviti knjigu. To je bio razlog, da su neke važne knjige, kao što je na pr. Biblija morale biti lancem privezane, otprilike kao danas Telefonski imenici u javnim govornicama. Inače bi ljudi bili pobjegli s njima. Da usput spomenemo, to je

dalo povoda, da se rodila glupa laž, da Crkva ne dopušta nikomu čitati Bibliju, jer je ona lancem privezana. A činjenica je to, da je bila lancem privezana baš zato, da bi je ljudi mogli čitati. Telefonski je imenik privezan lancem, ali zato on ostaje knjiga, koja je u većoj dnevnoj upotrebi, negoli je ijedna druga knjiga u modernoj civilizaciji!

Ljudi, koji nisu mogli pročitati sto pedeset psalama, osjećali su potrebu, da učine nešto drugo, kako bi taj nedostatak nadoknadili. Tako su sto pedeset psalama zamijenili sa sto pedeset Z d r a v o M a r i j a . Tih sto pedeset Zdravo Marija oni su razdijelili onako, kako je razdijeljen akatist, na petnaest desetki ili petnaest nizova po deset. Svaki se taj niz morao moliti tako, da se istovremeno razmišljalo o različitim zgodama iz života našega Gospodina. Desetke su se odijeljivale jedna od druge na taj način, da je svaka od njih započinjala s Očenašem, a svršavala sa Slava Ocu. Sveti je Dominik, koji je umro 1221., od nebeske Majke primio zapovijed, da propovijeda i širi tu pobožnost na korist duša, na zator zla i na unapređenje svete Majke Crkve. Tako nam je on onda dao u ruke krunicu u njezinu današnjem klasičnom obliku.

Tako reći sve molitve krunice, jednako kao i pojedine zgode iz života našega Gospodina i Spasitelja, o kojima razmišljamo, dok molimo krunicu, uzete su iz Sv. Pisma. Prvi dio Z d r a v o M a r i j e nije ništa drugo, nego riječi, kojima je anđeo pozdravio Mariju. Slijedeći dio su riječi, koje je Elizabeta izrekla Mariji prilikom njezina pohoda. Jedini izuzetak čini posljednji dio Z d r a v o M a r i j e , naime: "Sveta Marijo, Majko Božja, moli za nas grešnike sada i na čas smrti naše. Amen." Te su riječi dodane istom potkraj Srednjega vijeka. Budući da se one odnose na dva odlučna časa u životu ljudi: "Sada i na čas smrti naše", navode nas na to, da ih shvatimo kao samonikao krik ljudi, koji su se našli u velikoj nesreći. Crna smrt, koja je pustošila cijelom Evropom i koja je izbrisala trećinu stanovništva, natjerala je vjernike da vape Majci našega Gospodina, da ih zaštiti u času, kada su sadašnjost i smrt bile gotovo jedno te isto.

Crna je smrt otišla. Ali došla je druga - moderna bezbožnost. Ona je kosila tijela. Ova kosi duše. Dijeleći mišljenje, da se molitvi krunice slobodno pridoda neki dodatak, kad se zlo izopači u još gore zlo, smatram, da je vrlo zanimljivo, što je s obzirom na veliko opadanje ćudoređnosti i dolaska bezbožnosti Blažena Djevica, kad se 1917. ukazala u Fatimi, zatražila, da se uvijek iza svakoga "Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu" doda: "O moj Isuse, oprosti nam naše grijehe. Očuvaj nas od paklenoga ognja. Dovedi u raj sve duše, osobito one, kojima je više potrebno tvoje milosrđe."

Poznat je prigovor, da molitva krunice sadrži previše ponavljanja, jer se Očenaš i Zdravo Marija toliko puta mole jedno za drugim. Vele, da je radi toga krunica dosadna molitva. To me podsjeća na jednu ženu, koja je neke večeri, poslije mojega predavanja na televiziji, došla k meni. Ona

mi je rekla: "Ja ne ću nikad postati katolikinja. Vi katolici bez prestanka ponavljate u krunici jedne te iste riječi, a svi oni, koji ponavljaju jedne te iste riječi, nisu nimalo iskreni. Ja ne bih nikada nikome vjerovala, tko ponavlja svoje riječi, a sigurna sam, da to ne će učiniti ni Bog." Zapitao sam je, tko je taj muškarac s njom. Odgovorila mi je, da je to njezin zaručnik. Pitao sam je dalje: "Da li vas on ljubi?" - "Svakako!" "A po čemu vi to znate?" "On mi je rekao." "Kad vam je on to posljednji puta rekao?" "Prije jedan sat." "A je li vam on to i prije kada rekao?" "Da sinoć!" "Šta je rekao?" "Ljubim te!" "A prije toga nikada?" "On mi to govori svake večeri!" Na to sam joj rekao: "Ne vjerujte mu! On ponavlja. On nije iskren!"

Divna je istina, da u riječima: "Ljubim te" nema nikakva ponavljanja. Razlog je tome taj, što svako vrijeme imade svoje razloge i svako mjesto svoje draži tako da riječi ne mogu imati ono značenje, koje su imale u drugo vrijeme i na drugome mjestu. Majka veli svojemu sinu: "Ti si dobar dečko!" Ona je to mogla kazati deset tisuća puta prije toga, ali svaki puta to znači nešto drugo. U tim se riječima ponovno izražava cijeli čovjek, kao kad neka nova povijesna okolnost izaziva novi izljev čuvstava. Ljubav nije nikada dosadna u svoj jednoličnosti svojih izraza. Razum je beskonačno raznolik u svom jeziku, ali srce nije. Srce muškarca previše je siromašno pred ženom, koju ljubi, da bi joj izrazilo beskonačnost svoje ljubavi različitim riječima. Zato srce upotrebljava samo jednu jedinu riječ: "Ljubim te" i govoreći te riječi sto i sto puta, ono se ipak nikada ne ponavlja. Ono je samo jedna jedina prava novost u cijelom svemiru. Tako je to i kad molimo krunicu, mi govorimo Bogu, Presvetom Trojstvu, Utjelovljenom Spasitelju, našoj nebeskoj Majci: "Ljubim te, ljubim te, ljubim te!" Svaki puta to znači nešto drugo, jer u svakoj desetki naša se pamet uvjerava o novim dokazima Spasiteljeve ljubavi, na pr. od otajstva Njegove ljubavi, po kojoj je On u svom Utjelovljenju htio postati jedan od nas, ona prelazi na otajstvo ljubavi, kad je trpio za nas i opet na drugo otajstvo, kad se On pred svojim Ocem nebeskim zauzima za nas. A tko će napokon zaboraviti, da je u času svoje najveće smrtne muke sam naš božanski Spasitelj u roku od jednoga sata tri puta ponavljao jednu te istu molitvu?

Ljepota je krunice u tome, što ona nije samo usmena molitva. Ona je također duševna molitva. Više puta slušamo neku dramatsku predstavu u kojoj se, dok ljudski glas govori, u pozadini čuje veličanstvena glazba, koja daje riječima dostojanstvo i snagu, Krunica je slična takvoj izvedbi. Dok se izgovarajú riječi molitve, srce ne sluša glazbu, nego iznova i iznova razmišlja o životu našega Gospodina, primjenjuje ga na svoj vlastiti život i na svoje potrebe. Kao što žica krunice povezuje zajedno zrnca na njoj, tako razmišljanje povezuje zajedno molitve. Mi često razgovaramo s nekim, dok naša pamet razmišlja o nečemu drugomu. No u krunici mi nesamo da i z g o v a r a m o molitve, nego također mi i m i s l i m o o njima. Betlehem, Galileja, Nazaret, Jeruzalem, Golgota, Kalvarija, Maslinska Gora, ne-

bo - sve se to reda pred očima naše duše, dok naša usta mole. Slikani prozori u crkvi pozivaju oko, da ostane jedan časak u mislima na Boga. Krunica poziva naše prste, naše usnice i naše srce na beskrajnu simfoniju molitve i iz toga razloga krunica je najdivnija molitva, koju je ikada sastavio čovjek. Krunica imade posebnu vrijednost za različite skupine ljudi: 1. za tjeskobne, 2. za učene i neuke i 3. za bolesne.

1. T j e s k o b n i . - Tjeskobnost je ona zabrinutost i onaj nemir, koji obuzimlje čovjeka zbog nesklada između tijela i duše. Tjeskobni ljudi bez prestanka zapošljavaju svoje duše previše, a svoje ruke premalo. Bog hoće, da se istine, koje kao spo-znane nosimo u svojoj duši, pokažu na djelu i izvan duše. "I Riječ je postala tijelom" - to je tajna sretnoga života. No u duševnoj tjeskobi tisuću i jedna misao ne nalaze nikakva reda ni utjehe u duši, niti opet znadu izaći napolje i pokazati se na djelu. Zato, da bi svladali tu duševnu neprobavljivost, psihijatri su učili vojnike, koji su bolovali od ratnoga šoka, kako moraju plesti i raditi ručni rad. Na taj način je onda energija njihove duše, koja se bila sakrila i nagomilala, mogla opet isteći na marljivo micanje njihovih prstiju.

Takvo je liječenje uistinu od koristi, ali ono je samo jedan dio cjelokupnoga liječenja. Tjeskoba i unutrašnji nemir ne mogu se izliječiti samo time, da se ruke zaposle. Pored toga mora se uspostaviti i dodir s novim izvorom božanske energije, mora se malo po malo razvijati pouzdanje i vjera u Osobu, čija je bit ljubav. Kad bi se tjeskobne i nemirne duše dale poučiti o ljubavi Dobra Pastira, koji se brine za svojeglavu i zalutalu ovcu pa kad bi se one same htjele uputiti na to novo polje ljubavi - nestao bi sav njihov strah i sva njihova tjeskoba. Ali to je teško. Tako dugo, dok je duša nemirna, koncentracija je nemoguća. Misli lete na vrat na nos i ruše se jedna preko druge. Tisuću i jedna slika iskrsava u duši. A toliko su rastrojene i jogunaste, da se duhovne misli pričinjaju nedostižne. Krunica je najbolja terapija za te rastrojene, nesretne, bojažljive i neplodne duše upravo zato, jer ona istodobno uključuje primjenu trostruke energije: tjelesne, glasovne i duhovne, i to upravo tim redom. Dok prsti prebiru zrnca, podsjećaju, da su ta sitna brojila određena za molitvu. To je tjelesni poticaj za molitvu. Zatim se jednodušno s prstima miču usnice. To je drugi ili vokalni poticaj za molitvu. Crkva, koja je uvijek mudar psiholog, uporno traži, da se za vrijeme moljenja krunice usnice miču, jer ona dobro zna, da vanjski ritam tijela može prouzrokovati ritam duše. Ako prsti i usnice ustraju pri tome, duhovna će volja ubrzo slijediti za njima i na kraju će molitva svršiti u srcu.

Zrnca pomažu duši, da se koncentrira. Ona su otprilike isto što i električni samoupaljač "Anlasser) za paljenje motora. Poslije nekoliko sekundi pucketanja i praskanja duša se pokrene i pođe. Motor počinje da "radi". Svaki zrakoplov mora imati svoj utrenik, svoju startnu pistu prije nego uzleti. Ono što je za zrakoplov startna pista, to su

za molitvu krunice zrnca - tjelesni start, potreban, da se postigne duhovna visina. Sam ritam i ugodna jednoličnost stvaraju tjelesni mir i rađaju čuvstveno usredotočenje misli na Boga. Tjelesne i duševne sile djeluju zajedno, ako im dademo priliku za to. Jače duše mogu djelovati iznutra iz duše prema vani. No tjeskobne i nervozne duše moraju naprotiv u svome djelovanju ići smjerom izvana prema unutra. Kod onih, koji su duševno školovani i izvježbani, duša vodi tijelo. Ali kod najvećega dijela ljudi tijelo mora voditi dušu. Moleći krunicu tjeskobni i nervozni sve malo po malo dolaze do spoznaje, da njihov nemir potječe od njihova egoizma. Nijednu normalnu dušu nije još shrvala tjeskoba ili strah, ako je ona bila vjerna krunici. Pokušajte! Iznenadit ćete se, kako će vas zrnce po zrnce izvući iz vaših nemira i uspeti se do samoga prijestolja onoga Srca, koje je apsolutna Ljubav.

2. U č e n i i n e u k i . - Duhovne prednosti, koje proizlaze iz krunice, ovise od dva činioca: prvi je, da razumijemo, da i u životu samoga našega Gospodina Isusa Krista imade radosti, žalosti i slave, a drugi su žar i ljubav, s kojima molimo. Zato, što je krunica duševna i usmena molitva, ona je takva molitva, da se u njoj mogu kupati i intelektualni slonovi, a isto tako mogu i male ptice vršcima svojih kljunića srkati njezinu vodu.

Događa se, da neuki mnogo puta mole bolje, nego učeni, ne zato, što bi intelekt bio škodljiv za molitvu, nego zato, što on rađajući oholost razara molitvu. Naša ljubav i naše znanje moraju uvijek ići u korak jedno s drugim, jer su mudrost i ljubav Presvetoga Trojstva jednake među sobom. No kako muževi, koji z n a d u , da imaju dobre žene, ne ljube ih uvijek tako, da bi njihova ljubav odgovarala njihovu znanju, tako isto ni filozofi ne mole uvijek onako, kako bi trebali moliti i radi toga njihovo znanje ostaje neplodno.

Krunica je veliki ispit vjere. Ono, što je Euharistija u redu sakramenata, to je krunica u redu sakramentalija. Krunica je otjastvo i ispit vjere, kamen kušač, kojim se mjeri poniznost duše. Biljeg kršćanina jest njegova spremnost, da vjeruje u Boga, koji je postao tijelom u obliku djeteta u kolijevci, da vjeruje u Krista, koji dalje nastavlja svoj život pod prilikama kruha na oltaru i da razmišlja na uzicu od zrnaca i da se moli na nju.

Što niže silazimo u poniznosti, to dublja postaje naša vjera. Blažena je Majka zahvaljivala svojemu božanskom Sinu, što je pogledao na njezinu poniznost. Svijet počinje s onim, što je malo, da, s onim, što je svagdašnje. Vjera prirposta čovjeka može nadvisiti vjeru učenjaka zato, jer učenjak često puta ne zna za ona ponizna sredstva pobožnosti, kakva su medaljice, hodočašća, kipići i krunice. Kao što bogataši u svojoj taštini podrugljivo gledaju na siromahe, tako inteligencija u svome sofističkom mudrovanju ismjehuje ponizne. Jedan od posljednjih čina našega Gospodina bio je onaj, da je oprao noge svojim učenicima i nakon toga ih je upozorio, da se prava veličina rađa samo iz takve poniznosti.

Kad se radi o ljubavi, onda nema razlike među učenjakom i priprostim čovjekom. Jedan se i drugi utječe istim dokazima ljubavi i istim nježnim znakovima pažnje, kao što je na pr. čuvati neki cvijet, kao dragocjenost i kao rijetkost spremiti neki rupčić ili papirić s nekoliko načrčkanih riječi poruke. Ljubav je jedina sila na svijetu, koja izjednačuje sve ljude. U velikoj demokraciji ljubavi nestaju sve razlike. Ljudi počinju raditi različno istom onda, kad prestanu ljubiti. Istom tada prezru oni one male sitne dokaze pažnje, koji omogućuju ljubavi da raste i cvate.

Ako dakle priprost čovjek i učenjak jednako ljube u ljudskom redu, onda će oni isto tako jednako ljubiti i u božanskom redu. Učeni ljudi znaju bolje izraziti svoju ljubav, negoli priprosti ljudi, ali ipak niti oni nemaju ništa bogatiji doživljaj ljubavi od priprostih ljudi. Bogoslov može doduše znati više o božanstvu Isusa Krista, ali zato ovo znanje može u njegovu životu biti manje djelotvorno, nego je ono malo znanje priprosta čovjeka. Kao što mudar čovjek počinje shvaćati, što je ljubav po jednostavnom, običnom gestu ljubavi, tako isto i jednostavnim običnim činima pobožnosti mudar čovjek dolazi do spoznaje Boga.

Krunica je zborište, na kojemu se sastaju nenaobraženi i naobraženi. Ona je mjesto, gdje jednostavna ljubav dobiva na znjanju, gdje pametna duša dobiva na ljubavi.

3. B o l e s n i . - Treća je velika vrijednost krunice u njezinoj koristi bolesnima. Kad se groznica penje, a tijelo se grči od boli, duša ne može govoriti. Ona zapravo ne želi ni slušati ono, što joj se govori, ali zato tako je puno toga u njezinu srcu, što bi ona htjela kazati. Kako je broj molitava, koje znamo na pamet, jako malen i samo njihovo ponavljanje u bolesti postaje zamorno, za bolesnika je dobro, da imade jedan obrazac molitve, kod kojega se riječi usredotočuju i usmjeruju na meditaciju. Kao što povećalo skuplja i sjedinjuje raspršene zrake sunca, tako krunica skuplja i sjedinjuje misli, koje su inače tako razbacane po bolesničkoj sobi, te se one usredotočuju u žarište bijeloga i žarkog plamena božanske ljubavi.

Kad je čovjek zdrav, njegove su oči ponajviše okrenute prema zemlji, ali kad on bolestan leži nauznak, njegove oči gledaju u nebo. Možda bi bilo bolje reći, da nebo gleda dolje na njega. U tim časovima, kada groznica, smrtna muka, boli otežavaju molitvu, bolesnik osjeća golem poticaj na molitvu, koji mu dolazi već od samoga držanja krunice u rukama ili još bolje od milovanja križa, koji se nalazi na kraju krunice. Budući da mi tu molitvu znademo napamet, to je sad možemo pustiti da teče iz srca i na taj način možemo ispuniti zapovijed Sv. Pisma, da "uvijek molimo".

Ratni zarobljenici iz Drugoga Svjetskog rata pripovijedali su mi, kako je krunica omogućila ljudima, da prije smrti gotovo neprekidno danima i danima mole. Najomiljelija otajstva u te dane bila su žalosna otajstva, jer su ljudi razmišljajući o mukama, što ih je naš Gospodin pretrpio na križu, dobivali poticaj, da i oni svoje muke sjedine s Njegovima i da tako postavši dionici njegovi u križu postanu isto tako njegovi dionici i u Uskrsnuću.

Krunica je knjiga slijepaca, u kojoj duše gledaju, a zatim i proživljuju najveću dramu ljubavi, za koju je svijet ikada čuo. Krunica je kniga priprostih ljudi, koje ona uvodi u otajstva i mudrost, koja im daje više zadovoljstva i sreće, negoli naobrazba svih drugih ljudi. Krunica je knjiga staraca, kojima se zatvaraju oči nad sjenama ovoga svijeta, a otvaraju se nad zbiljom drugoga svijeta. Moć krunice ne da se opisati. Ja ću ovdje nabrojiti konkretne primjere, koje osobno poznam.

Mladi ljudi, koji su u jednoj nesreći zadobili ozljede smrtne opasnosti, čudesno su ozdravili i oporavili se. Majka, koja je u teškom porođaju djeteta izgubila svaku nadu, spasila se zajedno sa svojim djetetom. Alkoholičari su postali umjerenjaci. Ljudi neuredna i raspuštena života počeli su živjeti duhovnim životom. Otpali od vjere vratili su se opet vjeri. Obitelji bez djece bile su blagoslovljene brojnim potomstvom. Vojnici u teškoj bitci ostali su nepovrijeđeni. Duševne su muke bile nadvladane. Pogani su se obratili. Ja poznam jednoga Židova, koji je za vrijeme Prvoga svjetskog rata ležao u šupljini jedne bombe na zapadnoj fronti zajedno s druga četiri austrijska vojnika. Na sve strane praskale su bombe. Najedamput je jedna bomba ubila njegova četiri druga. Iz ruku jednoga od njih uzeo je krunicu i počeo moliti. Znao je napamet, jer je tako često slušao, kako su je drugovi molili. Na kraju prve desetke začuo je unutrašnji glas, koji mu je govorio, da izađe iz te bombe. Po blatu i kalu on je dopuzao do jedne druge bombe i uvukao se u nju. Taj čas pogodi bomba onu prvu bombu, u kojoj je on prije toga ležao. Još četiri puta uzastopce doživio je on takav isti događaj. Još četiri ista upozorenja i njegov je život bio još četiri puta spasen! Tada je on obećao, ako se spasi, da će svoj život posvetiti našemu Gospodinu i Njegovoj Majci. Poslije rata morao je pretrpjeti još mnogo muka. Hitler mu je spalio obitelj. Njegovo se obećanje zavlačilo. Nedavno sam ga pokrstio i danas se zahvalni vojnik priprema na studij za svećenika.

Pomoću krunice može se posvetiti sve slobodno vrijeme u životu svakoga čovjeka pojedinca. Kad hodamo ulicama, molimo krunicu, koja nam se nalazi skrivena u ruci ili džepu. Kad vozimo auto, male izbočine ili gumbi, koji se nalaze više manje na svim volanima, mogu nam služiti kao brojila za pojedine desetke. Dok u nekoj restauraciji čekamo na poslugu ili dok na nekom kolodvorskom peronu čekamo na vlak ili dok čekamo u jednoj trgovini ili dok kao kibici pratimo partiju bridža ili dok se neki razgovor ili neko predavanje predugo otegnu - u svim tim prilikama mi možemo posvetiti svoje vrijeme i učiniti ga korisnim za naš unutrašnji mir zahvaljujući molitvi, koja omogućuje svakom pojedinom čovjeku da moli svagdje, u svako doba i u svim okolnostima. Želite li nekoga obratiti, da upozna puninu života našega Gospodina i Njegova Mistična Tijela, onda ga naučite moliti krunicu. Dogodit će se jedno od dvoga. Ili će prestati moliti krunicu. Ili će zadobiti milost vjere.

OSAMNAESTO POGLAVLJE

P e t n a e s t o t a j s t a v a k r u n i c e

Krunica povezuje život kršćanina sa životom Marijinim. Tri velika otajstva krunice - radosno, žalosno i slavno - ukratko prikazuju zemaljski život Isusov, kako je sadržan u Vjerovanju: rođenje, borbu i pobjedu. Radosna otajstva nam govore: "Rođen od Marije Djevice". Žalosna nastavljaju: "Mučen pod Poncijem Pilatom, raspet, umro i pokopan". A slavna završuju: "Treći dan uskrsnuo od mrtvih, uzašao na nebesa, sjedi s desne strane Boga Oca Svemogućega". Kršćanski se život ne može odvojiti od radosti rođenja i mladosti, od borbi zrele dobi protiv strasti i protiv zla i napokon od nade u slavu na nebesima.

Radosna otajstva

Prvo radosno otajstvo: B l a g o v i j e s t

U ljudskoj ljubavi muškarac traži, žena daje. U božanskoj ljubavi Bog traži, duša odgovara. Bog traži Mariju, da Mu dade ljudsku narav, koju će onda On upotrebiti za to, da od nje stvori novi ljudski rod. Marija pristaje. Ženina je uloga, da bude posrednica, po kojoj Bog dolazi k muškarcu. Neplodnom ostaje svaka ona žena, koja ne rodi novoga čovjeka, bilo da ga rodi tjelesno rađanjem, bilo da ga rodi duhovno obraćenjem. A neplodan je također i svaki onaj muškarac, koji ne pozna obadvije svoje majke, kako svoju zemaljsku majku, tako i svoju nebesku Majku Mariju.

Drugo radosno otajstvo: P o h o d

Ljubav, koja ne će da dijeli, ubija svoju vlastitu moć da ljubi. Marija nesamo da traži druge, da podijele s njom njezinu L j u b a v , nego također da podijele s njom i njezinog Ljubljenog. Ona donosi Krista dušama još prije nego se Krist rodio. Evanđelje nam kaže, da se Elizabeta vidjevši Mariju "napunila Duha Svetoga". Kad u svome srcu nosimo Krista, mi ne možemo biti sretni tako dugo, dok drugima nismo objavili i s njima podijelili svoju radost. Samo ona duša, koja ne veliča samu sebe, može uistinu veličati Gospodina. Iz Marijine poniznosti rodila se pjesma M a g n i f i k a t , prema kojoj Marija sama nije ništa, a Bog je sve. Beskonačnog ćemo najbrže naći onda, kad sami sebe svedemo na ništicu.

Treće radosno otajstvo: R o đ e n j e

Kao što je Djevica začela našega Gospodina bez pohote tijela, tako Ga ona sada donosi na svijet s užitkom bez ikakvih porođajnih boli. Kao što pčele vade med iz cvijeta, a da ga ne povrijede, kao što je Eva bila izvađena iz Adamova rebra bez ikakve boli za nj, tako je i sada, kad se počeo obnavljati ljudski rod, novi Adam izašao iz nove Eve bez ikakve boli za nju. Jedino ona druga njezina djeca duha, koju će ona roditi na Kalvariji, prouzrokovat će joj boli. A znak, po kojemu će ljudi poznati, da je On Bog, jest u tome, što je On htio biti umotan u pelene. Sunce je htjelo pomrčati, Vječnost je htjela sići u vrijeme, Svemogućnost se zaogrnuti u povoje, Bog je htio zamotati se u mrtvački pokrov ljudskoga tijela. Isto tako i mi postajemo veliki uvijek samo onda, kad postanemo mali.

Četvrto radosno otajstvo: P r i k a z a n j e

Marija se podvrgava općem zakonu čišćenja, od kojega je ona uistinu bila slobodna. Na taj način izbjegava ona sablazan, koju bi bila mogla prouzrokovati, da je prerano otkrila tajnu, koja joj je bila povjerena na čuvanje. Simeon joj je prorekao, da će se njezinu Sinu protiviti - znak protivljenja je križ - a njoj samoj, da će mač probosti srce. Pa ipak i ta bolna proroštva smatraju se radosnim otajstvom. Jer kao što je Otac poslao svoga Sina, da bude žrtveno janje za grijehe svijeta, tako će Ga i Marija radosno čuvati sve do samoga časa žrtvovanja. Najbolja primjena, na koju svaki od nas može potrošiti darove, koje nam je Bog dao, jest, da ih opet vratimo Bogu.

Peto radosno otajstvo: D i j e t e I s u s n a đ e n o u h r a m u

Tako je lako izgubiti Krista. Može Ga se izgubiti s tek malo nesmotrenosti ili nehajnosti. Samo malo pomanjkanje pažnje i u tili čas Božje prisutnosti više nama. No više puta je pomirenje slađe, nego li neprekinuto prijateljstvo. Na dva načina možemo iskusiti, kako je Bog dobar : jedan je način, da Ga nikad ne izgubimo, a drugi je način, da Ga izgubimo i potom opet nađemo. Grijeh je isto što i gubitak Isusa i nakon toga, što je Marija osjetila, kako boli žalac, kad Njega nema, ona tako dobro razumije grižnju srca svakoga grešnika i radi roga u najtočnijem smislu riječi ona može biti "utočište grešnika" tome bolnom srcu.

Žalosna otajstva

Prvo žalosno otajstvo: S m r t n a b o r b a u v r t u

Naši nam drugovi stvorovi mogu pomoći jedino onda, kad se radi o našim ljudskim potrebama. No u času naše najveće potrebe neki nas od njih izdaju, a drugi spavaju. U času

teške i odlučne smrtne borbe moramo vapiti za pomoć Bogu. "I kad je bio u smrtnoj borbi, on se molio". Ono, što je do toga časa izgledalo tragedija, postaje odsad predanje u volju Očevu.

Drugo žalosno otajstvo: B i č e v a n j e u z s t u p

Više od sedam stotina godina prije bio je prorekao prorok Izaija, da će presveto Tijelo našega Gospodina biti razderano: "Prezren je bio, posljednji od ljudi, čovjek bolova, vičan patnjama. Kao jedan, od kojega čovjek zaklanja lice svoje, tako je bio prezren." Velike su duše kao i velike gore. One uvijek privlače oluje. Na njihovo se tijelo ruše gromovi i munje zlih ljudi, koji njihovu čistoću i dobrotu smatraju predbacivanjem i izazivanjem. Da dade zadovoljštinu za sve grijehe tijela i da ohrabri mučenike, koje će tući bezbožnici svih vremena od prvih kršćanskih dana pa do svršetka svijeta, predaje On svoje presveto Tijelo udarcima bičeva, da ga biju tako dugo, dok "se nisu mogle prebrojiti sve kosti na njemu" i dok Njegovo meso nije visjelo s Njega kao crvenomodre krpe.

Treće žalosno otajstvo: K r u n j e n j e t r n o v o m k r u n o m

Spasitelj svijeta postao je lutkom za one, koji igraju budale. Kralj kraljeva postaje ruglo onih, koji ne će imati "nikakva kralja osim Cezara". Trnje je postalo sastavni dio prvoga prokletstva, koje je palo na zemlju. Čak i sama priroda, koju grešni ljudi upotrebljavaju kao oruđe, buni se protiv Boga. Ako je Krist nosio krunu od trnja, zar ćemo mi žudjeti za krunom od lovora?

Vidjeh Sina Božjaga, gdje prolazi mimo
Krunom okrunjen od trnja.
"Nije li zar to bio kraj, Gospodine", zapitah ga,
"I nije li sva patnja bila pretrpljena?"
A On, okrenuvši se, pogleda me očima bolnim:
"Nisi li još dokučio?
Gledaj! Svaka je duša Kalvarija
A svaki je grijeh raspelo".

(Rachel Annard Taylor, "Pitanje" iz zbirke "Isusova antologija, izdao Sir James Marchant.)

Četvrto žalosno otajstvo: N o š e n j e k r i ž a

Mnogi taj križ, koji nosimo, naš je vlastiti proizvod. Mi smo ga načinili svojim grijesima. No križ, koji je nosio Spasitelj, nije bio Njegov, nego naš. Jedna greda, koja se križa s drugom gredom, slika je naše volje, koja se križa s Njegovom voljom. Pobožnim ženama, koje su Ga susrele na križnom putu, On je rekao: "Ne plačite nada mnom!" Lijevati suze nad Spasiteljem, koji umire, znači oplakivati lijek. Pametnije bi bilo oplakivati grijeh, koji je to zlo skrivio. Ako je sušta Nevinost uzela na svoja leđa križ, kako se onda možemo tužiti na nj mi, koji smo krivi?

Peto žalosno otajstvo: R a s p e ć e

Kad su Ga čavlima pribili na križ i "podigli, da bi privukao k sebi sve ljude", stadoše Mu se rugati: "Druge je spasio, a sebe ne može!" Razumije se, da ne! Ali to nije slabost, nego pokoravanje zakonu žrtve. Ne može majka spasiti sebe od truda i muke, ako želi odgojiti svoje dijete. Kiša ne može spasiti sebe, ako hoće da klija trava. Vojnik ne može spasiti sebe, ako hoće spasiti svoju domovinu. Niti Krist ne može spasiti sebe, kad je došao da spasi nas. Koja bi pamet mogla shvatiti bijedu ljudskoga roda, da se je Sin Božji spasio od muka i da je pali svijet prepustio prdžbi Božjoj?

Slavna otajstva

Prvo slavno otajstvo: U s k r s n u ć e

Uskrsna nedjelja nije bila tri dana poslije Preobraženja, nego je bila tri dana poslije Velikoga Petka. Ljubav se ne smije mjeriti po radostima i užitcima, koje ona daje, nego po sposobnostima, kojom ona može izvući radost iz žalosti, uskrsnuće iz raspeća, život iz smrti. Bez križa u našem životu ne će nikad biti prazna groba. Bez krune od trnja ne će nikad biti ni svetačke aureole. "O smrti, gdje je žalac tvoj? O grobe, gdje je tvoja pobjeda?"

Drugo slavno otajstvo: U z a š a š ć e

Sada se u nebu nalazi jedna ljudska narav, kakva je naša. A to je obećanje, da će jednoga dana tamo biti i naša narav, budemo li Ga slijedili na Njegovu putu. Zahvaljujući toj ljudskoj naravi On će uvijek imati duboko razumijevanje za nas, štoviše On će "posredovati za nas". Danas mi možemo uzaći k Njemu samo svojim srcem i svojom dušom. A naše će tijelo poći za Njim poslije Sudnjega dana. Do toga časa s pouzdanjem pristupajmo k Njegovu prijestolju, znajući, da "probodene ruke dijele najbogatije milosti".

Treće slavno otajstvo: S i l a z a k D u h a S v e t o g a n a a p o s t o l e

Kako je kod Utjelovljenja Sin Bpžji uzeo na se ljudsko tijelo iz krila Bl. Djevice Marije, koju je osjenio Duh Sveti, tako sada na Duhove uzima On iz krila ljudskoga roda svoje Mistično Tijelo onoga časa, kad je Duh Sveti osjenio dvanaestoricu apostola, a "Marija, Majka Isusova, nalazila se u njihovoj sredini postojana u molitvi." Mistično Tijelo Kristovo je Crkva. On je nevidljiva Glava. Petar i njegovi nasljednici su vidljiva Glava. Mi ljudi smo udovi, a Duh Sveti je duša. Kako je On nekoć učio, zapovijedao i posvećivao pomoću svoje ljudske naravi, tako sada uči, zapovijeda i posvećuje pomoću drugih ljudskih naravi, koje su sabrane u Njegovu Mističnom Tijelu, t. j. u Njegovoj Crkvi. Ne možemo nikad dosta zahvaliti Bogu zato, što nas je učinio članovima svojega jednoga Stada pod jednim Pastirom.

Četvrto slavno otajstvo: U z n e s e n j e B l a ž e n e D j e v i c e M a r i j e n a n e b o

Marija nije bila ruža, na kojoj je Bog otpočinuo samo za jedan čas. Ona je bila kanal, kojim je Bog došao k nama. Marija nije više mogla živjeti bez Sna (Deam), koji je rodila, niti je San mogao živjeti bez nje, bez njezina tijela i bez njezine duše. Njezina ljubav prema Bogu nosila ju je prema gore. A Njegova ljubav prema Njegovoj Majci podigla ju je uvis. Naš Gospodin nije mogao zaboraviti kolijevke, u kojoj je ležao. U času Blagovijesti anđeo je rekao: "Gospodin je s tobom". U času Uznesenja: "Marija je s Gospodinom". Njezino je Uznesenje jamstvo, da će svi oni, koji se njoj mole, dobiti odgovore na svoje molitve, Sin sjedi s desne strane Očeve, a Marija sjedi s desne strane Sinove.

Peto slavno otajstvo: K r u n j e n j e B l a ž e n e D j e v i c e M a r i j e

Otkada je Marija Kraljica neba, naš Gospodin opet po Mariji dolazi natrag k nama, prepuštajući da Njegov život i Njegove Milosti prolaze kroz njezine ruke, kao Posrednice svih milosti. Po njoj je On došao u Betlehem, k nama. Po njoj mi idemo opet natrag k Njemu. Po njoj On opet dolazi k nama.

Naša je Gospa u tuđu došla zemlju
I tamo su je okrunili za kraljicu,
Jer nikad nje nitko nije trebao zaustaviti,
Niti je ikada išto pitati.
Dosta je bilo, vidjeti je samo.
Pa su i ti na koljena pali pred njezinom nepodnosivom ljepotom
Kako smo i mi učinili.

Naša Gospođa u tuđoj zemlji nosi krunu,
Krunu, koju joj je On dao.
Ali ona nije zaboravila dozivati svoje stare drugove,
Dozivati ih i čeznuti za njima.
I posluša li čovjek njezin poziv, on će uskrsnuti i pokucati
Na vratima groba.

(G, K. CHESTERTON, "Regina Angelorum" iz zbirke Collected Poems, 1935.).

DEVETNAESTO POGLAVLJE

B i j e d a d u š e i k r a l j i c a m i l o s r đ a

Jedna mala parabola za objašnjenje velike istine. Svaki se smrtnik između nas sjeća onoga dana, kad je mama rekla, da nam ide ispeći naše omiljele kolače. Ona se je veselila, da ćemo zajednički uživati u njima. I mi smo radosno gledali, kako ona pripravlja jaja, sodu, brašno, mlijeko, šećer, maslac i čokoladu - nadam se, da nisam ispustio nijedan od sastavnih dijelova. Kad je na kraju tijesto bilo gotovo i kad se je već moglo staviti u peć, majka nam je naredila, da ga ne diramo - i to ne zato, što ona ne bi željela, da mi budemo sretni - kao niti zato, što bi koji mu drago od sastavnih dijelova bio nevaljao - nego jednostavno zato, što je ona po svojoj višoj mudrosti znala, da mi ne možemo biti sretni ničim, što još nije dotjerano do svojega potpunog savršenstva.

Ali mnogi su od nas kušali tijesto - ja znam sigurno, da jesam - i tada je počela nesreća. Bol u želucu bila je posljedica neposlušnosti i mi nismo nikada okusili kolače, za koje je mama htjela, da ih uživamo s njom.

U malome to je ono isto, što se dogodilo na početku ljudske povijesti i što se od toga časa u većoj ili u manjoj mjeri neprekidno ponavlja u svakoj duši. Bog nije rekao našim prvim roditeljima: "Ovaj je plod dobar, onaj je plod nevaljao. Ne smijete jesti od nevaljala ploda." On to nije rekao zato, jer su svi plodovi bili dobri, upravo tako, kako su i svi sastavni dijelovi kolača bili dobri. Nego Bog je rekao: "Ne smijete jesti s drveta znanja dobra i zla!" A pod tim je On mislio: "Ne služite se stvarima, dok su one još u svom nesavršenom, izoliranom stanju, jer one tada još nemaju veze sa svojom konačnom svrhom."

No čovjek je odlučio poslužiti se tim stvarima u njihovu poluprerađenom stanju i time je za cijeli ljudski rod prouzrokovao veliku bol u želudcu, koja se zove istočni grijeh. Može biti, da je ovo ili ono dijete optužilo svoju majku, da je ona kriva za njegovu bol u želucu, upravo tako, kako su ljudi, koji se bune protiv svoje konačne svrhe, tražili od Boga: "Ako je on znao, da ću ja toliko podbaciti, zašto me je onda stvorio?" Tvorničari automobila izdali su upute u pogledu benzina, ulja i drugog u svrhu, da kola dadu maksimum od svoje mogućnosti, ali time nipošto ne

ograničuju našu slobodu. Tako i Bog traži od nas, da ne postupamo s tijestom kao s kolačem, sa zemljom kao s nebom, s onim, što nije Bog kao s Bogom. To On ne radi zato, što bi nas makar samo jedan jedini tren htio sputati u lance, nego zato, jer želi, da budemo sretni.

Svaki čovjek imade svoju sudbinu - svoju k o n a č n u sudbinu. Razumije se on imade mnoštvo manjih i nižih ciljeva, kao što su na pr. zaslužiti sredstva, koja su potrebna za život, stvoriti i odgojiti obitelj. Ali povrh svega i iznad svega svaki čovjek imade svoj najviši vrhovni cilj, a taj jest, da bude potpuno sretan. To on može biti, ako imade život, koji nema kraja, ni boli, ni smrti, ako imade istinu bez pogreške ili sumnje i ako imade vječni zanos ljubavi bez zasićenosti ili gubitka. A taj Vječni Život, ta Sveopća Istina i ta Božanska Ljubav, to je upravo definicija Boga. Odbaciti taj konačni savršeni cilj i zamijeniti ga s prolaznim, nepotpunim predmetom, koji ne može zadovoljiti ni usrećiti, kao što su na pr. tijelo ili ambiciozni "ja", znači stvoriti unutrašnju nesreću, koju ne može izliječiti nijedan psihijatar!

Ono što je bol u želucu za tijelo, to je kompleks za odrasla čovjeka. Kompleks je u osnovi sukob ili spor između onoga, što bismo trebali biti i onoga, što jesmo, između naših ideala ili nebeskih nam usađenih težnji i našega prostog, jednostavnog, prozaičkog "ja". Kompleks je pretjerana napetost između Božjih potraživanja i odgovora našega "ja" na njih. Kad bi britva bila obdarena sviješću i kad bi bila upotrebljena zato da reže kamenu hrid, ona bi vrištala od boli zbog toga, što je na taj način bila upropaštena njezina životna svrha. I naša savjest također vrišti različitim neurozama i psihozama, kad mi svojom slobodnom voljom ne ćemo ići prema vrhovnom cilju, za koji smo stvoreni, t. j. prema Životu, Istini i Ljubavi, a to je isto što i Bog.

Kompleks se dade nacrtati. Uzmimo olovku i povucimo crtu od dna stranice do vrha. Ta okomita crta, koja se diže prema nebu, slika je naše konačne sudbine. A zatim povucimo jednu drugu crtu preko stranice s lijeva na desno tako, da ta druga crta u pravom kutu od devedeset stupnjeva presiječe onu prvu okomitu crtu. Šta smo dobili? Križ! Ono, što je kompleks u psihološkom smislu, to je križ u teološkom. Okomita greda predstavlja Božju volju. Vodoravna greda predstavlja našu volju, koja niječe Božju volju, protuslovi joj i križa je. Ne sve psihoze i neuroze, ali najveći broj onih, koje se dadu izliječiti, posljedica su grijeha. Ti moderni bolesnici sami su sebe "raspeli" na križ, jer ne će da priznaju onakvu svoju narav, kakvu im je Bog dao. Nastojimo li olovkom otvoriti konzervu, prekinut ćemo olovku, a konzerve ne ćemo otvoriti. Pokušamo li načiniti Boga od našega trbuha, od prohtjeva sebičnoga "ja" naše vlastite volje ili od niskih životnih ideala, slomit ćemo svoju dušu, a da sreće ne ćemo postići.

Svaka nesretna duša, na kojemu god meridijanu ili na kojoj god paraleli živjela nosi u sebi usađen križ. Nikada nije Bog namjeravao, da bi čovjek nosio svoj križ unutra u

svojoj duši. Čovjek je trebao nositi svoj križ samo izvana, na svojim leđima. Kad su Izraelce ujedale zmije i kad je otrov prodirao u krv, Mojsije je postavio mjedenu zmiju na štap i svaki onaj, koji je pogledao tu zmiju, ozdravio je. Mjedena je zmija bila slična zmijama, koje su grizle Izraelce, ali nije imala otrova. Tako je i Sin Čovječji došao sličan čovjeku, ali je bio bez grijeha i svi, koji gledaju na Nj na Njegovu križu, spasavaju se. Na sličan način nestaje unutrašnjega križa ili kompleksa, kad bolesnik baci pogled na veliki vanjski križ na Kalvariji s Bogočovjekom na njemu, koji protuslovlje rješava tako, da daje te iz zla izađe dobro, iz smrti život, iz poraza pobjeda.

Dijete je napokon uvidjelo svoju ludost, kad je htjelo biti pametnije od svoje majke. I čovjek, koji hoće da bude Bog, dolazi konačno gorkim razočaranjem i bolom do spoznaje, da on nije Bog. Kad je prvi čovjek došao do toga uvjerenja, Sv. Pismo veli za nj, da je bio "gol". Gol zato, jer čovjek, koji je zanemario i odbacio Boga n e m a v i š e n i š t a . Neko vrijeme on se može pokriti smokvinim listovima "uspjeha", "umjetnosti", "znanosti", "napretka" ili može opet mudrovanjem opravdati svoje vladanje tvrdeći, da ne postoji nikakva istina. No on dobro zna, da su to sve samo poderani dronjci, koji ne odgovaraju i ne mogu odgovoriti svim njegovim potrebama i težnjama. To je moderna nagost - živjeti bez Boga!

Ono što smo mi jedno za drugim zvali bol u želucu, kompleks, križ, nagost, toliko je opća i svagdašnja pojava, da se naša moderna literatura ubrzo napunila onim, što bismo mogli nazvati "T h e o l o g y o f A b s e n c e" - teologijom odsutnosti ili neimaštine. Čovjek bez Boga nije sličan kolaču bez grožđica. On je kao kolač bez brašna i mlijeka. Njemu nedostaju bitne sastojine sreće. Jer onaj, koji ne poznaje Boga, nije sličan onome, koji ne poznaje Homera. On je sličniji onome, koji bi se živ probudio u grobu. Odsutnost, praznina, koju bezbožnik osjeća, jest nijekanje prisutnosti, jest osjećaj besmislenosti, jest svijest ništavosti. Sunčani je dan prisutnost Božja u duši. Mrkla noć je nesretnost zbog Njegove odsutnosti.

Odsutnost se može usporediti s udovištvom, u kojem se život pričinja kao da je porobljen ili osakačen, jer mi živimo u tamnoj bolnoj sjeni onoga, što je prošlo! Cijela ta unutarnja bijeda dolazi od dvije vrste grijeha: prvo, od grijeha, koji prima dar, a zaboravlja na Darovatelja i drugo, od grijeha, koji odbacuje Darovatelja zajedno s njegovim darom. Prvi grijeh čini Boga beskorisnim. Drugi tjera Boga iz duše. Adam je sagriješio na prvi način, kad je nešto drugo izabrao prije negoli Boga, kao što čini svaki čovjek, koji za svoj životni cilj postavlja svoj "ja" ili svoje tijelo ili svoju moć. Razapinjanje na križ je grijeh na drugi način, jer je ono izričito upereno protiv Boga. Prva vrsta grijeha sastoji se od onoga, što bismo mogli nazvati "vrući" grijesi, u tome smislu, što te grijehe nadahnjuje strast. Onu drugu vrstu grijeha sačinjavaju "hladni" grijesi, na pr. bogohulstvo, ili promišljeno nastojanje, da se unište svi tragovi Boga i morala. Ubiti tijelo nije tako

strašno kao ubiti dušu. "Boj se više onoga, koji ima moć ubiti tijelo i dušu baciti u pakao!" (Mt. 10, 28) Sveučilišni profesor i izdavač novina, koji ismjehuju Boga u namjeri, da ga istjeraju iz ljudskih srdaca ili opet ravnatelj radija, koji tobože ne će ni čuti o kakvu vjerskom programu na svome radiju, ali zato svoj radio puni kojekakvim protuvjerskim "intermezzima" i blasfemijama - peta su kolona đavlova. Jer oni nesamo da tvrdokorno odbijaju priznati Dobrotu, nego uporno tvrde, da je Dobrota zlo ili kako je to Nietzsche rekao: "Zlo, ti budi moje dobro!" Takvi su zli ljudi govorili za našega Gospodina: "Po Belzebubu, đavolskom poglavici on izgoni đavle" (Mt. 12, 24). Ti ljudi niječu nesamo postojanje Boga, nego i Njegovu Bit, t. j. da je On sama dobrota. Stari je ateizam nijekao Božju opstojnost. Novi ateizam niječe njegovu bit i zato se aktivno bori protiv Njegove opstojnosti. Veće je zlo govoriti: "Bog je zlo", nego govoriti: "Boga nema". Ljubav progalašavati zlom znači odbaciti svaku mogućnost, da ta Ljubav oprosti.

U svim svojim oblicima grijeh je promišljeno protjerivanje Ljubavi iz duše. Grijeh je iznuđena odsutnost Boga. Pakao je ta odsutnost Boga, koju je posljednji čin volje učinio trajnom. Bog ne čini ništa protiv duše, da bi je kaznio. Duša stvara sebi pakao iz same sebe. Ako smo mi isključili zrak iz pluća, kao što smo isključili ljubav iz duše, ne možemo optuživati Boga, da je On kriv, što smo mi postali crveni u licu ili što smo pali u nesvijest ili što su naša pluća doživjela kolaps. Ono što je odsutnost zraka za pluća, to je odsutnost ljubavi u duši za dušu. Na ovoj zemlji pomanjkanje ljubavi čini ljude nesretnima, a u budućem životu pomanjkanje ljubavi stvara pakao.

Nameće se sad pitanje, kako da se spase te dvije skupine ljudi, oni koji su uzeli dar, a zaboravili su na Darovatelja i oni, koji su odbacili i jedno i drugo, i dar i Darovatelja.

Odgovor na to pitanje naći ćemo u brizi, koju pokazuje majka prema svojemu malom sinu, koji trpi od boli u želucu. U naravi majke ne leži, da digne ruke od one djece, koja su svojom vlastitom ludošću sama sebi nanesla bol i štetu. Odmah na licu mjesta majka stavlja u djelo ono, što bismo mogli nazvati "Uzajamni odnos među oprekama" , na pr. bogataš pomaže siromaha, zdrav njeguje bolesnika, učenjak poučava neznalicu, onaj koji je bez grijeha pomaže grešnika. U majčinstvu leži da tako kažemo jedna crta, koja je sinonim najveće blagosti, što je moguća, koja nas odvraća od toga, da ne podlegnemo unaprijed očaju i grižnji savjesti, jer nam daje nade i onda, kad se nalazimo usred grijeha. Ta to je narav ljudske majke, da bude braniteljica djeteta pred očevom pravdom, da zagovara svoje dijete, da moli za nj oca, neka mu oprosti, jer, ili dijete nije razumjelo ili mu valja još jednom pružiti priliku ili jednostavno, ono će se ubuduće popraviti. Majčino je srce uvijek puno samilosti za sve one, koji su skrenuli s pravoga puta, za sve one, koji griješe i za sve one, koji su pali. Nijedno dijete ne žalosti oca, a da ujedno ne žalosti i majku, samo

što otac svoju pažnju usredotočuje više na prekršaj, dok majka gleda više na osobu.

Kako dakle tjelesna majka bdije nad bolesnim djetetom, tako nebeska majka bdije nad svojom djecom, koja su skrenula s pravoga puta i koja sada lutaju. Imade jedna riječ, koja se nikako ne može dovesti u vezu s nebeskom Majkom. A to je riječ Pravda. Ona je samo njezino ogledalo. Kao Majka Suca ona može utjecati na njegovu Pravdu, a kao Majka Milosrđa ona može zadobiti milosrđe. Dva puta su u povijesti svijeta moćni kraljevi obećali ženi polovicu svojega kraljevstva. Prvi puta onom prilikom, kad je žena zavela kralja svojim razvratom, a drugi puta, kad je žena djelovala na kralju svojom krepošću. Kralj Herod gledajući svoju pastorku, kako pleše i budući da je bio manje opit vinom, nego njezinom putenošću kao neki plešući derviš rekao joj je: "Traži od mene štogod te volja i ja ću ti to dati, pa makar to bila i polovica mojega kraljevstva!" Saloma se bila posavjetovala sa svojom majkom Herodijadom, koja se bila prisjetila, da je Ivan Krstitelj osudio njezinu rastavu braka i ponovno vjenčanje te je zbog toga rekla svojoj kćeri: "Traži,da ti dade glavu Ivana Krstitelja na tanjuru." Tako je Ivan Krstitelj izgubio svoju glavu. No uvijek je bolje izgubiti glavu onako, kako ju je izgubio Ivan Krstitelj, nego ju izgubiti onako, kako ju je izgubio Herod!

Drugi je kralj bio Asver. On je zacrvenio zemlju od krvi Židova, koja je po njoj tekla. Lijepa Židovska djevojka Estera postila je prije nego se uputila kralju, da moli milosrđe za svoj narod. Post ju je učinio još ljepšom, nego je prije bila. Okrutni tiranin, isto toliko okrutan koliko i Herod gledajući ljepotu žene, reče joj: "Traži od mene, štogod želiš i ja ću ti dati, pa makar to bila i polovica mojega kraljevstva!" Suprotno od Salome Estera nije tražila smrt, nego život i na taj način ona je spasila svoj narod. Po svojoj naravi žena je zavodnica. Ali ona može zavoditi nesamo na zlo kao Saloma, nego i na dobro kao Estera.

Vjekovima su Crkveni Oci učili, da naš Gospodin polovicu svoje vlasti čuva sam za sebe, t. j. Kraljevstvo Pravde, a drugu polovicu da prepušta svojoj Majci, t. j. Kraljevstvo Milosrđa. Na svadbi u Kani naš Gospodin je rekao, da još nije došao čas Njegove Muke - čas, u koji će Pravda biti ispunjena. Ali Njegova Blažena Majka molila Ga je, da ne čeka, nego da se odmah smiluje onima koji se nalaze u neprilici i da doskoči njihovoj potrebi na taj način, da pretvori vodu u vino. Tri godine kasnije, kad se nije voda promijenila u vino, nego vino u krv, On je izvršio svu Pravdu, ali je polovicu svojega Kraljevstva predao nama dajući nam ono, što nam nitko drugi ne bi bio mogao dati, t. j. svoju Majku: "Evo ti Majke!" Sve ono, što majke čine za sinove, to će raditi i Njegova Majka, pa još i više.

Tokom svih vjekova Blažena Majka je bila karika među dvjema suprotnostima: između vječne kazne pakla za grešnike i sveopćeg neograničenog otkupljenja Njezina Božanskog Sina. Te se dvije krajnosti ne mogu izmiriti drukčije, osim putem milosrđa. Ne da bi Marija opraštala - ona to ne može - nego ona zagovara i moli kao što moli i zagovara i moli

majka pred očevom pravdom. Bez Pravde milosrđe bi postalo nehajem prema onome, što je zlo, a bez milosrđa Pravda bi postala osveta. Majke postižu oproštenje i zaboravljanje za svoje sinove, a da im kod toga nikad ne daju osjetiti, kako su se "srećom izvukli bez kazne". Pravda sili prestupnika, da nepravdu gleda u kršenju zakona. A milosrđe ga potiče, da je gleda u trpljenju i u muci, što ih zadaje onima, koji ga iskreno ljube.

Zao čovjek, koji je "izmakao kazni" po svoj će prilici opet počiniti isti grijeh, ali se ne će naći nijedan sin, kojega su od kazne spasile suze njegove majke, a da nije odlučio, da ne će više nikada ponovno griješiti. Prema tome dakle milosrđe majke uvijek je povezano s osjećajem pravde. Udarac ne mora pasti, ali učinak je isti kao da je pao.

Kakva je to čudesna snaga, koju imade majka nad svojim sinom, da ona, kad on prizna svoju krivicu, pokušava da je umanji, makar da izopačenost, koju joj je on priznao i te kako bolno ranjava njezino srce? Onaj, koji je nečist rijetko će kada biti snošljiv prema onome, koji je čist, dok samo onaj, koji je čist, može razumjeti onoga, koji je nečist. Što je svetija duša nekoga ispovjednika, to će se manje on obarati na težinu uvrede, a više će apelirati na ljubav uvreditelja. Dobrota uvijek olakšava teret savjesti, a nikada ne baca kamen, da bi još povećala teret. Toliki još snopovi leže na polju, a da ih ne mogu skupiti ni svećenici, ni redovnice, ni vjernici. Marija imade tu ulogu, da pomaže tim žeteocima pronaći i prikupiti grešnike. Kako je rekao Nathanael Hawthorne: "Ja sam uvijek zavidio katolicima, da imaju tu milu svetu Djevicu Majku, koja stoji između njih i Boga i koja kao posrednica djeluje, da tako pun strahopoštovanja sjaj Božjega veličanstva postaje kud i kamo podnošljiviji nego bi inače bio. Ona pomoću svoje ženske nježnosti omogućuje, da božanska Ljubav struji na Božje štovatelje na način, koji je ljudskome shvaćanju razumljiviji i pristupačniji."

Marija će nam uvijek pomoći, samo ako je pozovemo u pomoć. Nema na svijetu ni jedne jedine nesretne duše ili grešnika, koji bi zazvao Mariju, a da mu se ona ne bi smilovala. Svakome, tko je zazove, izliječit će ona rane duše. Grijeh je zločin l a e s a e m a j e s t a t i s . A Marija je utočište. Sv. Anselmo je rekao, da je Marija "postala Majkom Božjom više zbog grešnika, nego li zbog pravednika", o čemu bi jedva trebalo dvoumiti, jer je i sam naš Gospodin rekao, da je došao ne zato, da spasava pravednike, nego zato, da zove grešnike na pokoru.

Sv. Efrem naziva Blaženu Majku "povlasticom slobode od grijeha", pa joj čak i daje nadimak: P a t r o c i n a t r i x d a m n a t o r u m , t. j. zaštitnica onih, koji su na putu k izvršenju osude. Sv. Augustin veli o njoj: "Sve, što svi drugi sveci mogu učiniti s tvojom pomoći, ti sama možeš učiniti bez njih."

U životu imade mnogo jada, koji su svojstveni samo ženama i koje muškarac ne može razumjeti. To je razlog, zašto i u otkupljenju mora biti novi Adam i nova Eva, kao što

su i u istočnom grijehu bili Adam i Eva. Pristajalo je dakle, što je i jedna žena bila pozvana, da stoji pod Križem, na kojemu nas je naš Gospodin otkupio od grijeha. On je otkupio također i nju. Naš Gospodin je u svojoj duši mogao osjećati sve boli i sve smrtne muke, ali muke i boli, koje može osjetiti samo žena, mogla je trpjeti samo Marija, sjedinjena zajedno s Njim. Jedna od tih boli je sramota neudatih žena. Naravno ne zbog toga, što bi Marija bila takva žena, jer ona je bila vjenčana s Josipom, nego sve dok anđeo nije rekao Josipu, da je Marija začela po Duhu Svetom, Marija je morala dijeliti krvarenje srca sa svim svojim sestrama, koje pod srcem nose dijete, začeto bez braka. Majke, kojih su sinovi pozvani u rat, neka zazivlju Mariju, koja je također imala Sina, pozvana u rat protiv vlasti i moći zla. Ona je štaviše sa svojim Sinom izašla i na bojno polje i zadobila tešku ranu na duši.

Majke, koje imadu djecu, rođenu s nekom bolešću ili nekom tjelesnom manom, djecu, koja su bogalji na tijelu, defektna na duši, koja nemaju ni razuma, ni dara govora ili opet majke, koje osjećaju, kako i nad njima samima i nad njihovom djecom neprestano visi sjena smrti ili nesreće - sve one neka svoje jade i nevolje donesu pred Mariju, koju je stalno zapljuskivalo more briga i boli. Ona dobro zna, što to znači, imati dijete, koje će biti svagdašnji križ. Već kod Njegova rođenja Magi su donijeli mirhu za Njegov ukop podsjećajući, da je predodređen za smrt. Kad Mu je bilo četrdeset dana, starac Simeon joj je prorekao, da će njezin Sin biti znak, protiv kojega će se protusloviti, a to znači, da treba da bude raspet, a ono isto koplje, koje će probosti Njegovo Srce, probost će i njezinu dušu! Nema dakle više nikakve isprike! Imade ljudi, koji kažu, da bi bili "hipokrite", kad bi išli k Bogu. Oni bi bili hipokrite, kad bi izjavljivali, da su spremni biti čisti, a namjeravali bi i dalje ostati u svojoj prljavštini. Ali oni ne će biti hipokrite, ako priznaju, da su bili grešnici i ako sad uistinu žele da budu djeca Božja.

Oni, koji su u svom duhovnom životu opori i trpki, oni, koji su u svom kršćanstvu hladni, koji doduše poznaju Krista, ali su prestrogi u prosuđivanju svojih bližnjih, da ne kažemo, da odišu upravo nekom bigoterijom ili pobožnjaštvom i mržnjom prema svojim bližnjima, moraju shvatiti, da to njihovo stanje potječe odatle, što im fali Marijine majčinske ljubavi. Kao što u fizičkom redu muškarcu, koji je odrastao bez majčine ljubavi i pažnje, uvijek nedostaje ona crta, koja karakteru udara žig otmjenosti i prijaznosti, tako isto u spiritualnom redu onima, koji su odrasli u kršćanstvu bez Marije, uvijek nedostaju u životu radost i sreća, koje su poznate samo onima, koji znadu, što je majka. Sirote duha! Vaša Majka živi!

U sve vjekove kršćanske povijesti oni, koji su nosili tešku krivicu na duši i koji su se bojali približiti Bogu ili oni, koji nisu stigli do božanstva Kristova ili opet oni, koji su stigli, ali ih je oborio stid tako, da su ponovno pali u svoju nesreću, utjecali su se Blaženoj Majci, da ih ona digne iz ponora. Tipična su za taj duh dva moder-

na pisca. W. T. Titterton, pjesnik i esejist pisao je povodom smrti B. Shawa: "Shaw je bio veliki prijatelj s jednom časnom majkom, koja je svaki dan molila za njegovo obraćenje. Jedanput joj je priznao svoju poteškoću: on nije mogao vjerovati u božanstvo Kristovo. "Ali, rekao joj je tapšajući je po ramenu, ja mislim da će mi pomoći Njegova Majka". Shaw je ovdje upro prstom na veliku istinu, da oni, koji nisu još spremni da prihvate Krista kao posrednika između Boga i čovjeka, spremni su da dođu do te istine putem Marije, koja će odigrati ulogu posrednice između obudovjelih siromašnih duša i Krista sve do onoga časa, dok napokon i one ne stignu u Njegov zagrljaj.

Marcel Proust pripovijeda, da je još kao mladić došao k svojoj majci te joj ukratko i hrabro ispripovijedao mnoštvo zlih stvari, koje je počinio u svome neznanju i u svojoj strasti, stvari, koje njegova majka nije mogla razumjeti, ali ih je ipak slušala i ne shvaćajući ih. Proust dodaje, da je majka svojom velikodušnošću i samilošću na neki način umanjila težinu tih djela i tako olakšala teret njegove savjesti. Ali kako Marija može znati ono, što trpe nekršćani ili kako ona može sučuvstvovati s krvavim ranama grešnikove duše? Kao što čisti ljiljan ostaje neokaljan u blatu ribnjaka, tako je i Marija spoznala, što je grijeh onoga časa, kad je ona - koliko to može snaga ljubavi jednoga stvora - osjećala otprilike ono isto, što je osjećao naš Gospodin na križu.

Što je grijeh? Grijeh je odvajanje od Boga i otuđivanje od ljubavi. No i Marija je također izgubila Boga! Ona Ga je izgubila ne moralno, nego fizički. Izgubila ga je za ta tri naoko beskrajna dana, kad je njezinom božanskom Sinu bilo tek dvanaest godina. Tražeći, raspitkujući, kucajući od jednih vrata na druga, tumačeći i moleći, Marija je upoznala nešto od očajne praznine onih, koji još nisu našli Krista. To je bio čas udovištva njezine duše, čas, u koji je Marija osjetila ono, što osjeća svaki grešnik, ne zato, što bi ona sagriješila, nego zato, jer je osjetila učinak grijeha, t. j. gubitak Boga i samoću duše. Svakoj izgubljenoj duši ona može još i dandanas sa svom iskrenošću upraviti one iste riječi: "Sinko, mi smo te tražili žalosni".

U Evanđeljima nije o tome ništa zabilježeno, ali ja sam uvijek držao, da je Juda obadva puta i onda, kad je izdao našega Gospodina kao i onda, kad je nakon izdaje s užetom preko ruke pošao, da se objesi na stablo jasike, jedne vrste topole, namjerice izabrao put tako da izbjegne susret s Majkom Isusovom. Ta po svoj prilici naša Blažena Gospa ne bi nikomu na svijetu radije oprostila, nego Judi, makar je on njezina Sina poslao na križ. Kad nam je naš Gospodin u svojoj Majci dao polovinu svoga Kraljevstva, On je time gotovo onemogućio, da ijedna duša ode u pakao, samo ako se ona obrati na Mariju, da se ona zauzme za nju kod svojega božanskog Sina. Ako je Juda u paklu, onda je to zato, jer je namjerno okrenuo leđa Mariji, kad je išao da se objesi. Ako nije u paklu, onda je to zato, jer je u onom dijeliću sekunde, kad je sa svoga brežuljka bacio pogled na brežu-

ljak Kalvarije, ugledao tamo Majku s njezinim božanskim Sinom i jer je umro s molitvom na usnama: "Majko grešnika, moli za me!"

Naša blažena Majka pokazuje milosrđe prema svim dušama zato, jer ona imade pravo na to. Ona je prihvatila majčinstvo ne kao osobnu odliku, nego kao predstavnica cijeloga ljudskoga roda. U novome poretku milosti njezin pristanak znači ono isto, što je Evin pristanak značio za pali ljudski rod. Prema tome ima ona neko pravo na otkupiteljske zasluge svojega Sina. A što je još više, to pravo je potvrdio sam njezin božanski Sin. Ta posljednji čin našega Gospodina na ovoj zemlji, za koji je On očito tražio naš pristanak, bila je Njegova molba, da Njegovu Majku uzmemo za svoju Majku: "Eto ti Majke!" Dijete može zaboraviti svoju majku, ali majka nikad ne zaboravlja svoje dijete. A Marija je nesamo Majka Isusova, nego je ona isto tako Majka svih onih, koje je On otkupio. "Hoće li žena zaboraviti dijete svoje utrobe?" Nego iznad svih dragih uspomena i sjećanja visoko se diže utješna čovječna činjenica, da majka grli i tetoši upravo ono dijete, koje najčešće pada i koje se najjače povređuje.

Sa sv. Bernardom Crkva neprekidno ponavlja molitvu Mariji kao Kraljici Milosrđa: "Spomeni se, o predobrostiva Djevice, kako se nije nikada čulo, da si ikoga zapustila, koji se k tebi utekao, koji je tvoju pomoć zatražio." Kako se Krist zauzima za nas pred prijestoljem svojega Oca, tako se Marija zauzima za nas pri svojemu božanskom Sinu. A tu svoju ulogu milosrđa ona može ispuniti samo, dok ima jadnih nesretnih ljudi.

U svojim O b j a v l j e n j i m a sv. Brigita stavlja u usta Blaženoj Majci ove riječi: "Ljudima na zemlji potrebna je trostruka milost: bol poradi grijeha, pokora za njihovo okajavanje i jakost činiti dobro! Sve te tri milosti Marija je obećala svima onima, koji je budu zazivali. Kako Sin pokazuje Ocu rane, koje je zadobio spasavaju ljude u Boju na Kalvariji, tako Marija pokazuje tijelo, probodeno sa sedam mačeva u istom jurišu protiv grijeha. Nijedan grešnik na svijetu nije bez nade, da će se spasiti. Nitko nije toliko proklet, da ne bi mogao zadobiti oproštenje, samo ako zaziva Mariju. Da bismo se spasili, moramo biti u posvetnoj milosti. Ali da zazovemo Mariju, ne moramo biti u posvetnoj milosti. Kao što je ona bila predstavnica grešnoga ljudskoga roda, kad je dala pristanak na otkupljenje, tako je ona još i sada predstavnica svih onih, koji nisu još u stanju prijateljstva s Bogom. Braći je Kristovoj lako zazivati nebeskog Oca, ali nije to lako tuđincima i neprijateljima. Tu posreduje Marija. Ona nije samo Majka onih, koji su u stanju milosti posvetne, nego je ona Kraljica i onih, koji to nisu. Pravo ime sotone je "Bez milosrđa" (Ozeja 1. 6, 8), t. j. onaj, čija narav ne može moliti oproštenje. Najprije pokušava on uvjeriti dušu, da zlo nije zlo. A potom, kad je duša učinila zlo, nastoji je svim silama uvjeriti, da nema više nade. Na taj način drskost rađa očajem. Sotona odbacuje poniženje, koje bi bilo uvjet oproštenja kako za nj tako i za druge, a Marija se ponizuje i

moli oproštenje pa čak i za one, koji kao sotonino oruđe hoće da raspnu njezina Sina. Njezino je ime antiteza sotonina imena: Marija je "Ona, koja je dobila milosrđe" (Ozeja 2. 1), i koja ga prema tome dijeli.

U novije doba sv. Gema Galgani molila je jednoga dana našega Gospodina za dušu nekoga grešnika. I kad je Gena ustrajala u svojoj molbi za milosrđe, Spasitelj joj je nabrajao jedan po jedan od njegovih strašnih i abnormalnih grijeha. Na kraju je Spasitelj tri puta odbio Geminu molbu. Nato Mu je Gema rekla: "Onda ću moliti tvoju Majku!" Naš Gospodin joj je odgovorio: "U tome slučaju ne mogu odbiti". Jedan sat kasnije grešnik, o kojemu je riječ, došao je pred svetičina ispovjednika i temeljito se ispovijedio.

O milo ti prostodušno djevičanstvo,
Krajnja granico stvaralačke Božje moći,
Suncem obasjani vrhunče ljudskoga roda,
Ti jedini triumfu u kukavnim nastojanjima ovoga svijeta,
Slatko rumenilo, koje naš stid spasava od bestidnosti,
Glavni kamenu spoticanja! Znaku, podignut tako
Da pred njim sva ludost zastaje njačući!
Rubu na Božjoj haljini, koji liječiš sve, koji ga dotaknu!

Ti, kojoj i Mnoštvo onih, što stoje vani,
Bogato i ljubazno odaje čast,
Nepoznatu tom prljavom prostaku, koji ravno juriša na Nj,
Ne poštujući sigurnu i umilnu učtivost,
Kojom se po tebi ide moliti Njega:
Ora pro me! Moli za me!

(COVENTRY PATMORE, "Moć Djeteta" iz zbirke I Sing of a Maiden.)

DVADESETO POGLAVLJE

M a r i j a i m a č

Jedna od kazni istočnoga grijeha jest to, da žena mora rađati svoju djecu u bolima:

Ništa ne počinje i ništa ne svršava,
A da nije plaćeno u boli,
Jer mi smo rođeni u bolima drugog,
A umiremo u svojim vlastitim.

Pa i samo srce mora osjetiti teške boli. Jer iako novorođeni život nastavlja bitisanje odijeljeno od majke, to ipak njezino srce netremice čuva taj život kao svoj vlastiti. Dijete teži za samostalnošću, ali ljubav majčina srca želi, da ga sveudilj zadrži u svojoj vlasti. Neko vrijeme njezino tijelo još slijedi njezino srce tako da ona još uvijek svakom svojem djetetu, koje doji na svojim grudima, može govoriti jezikom naravne euharistije: "Uzmi i jedi. To je moje tijelo, to je moja krv!" Napokon će za dušu djeteta doći čas, kad će je božanskom Euharistijom hraniti sam naš Gospodin, koji je rekao: "Uzmite i jedite! Ovo je tijelo moje. Ovo je krv moja." Ali i tada još uvijek majčino srce u stopu prati svoje dijete, jer njezino srce nikad ne prestaje ljubiti život, koji je od nje samo žene načinio sad još i majku.

Druga strana slike izgleda ovako: kako svaka žena rađa dijete, tako svako dijete rađa majku. Bespomoćnost maloga nejačka zaklinje majku jezikom, koji je jači od svake riječi: "Budi ljubezna, budi požrtvovna, budi milostiva!" Tisuće majčinih kušnji i muka razbijaju se na jednoj jedinoj misli, koja kao središnji reflektor obasjava sav njezin život: "A šta će biti od toga mojega djeteta?" Dijete zove na dužnost još prije, nego li je u stanju protepati riječ dužnost. Ono poziva majku, da dva puta promisli prije toga, nego će ostaviti oca zato, da bi osnovala drugi novi nazovi-dom. Dijete zadaje majci mnogo truda i muke, kao što joj priprema radost, kad napreduje i uspijeva, a patnje i boli, ako griješi i otpada od milosti. Dijete prenosi majci jak udarac drugoga života i nijedna majka ne može uteći životvornim njegovim zrakama.

Primijenimo li to sad na našu Blaženu Majku, onda moramo reći, nesamo da je Majka rodila Sina, nego je i Sin rodio Majku. U tome je veza između Betlehema i Kalvarije. Ona je Njemu dala sinovstvo, a On je njoj dao majčinstvo.

U jaslama ona je postala Njegova Majka, a na križu On ju je nazvao "Ženo". Nijedan sin na svijetu osim Krista nije mogao svoju majku učiniti majkom svih ljudi, jer tijelo zarobljuje i isključuje. Kad je Krist od nje stvarao Ženu ili Sveopću Majku, onda je to bila nova stvarateljska riječ. On je nju dva puta stvorio: prvi puta za sebe samoga, a drugi puta za nas u svojemu Mističnom Tijelu. A ona je od Njega stvorila novoga Adama. A On sada ustoličuje nju kao novu Evu, kao Majku cijeloga ljudskoga roda.

Taj prijenos Njegove Majke na ljude najzgodnije se poklapa upravo s onim časom, kad ih je On otkupio. Ta riječ "Žena", izgovorena s križa bila je drugo Navještenje, a Ivan je bio drugi Božić. Koliko je radosti došlo na svijet time, što je ona rodila Njega! A koliko je muke došlo na svijet time, što je On rodio nju! U štali sva je Marijina duša bila ispunjena mišlju o Bogu. A na Kalvariji prvo mjesto u njezinoj duši zauzimlju grešnici i sad istom nastupa čas, kad ona počinje rađati njih. Prokletstvo Evino teško se objesilo nad Marijom: "U bolovima ćeš rađati djecu." Istaknemo li veliku razliku, koja dijeli njezina božanskog Sina i nas, njezina je bol, kako mi mislimo, morala biti ne samo u pitanju: "Kako ću ja moći živjeti bez Njega?", nego, također u pitanju: "Kako ću ja moći živjeti s njima?" Pravo je čudo ta zamjena. Jer kako će se moći zadovoljiti pojedinim zrakama sunca onaj, koji je posjedovao samo sunce? Poniznost, o kojoj je ona pjevala u M a g n i f i k a t u , nije bilo samo priznanje nedostojnosti, da bude Majkom Božjom, nego ujedno i ispovijed njezine spremnosti, da postane Majkom čovječjom. Velika je njezina bol bila ne umrijeti s Njim, ali još je veća njezina bol bila nastaviti dalje živjeti s nama.

Predaja govori, da je Marija bila sedam puta probodena mačem boli i da ti mačevi sačinjavaju Sedam Marijinih Žalosti. Stav, koji mi želimo zauzeti, jest, da nije bilo S e d a m m a č e v a , n e g o s e d a m u b o d a j e d n o g a t e i s t o g a m a č a , a m a č , k o j i j e p r o b o n j e z i n u d u š u b i o j e s a m I s u s K r i s t . T a j m a č i m a d v o s t r u k u o š t r i c u : j e d n a j e o š t r i c a p r o b o l a N j e g o v o V l a s t i t o P r e s v e t o S r c e , a d r u g a j e p r o b o l a n j e z i n o B e z g r e š n o S r c e .

Kako može Krist biti mač? Prije svega Poslanica sv. Pavla Hebrejima kazuje nam, da je riječ Božja dvosjekli mač. "Jer nama je riječ Božja nešto živo, puno snage. Ona može prodrijeti dublje nego li ijedan dvosjekli mač i prodire do rastavljanja duše i duha i zglobova i mozga i sudi mislima i namjerama u našim srcima. Pred njom se ne može sakriti nijedan stvor, nego je sve golo i otkriveno očima onoga Boga, kojemu mi svi treba da dademo račun" (Hebr. 4. 12, 13). Nema sumnje, da je riječ, o kojoj se na ovome mjestu radi, sv. Pismo i živi glas Crkve. Ali njihov korijen i izvor jest božanska Riječ, koja je sam Isus Krist. Sv. Toma u svojem komentaru toga mjesta poistovjećuje te pojmove. Osim toga sv. Toma navodi sv. Ambrozija, kao svjedoka, koji to

mjesto jednako tumači: "Jer Riječ je Božja živa i djelotvorna i prodire dublje nego ijedan dvobritki mač."

Metaforički govoreći jednu je oštricu toga mača Krist zabo u svoje vlastito Presveto Srce, u tome smislu, da je On svojom voljom htio sva trpljenja od Betlehema do Kalvarije. Kako nam to kazuje sv. Toma, On je bio uzrok svoje vlastite smrti, i to na dva načina: i z r a v n o, jer je bio toliki antagonizam svijetu, da svijet nije mogao podnijeti Njegovu prisutnost. Ta to je ono isto, što je bio prorekao starac Simeon: "I on će biti znak, protiv kojega će se protusloviti." Bit zla nije u tome, da pljačka, krade, ubija, nego u tome, da raspinje na križ Dobrotu, da iskorjenjuje Moralni Princip života tako, da bi čovjek pomislio, kako može griješiti bez grižnje savjesti i bez kazne. N e i z r a v n o je Krist bio uzrok svoje vlastite smrti, kako nam kaže sv. Toma zato, jer je "nije spriječio premda je to mogao učiniti. Onako isto, kako kažemo za nekoga čovjeka, da je kriv, što je onaj drugi prokisnuo zato, jer nije htio zatvoriti prozor, kroz koji je padala kiša. I na taj način je Krist bi uzrok svoje vlastite Muke i Smrti."On se mogao poslužiti svojom moći i srušiti gromove na Pilata i Heroda. Magnetizmom svoje riječi On se mogao obratiti masama. Čavle je mogao zamijeniti ružinim pupoljcima, a trnovu krunu zlatnim dijademom. Mogao je sići s križa, kad su Ga izazivali, da učini tako. Ali sv. Toma kaže: "Jer duša Kristova nije odagnala nepravdu, koja je bila nanesena Njegovu Tijelu, nego je htjela, da Njegova tjelesna narav podlegne toj nepravdi, mi kažemo, da je On dragovoljno položio svoj život ili da je dragovoljno umro."

Mač je dakle bila Njegova vlastita volja, da umre zato, da bismo se mi mogli spasiti od dvostruke smrti. No On je također htio, da Njegova Majka bude tako tijesno spojena s Njima, kako to uopće može biti jedna čovječja osoba s Božjom Osobom. Pijo X. je proglasio, da je među njima bila tako jaka povezanost, da se na oboje njih mogu primjeniti riječi proroka: D e f i c i t i n d o l o r e v i t a m e a e t a n n i m e i i n g e m i t i b u s (Ps. 30. 11). A priznamo li opet s Leonom XIII. da je "Bog htio, da nam se milost i istina, koje je Isus Krist stekao ne podjeljuju drukčije osim po Mariji", onda je također i ona morala htjeti da bude suradnica u otkupljenju, kako je to htio i sam Krist kao Otkupitelj. Krist je htio, da ona trpi s Njime, kako neki bogoslovi kažu, p e r m o d u m u n i u s . Ako je On dakle htio svoju smrt, onda je isto tako htio i njezine boli. I ako je On htio za sebe, da On bude "Muž boli", onda je isto tako On za nju htio, da ona bude "Majka boli". Ali to nije nipošto bila njoj nametnuta volja. Ona je to sve već prihvatila u svome iskonskom F i a t na dan Navještenja. Mač, koji je On zabo u svoje Srce, s njezinom suradnjom zabo je On i u njezino Srce. On bi bio jedva mogao to učiniti, da ona nije bila Njegova Majka i da oni u duhovnom smislu nisu bili "dvoje u jednom tijelu", "dvoje u jednom duhu". Boli Njegove muke bile su Njegove boli, ali Njegova Majka ih je smatrala i svojima, jer to znači supatiti.

Nije dakle bilo sedam mačeva, nego samo jedan, a taj je probo dva srca. Sedam boli je kao sedam udaraca Kristova mača, od kojih je jedna oštrica pogađala Njega kao Otkupitelja, a druga oštrica nju kao Majku Otkupiteljevu. Krist je mač svoje vlastite Muke. On je mač i njezine supatnje. Pijo XII. kaže, da je Marija kao prava Kraljica Mučenika za Njegovo Mistično Tijelo Crkvu nadopunila patnje, koje su nedostajale Muci Kristovoj, više nego itko drugi od vjernika.

Prvi dakle razlog, zašto je Bog dopustio Marijine boli, bijaše u tome, da bi po njima ona mogla biti prva iza samoga Otkupitelja, koja će u Njevu Mističnom Tijelu nastaviti Njegovu Muku i Smrt. Naš Gospodin nas je upozorio: "Kako su mrzili na mene, tako će mrziti i vas." Ako zakon, da je Veliki petak preduvjet Uskrsne nedjelje, obvezuje sve vjernike, onda on još kudikamo strože obvezuje onu, koja je Majka Spasiteljeva. Krist, koji ne bi trpio i koji se ne bi osvrtao na grijeh, morao bi spasti na nivo etičkoga reformatora poput Bude ili Konfucija. Gospa, koja ne bi trpjela s Kristom, bila bi Gospa, koja ne bi imala ljubavi i koja ne bi zaslužívala ljubav. Jer gdje je taj, tko ljubi, a da ne bi htio dijeliti boli onoga, koga ljubi? Jer je Krist ljudski rod toliko ljubio, da je htio umrijeti, da okaje njegove grijehe, onda je isto tako morao htjeti, da Njegova Majka, koja je živjela samo zato, da vrši Njegovu volju, bude također umotana u platneni povez Njegovih muka.

Nego, Marija je morala trpjeti zbog nas jednako kao i zbog Njega. Kako nas je naš Gospodin učio pokornost na taj način što je po njoj On sam trpio, tako nas je Marija morala učiti majčinstvu ne po zapovijedi ili odredbi, nego iskustvom, kojim će ona iskusiti, kakvo breme mora nositi ljudsko srce. Bogataši ne mogu tješiti siromahe tako dugo, dok iz ljubavi prema njima ne postanu manje bogati. Marija ne može izbrisati suze ljudskoga roda, ako prije toga sama nije postala njihov studenac. Naslov "Majko žalosnih" morao je biti zaslužen u školi žalosti. Ona ne ispašta za grijehe. Ona ne otkupljuje. Ona nije spasitelj, ali po volji Spasiteljevoj kao i po svojoj vlastitoj, ona je toliko povezana s Njim, da bi Njegova Muka bila posve drukčija, da Njegovu patnju nije pratila i njezina supatnja.

On je zabo mač također i u njezinu vlastitu dušu, u tome smislu, što ju je pozvao, da kao nova Eva bude Njegova suradnica u ponovnom rođenju ljudskoga roda. Kad je majka sinova Zebedejevih Jakova i Ivana molila, da se njezinim sinovima dade politička prednost u kraljevstvu Kristovu, Isus ju je zapitao, da li bi njezini sinovi mogli piti Njegov kalež. To je dakle bio uvjet za pripadanje Njegovu Kraljevstvu. Kako će istom onda trebati do dna iskapiti kalež Marija da ispuni taj uvjet i postane Majkom Raspetoga! Sv. Pavao nam izričito kaže, da ne možemo biti dionici Njegove slave, ako nemamo dijela u Njegovu raspinjenju na križ! Ako dakle ni sinovi Marijini nisu izuzeti od zakona žrtve, onda će svakako još manje od njega biti izuzeta Marija sama, koja je Majka Božja. Stoga nas S t a b a t

M a t e r i poziva, da i mi također dijelimo Marijinu supatnju s Kristom:

Rane drage, Majko sveta
Spasa za me razapeta
Tisni usred srca mog.

U tvom društvu uz križ stati
S tobom jade jadovati
Želja mi je jedina.

Sedam rana mača jesu: proročanstvo Šimunovo, bijeg u Egipat, gubitak dvanaestogodišnjeg Isusa u hramu, susret s Isusom na križnom putu, Raspinjanje na križ, skidanje s križa i polaganje Isusa u grob.

Prva rana mača

Prva rana bijaše proročanstvo Šimunovo. Božansko Dijete istom četrdeset dana staro, bi doneseno u hram. Svijetlo svijeta nije još pravo bilo ni položeno u naručje Šimunovo, kad je starac zapjevao svoj labuđi pjev: on je sad pripravan umrijeti, jer je vidio Spasitelja. Najprije je prorekao, da će to Dijete biti znak, kojemu će se protusloviti, a potom je rekao Mariji: "A tvoju će dušu probosti mač!" Pripazite dobro, Šimun nije rekao, da će mač probosti njezino tijelo. Stotnikovo će koplje moći probosti Kristovo Srce i Njegovo će Tijelo biti toliko izmrcvareno, da će se čak "moći izbrojiti kosti Njegova Tijela". Ali djevičanskom tijelu Marijinu bit će prištedjen udarac izvana. Kao što je u trenutku Navještenja, kad je ona začela - sasvim suprotno nego u čovječjoj ljubavi - najprije bila ekstaza u njezinoj duši, a potom u njezinu tijelu, tako i sada u časovima njezine supatnje muke mučeništva prožimlju najprije njezinu dušu, a tek potom prelaze na njezino tijelo, koje suosjeća s bolima Sina i na kojemu odjekuje svaki udarac, koji je pao na leđa njezina Sina ili koji je probo Njegove ruke i Njegove noge.

Mač je samo četrdeset dana star, ali On se ipak već zna izvaditi iz toka. Od toga časa dalje svaki puta, kad ona bude htjela dići Djetetove ruke, ona će gledati, kako kroz njih padaju sjene čavala. Kako je njezino Srce osjećalo jedno s Njegovim Srcem, to će ona jednako kao i On u svakom sutonu morati vidjeti od krvi crvenu sliku Muke. U izvjesnom smislu njezin Pokojnik ne će biti nikada pokopan, kao što ni mač ne će biti nikada izvađen iz njezine duše. Šimun je odbacio tok, dok je njezino vlastito Dijete zasvijetlilo oštricom mača. Svaki kucaj bila u Njegovom malom zapešćaju čut će ona kao odjek bata, koji će sad na udariti. Ali njezina bol nije bila ono, što je ona trpjela, nego ono, što je On morao trpjeti. To je bila tragedija. Ljubav nikada ne misli na samu sebe. Ako je On pripadao grešnicima, onda će i ona biti njihova.

U Šimunovoj osobi Spasiteljeva oštrica mača kazivala je Njegovoj Majci, da On mora biti žrtva za grijeh. A nje-

zina oštrica mača govorila joj je, da će ona biti Skrbnica nad Njegovim životom sve do časa žrtve. Jednom riječju Šimun je prorekao Njegovo Raspeće na križ i njezinu bol. Brod toga mladog života nije bio još ni porinut u more, a starac je već prorekao njegov brodolom. Istom četrdeset dana grli Majka svoje nejako Dijete, a već gleda pred svojim očima sablast protuslovlja, kako se provlači cijelim Njegovim životom. Ona ne mora piti kalež grijeha, ona ne mora okusiti čašu gorčine, koju je Otac pružio svojemu Sinu u Getsemanskom vrtu, a On ipak drži kalež na njezinim usnicama.

Neprijateljstvo svijeta sudbina je svakoga onoga, koji je tijesno povezan s Isusom. Kako malo imade obraćenika na vjeru, koji nisu iskusili prezir i licemjerje svijeta, koji prosvjeduje protiv toga, što su oni napustili prosječnost humanizma i što su se odlučili za uzvišene visine nadnaravnoga života. Govoreći o protivljenju svijeta, koje će oni izazvati, naš Gospodin je rekao: "Ja sam došao zato, da donesem mač, da rastavim sina od oca i kćer od matere njezine." Ako dakle takvo neprijateljstvo doživljuje obraćenik, koliko je onda gore još morala doživljavati Marija, koja je Majka svih križonoša! Zaista, On je došao zato, da donese mač i Njegova je Majka prva izabrana, da to osjeti, ali ne u smislu, da bude žrtva proti svoje volje, nego više kao žrtva, koja se svojim slobodnim F i a t sjedinila s Njim u djelu otkupljenja. Kad biste vi bili jedina osoba, koja ima zdrave oči u svijetu samih slijepaca, ne biste li vi tada bili njihov vođa? Ako obična ljubaznost, kad se nađe pred ranjenim čovjekom, priskače, da mu zaveže rane, zar će onda krepost, kad se suoči s grijehom, tražiti, da bude oslobođena od suradnje s Onim, koji uništava sve krivice? Ako je Marija, koja je bila bezgrešna, htjela veselo uzeti Mač od božanske bezgrešnosti, tko će se onda ikada od nas, koji smo opterećeni grijesima, tužiti, kad nam isti Isus pošalje kakvu bol za otpuštenje naših grijeha?

O Marijo, probođena od boli,
Zapamti, dosegni i spasi
Dušu, koja sutra ide pred Boga,
Kojino stvori je.

Jer svaki je rođen bio od žene,
To za svakog u posljednjoj mu boli,
Da l' iskren prijatelj ili pravi neprijatelj,
Bogorodice, zauzmi se!

(RUDYARD KIPLING, "Pjesma pred bitku" iz zbirke Pjevam o Djevici.)

Druga rana mača

Druga rana mača bio je poziv Njegovoj Majci, da dijeli bol svih prognanika i raseljenih lica po cijelom svijetu, od kojih je On sam bio prvorođeni. Diktator Herod, koji se bio prestrašio, da mu Onaj, koji je došao da donese zlatnu krunu, ne ukrade njegovu tričarija-krunu, tražio je,

kako da ubije Dijete Isusa, koji još nije bio navršio ni dvije godine. Dva su se sad mača zaljuljala: jedan, kojim je zavitlao Herod, koji hoće da ubije Kneza Mira, da bi postigao lažni mir kraljevstva sile. Drugi, kojim maše Mač Sam, koji je htio da Njegova Majka u obrnutom smjeru prođe put Izlaska iz Egipta, kao što i On sam ide sad obrnutim putem u zemlju, iz koje je jednom izveo svoj vlastiti narod. A opet i ovaj puta Josip je zadužen da čuva Živi Kruh! Ljudi mogu nekako lakše podnositi boli, uspije li im uvjeriti se, da one dolaze izravno od Boga. Da se je njezin božanski Sin htio poslužiti starcem Šimunom kao oruđem za prvu ranu mača, shvatljivo je. Ta "Duh Sveti je bio u njemu". No za ovaj drugi udarac poslužio se Spasitelj opakim ljudima kao oruđem. Koliko puta mi mislimo, da nas je Bog ostavio, kad dopušta opakosti ljudi, da nam zadaju udarce boli! A evo ovdje sama božanska Svemogućnost leži u Marijinim rukama i dopušta to isto! Zaista nam se čini, da je križ dvostruko teži, kad ne dolazi od Njega, ali takvi slučajevi ne stavljaju na kušnju našu strpljivost, nego našu poniznost i našu vjeru. Zato, da Sin Božji u svojoj ljudskoj naravi i Njegova presveta Majka nisu oboje iskusili tragediju milijuna našega vremena, koje gone drugi Herodi, da oni nisu doživjeli isto kidanje od svoje domovinske grude i ono prisilno nakalamljivanje na tuđe domovine i tuđe pustinje, da i novi Adam i nova Eva nisu zajedno bili prva raseljena lica kršćanske povijesti, onda bi izbjeglice mogle podići svoje pesnice prema nebu i zaviknuti: "Zar Bog ne zna, koliko ja trpim" ili "Nikad nijedna žena nije trpjela toliku bol".

Za sav ženski rod morala je Marija zajedno s Isusom trpjeti boli, koje paraju srce, a koje im je zadala negostoljubiva zemlja. Onaj prvobitni dar Bezgrešnoga Začeća i njezino djevičanstvo bijahu zidovi, koji su stajali kao granica između nje i opaka svijeta. Ali sada je Mač raskolio taj zid, srušio ga pružajući joj priliku, da i ona osjeti ono, što će i On sam osjetiti u cvatu svojega Života. I ona je također morala imati svoje Pilate i svoje Herode! Kao što bi svećenik, koji nosi bolesniku Presv. Oltarski Sakramenat, ustao na njegovu obranu sve do prolijevanja svoje krvi, tako je i Marija noseći Emanuela dolazila do spoznaje, da biti Majkom Isusovom znači trpjeti s Njim tako, da bi potom mogla vladati s Njim. Šimunove riječi dirnule su je samo u duši. Herodova srdžba i bijeg u Egipat prebacili su njezinu borbu protiv zla i na tijelo, kojim će putem kasnije poći i njezin Sin, kad bude išao iz smrtne borbe u Getsemanskom vrtu na raspinjanje na križ na Kalvariju. Jedna riječ toga Dojenčeta na njezinim grudima mogla je zatisnuti usta svim Herodima od toga časa pa sve do dana današnjega, ali tu riječ Ono nije htjelo izreći. Riječ je sad bila Mač. Koliko je zato neizrecivo bolnija morala biti bol njezina Nejačka Sina, koji je svojom sveznajućom pameću znao sve i htio sve to, što se sada događalo! Majka, koja promatra operaciju na svojem dojenčetu, trpi namjesto djeteta, ali opet podnosi tu bol u ime budućega većeg dobra. Ovdje je sada Sin kirurg , koji dvosjeklim mačem pro-

bada svoje vlastito Srce prije nego će probosti Srce svoje Majke, kao da time želi otupiti oštricu mača prije nego li pogodi nju. Riječ je dvosjekli Mač! Da je on bio samo jednosjekli, onda bi On bio zadržao ručicu i tada bi samo ona bila osjetila oštricu, što bi bilo okrutno. Dok ovako ništa ne prodire u njezinu dušu, što već prije toga nije prodrlo u Njegovu. On je htio tragediju, u kojoj će On trpjeti od ruku zlih ljudi. Ali i ona ju je također htjela, no prije svega zato, jer je Njegova volja bila to, da kao što će On isplatiti dug Adamov, tako će ona isplatiti dug Evin.

Marija je znala, da to nejako Dijete u njezinu naručju nije još podiglo glas protiv zla, ali je ona ipak gledala, kako i bez toga već bjesne i navaljuju na Nj svi fanatici i tirani, svi diktatori i libertinci. On, koji je na njezinim rukama bio lakši od pera, u njihovim je srcima bio teži od planeta, jer On je - "postavljen na propast i na uskrsnuće mnogih". Takvo Dojenče pa tako mrženo! To je bila žaoka druge rane Mača.

"Kao što su mrzili mene, tako će mrziti i vas". Mržnju ljudi protiv Isusa Marija osjeća kao mržnju protiv sebe same! No kao što je Isus ljubio one, koji su Ga mrzili, tako ih je ljubila i Marija. Tisuću puta i s tisuću muka ona bi ponovno pošla u Egipat, kad bi time jednoga jedinog čovjeka mogla spasiti, da za ljubav Isusu kao i za ljubav Bogu ne bi počinio jedan jedincati grijeh.

Sada, kad je Marija okrunjena na nebesima i kad gleda dolje na zemlju, ona još uvijek vidi milijune ljudi, koji i danas tjeraju Stvoritelja iz svojih zemalja i koji i danas izbacuju Isusa iz svojih srdaca. Toliki dio njih ne troši najveći dio svojega vremena, da bi zaslužili svoj svagdašnji kruh. Najveći dio svojega vremena oni troše na to, da bi što dalje odbjegli od Boga! On sa svoje strane ne će uništiti njihovu slobodnu volju, dok oni opet sa svoje strane ne će da izaberu Njega. No kako se u ovoj drugoj boli Marija nije ljutila na opake i zle ljude, nego je sama bila nesretna zbog njih samih, tako i sada na nebesima njezina supatnja i njezina ljubav rastu u istoj mjeri, u kojoj se povećavaju njihovi grijesi. Što je tješnje neka duša povezana s Isusom, to ona više ljubi grešnike. U svojoj groznici bolesnik može biti toliko bolestan, da u svom bunilu misli, da mu je dobro. Tako i grešnik može biti toliko ogrezao u svojem grijehu, da sam sebe smatra dobrim. Jedino onaj, koji je zdrav, pozna pravo stanje bolesnika. Tako i oni, koji su bez grijeha, poznaju težinu grijeha i trude se, da ga izliječe.

I Isus i Marija na svom bijegu u Egipat iskusili su u svojoj dobroti - Beskonačnoj kod Isusa, konačnoj kod Marije - dva psihička učinka grijeha: strah i bijeg. Sve dok strah ne bude nadjačan od oproštenja, on se daje na progonjenje drugih. A sve dok god povratak k Bogu ne nadvlada bježanje, ono se utapa u alkoholu, u omamljujućim sredstvima i u dosadi neprekidnog nadraživanja. O kad bi svi psihijatri svijeta došli do spoznaje, da se oba ta učinka grijeha ne svladavaju ugađanjem svojim tjelesnim sklonostima, nego ljubavlju, koja postaje gospodaricom straha i pokorom,

koja zaustavlja bijeg. Naš Gospodin i Njegova Blažena Majka dragovoljno su trpjeli obadva ta psihološka učinka grijeha zato, da bi duše, koje griješe, mogle biti oslobođene od njih. Pravo "liječenje šokovima", koje oni, što su krivi, nisu još pokušali, jest šok zazivanja Žene s Djetetom, koji će ih ohijeti u Egipat, da tamo jedu kukuruz patnje i pšenicu pokore! Kad ljudsko srce nije kod kuće u Nazaretu, nego na bijegu od Realnosti, ono se ipak može nadati. Jer Bogorodica i Dijete izaći će mu ususret čak i na njegovu divljem bijegu u egipatske pustinje ovoga svijeta.

Treća rana mača

Gubitak božanskoga Djeteta kroz tri dana bila je treća rana Mača. Jedna je oštrica prodrla u Njegovu vlastitu dušu, kad se sakrio pred svojom Majkom i pred svojim Hraniteljem, da bi ih, kako je rekao, podsjetio na istinu, da se "mora brinuti za ono, što je Njegova Oca". No jer se eto i samo nebo igra skrivača, druga je oštrica bila teška pečal Marijina zbog njezina gubitka i traženja. Isus je bio njezin i zato Ga je ona tražila. On je radio na djelu otkupljenja i to je bio razlog, zašto je On nju ostavio i vratio se u hram. U tome je bio nesamo tjelesni gubitak, već isto tako i duhovna kušnja. "I kad provedoše dane i oni se vratiše, osta dječak Isus u Jeruzalemu i ne znadoše njegovi roditelji (Lk. 2. 43). A naš Gospodin im reče: "Zašto ste me tražili? Niste li znali, da meni treba biti u onome, što je Oca mojega?" (Lk. 2. 49) "I oni ne razumješe riječi, ko-ju im reče" (Lk. 2. 50). Kasnije će doći još jedan drugi gubitak od tri dana, kad tijelo Isusovo bude položeno u grob. Ovaj je gubitak bio samo predokus i predigra toga drugog gubitka, kao i sjena gubitka od tri godine za vrijeme Njegova javnog života.

Ovaj čas je nešto bilo sakriveno od Marije, u tome smislu, da ona to nije razumjela. To nije bilo čisto negativno neznanje, nego samo jedno obično lišenje i isključenje znanja, namjerno držanje u tajnosti, kojim njezin Sin nije htio odati puninu svoje nakane. Ona je doživjela Tamnu Noć tijela u Egiptu, a sad eto doživljava Tamnu Noć duše u Jeruzalemu. Duhovna tama i rastuženost uvijek su spadale u kušnje, koje je Bog slao misticima. Najprije su od nje sakriveni Njegovo tijelo i Njegova krv, a sad eto i sjaj Njegove istine. Ako ju je druga rana mača sjedinila s raseljenim licima cijeloga svijeta, to je ova treća rana diže u društvo svetaca. Križ je sada bacio sjenu na njezinu dušu! Nesamo što njezino djevičansko tijelo mora skupo platiti povlasticu svojega Bezgrešnoga Začeća, nego isto tako i njezina duša mora platiti svoju cijenu, da postane Prijestolje Mudrosti.

Dvosjekli je mač pogodio obje duše u slatkom udarcu jednoga ritma. Jednoga dana na Golgoti On će doživjeti pesimizam ateista, očaj grešnika, samoću sebičnjaka, dok bude na sebe uzimao njihove grijehe i dok svoj svojoj samoći bude dao oduška u jednom snažnom kriku: "Bože moj, Bože

moj, zašto si me ostavio?" I ona također mora iskusiti tu samoću i tu ostavljenost, nesamo u tjelesnom gubitku Krista, nego i u zamračenju svih utjeha. Kao što će On, dok bude na križu, svojoj ljudskoj naravi uskratiti sve radosti svojega božanstva, tako sada uskraćuje svojoj Majci sve radosti, koje bi ona mogla crpsti iz zadaće, koju joj je namijenio Njegov Otac. Ako je Njegova oštrica Mača bila ostavljenost, njezina je oštrica tama. Evanđelje veli, da je tama vladala nad zemljom, kad je On pustio taj krik s križa. A sada se noć uvlači u Marijinu dušu, jer je sam Sin htio, da sunce pomrča. Čini se, kao da je On tražio od nje, da Mu kaže, kojim Ga je pravom tražila, kad joj je rekao: "A kakav ste razlog imali, da ste me tražili?" (Lk. 2, 49). Kao što će On na križu, obješen između neba i zemlje osjećati, da Ga je Bog ostavio, a ljudi da su Ga odbacili, tako se ona sada na temelju jedne jedine riječi od strane Mača osjeća, kao da ju je potpuno "ostavio" Onaj, koji je ujedno Bog i čovjek.

Tama, koju doživljavaju sveci, nije ista kao ona tama, u kojoj žive grešnici. U prvoj nema svijetla, ali ima ljubavi. U drugoj je noć bez ljubavi. Najvjerojatnije je, da je ta mistična tama, koju je Mač zarinuo u Marijinu dušu, rodila u njoj takve herojske čine ljubavi te se ona s njima mogla uspeti na nove visine Tabora, što ih nikada prije toga nije okusila. Više puta svijetlo može biti toliko jako, da čovjek oslijepi! Marijinu nesposobnost, kojom nije mogla shvatiti riječ, što joj je bila rečena, valja pripisati više preobilju svijetla, negoli njegovu nedostatku. Po kadkad čovjekov razum dopre do te točke, na kojoj više ne može opisati ni protumačiti ono, što se događa u srcu. Pa štaviše, i sama čovječja ljubav u časovima svoje najveće ekstaze ostaje bez riječi. Razum može shvatiti riječi, ali ne može dokučiti Riječ. Evanđelje nam ovom prilikom kazuje, da je ono, što Marija nije razumjela, bila Riječ, kad je Ona govorila. Kako je teško razumjeti Riječ, kad je Ona raskomadana na riječi! Ona nije razumjela zato, jer ju je Riječ uzdigla iz ponora razuma u drugi nedokučivi ponor Božjega razuma. U tim visinama božanska Mudrost u svojim ljudskim izrazima tjera čovjeka na to, da prizna, kako ništa ne zna. Ona ne može izreći svoju tajnu, kao što sv. Pavao nije mogao izreći svoju viziju o trećem nebu. Riječi su same po sebi bile nedovoljne i nedorasle, da se njima izrazi značenje Riječi u pravom njezinom smislu.

Da dokaže, kako ta tama nije bila nalik na neznanje, Evanđelje dodaje: "I njegova je majka čuvala uspomenu na to sve u svojemu srcu" (Lk. 2, 51.). Njezina je duša željela sačuvati Riječ, a njezino srce riječi. Onaj, koji kao da je se svojim riječima odrekao, sada je priznaje kao svoju, nesamo time, što med poruke čuva u košnici njezina srca, nego i time, što je s njom sišao u Nazaret, da joj bude pokoran.

Božanski se Mač više ne služi ljudskim oruđem, kao što su Šimun ili Herod, da bi mahali njime. On sad ima dvanaest godina i već je dosta star, da se sam služi njime. U ovoj boli obadvije njegove naravi pripile su se uz nju, da

bi, pod njim kao uzrokom, stvorile od nje Suotkupiteljicu: Njegova ljudska narav svojim tjelesnim gubitkom, a Njegova božanska narav tamnom noći njezine duše. U času Navještenja Marija je pitala anđela: "Kako će to biti kad ja ne poznam muža?" Sada se ona obraća na Bogočovjeka samog nazivajući Ga svojim "Sinom" i tražeći od Njega, da joj protumači i da se opravda, zašto je tako učinio. Po tome se vidi, da je ona apsolutno svijesna činjenice, da je Majka Božja. Gdje god je velika svetost, tamo je i velika srdačnost s Bogom i ta je srdačnost veća u boli, nego u užitku. Sveci, koje je naš Gospodin počastio objavama, prikazuju, da ga ova bol stoji toliko trpljenja, koliko i svaka druga bol u njegovu životu. U ovome slučaju kao i u svim drugim slučajevima On je zabo Mač u svoje Presveto Srce prije, nego će ga zabosti u njezino Bezgrešno Srce, a to zato, da bi On sam prvi mogao očutjeti njegovu bol. Za vrijeme ovoga gubitka od tri dana, naš Gospodin je unaprijed osjetio onu duboku bol, koju će osjetiti, kad bude ostavljao svoju Majku nakon tri sata smrtnih muka na križu. Oni, koji griješe, a nemaju vjere, nikada ne mogu osjetiti muku onih, koji griješe, a imaju vjeru. Imati Boga pa Ga izgubiti, bila je Marijina oštrica Mača. Biti Bog pa se sakriti pred onima, koji Ga ne bi htjeli nikada izgubiti, bila je oštrica Mača za našega Gospodina. Oboje su samo na različite načine osjetili posljedice grijeha: ona je osjetila tamu, koju čovjek osjeća, kad izgubi Boga. On je osjetio tamu, koju čovjek osjeća, kad misli da je izgubljen. Ako je njezina bol bila pakao, Njegova je bila smrtna muka, da stvara pakao. U njezinoj je duši gorčina smrti, a u Njegovoj je žalost, da joj tu gorčinu zadaje!

Kao što je Marija postala Utočište grešnika time, što je upoznala, što znači izgubiti Boga pa ga potom opet naći, tako je On postao Otkupitelj grešnika po tome, što je upoznao hotimičnost, promišljenost i odlučnost onih, koji zadaju rane onima, koji ih ljube. Ona je osjetila, što je stvor, koji je izgubio Stvoritelja. A On je osjetio, što osjeća Stvoritelj, koji je izgubio stvora. Marija je izgubila Isusa samo u mističkoj tami duše, a ne u moralnoj tami zla srca. Njezin gubitak nije bio nikakav bijeg, nego samo jednostavno zastiranje Njegova lica. Svojim gubitkom Marija nas uči, da, izgubimo li kada Boga, ne smijemo tada čekati na Nj, dok se On ne vrati. Moramo ustati i poći tražiti Ga. I na radost svih grešnika O n a zna, gdje Ga možemo naći.

Četvrta rana mača

Osamnaest godina nakon toga Blažena Majka je uživala, da može živjeti s Bogom, koji se utjelovio u čovječjem liku. Ako je On u tri godine mogao toliko promijeniti carinika, koji se zvao Matej, koliku je onda mudrost morala nakupiti ona, koja je već bila Bezgrešno Začeće? Prošle su već tri godine Njegova javnog naučavanja i u to vrijeme čujemo za nju samo jedan puta. Govorimo li sada dakle o četvrtoj rani Mača, kad Marija gleda, kako Isus nosi križ, onda mo-

ramo reći, da Mač prodire sve dublje i dublje, da se njegove oštrice već malone približuju ručki Mača. On je probo Mačem svoju vlastitu dušu i Mač je postao križ na Njegovim ramenima. On je probo Mačem njezinu dušu i taj je postao križ na njezinu Srcu.

Četvrta postaja Križnoga puta kaže nam o tome: "Noseći križ Isus susreće svoju svetu Majku." Šimun je prorekao, da će On biti znak, kojemu će se protusloviti. Sada ona vidi, da je taj znak protuslovlja Križ. To je bio advent davno strahovanoga zla. Svako drvo, koje je imalo grane u pravome kutu prema svome deblu, potsjećalo ju je na onaj dan, kad će se drvo okrenuti protiv svojega Stvoritelja i postati Njegova smrtna postelja. Čavli na podu tesarove radionice, prekrižene grede, naslonjene na zid, ruke mladića, što ih je nakon svršena dnevna rada protegnuo prema pozadini sunca na smiraju tako, da je sjena na suprotnom zidu ocrtavala križ - sve su to već unaprijed bili znaci toga užasnog časa. Ali i bez obzira na činjenicu, da je čovjek koliko mu drago pripravan dočekati nesreću, u kojoj nevini mora trpjeti za onoga, koji je kriv, uvijek je stvarnost žalosnija, nego se očekivalo. Marija je bila pripravljena na taj udarac, ali čini se, da je on udario na ono mjesto, koje nije bilo branjeno. Dvije boli nisu nikada jednake. Ništa nisu slične jedna drugoj. Svaka imade nešto posebno svoje. Makar i bio jedan te isti mač, različna je dubina, do koje on biva zarinut. I zatim, on uvijek ranjava jedno novo područje duše, koje je prije toga bilo pošteđeno od boli.

Ponovno ističemo, sam Sin je onaj, koji nanosi svaku pojedinu bol, ali njegova je oštrica svaki puta sve britkija i britkija. Oštrica ovoga mača, bila je nesamo u tome, da na svome Križu nosi grijehe ljudi, nego i u tome, da Nju, koja nije imala nikakva dijela u ljudskim grijesima, učini dionicom svojega Križa, da ga ona nosi, kao njezin vlastiti križ. No otkako je Gospa vidjela križ na Isusovim ramenima, morao mu se on učiniti težim, a ne lakšim. Kako je naš Gospodin često govorio: "Ako tko hoće da ide za mnom, neka se odreče samoga sebe, neka uzme križ svoj i neka ide za mnom" (Mt. 16, 24). Ako je dakle uvjet, da netko može biti sljedbenik Isusov to, da nosi svoj vlastiti križ, onda je uvjet, da netko bude Majka Isusova to, da nosi Spasiteljev križ. Znatiželjnici, koji su promatrali tragediju na Križnom putu prema Kalvariji, mogli su vidjeti samo ono, što je On nosio, ali jedini je On znao, koliki je teret, što ga je Gospa nosila.

Taj naš svijet hvata nesamo užas od zla, koje prijeti, da će nasrnuti, kako je to nagoviještalo Šimunovo proroštvo: na pr. užas prisilnoga bijega pred tiranovim bijesom, kao što je bijeg u Egipat ili užas samoće i tjeskobe grešnika, kao ono u gubitku od tri dana. Nego taj naš moderni svijet davi mora sadašnje gotove strave, koja je već ščepala ljude i koja ih odnosi Bog zna kuda, kamo. Neizbrojive mase, koje pogađa ta panična mora, mogle bi drsko i izazovno podići svoje glave i svoje ruke prema nebu, da već prije njih jedan Muž i jedna Žena nisu osjetili

istu moru panike i strave. I da je žestinu te strave osjetio samo Muž, koji je Nevin, što bi onda na to rekle žene? Ne mora li također i od njihova spola postojati Jedna, koja je osjetila, kako je i njezina duša preplavljena istom stravom i koja zbog toga može služiti kao utjeha i nada? Da Bog u tijelu nije bio toliko strpljiv na onom ruglu od suda, toliki Njegovi učenici, kako svjetovnjaci tako svećenici i redovnici, ne bi danas imali hrabrosti da kroče Njegovim stopama. Da jedan stvor, i to ženski stvor, nije doživio tu stravu kao svoju vlastitu sudbinu gledajući u lice pobješnjeloj rulji koja urla za krvlju - "Krv Njegova na nas i na djecu našu" - ljudi bi tada mogli reći, da je Bogočovjek to mogao trpjeti baš zato, jer je On Bog, ali da nijedan čovjek to ne može. Radi toga je dakle naš Gospodin morao biti njezin mač sa svojom četvrtom i groznom ranom.

U ovoj četvrtoj boli nije izgovorena ni jedna jedina riječ. Vidi se jedino, kako svjetluca Mač. Ta strava ne može govoriti. Mač, koji je On zarinuo u svoje vlastito Srce, bio je uzrok, da je On kap po kap prolijevao svoju Krv. Prolijevao ju je na svakoj stopi cijeloga Križnog puta u Jeruzalemu, kao zrnca u Krunici Otkupljenja. A Mač, koji je On zarinuo u Marijinu dušu, učinio ju je jedno s mukama Njegova Otkupljenja i prisilio je da koraca ulicama, poprskanim Krvlju Njezina Vlastitoga Sina. Njegove su rane krvarile. Njezine nisu. Majke, koje gledaju, kako njihova djeca trpe, najradije bi, da mogu prolijevati svoju vlastitu krv mjesto krvi svojih sinova. Ovdje je međutim bila njezina krv, koju je On prolijevao. Ona Mu je dala svaku kap te rumene krvi, ona Mu je dala svaku stanicu toga tijela. Isus nije imao čovječjega oca. To je bila sve njezina krv, koju je On prolijevao. Ona je koracala po svojoj vlastitoj krvi.

Ovakvom svojom boli kao što je ova, Marija je stekla sućut sa svima onima, koji su izručeni bjesnilu mučitelja i stravi krvnika. Oni sveci, koji su prema samima sebi bili najmanje milostivi, najviše su samilosni prema drugima. Ljudi, koji provode udoban, neumrtven život ne mogu govoriti jezikom onih, koji žive u samom strahu. Oni se nalaze tako visoko iznad straha, da se ne mogu prignuti i tješiti one, koji žive u njemu. Ako to i urade, onda to čine više iz učtivosti i pristojnosti nego iz saučešća. A Marija se u ovoj svojoj boli spustila do dna života. Ona sama živi usred strave, usred "pranja mozga", usred lažnih optužbi, usred kleveta, usred ponižavanja i kako se već zovu svi ti instrumenti, kojima se strava služi. Neokaljana stoji među onima, koji su okaljani, Bezgrešna među onima, koji su grešni, bez ijednoga grijeha među grešnicima, a ipak u svome srcu ne nosi ona nikakvu srdžbu i nikakvu gorčinu protiv njih. Naprotiv, ona ima jedino sažaljenje i samilost prema onima, koji ne vide i ne znaju, koliko ljubi ta Ljubav, koju oni šalju u smrt. Po svojoj čistoći Marija je vrhunac najvišega brda. Po svojoj sućuti ona se nalazi usred kletvi, usred ćelija smrti, usred krvnika i krvi. Čovjek, koji je spozano težinu svojih grijeha, mogao bi očajavati, da ne vapi k Bogu zaklinjući za oproštenje, ali on se ne može

žacati, da zaziva u pomoć Božju Majku, koja je gledala grešnike, kako rade te iste stvari i unatoč tome molila, da im se oprosti. Ako dobra sveta Majka kao što je Marija, koja je zaslužila, da bude pošteđena od zla, po posebnom Promislu svojega božanskog Sina, nije ipak bila pošteđena od križa, kako onda možemo očekivati, da ćemo izbjeći susretu s križem mi, koji se ni u čemu ne možemo usporediti s njom? "Šta sam ja učinio, da sam to zaslužio?" To je krik oholosti. Šta je učinio Isus? Šta je učinila Marija? Ne gunđajmo dakle ništa protiv Boga, što nam šalje križ. Pokažimo samo toliko mudrosti, da razumijemo, kako je Marija tu zato, da nam ga učini lakšim, da nam ga učini slađim, da nam ga učini svojim!

Peta rana mača

Križ ujedinjuje nesamo prijatelje našega Gospodina, nego također i Njegove neprijatelje. Jedino osrednji ostaju na životu. Naš Gospodin je bio previše dobar. On je uznemirivao savjesti. Zato je morao umrijeti. Razbojnici su bili previše opaki. Oni su uznemirivali lažnu sigurnost nad imetkom. Zato su morali umrijeti. Naš Gospodin je sam rekao, da će On biti podignut onako, kao što je Mojsije podigao mjedenu zmiju u pustinji. Smisao je toga ovo: kad su Izraelce ujedale zmije, Bog je naredio, da načine mjedenu zmiju i da je objese na križ. I svi oni, koji su pogledali na zmiju, ozdravili su od njezina otrova. Mjedena je zmija izgledala kao i ona zmija, koja je ugrizala, a opet je ona bila bez otrova. Isus Krist je mjedena zmija utoliko, ukoliko je On uzeo na se sličnost i oblik čovjeka, a opet bez otrova grijeha. I svi oni, koji budu pogledali na Nj, ozdravit će od grijeha, što dolazi od zmije, koja je đavao.

Nitko nije gledao na križ napetije, nego blažena Majka. Naš Gospodin je jednu oštricu Mača zabo u svoje vlastito Srce, da Mu nitko drugi ne uzme život - "Nitko ga ne uzima od mene, nego ja ga sam od sebe polažem". Kao svećenik stajao je On uspravno, a kao žrtva ležao je nauzak. Sam je sebe predao nepravednoj i opakoj volji čovjekovoj, da bi čovjek mogao izvesti svoje najgore djelo. Jer najgore djelo, što ga čovjek može učiniti, jest, da ubije Boga. Dopuštajući čovjeku, da udari svojim najjačim oružjem i pobjeđujući ga svojim uskrsnućem od mrtvih naš Gospodin je pokazao, da zlo ne će više nikada pobjedonosno ustati iz groba.

Druga oštrica Mača prodrla je u Marijinu dušu utoliko, ukoliko je ona pripravljala svećenika na to, da postane žrtva. Njezina je suradnja bila toliko stvarna i toliko aktivna, da je ona sada s t a j a l a podno križa. Gdje god se prikazuje Raspeće Isusovo, Marija Magdalena kleči. Gotovo uvijek ona se nalazi kod nogu našega Gospodina. Ali Marija stoji. Na istom mjestu bio je prisutan i Ivan, i činjenica, da je Marija tri neprekidna sata stajala uspravljena toliko ga je zapanjila, da ju je on zabilježio u svojem Evanđelju.

Raj zemaljski je sada postao okrenut na obratnu stranu. Troje je njih sudjelovalo u našem padu: nepokoran čovjek Adam, ohola žena Eva i jedno drvo. Ta tri elementa, koja su čovjeka odvela u propast, uzeo je sada Bog u svoje ruke i upotrebio ih kao oruđe za pobjedu: pokornoga novog Adama Krista, poniznu novu Evu Mariju i drvo Križa.

Isključiva osobitost ove boli leži u tome, da Sedam riječi, što ih je naš Gospodin izustio s križa, zvuči kao sedam nota u pogrebnoj tužaljci. Sv. Pismo je zabilježilo samo sedam prilika, u kojima je govorila naša Blažena Majka. To ne znači da je ona uistinu govorila samo toliko puta, koliko puta su njezine riječi zapisane, nego to znači, da je zapisano samo sedam njezinih izjava. Naš Gospodin je također progovorio sedam puta s križa. Kod svake riječi, koju je On izgovorio, Gospino se Srce vraća k riječima, koje je ona sama izgovorila. I što je više ustanovljivala, kako se obistinjuje otajstvo, da će On "biti znak, kojemu će se protusloviti", to više je povećavala svoju bol.

Prva riječ, koju je naš Gospodin izgovorio s križa, glasila je"Oče, oprosti im, jer ne znaju, što čine". Svejtska mudrost nije ona snaga, koja spasava. Spasava neznanje. Da su krvnici znali, kakva je strahota, koju počinjaju kad raspinju Sina Božjega, da su oni znali, da je On Sin Božji i da su unatoč tome promišljeno i hotimično i dalje nastavili mučiti Ga i ubijati, to bi bila tolika pakost, da za njih ne bi više bilo nikakve nade za spas. Jedino njihovo neznanje bogohulstva, koje su počinjali, bilo je razlog, da su čuli riječi opraštanja i da su pali pod okrilje milosti.

Prva riječ Isusova s Križa podsjećala je Mariju na njezinu prvu riječ. Ona se isto tako odnosila na neznanje. Kad joj je anđeo navijestio, da će postati Majkom Sina Božjega, ona je pitala: "Kako će to biti, kad ja ne poznam muža?" U njezinu slučaju neznanje znači nevinost, krepost, djevičanstvo. Hvaljeno neznanje nije neznanje istine, nego neznanje zla. Naš će Gospodin oprostiti grešnicima zato, jer nisu znali i jer nisu bili slični anđelima, koji su u svojoj pobuni z n a l i , što čine i koji su zbog toga ostali izvan otkupljenja. Naša je blažena Majka bila blažena zato, jer zbog toga što je Bogu posvetila svoje djevičanstvo, nije znala za muža.

U ovoj prilici dvije se riječi slijevaju u jednu duboku žalost. A ta duboka žalost obuhvaća jednu bol na Isusovoj strani i jednu bol na Marijinoj strani. One dolaze odatle, što ljudi nisu bili mudri onom mudrošću, koja je dana samo djeci ili samo onima, koji su maleni, a to je ona mudrost, po kojoj znamo, da nas jedini Isus Krist spasava od naših grijeha.

Druga riječ našega Gospodina bila je upućena dobrom razbojniku. U prvi čas on je kleo našega Gospodina, ali je potom, kad je čuo riječi oproštenja i kad je vidio milinu Njegove Majke, odgovorio milosti i priznao, da je njegova kazna "pravedna plaća za naše zločine". Pogled na Čovjeka, koji je visio na srednjem križu i koji se savršeno pokoravao volji Očevoj, nadahnuo ga je, da prihvati svoj križ kao

volju Božju. Iz te spoznaje izašla je molba za oproštenje. Na nju mu je naš Gospodin odgovorio: "Još danas ćeš biti sa mnom u raju."

To krasno prihvaćanje trpljenja kao ispaštanja za grijeh podsjetilo je Mariju na njezinu riječ anđelu. Kad je anđeo njoj rekao, da će postati Majkom Onoga, kojega pedeset i treća glava Izaije opisuje kao "od Boga udarena i ožalošćena", ona je izgovorila svoju drugu riječ: "F i a t!" "Neka mi bude po riječi tvojoj!" Na cijelom svijetu ništa nije važno, osim činiti volju Božju, pa makar to donosilo križ razbojniku, a Majci Božjoj bol podno toga Križa. Marijin F i a t bio je jedan od najvećih F i a t a na svijetu. Prvi je Fiat stvorio svijetlo, drugi je u Getsemanskom vrtu prihvatio volju Očevu, a treći je - njezin Fiat - prihvatio život nesebična prijateljevanja s križem.

Baš u tome pokoravanju volji Očevoj Srce Isusovo i Srce Marijino na Kalvariji postadoše jedno. Svaki čovjek na tome svijetu imade jedan križ, ali ni dva križa nisu jednaka. Križ našega Gospodina bio je križ Otkupljenja za grijehe svijeta. Križ Naše Gospe bio je doživotno sjedinje s tim križem. A razbojnikov križ bila je strpljivost na križu kao predigra krune. Naša volja je jedina stvar, koja je apsolutno naša vlastita. Radi toga ona je savršeni dar, koji možemo pokloniti Bogu.

Prvu svoju riječ naš Gospodin je uputio krvnicima. Drugu svoju riječ uputio je grešnicima, a treću svojoj Majci i sv. Ivanu. To je riječ pozdrava, a ipak riječ, koja mijenja sve ljudske odnose. Svoju vlastitu Majku On naziva "Ženom", a Ivana njezinim "sinom": "Ženo, evo ti sina", "Sinko, evo ti majke!" To je bila zapovijed svima ljudima, koji žele slijediti Njega, da Njegovu Majku smatraju kao svoju vlastitu majku. Već prije On se bio odrekao svega. Sada se isto tako On odriče i nje. Ali, razumije se, On će je opet naći kao Majku svojega Mističnoga Tijela.

I Marijina treća riječ bila je također pozdrav. Mi ne znamo točno, što je ona rekla, osim da je pozdravila svoju rođakinju Elizabetu. I u tom prizoru također pojavljuje se jedan drugi Ivan - Ivan Krstitelj - pa čak i on proglašuje Mariju svojom majkom. Kad je Ivan poskočio od radosti u Elizabetinu tijelu, Elizabeta je govorila umjesto njega i oslovila Mariju kao "Majku Božju". Dva nerođena djeteta uspostavila su odnos srodstva još prije, nego je ijedno od njih bilo rođeno. Kad je Isus izgovorio na Križu svoju riječ, Marija se sjetila svoje. Po svome Pohodu ona je nosila djelovanje Krista na ljude još prije, nego se On rodio. Marija Mu je omogućila, da već sada djeluje na druge, jer je ona bila određena, da kod križa postane Majkom svih onih, koji budu htjeli biti rođeni. Kristovo rođenje nije ju stajalo nikakvih boli, ali ovo rođenje Ivana i milijuna nas stajalo ju je pod Križem takve smrtne muke, da je s pravom zaslužila svoj naslov "Kraljica mučenika". Mnogo je stajalo Isusa, da Njegova Majka učini sebe našom Majkom. Mnogo je stajalo Mariju, da njezin božanski Sin učini nas njezinim sinovima. Slaba je to bila zamjena. Ali Marija drži, da se isplati.

Četvrta je riječ Marijina bila njezin M a g n i f i k a t , a četvrta riječ našega Gospodina bila je uzeta iz Psalma dvadeset i prvoga, koji počinje, pun žalosti: "Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?" Svršetak međutim njegov nosi otprilike isto obilježje kao i Marijina pjesma: "Siromasi će jesti i nasitit će se - Toga se psominjući obratit će se Gospodinu svi krajevi zemaljski. Klanjajući se bacit će se pred tobom sva plemena naroda." Obadvije su pjesme odjeknule još prije nego je postojala sigurnost za pobjedu. S ljudskoga gledišta promatrajući kako je za jednu ženu beznadna stvar, kad ona kroz dugi niz stoljeća mora gledati daleku budućnost i tamo negdje na njihovu kraju tješiti se proroštvom, da "će je blaženom zvati svi naraštaji". Kako je također s ljudskoga gledišta bio beznadan izgled našega Gospodina, dok je On sada u tami vikao svojemu Ocu moleći Ga, da bi u sve vijeke vršio vlast nad zemljom, koja ga je taj čas odbacila. Za oboje njih, za Isusa i za Mariju bogatstvo se nalazi u tami za nju u tami jedne žene, a za Njega u tami jednoga brežuljka. Jedino oni, koji hodaju u tami, vide zvijezde.

Petu svoju riječ izgovorila je Marija na kraju onoga bolnog traženja: "Sinko! Zašto si nam učinio tako?" "Evo otac tvoj i ja žalosni smo te tražili." Peta Marijina riječ, bijaše riječ stvora, koji traži Boga. Peta riječ našega Gospodina bijaše riječ Stvoritelja, koji traži čovjeka: "Žeđam!" Nije to bila riječ za zemaljskom vodom, nego žeđ za dušama. Marijina riječ sažimlje težnju svake duše za Kristom, a Njegova riječ sažimlje ljubav božanskoga Sina prema svakoj duši. Na svijetu postoji jedna jedina stvar, koja može omesti, da jedan ne nađe drugoga, a to je ljudska volja. Mi moramo htjeti da nađemo Boga. Inače će nam se uvijek činiti, da je On Skriveni Bog.

Šesta Marijina riječ bijaše jednostavna molitva: "Nemaju vina." Bijaše to riječ, koja je potakla našega Gospodina, da je učinio svoje prvo čudo i da je započeo svoj kraljevski put prema križu. Kad je naš Gospodin na Križu okusio vino, koje mu je dao vojnik, rekao je: "Svršeno je!" Onaj čas, koji je Marija započela u Kani, kad je On pretvorio vodu u vino, svršen je sada, kad se je vino Njegova života pretvorilo u krv žrtve. U Kani je Marija poslala svoga Sina na Križ. Na Kalvariji njezin Sin sada izjavljuje, da je svršio svoje djelo Otkupljenja. Bezgrešno Srce Marijino bijaše živi Oltarski kamen, na kojemu se žrtvovalo Presveto Srce. Marija je znala, da se sinovi ljudski ne bi mogli nikada spasiti, ako se ne bi žrtvovao Sin Božji!

Posljednja Marijina riječ, koja je zabilježena u Sv. Pismu, jest predanje u volju Božju: "Učinite sve, štogod vam kaže" (Iv. 2, 5). U času Preobraženja nebeski je Otac rekao: "Ovo je Sin moj ljubljeni. Njega slušajte!" Sada Marija govori Njegove oproštajne riječi: "Vršite Njegovu Volju!" Posljednja Isusova riječ na križu bila je dragovoljno izručenje Njegova života volji Njegova Oca. "Oče, u ruke tvoje predajem svoj duh". Marija se predaje Isusu, a Isus svojemu Ocu. Činiti volju Božju cijeli život do smrti, srž je cjelokupne svetosti. A na ovom svijetu uči nas Isus,

kako treba umrijeti, jer ako je On u svojemu velikom času predanja htio imati kraj sebe svoju Majku, kako se onda mi usuđujemo propustiti, a da ne molimo svaki dan: "Moli za nas grešnike sada i u čas smrti naše. Amen"?

Šesta rana mača

Naš Gospodin prikloni svoju glavu i umre. Određeni planeti nakon toga, što su poslije duga vremena prošli daleku stazu svoje putanje, vraćaju se opet na svoju polaznu točku, kao da hoće pozdraviti Onoga, koji ih je poslao na njihov put. Onaj, koji je izašao od Oca, vraća se opet svojemu Ocu ovim posljednjim riječima: "Oče, u tvoje ruke predajem svoj duh." Naređeno je da se dva puta provjeri Njegova smrt i da se tako nesumnjivo dokaže, da je On zaista umro. Jedan je narednik rimske vojske uzeo u ruke koplje i zatjerao ga u Srce našega Gospodina. Onaj, koji je u svom Srcu čuvao još nekoliko dokaza svoje Ljubavi, sada ih prolijeva iz svojega Srca kao krv i vodu: krv, kao cijenu našega Otkupljenja, a vodu, kao simbol našega preporoda.

Krist, koji je Mač svoje vlastite smrti, nastavlja udarcima čak i poslije svoje smrti te od Longina stvara oruđe, da se njime otvori blago Njegova Presvetoga Srca. Tako ono postaje nova arka, u koju mogu ući sve duše, koje se žele spasiti od poplave i potopa grijeha. No kako je jedna oštrica otvorila bogatstvo Njegova Srca, tako je druga oštrica prodrla kroz Marijinu dušu. Šimun je bio prorekao, da će mač probosti njezinu vlastitu dušu. Ovaj puta je on prošao kroz otvoreni bok Njezina Sina. Jedan je mač probo dva srca: u Njegovu slučaju u doslovnom smislu, a u njezinu slučaju u metaforičkom smislu. Ta istovremenost probadanja srca, to probadanje Njegova i njezina Srca ujedinjuje nas u pobožnosti, kojom se klanjamo Presv. Srcu i kojom štujemo Bezgrešno Srce Marijino. U radosti ljudi se nikad ne ujedinjuju tako kao u boli. Užitci tijela ujedinjuju, ali uvijek s nekim okusom egoizma, jer je "ja" prodro u "ti" druge osobe zato, da bi tamo našao nasladu u njezinu oskvrnjenju i ushićenju. No u suzama i u bolima "ja" biva ubijen prije, nego je ušao u "ti" druge osobe i radi toga on ne želi ništa drugo, nego samo dobro drugoj osobi. U ovim udarcima Mača, koji slijede jedan za drugim, Isus mnogo trpi zbog svoje Majke, koja mora toliko patiti zbog Njega. A Marija trpi zbog svojega Sina, ne mareći za ono, što se njoj samoj događa. Što više utjehe čovjek prima od stvorova, to mu manje utjehe pada u dio od Boga. Vrlo malo ih imade, koji mogu tješiti. Uistinu, nitko ne može tješiti, osim onih, kojih više nema. Nijedno ljudsko biće ne može olakšati Marijinu samoću. To može učiniti jedino njezin božanski Sin. Da, majke koje gube svoje sinove na bojnim poljima, da žene, koje gube svoje muževe usred sreće ljubavi ne bi ostale bez utjehe, naš Gospodin evo postaje jedan od onih, koji odoše, naš Gospodin postavlja im svoju Majku kao njihovu utjehu i kao njihov uzor. I opet nikada više nitko ne će moći kazati: "Bog ne pozna smrtne muke onoga, koji

umire. Bog ne zna, kolika je gorčina mojih suza," Ova šesta rana uči nas, da je jedini Bog, koji može dati utjehu u takvoj boli.

Nakon pobune protiv Boga u zemaljskom raju, koja je nastala tako, da su prvi pobunjenici zlorabili slobodu ljudske volje, najedanput se Adam spotaknuo o mrtvo tijelo svojega sina Abela. Dignuvši ga, on ga je ponio natrag Evi i položio ga u njezino krilo. Eva ga je mnogo toga pitala, ali Abel nije ništa odgovorio. Nikad prije nije on bio takav. Podigli su njegove ruke, ali one su mlitavo pale uz njegovo mrtvo tijelo. Tada su se oni sjetili: "Onoga dana, kad budeš jeo plod s ovoga drveta, toga ćeš dana umrijeti". To je dakle bila prva smrt na ovom svijetu.

Kolo vremena se vrti i novi Abel, kojega je ubio zavidni rod Kainov, skinut je s Križa i položen u krilo nove Eve - Marije. Svojoj majci sin ostaje uvijek njezino dijete. Jedan čas Marija je morala pomisliti, da se opet vratio Betlehem, jer evo njezin je Dječak ponovo ležao u njezinu krilu. Uz nju je taj čas isto tako kao i onda stajao jedan Josip, samo je to ovoga puta bio Josip iz Arimateje. Tu su bile također i mirodije zajedno s mirhom, pripremljene za Njegov ukop, samo kako je njihov miris bio različit od onoga blagog mirisa darova, koje su k Njegovu Rođenju bili donesli Magi. Kakvo je loše znamenje smrti bio onaj treći dar, koji su Mu predali ti Mudri Ljudi! Ta dijete se nije još tako reći ni rodilo, kadli mu već svijet proriče smrt! I to s kakvim još pravom! Jer On je bio jedan jedini od svih ljudi, koji je ikada došao na ovaj svijet upravo s tom svrhom, da umre. Svaki drugi čovjek dolazi na ovaj svijet zato, da živi. Smrt je bila cilj Njegova života, za kojim je On išao bez prekida.

Ali, Marijo, to nije Betlehem. To je Kalvarija. On više nije bijel, kakav je došao od Oca, nego je crven, kakav je došao od nas. U jaslama On je bio kalež prikazanja, pun crvena vina života. A sada, spušteno s Križa, Njegovo je tijelo kalež, iz kojega je do dna isušena i posljednja kap krvi za otkupljenje ljudskoga roda. Kada se je rodio, nije za Nj bilo mjesta nigdje u gostionici. Sad isto tako nema za Nj u gostionici mjesta nigdje, da na njemu umre. "Sin Čovječji nema mjesta, na koje bi mogao nasloniti svoju glavu" - osim naručaja svoje Majke.

Kad je naš Gospodin kazivao svoje usporedbe o Milosrđu, a posebice svoju usporedbu o Rasipnom sinu, čuli smo samo o vladanju dobroga oca prema svome rasipnom sinu. A zašto Evanđelje mramorkom šuti o majci rasipnoga sina? Držim, da se odgovor nalazi u boli naše Majke. Isus je pravi rasipni sin. Ona je Majka božanskoga rasipnog Sina, koji je ostavio kuću svojega nebeskog Oca i otišao u daleku tuđu zemlju - ovu našu zemlju. Tu je On "rastepao sav svoj imetak", istočio svoje Tijelo i svoju Krv zato, da bismo mi mogli ponovno zadobiti svoje nasljedstvo u nebu. I tada je On zapao među građane zemlje, koja je tuđa volji Njegova Oca i živio u krdu zajedno sa svinjama grešnika. Sada se On spremio, da se vrati u Očevu kuću. Na putu na Kalvariju susreće Ga Majka rasipnoga sina. U taj tren ona postade

majkom svih rasipnih sinova na ovom svijetu. Maže ih uljem mirodija svojega posredovanja i pripravlja ih za onaj dan - koji nije tako daleko - kad će život i uskrsnuće kolati njihovim žilama onako, kako oni sad bježe pred njima na krilima zore.

Sedma rana mača

Poslije Uskrsnuća ne može više biti nikakve boli, jer je pobjeda progutala smrt. Ali još prije nego se rasprsnu okovi praha, postojala je još jedna velika bol, koju je Isus morao htjeti, a Marija prihvatiti zato, da oni, koji pokapaju svoje drage, ne bi nikad bili bez nade i utjehe. Naš Gospodin je zabo mač pokopa u svoje vlastito Srce u tome smislu, što je htio to, da čovjek ne podnosi nikada kaznu za grijeh, koju On već prije toga nije pretrpio. Kao što je Jona bio tri dana u trbuhu kita, tako će On biti tri dana u utrobi zemlje. Vjerovanje Apostolsko pridaje toliku važnost smrti, da radi toga izrično spominje činjenicu, da je naš Gospodin bio i "pokopan".

Ali naš Gospodin nije kaznom ukopa probo svoju vlastitu dušu, a da u isto vrijeme nije tu bol zabo i u Marijinu dušu. Kad se to događalo, zemlja je bila u tami, jer se sunce sramilo izlijevati svoje zrake svijetla na zločinstvo bogoubojstva. Zemlja se također potresla, grobovi su se otvorili i mrtvi su ustali iz njih. U toj velikoj revoluciji prirode Marija je pripremala tijelo svojega božanskog Sina za ukop. Opet se vratio raj, kad je Marija zasađivala u zemlju Drvo Života, koje će za tri dana procvasti.

Sve one teške boli, kao što je bol ostati bez oca, bez majke, bez sina, bez muža, bez žene, što su ikada parale srca smrtnih ljudi, pritiskale su sada i kidale dušu Blažene Djevice Marije. Sva ljudska bića, koja je uopće mogla oteti smrt, bila su stvorovi. A Marija je pokapala Sina Božjega. Teško je izgubiti sina ili kćer, ali još je teže pokapati Krista. Biti bez majke, tragedija je. Biti bez Krista, pakao je. U pravoj ljubavi dva se srca ne sastaju u slatkom robovanju jedno drugom. Bolje će biti reći, da se u toj ljubavi dva srca stapaju u jedno. Pa kada dođe smrt, onda ona ne razdvaja dva srca, nego ih upravo trga jedno od drugoga. U posebnom je smislu to istina s obzirom na Isusa i Mariju. Kao što su Adam i Eva pali zbog užitka, što su jeli jabuku, tako su Isus i Marija bili sjedinjeni u užitku, da jedu plod Očeve volje. U takvim časovima postoji ne samoća, nego neutješnost. Ne onakva vanjska neutješnost, kakva je postojala za vrijeme onoga gubitka od tri dana, nego unutarnja neutješnost, koja je po svoj prilici toliko duboka, da je više ne mogu izraziti ni same suze. Neke su radosti toliko jake, da ne izazivaju čak ni smijeh. Tako imade i boli, koje nikada ne rađaju suzama. Marijina bol kod pokapanja našega Gospodina bila je vjerojatno bol takve vrste. Da je ona mogla plakati, onda bi to bilo olakšanje za njezinu napetost. Ali u tome su času pekle jedino crvene suze u skrivenom vrtu njezina srca !

Nakon te žalosti ne može se više zamisliti nikakva druga veća žalost. To je bio posljednji od sakramenata boli. Iza toga božanski Mač nije više mogao htjeti nikakvih drugih proboda ni za svoje Srce, kao ni za Marijino. On je sad probo obadva Srca sve do samoga drška i kad nastane tako velika rana, onda je nemoguća svaka ljudska utjeha. U prijašnjim bolima bila je još moguća barem utjeha Tijela. Ali sad više ni Njega nema. Kalvarija je bila kao gola i hladna šutnja crkve na Veliki petak, kad se odstrani Presv. Oltarski Sakramenat. Tada se može jedino stražiti na grobu.

Za kratko vrijeme Mač će biti izvađen, jer Uskrsnuće liječi sve rane. Na Dan Uskrsa Spasietlj će nositi brazgotine svoje Muke, da dokaže, da je ljubav jača od smrti. A ne će li i Marija također u svojoj duši nositi skrivenu brazgotinu od sedam proboda Mača? Uskrsnuće će za oboje njih značiti stavljanje Mača u korice, jer je dug za grijeh plaćen i čovjek je otkupljen. Nitko živ ne može izreći boli, koje su oboje njih pretrpjeli i nitko živ ne može izreći, kolika je svetost, koju je ona postigla, dok je, koliko je kao stvor mogla, sudjelovala u činu Njegova Otkupljenja.

I od toga dana Bog će svojim kršćanima dopuštati žalosti, boli i muke, ali sve će one biti samo ubod igle, usporede li se s onim, što je Isus Krist pretrpio i što je Marija podnijela. Mač, koji je Isus Krist zabo u svoje vlastito Srce i u Marijinu dušu od svojih udaraca toliko je zatupio, da nikad više ne će moći tako okrutno ranjavati. Kad se Mač opet pojavi, moramo poput Marije gledati, "kako se sjena Njegove Ruke pruža milujući".

DVADESET I PRVO POGLAVLJE

Ž e n a i a t o m

Imade dandanas mnogo razloga, da čovjek osjeća tjeskobu i zabrinutost, ali nitko nema prava, da bude bez nade. Pa ipak, proroka potištenosti imade na pretek, dok su učenici nade vrlo rijetki. No prije nego navedemo razloge za nadu, dobro će biti, da ispitamo, zašto danas tolika strepnja vlada među ljudima. Čovjek živi u strahu, ali taj se strah razlikuje od svakoga drugoga straha, koji je poznat iz prošlosti. Jer u prvo doba čovjek se bojao B o g a , bojao Ga se sinovskim strahom, poradi kojega se žacao uvrijediti Onoga, kojega je ljubio. Zatim kasnije čovjek se bojao, ne Boga, nego svojega b l i ž n j e g a , dok je svijet drhtao za vrijeme dvaju Svjetskih ratova, koji su slijedili jedan za drugim u roku od dvadeset i jedne godine. Sada smo pak dospjeli do posljednjega i najužasnijega od svih strahova, u kojemu čovjek drhće pred najsitnijom stvarčicom u cijelom svemiru - pred atomom!

Atomska je bomba odjednom natjerala c i j e l i l j u d s k i r o d , da se boji onoga, čega se je u prijašnja vremena bojao samo pojedinac čovjek, t. j. da se boji smrti. Iznenada, smrt je postala fenomen, s kojim se mora suočiti nesamo pojedinac, nego i cijelo društvo i čitava uljudba. Oni, koji su poricali osobnu besmrtnost, voljeli su pribjegavati kolektivnoj besmrtnosti, govoreći, da, ako pojedinci i propadnu, ostat će društvo. Atomska je bomba tu kolektivnu besmrtnost pretvorila u mit i oživjela osobnu besmrtnost kao veliki problem našega vijeka.

Ona nas dovodi do karakteristike našega modernog straha, t. j. do raspadanja čovjeka u prirodi. Da bi čovjek bio sretan, on mora sačuvati dva odnosa: jedan vertikalan s Bogom, drugi horizontalan s bližnjim. U moderno doba za svoj vertikalni odnos s Bogom čovjek se služi indiferentnošću i areligioznošću, a za svoje horizontalne odnose s bližnjima upotrebljava rat i građansku borbu. Da bi se odštetio za to, što je izgubio i jedan i drugi odnos, čovjek je pokušao da uroni u novu dimenziju dubine, u kojoj traži, kako bi se izgubio u prirodi. On, koji se nekoć s pravom ponosio, što je stvoren na sliku i priliku Božju, počeo se hvastati, da je on sam svoj stvoritelj i da je on stvorio Boga na svoju sliku i priliku. Iz toga lažnog humanizma proisteklo je spuštanje čovjeka prema životinji, koje je

svršilo na tome, da je čovjek ustvrdio, da potječe od životinje. I odmah nakon toga, čovjek je pristupio k tome, da dokaže svoju tvrdnju vladajući se u ratu kao prava pravcata životinja. U najnovije doba on je sama sebe poistovjetio s prirodom tvrdeći, da on nije ništa drugo, do li zamršen spoj kemijskih elemenata. Tako se on danas naziva "atomskim čovjekom". Teologija se pretvara u psihologiju, psihologija se pretvara u biologiju, a biologija se pretvara u fiziku.

Možemo razumjeti, što je Cournot mislio pod tim, kad je rekao, da će Bog u dvadesetom stoljeću prepustiti ljude sudbini mehaničkih zakona, koje je on sam stvorio. Atomska bomba djeluje na ljudski rod tako, kao što prevelika mjera alkohola djeluje na pojedinca čovjeka. Ako čovjek zloupotrebljava narav alkohola i pije preko mjere, alkohol sam od sebe izriče svoj pravorijek. On objašnjuje alkoholičaru: "Bog me je stvorio. On je odredio, da se sa mnom gospodari razumno, t. j. da me ljudi uzimlju za lijek i za druževnost. Ti si me zloupotrijebio. Ja se dakle moram okrenuti protiv tebe, jer si se ti okrenuo protiv mene. Odsada ćeš ti trpjeti od glavobolje, vrtoglavice, pokvarena želuca. Izgubit ćeš svoj razum. Postat ćeš moj rob i unatoč tome, što ja tebe ne trebam."

Tako je isto i s atomom. On govori čovjeku: "Bog me je stvorio. On je atomsko cijepanje postavio u svemir. To je zakon, po kojemu sunce obasjava svijet. Velika sila, koju je Svemogući zatvorio u moju jezgru, bila je stvorena zato, da služi miroljubivim svrhama: da rasvjetljuje tvoje gradove, da tjera tvoje motore, da olakšava terete ljudima. Ali umjesto toga, ti si poput Prometeja, ukrao tu vatru s neba i odmah si je prvi puta upotrebio na to, da uništavaš neboračko civilno stanovništvo. Električnu silu nisi po prvi puta upotrebio na to, da ubiješ čovjeka, ali prva tvoja namjena, u koju si upotrijebio atomsko cijepanje bila je, da uništavaš gradove. Iz toga razloga ja ću se okrenuti protiv tebe, učinit ću, da se bojiš onoga, što bi trebao ljubiti, učinit ću, da se milijuni srdaca grče od užasa pred tvojim neprijateljiam, koji hoće da ti vrate ono, što si ti učinio njima i da čovječanstvo pretvore u žrtvu Frankensteina, a koji su se sakrili u dupljama onih istih nakaza, koje si ti sam stvorio."

Nije istina, da je Bog prepustio svijet samome sebi, nego je istina, da je svijet ostavio Boga i da je svoju sudbinu povezao s prirodom, koja se rastavila od Boga. U svim vjekovima povijesti čovjek je uvijek postajao zao i opak, kadagod je okrenuo leđa Bogu i kadagod se je poistovjetio s Prirodom. Novo ime za Prirodu jest Znanost. Shvaćena kako treba, Znanost znači čitanje Mudrosti Božje u Prirodi, koju je On stvorio. Pogrešno shvaćena, Znanost znači čitanje otisaka za korekturu iz knjige Prirode i u isto vrijeme odmah poricanje, da bi ta knjiga imala kakva pisca. Priroda ili Znanost pod Bogom je sluškinja čovjekova. Ali kad se ona otkine ili rastavi od Boga, onda je takva Priroda ili Znanost tiranin, a atomska je bomba samo simbol te tiranije.

Jer čovjek strepi pred Prirodom bez Boga, jedina nada za čovječanstvo mora se naći u Prirodi samoj. Izgleda kao da je Bog u svojemu Milosrđu, kad je čovjek okrenuo svoju glavu od neba, ipak još za nj ostavio nadu u Prirodi samoj, pred kojom je on sada tako poniknuo nikom. Postoji još i nada, i to velika nada. U krajnjoj liniji ta nada leži u Bogu. Ali ljudi su tako daleko od Boga, da nisu u stanju u tren oka skočiti i jednim skokom doseći Boga. Moramo otpočeti sa svijetom onakvim, kakav jest. Božansko kao da je za nj danas previše daleko. Vraćanje natrag k Bogu mora otpočeti s prirodom. Ali postoji li u cijeloj prirodi išta nepokvareno i nerazoreno, čime bismo mogli otpočeti put natrag? Postoji još nešto, a to je ono, što je Wordswort nazvao "otrovane prirode jedina Dika". Postoji nada u Ž e n i . Ona nije božica, ona nije božanskoga podrijetla i ona nema nikakva prava ni na kakvo obožavanje. Ali ona je iz naše fizičke i kozmičke prirode izašla tako sveta i tako dobra, da je Bog, kad je došao na zemlju, nju izabrao, da bude Njegovom Majkom i Ženom svega svijeta.

Posebice je zanimljivo u tome pogledu učenje nekadašnje ruske teologije. Stari su klasični ruski bogoslovi učili, da, kad je svijet odbacio nebeskoga Oca, onda je On poslao svojega božanskog Sina, da prosvijetli svijet. A nakon toga, razvili su oni dalje svoju misao, kad svijet bude opet odbacio i našega Gospodina - kao što je on to učinio danas - onda će se u toj Tamnoj Noći pojaviti svijetlo Njegove Majke i ono će rasvijetliti tamu i povesti svijet k miru.

Divna ukazanja Naše Blažene Gospe u Fatimi u Portugalu od travnja do listopada 1917. bila su još jedan dokaz za tezu ruskih bogoslova, da, kad se svijet stane boriti protiv Spasitelja, da će On tada poslati svoju svetu Majku, da nas ona spasi. I najvažnija Marijina ukazanja zbila su se upravo u mjesecu listopadu, kad je počela revolucija.

Ono, što je u toj prilici rečeno, previše je poznato, a da bi trebalo ovdje ponoviti. Usredotočit ćemo se samo na Plesu sunca, koji se dogodio 13. listopada 1917. Oni, koji ljube Majku našega Gospodina, ne trebaju nikakvih drugih dokaza za taj događaj. Za one, koji nažalost ne znaju za taj događaj ili za one opet, koji prihvaćaju dokaze samo od onih, koji odbacuju kako našega Gospodina tako i Njegovu svetu Majku, donosim opis toga događaja iz ateističkoga pera izdavača anarhističkih portugalskih novina O s e c u l o , koji se kao jedan od svjedoka nalazio među onih 70.000 , što su bile svjedoci događaja toga dana.

"Bijaše to - piše on - jedinstven i nevjerojatan prizor... Vidi se samo beskrajna množina svijeta, kako se okreće prema suncu, koje se točno u podne nalazi na nebeskom svodu bez ijednoga oblačka. Velika danja zvijezda vodi nas na misao, da ona nije ništa drugo, nego srebrna ploča, koju možete ravno i otvoreno gledati bez i najmanje neugodnosti... Začuđene oči ljudi, punih straha s otkrivenim glavama zure u plavetnilo neba. Sunce je zadrhtalo i nekoliko puta se naglo pomaklo, kako još nikad nitko nije vidio, i

što je izvan svih svemirskih zakona. Prema tipičnim izrazima seljaka "sunce je plesalo". Sunce se okrenulo samo oko sebe kao kotač vatrometa i palo je gotovo do te točke prema zemlji, da se je činilo, kao da će spaliti je svojim zrakama..... Ostaje na onima, koji su mjerodavni, da kažu svoje mišljenje o tome d a n s e m a c a b r e sunca, koji je danas u Fatimi doživio provalu iskrenih Hosana iz srdaca vjernika, a koji je, razumije se, ostavio dojam i na slobodne mislioce, kao i na druge osobe, koje se ni najmanje ne zanimaju za vjerske stvari."

Jedne druge ateističke i i antireligiozne novine pisale su: "Više puta sunce je bilo opasano grimizno rumenim plamenom, a potom nekoliko drugih puta imalo je aureolu od žutih i napokon nekoliko puta od crvenih plamenova. Izgledalo je kao da se vrlo brzim okretima rotacije kreće oko samoga sebe, a zatim najedanput kao da se otrglo od nebeskoga svoda i približilo se zemlji sijevajući užasnom vrućinom."

Zašto je Svemogući Bog upravo te najpotrebnije prirodne sile svijetla i topline upotrijebio, da bi njima 1917. potvrdio poruku Naše Gospe o svršetku Prvoga svjetskog rata, kao i poruku o početku Drugoga svjetskog rata u 1939., ako se ljudi ne pokaju? Možemo samo nagađati.

Čudo sunca možemo protumačiti na tri različita načina. Prvi je način, da u njemu gledamo opomenu atomske bombe, koja bi poput sunca, što se strmoglavljuje, mogla zamračiti svijet. Dade se lako razumjeti, da bi to moglo biti loše znamenje onoga dana, kada će čovjek, koji je slično Prometeju ugrabio vatru s neba, baciti je kao smrt na Nagasaki i Hirošimu.

U drugu ruku to se čudo sunca može smatrati znakom nade u tome smislu, da je Žena, koja je potekla iz prirode, jača nego su sile prirode. Eksplozija atomske bombe nastaje cijepanjem ili tako da jedan atom cijepa i dere drugi atom. Ali atomsko je cijepanje isto tako način, na koji sunce obasjava svijet. Atomsko je cijepanje u svemir postavio Bog. Da On to nije učinio, mi ga ne bismo bili nikada otkrili. Činjenica, da je Marija u Fatimi htjela uzeti to najveće središte i sjedište atomske sile i napraviti od njega igračku, činjenica, da ona može okretati suncem "kao narukvicom oko svoje ruke" jest dokaz, da joj je Bog dao moć nad njim, i to ne u korist smrti, nego u korist svijetla, nade i života. Kao što je Sv. Pismo predskazalo: " I znak veliki pokaza se na nebu: Žena obučena u sunce" (Otkr. 12, 1).

Ima još i treći način, na koji možemo promatrati čudo sunca, a taj je da u njemu gledamo minijaturu onoga, što još može zadesiti svijet, t. j. iznenadna kataklizma ili katastrofa, koja bi mogla potresti svijet užasom, kakvim se treslo onih 70.000 ljudi u Fatimi toga dana. Takva bi katastrofa mogla biti prijevremena ili nekontrolirana eksplozija atomske bombe, koja bi u doslovnom smislu riječi potresla zemlju. Taj se događaj ne nalazi izvan granica mogućnosti. Einstein i Lindbergh u svojim znanstvenim djelima upozoruju na nj kao na opasnost. Ali još jasniji nego je njihovo svjedočanstvo jest govor što ga je Sv. Otac održao

prigodom otvaranja sjednice Papinske Akademije nauka 21.veljače 1943., dvije godine prije nego je pala prva atomska bomba:

"Budući da su atomi izvanredno sitni, nitko nije ozbiljno mislio, da bi oni mogli zadobiti kakvu praktičnu vrijednost. Danas je međutim to pitanje poprimilo neočekivani oblik prihvativši rezultate umjetne radioaktivnosti. Jer uistinu je ustanovljeno, da se u raspadanju na sastavne dijelove, kojemu podleži atom uranija, kad ga se bombardira neutronima, oslobađaju dva ili tri neutrona, od kojih svaki sam sebe stavlja u gibanje i svaki imade moć da se sukobi s drugim atomom uranija i da ga do temelja uništi.

Posebnim je računanjem dokazano, da se na taj način (bombardiranje neutrona imade za posljedicu razbijanje uranijeva atoma) u jednom kubičnom metru uranijeva oksida za manje od jedne stotine sekunde razvije toliko energije, da ona može teret od jednoga bilijuna tona podići više od šesnaest milja visoko: a to je tolika masa energije, da bi ona mogla za mnogo godina zamijeniti rad svih velikih električnih centrala na svijetu.

Odatle dakle slijedi, kako je iznad svega važno, da se ne smije pustiti eksplodirati energija, koja je nastala takvim oruđem, već da se pronađe način, na koji će se prikladnim kemijskim sredstvima kontrolirati tolika sila. Inače bi iz toga mogla proizaći katastrofa, koja bi bila opasna nesamo za jedno mjesto naše zemlje, nego za cijeli naš planet."

U vrijeme dok se odigravalo čudo sunca na dan 13. listopada 1917. vjernici i nevjernici bacili su se na zemlju. Većina njih je molila Boga za milost i za oproštenje. To sunce, koje se vrtoglavo vrtjelo, koje se okretalo kao gorostasni kotač i koje se strmoglavljivalo prema zemlji kao da je hoće spaliti svojim zrakama, moglo je biti glasnik prizora, koji će se protegnuti cijelim svijetom i koji će milijune ljudi baciti na koljena i toga časa otpočeti renesansu vjerskoga života. A od Marije, koja nam se objavila u ovom čudu sunca, možemo očekivati, da će nam i ubuduće nanovo objaviti svoju moć, kad će svijet doživljavati svoj slijedeći pokus za D i e s i r a e .

Pobožnost prema Našoj Gospi Fatimskoj je danas molitva Ženi, da spasi čovječanstvo od prirode, koju je buntovni razum čovjekov načinio rušiocem i uništiteljem. U drugim zgodama povijesti Marija je bila Posrednica kod svojega božanskoga Sina, koja se zauzimala za čovjeka. Ovdje je ona sad Posrednica, koja se zauzima za prirodu. Ona je u svoje ruke uhvatila prvobitnu i izvornu atomsku snagu, samo sunce, i pokazuje, da je njezina želja, da ta snaga služi miru. A ipak ni danas ne može ona spasiti čovjeka od prirode, ako on to sam ne će, kao što bez njezina slobodna pristanka, nije Bog mogao spasiti čovjeka ni od grijeha, ako on to sam ne će. Čovjek mora surađivati putem pokore. U La Salette Naša je Gospa tražila pokoru. U Lurdu je Blažena Majka također tri puta ponovila: "Pokora, pokora, pokora!" U samoj Fatimi je opet nekoliko i nekoliko puta ponovila istu pokorničku antifonu.

Atom ne će uništiti čovjeka, ako čovjek ne bude htio uništiti sam sebe. Buntovnički atom samo je slika buntovničkoga čovjeka. A čovječanstvo, koje se kaje, zadobit će opet potpunu kontrolu nad prirodom. Prijetnja trećega svjetskog rata je uvjetna prijetnja, kao što je bila uvjetna i prijetnja o razorenju Ninive. Blažena je Majka 1917. objavila u Fatimi, da će Prvi svjetski rat svršiti za godinu dana. Ako se ljudi pokaju, kazala je ona, doći na svijet duga era mira i blagostanja. Ali, ako s e n e p o k a j u , doći će na svijet drugi svjetski rat, gori, nego je bi-o Prvi i to još za vrijeme vladanja slijedećega Pape (Pija XI.).

O Marijo, mi smo tvojega božanskog Sina prognali iz našega života, iz naših viječanja, iz našega odgoja i iz naših obitelji! Dođi sa svijetlom sunca, kao sa simbolom Njegove moći! Izliječi nas od naših ratova i od našega mračnoga nemira! Ohladi topovske cijevi, koje se još puše od rata! Odvrati naše misli od atoma, izvadi naše duše iz blata prirode! Daj nam, da se ponovno rodimo po tvojem božanskom Sinu, mi tvoja siromašna zemaljska djeca ostarjela zajedno sa svojim stoljećem! "Ne sustaj, Ženo, u svojemu jurišu na Svemogućeg!" Sve nas posrami privukavši nas za svoje ratnike mira i ljubavi.